

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

**DE BONI  
TATE DIVINA,**  
Liber tertius.

ARGVMENTVM.



**D**E bonitate diuina liber tertius, agens  
præcipue de beatissima virgine Maria,  
quomodo in ea relucent bonitas diuina  
quod in beneficijs donisq; eidem cœlis  
tus collatis, per præcipuas eiusdem festi  
uitates monstratur, diuiditur in titulos  
quinq;. I de eiusdem Natiuitate. II de eiusdem An  
nuntiatione. III de Purificatione eius. IIII de Assum  
ptione eiusdem. V de præconijs beatissimæ matris  
eius Annæ. Atq; singuli hi tituli (vt supra) in exhor  
tationes subdividentur.

**NATIVITAS BEATÆ**

Marix. Titulus primus.

**¶ Cuiusmodi & quibus sit gaudium de  
Natiuitate beatissimæ virginis Mariæ.**

Exhortatio I.



**N**atiuitas tua dei genitrix virgo gau  
dium annuntiauit vniuerso mûdo:  
exte em ortus est sol iustitiæ Chris  
tus deus noster, qui soluens maledi  
ctionem dedit benedictionem, & cõ  
fundens mortem, donauit nobis vi  
tam sempiternam: Istud hodierna  
solemnitate, in laudẽ dei & benedictæ matris eius de s

uotissime per vniuersam ecclesiam decantat, & nos pro exhortationis nostræ themate assumimus. Notum est quod qui claram diem & solis præsentiam desiderant, in ortu auroræ gaudent, sicut patet de infirmis, quibus nox periculosa, horribilis & tædiosa est, Similiter itinerantibus. Item quibus fructus terræ nascentium oprabilis est, eorum etiam floritio gaudium est. Sic in proposito, quibus Christus Iesus deus & saluator noster amabilis est, eius utiq; benedictæ genitricis natiuitas gaudiosa est. Ipse enim dominus Iesus clara dies est, & sol verus, sicut canimus: *Di* es diem illuminās, verusq; sol illabere, &c. Amabilis omnibus, & totus desiderabilis, sed non ijs q; requiē & delicias in tenebris noctis i. peccatis & ignorantijs huius mortalitatis ponūt, de qbus dicit sanctus Iob: *Oculus adulteri obseruat caliginem, dicens: Non me videbit oculus, & operiet vultum suum. Perfodiunt in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, & ignorant lucem. Si subito apparuerit aurora, arbitrat̃ur vmbra mortis, & sic in tenebris quasi in luce ambulat.* Et Sapiens ait: *Qui lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis. Tales, & omnes qui male agunt, non desiderant Christum dominum nec veniunt ad lucem, & ideo non gaudent ad ortū auroræ, sc3 matris eius: Sed qui infirmi sunt, qui sc3 pronos se ad malum aduertunt, & ad bonum diffidiles, qui se multipliciter peccatores considerant, qui miseriam suam tam animæ q̃ corporis labilis iamā: que finiendæ præsentis vitæ agnoscunt, qui præsens seculum pro itinere, non pro patria habent, qui mortem perpetuā in tenebris noctis huius imminere formidant, hi præsentiam solis iustitiæ, Christi scilicet, exoptant, à q̃ sibi salutis remedium puenire certissimè credunt. A quo peccator: oim plenariam remissionē pro expiatione, diuinā gratiam pro reconciliatione, iustitiā (q̃ communis virtus est), s. dilectionē dei*

Ambrosii.  
in Hym.

Iob. 24

Prouer. 3



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

& proximi, hoc est, omnes virtutes pro animi cōfortatione, dei amicitiam iucundissimam & familiaritatem pro consolatione, & tandem æternam vitam pro beatificatione se recepturos fideliter confidunt. Hoc em̄ cantat ecclesia: Ex te ortus est solius iustitiæ, Christus deus noster, qui soluens maledictionem, dedit benedictionem, & confundens mortem, donauit nobis vitam sempiternam. Hi ergo tales, & quibus fructus iste (Christum Iesum dico) in quo oīa bona simul habentur, quibus inquam fructus iste acceptus, desideratus & sapiendus est, norunt quid gaudij habet ortus floris virginiei, de quo ipse fructus processit. Quapropter dilectissimi hortor dilectionē vestram, vt ea quæ hic temporaliter delectare videntur, & vana inimicāq; gaudia, plenarie relinquatis, vt citius ad perpetua & vera, atq; immensa gaudia peruenire valeatis, & etiam in hac vita p̄gustare eaisp̄a gaudia, quod præstatur omni mūdī cordi. Solūmodo em̄ mūdī cors capax est huius gaudij, in cuius cōparatione gaudia mundi & carnis nulla sunt. De q̄ fert̄ in Ecclesi. Non est census super census salutis corporis & non est oblectamētū sup̄ cordis gaudium. Et istud gaudiū paradiso cōparat̄. Vnde dicit Aug. sup̄ Gen. Læticia bonæ conscientiæ, paradisi est. Sicut ergo stultus esset q̄ daret salutem corporis pro pecunia, & paradisi pro ista terrena, in qua sunt tantæ miseriar̄, ita insanus est, q̄ pro gaudio cordis vero & diuino lumine & amore referto, accipit vana mūdī gaudia. Et si quædā de mundo aut carne pro necessitate huius vitæ nobis seruauimus, q̄ aliquid delectant, vt est sumptio cibi & potus, necessaria indumentā, cella & utensilia eius, colloquium & visitatio amicor̄, & si qua sunt huiusmodi, non pro eis irrationabiliter & inordinate, & cū peccatis & offensionibus agendum est, nec quasi pro nostris, aut principalib; bonis, sed quasi pro nō nostris, & ex obliquo (vt ver-

Ecclesi. 30

Augustin.

bis vtar beati Leonis Papæ) non amplectenda nequiter, sed transeunda sunt fortiter. Si ista modica scire habere, & diligere delectat, quæ certissime amittenda sunt, quid putamus fratres dilectissimi gaudij habebit, scientem omnia videre, ipsum amare (qui in infinitum amabilis est) & ipsi inamissibiliter inhærere & frui. De hoc gaudio dicit Bernardus: Hoc gaudium est tam magnum, quod non potest mēsurari, tā multum quod nō potest numerari, tam preciosum quod non potest estimari, tam copiosum quod non potest finire. Omnis enim scientia, omnis amor, & omne gaudium ad comparationem illius sapientiæ, illius amoris, illius gaudij quod nobis paratur per Christum in cælis, est quasi vna gutta ad vniuersum mare. Igitur charissimi in hac solennitate, in qua nedū nobis, sicut in festis aliorum sanctorum præstatur exemplum & suffragium, sed etiam tanta salus & tāta gaudia recensentur, spirituali gaudio iucundemur in domino, eidem psallentes & gratias agentes & ex Apostolica largitione plenariam omnium peccatorum absolutionem percipientes, quasi modo geniti deinceps diligentissime peccata vitemus, gaudia peritura relinquamus, vt ad æterna gaudia (de quibus iam diximus) peruenire valeamus.

¶ Quomodo per beatissimam virginem Mariam à tenebris peccatorum ad lucem, hoc est Christum, ducamur. Exhortatio II

TRANSITE ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini. Ecclesiastici vigesimo quarto. Hodie charissimi natiua est gloriosa semper virgo Maria, sp̄i sancto plena



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

quæ nos ad suas nobilissimas generationes præmissis  
 verbis inuitat. Etenim spiritus sanctus viuificator  
 ecclesiæ & rector, instituit hæc verba legi & explana-  
 ri de ea, non minori authoritate, quã Iesus filius Sy-  
 rach eadem de æterna sapientia conscripsit. Sciendũ  
 quod in omni motu, vel mutatione, oportet ponere  
 terminum à quo, & terminum ad quem, & mediũ &  
 agens. Sic in proposito transitu, ad quem nos inui-  
 tat gloriosa semper virgo Maria, oportet ponere ter-  
 minum à quo recedere debeamus: & est vitiosa nos-  
 tra generatio, de qua dominus in Euangelio: Gene-  
 ratio praua & adultera. Et venient omnia, scilicet  
 mala pœnæ, super generationem istam. Sumus em̃  
 generatio cui iratus est dominus. Ideo Apostolus  
 ait: Omnes nascimur filij iræ. Quia in iniquitatibus  
 concepti sumus, & in peccatis conceperunt nos ma-  
 tres nostræ: Idcirco sensus & cogitatio humani cor-  
 dis in malum prona sunt ab adolescentia sua. Et Hi-  
 eremias ait: Prauum est cor hominis. De quo (ait in  
 Euangelio dominus) exeunt cogitationes malæ, ho-  
 micidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimo-  
 nia, & blasphemix. Sed quid necesse est multa per-  
 currere, & in longum sermonem protrahere? Testi-  
 monia enim omnium scripturarum, & quotidiana  
 experientia nos docet, quod generatio nostra corru-  
 pta est & peruersa: quia spiritus noster non est subie-  
 ctus deo, nec voluntas est conformis rationi, & caro  
 concupiscit aduersus spiritum. Ex isto peruerso or-  
 dine obscuratus est intellectus, peruersa est voluntas,  
 opera sunt iniqua, & innumerabilia fiunt peccata, q̃  
 secundum sententiam sancti Iacobi, generant mortẽ  
 nedum temporalem, sed etiã æternam. Ab hac infœ-  
 lici gnatiõe mater nostra cœlestis virgo Maria nos re-  
 uocat, dicens: Trãsitate ad me oēs qui cõcupiscitis me,  
 & à generationibus meis implemini. Nõ ad æqualitatẽ  
 æ sui nos inuitat, cũ ipsa sit sine peccato, imo plena

Math. 12.  
 Matth. 23

Eph. 2.  
 Psalm. 5.  
 Gen. 8.

Hiere. 17.  
 Matt. 15.

Galat. 5.

Iaco, 1.

spiritu sancto genita, nec concupiscētiā, nec puritatem  
 ad malū, nec difficultatē ad bonū, neq; malitiā hñs.  
 Idcirco nec carnalis fuit, nec secularis nec turpis, nec  
 vilis, quæ oīa in nobis experti sumus & experimur,  
 sed solum diuinis fuit aptissima vsibus. Ad æqualita-  
 tem igitur nos nō inuitat, sed ad conformitatē & seq̄-  
 lam, quatenus studeamus pro posse per gratiam dei  
 (quæ omnibus gratis offertur) fomitem .i. præacta  
 mala in nobis nata refrenare & extinguere, genealogiam  
 quoq; virtutum, earundemq; connexionē acq̄-  
 rere. Ipsa em̄ ait: Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris  
 moris, & agnitionis, & sanctæ spei, in me gratia oīs  
 vitæ & veritatis, in me oīs spes vitæ & virtutis. Ecce  
 habemus gn̄a oīm virtutum, & connexionē, quæ nedum  
 in beatissima virgine Maria fuerunt, sed insup  
 per eam tanq̄ piissimam matrē nobis inpetranē. Dile-  
 ctio pulchra, præ sui puritate & eminentia, dignissime  
 cunctis antefertur virtutibus, cui aptissime castus ti-  
 mor coniungitur, quia quanto quis deum magis dili-  
 git, tanto eū dē amplius reueretur & timet. Subiungit  
 agnitio, id est, fides, & spes, quæ utiq; conformes sunt  
 sine dilectione, pulchrificantur autem & viuificantur  
 per dilectionē. Præfertur tñ fides spei, quia scriptum  
 est: Sperent in te qui nouerunt nomen tuum. Ecce  
 habemus theologicas virtutes fundamenta omni-  
 um virtutum tñ comite dilectionis inseparabili, sez  
 timore casto. Deinde, gratia omnis vitæ & veritatis  
 subiungitur. In quibus nobis innuitur, quod omnis  
 spiritualis vita & virtuosa, ex gratia est & sine pmixti-  
 one cōtrarij, q̄a debet esse in veritate. Falsa em̄ virtus  
 nō est virtus. Sicut sc̄dm sanctū August. Simulata eq̄-  
 tas non est æquitas. Ex qua gratia oritur spes vitæ  
 futuræ, quæ erit in die virtutis in splendoribus san-  
 ctorū. Hæc em̄ est generatio quærentiū dominū, quæren-  
 tiū faciem dei Iacob, in qua semp fuit gloriosa virgo  
 Maria, quæ sc̄i gnatio nō est ex diabolo, neq; ex primis

Eccl. 24

Psalm. 9.

Augustin.

Psalm. 109

Psalm. 23.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Ioh. 1.  
1. Ioh. 5.

Sapient. 4.

Bernard.

Ignatius.

Richard. 9.

Ephe. 1.

parētib<sup>9</sup> neq; ex nobis sed ex deo nati sūt, q̄ hmōi sūt  
De q̄ dicit S. Ioh. in Cano. sua: Scimus qm̄ oīs q̄ nat<sup>9</sup>  
est ex deo, non peccat, sed generatio dei conseruat  
eum, & malignus non tanget eum. Ecce q̄ pulchra est  
casta generatio, q̄ non peccat, & est cū claritate gra-  
tiae & perpetuæ gloriæ. Ad hanc nos inuitat gloriosa  
virgo Maria dicendo: Transite ad me. Sic dicit, tran-  
site ad me, sicut dicit nauta volenti transire Renum.  
Non enim nauta est finis transeuntium, sed medium  
vel deducitor: Ita & gloriosa virgo Maria non est fi-  
nis noster, sed mediatrix nostra, & in isto transitu in-  
ter terminum à quo, & inter terminum ad quē, est q̄si  
medium. Ideo dicit sanctus Bernardus rogando eā:  
Per te accessum habemus ad filium, o benedicta inter-  
uentrix gratiæ, genitrix vitæ, mater salutis, vt p̄ te  
suscipiat nos, qui per te datus est nobis, Et in eadem  
oratione: Domina nostra, mediatrix nostra, aduoca-  
ta nostra, &c. Ipsa est quæ impetrat nobis salutē no-  
uæ generationis. Vnde ait diuus Ignatius: Impossibi-  
le est aliquem saluari peccatorem, nisi per tuum au-  
xilium & fauorem. Et Richardus de sancto Victore  
Nihil à throno diuini muneris descendit, q̄d per Ma-  
riæ manus non transijt. Inuitat ergo nos beata Ma-  
ria ad generationes suas, quas vult nobis plenissime  
impetrare, id est, vnicum filium suum Iesum Christū  
qui factus est nobis regeneratio, adoptio, reconcilia-  
tio, redemptio, & saluatio. Dicitur autem dominus Ie-  
sus generationes, quia in vna persona sunt manife-  
stissime duæ generationes. In eodem enim est genera-  
tio humana, & generatio diuina. Et ipse vnus & idem  
& vnica persona est Mariæ filius. Quem, quia aliter  
in hac vita habere non possumus, nisi per gratias sus-  
as, & dona, atq; virtutes superius tactas, in futura ve-  
ro vita per claram visionem, fruitionem, tentionē,  
quæ omnia sunt quædam spirituales generationes:  
recte beata dei genitrix nos non ad suā gnationē, sed

generationes inuitat, dicens: Et à gnationibus meis implemint. De qua impletione ait Apo. vt impleamini in oēm plenitudinem dei, hic sc3 virtutum, post beatitudinis. Ecce habemus huius transitus terminū ad quē. Agēs vero sumus nos ipsi à spū sancto moti, q. s. spūs sanctus est primū mouens immobile. Cōcupiscēdo ergo gradimur. Nemo eñ (secundum Ambro.) Iesum cum desidia quærit, sed amando. De quo Augu. Imus non ambulando, sed amādo: Et alibi idem: Nō gressibus corporis, sed affectibus mentis. s. ambulamus. O vtinā efficaciter à spū sancto moueremur. O vtinā motui spūs sancti q̄tum in nobis est, efficaciter satisfacere. O vtinā nō damnosissime, indulta ad penitentendum, ad ornandū nos virtutibus, ad cumulandū merita, tēpora amitteremus. O vtinā circa mortificationes, & circa diuina officia, & ardētia desideria nō ita accediamur, Ingreditur interdum bestia acedia domū mentis nostræ, inducens hyemē grauissimam rigescunt oīa præ nimio frigore. Non placent exercitia spiritualia, mortificationes, lectiones, orationes. Nil videtur nisi glacies. i. duritia cordis, grando impatientiæ & iræ, & amaritudinis mentis, nix obnubilationis, & tristitiæ, & anxietatis animi, tempestas magna tērationis. Non libet ambulare per affectū in deum, q̄ scriptū est: Non fiat fuga vestra hyeme, vel sabbato. Sunt qui sabbatificant sabbatum delicatū, nō deo, sed sibi: qui colunt carnem suam, & pro magno habent delicias sensuū, & seculi vanitatem. Sunt qui plus colunt intellectuū q̄ affectū, & magis insistent acquirendis scientiis, q̄ diuinis se conformare beneplacitis. Hi omnes facere non prævalent transitum ad quem beata virgo Maria nos inuitat, quia accedios frigore constinguntur, & delicati sabbato impediuntur. Excutiamus nos dilectissimi isto pessimo torpore & virulenta curiositate, & toto cordis affectu ad dei genitricis felicissimas & deliciosissimas

Ephesi. 3

Ambrosii.  
Augustini

Matth. 24

Isaia. 58



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

generationes accurramus. Attendamus quanto affectu dominus Iesus, & piissima domina Maria mater eius, nostram salutem desiderant. Desiderat & tota curia cœlestis, Omnes enim charitate feruent, ergo ardentissime salutem nostram zelant. Erubescamus in oculis eorum (qui utiq; nos in deo vident) de torpore & negligentia propriæ salutis. Satagamus veraciter esse, quales nos homines esse arbitrantur, scilicet spirituales, & Carthusienses, id est, carnem tundentes ne nobis contingat quod beatus Effrem in libro de Compunctione dicit: Tinendum est, inquit, & tremendum, ne forte q nos hic constitutos laudibus efferūt illic nos deridere incipiant.

Effrem.

¶ Beatae Mariæ pulchritudo quomodo nobis imitanda. Exhortatio III.



Ora pulchra es amica mea, & macula non est in te. Canticorum 4. Scitis charissimi qualiter humani generis pulchritudo originalis, suadente diabolo auctore omnis turpitudinis, amissa est Sed nolens in eternū irasci deus, nec cō

Psal. 76

Genesi. 3

3. Reg. 1  
Abisag qd

tinere in ira sua misericordias suas, misericors & misericors dominus, statim maledicēs serpenti, id est diabolo: Inimicitias ponam inter te, inquit, & mulierē, & semen tuum, & semen illius. Ipsa conteret caput tuum, promittens per hoc se suscitaturum humano generi mulierem, per cuius amicitiam & pulchritudinem originaliter: & eius semen, hoc est, filium suū, efficaciter contractæ inimicitie soluerentur, & amissa pulchritudo redderetur. Cum ergo in toto mundo talis mulier non inueniretur, multo tempore, tandem post longitudinem dierum, cum quæreretur ad olefentula speciosa in omnibus finibus Israel, inuēta est Abisag sunamitis, quæ interpretatur patris mei incensum siue holocaustum, scilicet beatissima vir-

go Maria, diuino igni deo patri in odorem suauitas  
 tis totaliter incensa, puella pulchra nimis, cuius spe-  
 cies digna esset cœli & terræ imperio, vt fieret regia  
 na in Israel, dormiretq; rex Dauid in sinu suo, id est,  
 Christus in vtero suo, quamuis incorrupta virgo ps  
 maneret. Quapropt̄ hodie ei nascenti, vt ipsius p̄ cete-  
 ris omnibus electionem exprimeret, non incongrue  
 dominus ad eam dixisse introducit̄ur: Tota pulchra  
 es amica mea, &c. In quibus verbis perfectus decor  
 pulchritudinis eius innuit̄ur, Secundo, carentia ois  
 maculosæ turpitudinis asruit̄ur. Quoad primum sci-  
 endum, quod triplex est pulchritudo. Prima est natu-  
 ralis progeniei. Secunda corporalis effigiei. Tertia  
 spiritualis maneriei. Beatissima ergo virgo Maria fu-  
 it pulcherrima nobilitate genealogiæ siue progeniei  
 quia inter omnes lineas generationum ab Adâ quor-  
 sumcunq; tendentes linea generationis Christi & Ma-  
 riæ est dignissima. Tum propter diuinam electionem  
 sibi in illa specialiter complacentem. Omnis enim no-  
 bilitas ex electione ortum habet. Ab initio semper  
 aliqui eligebantur in rectores communitatis, qui no-  
 tabiles erant, & sic nobilitabantur propter notam sin-  
 gularis probitatis. Hanc autem genealogiam elegit de-  
 us præ omnibus, & priuilegiauit, & sanctificauit eam  
 vt de ea nasceretur. Quapropt̄ voluit vt ab alijs gene-  
 alogijs in vitæ sanctitate, in iudicialibus & in cere-  
 monialibus secerneretur, vt patet in decursu veteris  
 testamenti. Quod etiam Psalmista innuit dicendo:  
 Non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua nõ ma-  
 nifestauit eis. Et Moses in libro Numerorum, princi-  
 pes Israel nobilissimos appellat, inter quos nobilior  
 erat Aminadab, de quo descendit gloriosissima virgo  
 Maria. Tum etiam propter personas nobilissimas  
 atq; dignissimas in hac genealogia existentes, sicut  
 sunt Abraham, Isaac, & Iacob, & alij innumeri vsq;  
 ad Christum, qui carnaliter non genuit, sed conces-

Pulchritus  
do triplex

Nobilitas  
vnde oria-  
tur.

Psal. 147

Numer. 1



D. PETRI LEYDIS CARTHVS. I

Ioh. 1

pit lineam spiritualis generationis : Quando quidem omnibus qui receperunt eum, dedit potestatem filios dei fieri. Secūdo beatissima virgo Maria fuit pulcherrima pulchritudine corporalis effigiei, siue physiognomiæ. Decens namque erat, vt spiritus sanctus (qui specialiter operatus est humanitatē Christi Iesu, & Mariæ) non solum secundum animam, verum etiā scđm corpus optimo modo, atq; nobilissimo illos ornaret atq; decoraret, vt nihil eis deesset decoris naturæ, sicut nihil defuit de donis gratiæ: præsertim cum exterior homo soleat esse speculum interioris, iuxta illud

Ecclesi. 3.

Sapientia hominis lucet in vultu eius. Et secundum illam regulam artis physiognomiæ: Animæ sequuntur corpora. Insuper quia dominus Iesus principium esse debebat vitæ spiritualis, sua elegantia nedum esse debebat decentissima secundum formam naturæ, sed etiam secundum formam morum, vt scz facies Christi ad eadem homines optime obiectiue moueret, q̄ ipse docere venerat, videlicet ad pietatem, ad misericordiam, & cætera huiusmodi, vt non solū verbo, sed

Matth. 27

& physiognomia clamaret : Discite a me, quia mitis sum & humilis corde. Nec minus decuit quod Maria mater eius talis facietenus reluceret, qualem matrem dei, reginam cæli & terræ, ad intra esse oportebat. Hinc est, quod de ipsa specialiter dicit, quod scilicet, nunquam aliquem eam aspicientem tentauerit, aut ad inordinatam concupiscentiam prouocauerit, sed

Dionysius

potius ad deuotionem, ad castitatem, ad humilitatē, & cætera virtutum insignia. Eapropter magnus Dionysius: cū post multa & longa desideria tandem eam vidisset, atq; eius physiognomiā diligēter fuisset intuitus, dixisse legit: Si mihi de tuo filio dictū nō fuisset, facile te crederem esse deā. Tertio beatissima virgo Maria fuit pulcherrima spirituali decore virtutū.

Virtutes triplices,

Sunt autem triplices virtutes. Quædam dicuntur

naturales, quæ scilicet insunt à natura, vt naturalis industria ad opera prudentiæ vel artificialia, sive ad actus sapientiæ vel scientiæ: & hoc ex parte virtutis cognitiuæ, & naturalis inclinatio ad opera moralia, id est, ad opera iustitiæ, temperantiæ, fortitudinis, mansuetudinis, & cæterarum huiusmodi, & hoc ex parte virtutis appetitiuæ: Et nominantur hæc virtutes sicut acquisitæ cum adiunctione istius nominis naturalis, scilicet dicendo, est mansuetudo naturalis, est continentia naturalis, est misericordia naturalis, & sic de cæteris. Et qui habet hæc naturalia bona & dona, habet vtilissima principia ad acquirendas virtutes morales, quando per rationem bene reguntur. Alias sunt etiam periculosæ, quia quando non reguntur ratione, inclinant ad vitia. Sicut exempli gratia: Misericordia naturalis nisi freno rationis regatur, inclinat ad remissionem. Naturalis enim virtus inclinat ad vnum oppositorum, sed ratio ad vtrumque pro diuersitate, prout expedit & licet. Hanc vero naturalem indolem decuit beatissimam virginem **M A R I A M** habere, ex qua in creata sapientia, in quam nihil inquinatum incurrit, voluit sibi naturam purissimam pro salute nostræ assumere: vt esset speciosus forma præ filiis hominum. Vnde dicit quidam **D O C T O R**, quod nulla proles illius sexus vnquam tantum appropinquauit integritati naturæ status innocentis, sicut beatissima virgo **M A R I A**. Aliæ virtutes sunt quæ dicuntur acquisitæ, ex actibus videlicet frequentatis, vt sunt virtutes cardinales & morales, ac intellectuales, quæ hominem dirigunt in finem naturalem. Naturale siquidem est omnibus potentibus animæ referuatiuis, vt ex actibus earum interioribus frequentatis, generentur habitus ad cõsimiles actus inclinatiui. **Exempli gratia. Qui sepe se humiliavit, dispositus**

Sapic. 7.

Psalm. 44



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

est & aptus ad facile & delectabiliter se humiliandū. Simile est de obedientia, patientia, sobrietate & aliis virtutibus. Idcirco valde vtile est sæpe habere propositum benefaciendi, & peccata vitandi in particulari magis quàm in generali: quia actus sunt particularium. Aliæ sunt virtutes, quæ non acquiruntur per actus frequentatos, sed infunduntur à deo, vt sunt virtutes theologicae, fides, spes, & charitas, & etiam gratia gratum faciens. Et hæc dirigunt hominem modo quodam superhumano ad finem supernaturalem. Et ideo acquisitio earum excedit limites humanæ potentia, quibus possit de congruo se habere disponere, quod spiritus sanctus sibi huiusmodi infundat. De talibus virtutibus intelligitur definitio Aug.

August.  
Virtutis  
definitio.

Virtus est bona qualitas mentis, qua recte viuatur, qua nullus male vitatur, quam deus in nobis sine nobis operatur. His virtutibus beatissima virgo Maria hodie genita excellentissime ornata fuit & decorata vt pulchrior esset omnibus hominibus. Quia (secundum sanctum Hieronymum) si eam diligentius aspicias, nihil virtutis est, nihil speciositatis, nihil splendoris & gloriae quod in ea non resplendeat, quæ sanctis or est vniuersis, &c. Decuit enim domum domini omnis sanctitudo, quam ipse sanctus sanctorum inhabitare voluit, atque de ea procedere tamquam sponsus de thalamo suo. Bene ergo dicitur de ea: *Tota pulchra es amica mea.* In eo autem quod sequitur: *Et macula non est in te,* asruitur carentia omnis maculose turpitudinis, vt prædictum est. Non enim in ea potuit esse macula, in qua omnis refulxit pulchritudo: cum contraria non compatiatur se simul in eodem. O igitur quam gloriose de radice Iesse hodie virgo verans egressa est, vniuersa pulchritudine, omniumque infusarum virtutum viriditate, nec non & gratia atque benedictionum affluentia amenissima. Quam

Hierony.

Cantic. 4

charissimi fratres in schola virtutum, in schola in

Iesu Christi positi, pro posse imitari studeamus. Qui habent bona naturalia, qui scilicet sunt læti, amorosi mansueti, misericordes, compassiui, &c. studeant per rationem virtuose se in illis moderari, & applicare ad veras virtutes, & amorem dei. Qui vero sunt tristes, passionati, duri, iracundi, &c. non turbentur ex hoc, sed per rationem ad oppositas passiones, & naturalia se inclinent, vt medium virtutis adipisci valeant. Et quamuis tales labores maiores sentiant quam primi, tamen meritum eis crescit, citius purgantur, & cum labore virtutes acquisitę amplius perseverant. Omnes autem nos pariter toto corde ad culmina virtutum, & charitatis perfectionem conemur ascendere. Seniores experti iunioribus exempla & monita salutis præbeant. Iuniores vero expertorum concilia teneant ne periclitentur. Non enim potest aliquis in quacunque etiam arte simul esse discipulus & magister. Vnde bonus pater in libro de imitatione Christi dicit: Qui adhuc noui sunt & inexperti in via domini (nisi consilio discretorum se regant) facilius decipi possunt & elidi. Quod si suum sentire magis sequi quam alijs exercitatus credere volunt, erit eis periculosus exitus, si tamen retrahi a proprio conceptu non valuerint. Raro sibi ipsi sapientes, ab alijs regi humiliter patiuntur. Hęc ille. Itaque charissimi, in hac sacra schola adornemus nos virtutibus, & per penitentiam abstergamus maculas criminum, quatenus hęc benedicta congregatio seu ecclesia audire mereatur a domino: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.

**¶** Mariam matrem esse fidelium, regnamque misericordię. **Explicatio**  
cantici Salue regina, & cæter.

**Exhortatio III.**



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.



Alue regina misericordie. Hodierno die nobis vere miseris in deo iubilandum est cordiali iucunditate charissimi & in diuinis laudibus sonoris vocibus exultandum pro consolatione cœlitus missa: quia mater misericordie & æternæ salutis,

Augustinus

hodie nobis genita est. Augusti: Adest dies sacratissima, dies celeberrima, in qua virgo Maria super omnes mulieres benedicta, generosa sua natiuitate mundum consolatur vniuersum. Nam mater est ecclesie fluctuantis nauicula, vt cantat ecclesia. Et non solum mater est ecclesie in generali, sed etiam omnium & singulorum. Ambrosius: Sicut Christus omnium credentium est frater. sic Maria omnium fidelium est mater. Et Bernardus ad Mariam ait: Tu mater rei, tu mater dei, tu mater exulis, tu mater iudicis. Sed hæc maternitas & filiatio, est adoptiua. Sicut enim deus pater dedit nobis adoptionis spiritum, in quo clamamus abba pater: sic dedit in eodem spiritu acclamare Mariam matrem. Ipsa enim assumpta est in consortem regni, de quo regno scriptum est: Filij autem regni. Et: Adueniat regnum tuum. Et: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Dedit quippe nobis potestatem filios dei fieri, consequenter & Mariæ. Si autem filij facti fuerimus, etiam hæredes regni erimus. Hæredes quidem dei, cohæredes autem Christi, filij dei & Mariæ. Quapropter secundum Bernardum, suppliciter & efficaciter salutis nostræ negotia pertractat, tanquam mater misericordie, mater exulis, mater peccatorum, & mater iudicis.

Ambrosius  
Bernardus

Roma. 8

Matt. 13  
Matt. 6  
Matt. 5  
Ioh. 1  
Rom. 8

Bernard.

Ioh. 19

Cura quippe de nobis ipsi commissa est, quando in cruce dixit ei dominus de I O H A N N E: Ecce filius tuus. I O H A N N E S interpretatur dei gratia. Filij igitur gratiæ (qui sunt & regni) ipsi commissi sunt, quamuis sint peccatores, quia ex peccatoribus efficiuntur filij gratiæ & regni; iuxta illud: Nō

veni vocare iustos, sed peccatores, scilicet ad gratiā **Matth, 9**  
 & regnum. Idcirco securum accessum ad Mariam ha-  
 bere debemus, sicut ad propriam matrem: non enim  
 repellat nos. Vnde rursus Bernardus: O peccator, si  
 ad matritatem dei non audes accedere, non liquefias **Bernard,**  
 quasi cera à facie ignis: sed vade ad matrem misericor-  
 diae, ostende ei tuorum peccatorum vulnera: &  
 ipsa pro te ostendet filio suo materna vbera, & filius  
 ostendet patri pro te latus & vulnera. Pater non ne-  
 gabit filio postulanti, nec filius matri interpellanti,  
 nec mater negabit peccatori flenti. Hæc est charissim-  
 i præsentis diei materia gaudiorum, quia nata est  
 nobis hodie saluatricis & mater salutis: mater (in q̄)  
 gratiæ & gloriæ. Nihil enim nos deus habere voluit  
 (quod à throno dei descendit) quin per M A R I A E  
 manus transferit. Nam quicquid spei, quicquid  
 salutis & gratiæ in nobis est, ex ea novimus red-  
 dundare. Idem deus redempturus genus humanū,  
 totum precium posuit in M A R I A. Ex quo  
 ergo habemus eam matrem, ideo quotidie transmittimus  
 ei salutationes & literas, petendo vt impetret  
 nobis à patre reuocationem à miseria (in qua degis-  
 mus) ad regnum, more filiorum nobilium, qui ex-  
 tra regnum missi sunt pro moribus aut literis addis-  
 scendis. Missiva autem quam matri nostræ M A R I A E,  
 cæli reginæ transmittimus, ita sonat: Sal-  
 ue regina misericordiæ, & cætera. Quam toties ei  
 mittimus, quoties eam deuote legimus, aut canta-  
 mus. In qua primo matrem nostram venerabiliter  
 salutamus. Secundo, benevolentiam eius cap-  
 tamus. Tertio causam & negotium nostrum in-  
 sinuamus, exponendo miseriam nostram, & petendo sub-  
 sidium. Vltimo deuote ei valefacimus. Venerabiliter  
 matrem nostram salutamus, cum dicimus: [Salue re-  
 gina misericordiæ.] Filij quippe reginæ propter ve-  
 nerationem patrem regem & matrem appellant reginam.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Ipsa vero mater nostra est regina cœli, sponsa regis cœli, & mater. Sed cur potius eam reginam misericordix appellamus, quam cœli aut iustitiæ, aut alicuius cœterorum? Dico, quod ea de causa, quia matrem nostram, misericordem in causa nostra inuenire cupimus. Quando enim aliquis alteri scribit, talē eum appellat qualem eum vult experiri in negotio suo. Videlicet, iustum dicit quem quærit iudicem, potentem quem petit auxiliatorem, amicum quem querit fauorabilem, &c. Et vere ipsa quam petimus misericordem, supereminet in misericordia. Bernardus: Quis misericordix tuæ o benedicta, latitudinē, altitudinē & profunditatē poterit inuestigare? Idcirco assimilatur oliuæ, quæ sicut supereminet oïbus liquoribus: ita misericordia eius omnibus aliorum sanctorū misericordibus. Beneuolentiæ matris nostræ capramus, dum dicimus [ Vita, dulcedo, & spes nostra, salus ]. O quātis amaritudinibus repletur vita nostra. Ex mortalitate, (cū mors sit oïm amarissima) ex quotidiana corruptione, doloribus, infirmitatibus, tentationibus, passionibus, peccatis, remorsu propriæ cōsciētix, ex timore diuinæ offēsiæ & gehennæ, &c. Sed cum ad memoriam reducimus matrem nostram Mariam innocentissimam, quæ nunquam deum offendit quæ nunquam displicuit, sed semper placuit, quæ donis naturalibus, & gratuitis, & gloriosis super omnē puram creaturam extitit ornata, quæ deū nobis genuit saluatorem: & hanc nostram fore matrem, & nostri sollicitę curam gerentem, omni dulcedine & gaudio pfundimur, & rapimur ad fiduciam. Quod ipsa aduertens, rotam se nobis beneuolentissimam exposnit. Non enim ignorat deuotionem & fiduciam, quæ habemus ad eam. Gregorius: Quid ignorare potest, in qua æterna sapientia & plenitudo diuinitatis inhabitauit? Intentum nostrum insinuamus, ostēdētē dō quæ miseri sumus, cū dicimus: [ Ad te clamamus

Bernard.

Gregor.

exules filij Eua] Peccatum quippe originale quod ab Eua contraximus, nos à regno dei exules fecit, & in omnem quam patimur miseriam adduxit. Clamain<sup>9</sup> ergo, quasi violentiâ passi, cū pro alieno peccato iuste grauem pœnam tolleramus. Aliam miseriam in sinuamus, cum dicimus: [Ad te suspiramus gementes & flentes in hac lachrymarum valle] Hic propria peccata innuuntur, pro quibus non clamamus quā vim passi, sed suspiramus, quia propria iniquitate volūtariè commissimus peccata, siue venialia, siue mortalia. Quapropter dignum est, quod volūtariè nos aflagitamus in sletibus & gemitibus. Et inde redditur locus vitæ nostræ, vallis lachrymarum: siue gemamus pro venialibus, siue fleamus pro mortalibus. Subsidiū petimus, dum dicimus: [Eia ergo aduocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos conuerte. Et Iesum benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende benignum.] Adeamus charissimi cum fiducia ad thronum gratiæ eius, non repellat nos, quia mater nostra est, nec in causa deficiet, quia prudens & diligens aduocata est. Ideo dicit Hilarius super Matthæum: Quantumcunque quis obnoxius fuerit peccato, si Mariæ deuotus existit, nunquam in æternum peribit. Idcirco hortatur Bernardus: Si es in angustijs, in rerum dubijs, si in necessitatibus, Mariâ cogita, Mariâ inuoca, ipsa te tenente non corruis ipsa te protegente securus es. Hoc (teste Iacobo Ianuense) experti fuerunt monachi post matutinas inani ter silentium frangētes, qui à dæmonibus nō orti traditi fuissent, si non subito Mariam inuocassent. Postremo matri nostræ valemus, cum dicimus: [O clemēs, O pia, O dulcis Marria] Subaudis, vale, & nostri memoriā habe. Tales enim virtutes finiēdo missiuam matri nostræ ascribimus, quibus ea quæ petiuimus sibi ad memoriā reuocamus. Clementia enim est diminutio pœnarum & valet cōtra

Hilarius.

Bernard.

Iacobus  
Ianuensis.Clemētia  
quid.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Pietas

peccatum originale, ex quo originem sumpsit omnis  
pœna. Vere clemens est mater nostra, quia ait Bernar-  
dus: Deus Mariam clementem creauit, vt nostræ ne-  
cessitati & indigentiæ succurreret. Pietas vero ad oïa  
alia peccata valet. Pietas est proprie cultus filiorum  
ad parentes. Quod si parentes, vel superiores cultum  
impenderint filijs, aut inferioribus, dicitur magna,  
vel maxima pietas. Vere pia est mater nostra, quia  
sinum pietatis omnibus aperit. Augustinus in libro  
Retractionum: Scio me perire non posse, præ ni-  
mita pietate Marię. Dulcedo significat interioris ho-  
minis requiem, fiduciam ad deum, & affabilitatem ad  
proximum. Hęc valet ad impetrandum subsidium  
& ad ostendendum nobis Iesum benignum. Ver dul-  
cis est mater nostra. Bernardus: Quid ad Mariam tre-  
pidat accedere humana fragilitas, nihil austerum, ni-  
hil terribile est in ea: sed tota suavis & mitis est, id  
est, dulcis. Hanc missiuam matri nostrę cum alijs sa-  
lutationibus frequenter deuote transmittamus, vt  
eius interuentu citius a præsentis miseria liberemur,  
& gaudijs cœlestis regni perfruamur.

Dulcedo.

Quarundam sententiarum, quę in ho-  
rarijs precibus beatę Marię appli-  
cantur, elucidatio. Exhort. V.



Vasi myrrha electa, dedi suauitatem or-  
doris. Ecclesiastici 24. Hodie (vt nostis  
charissimi) corpoream gloriosissimę dei  
genitricis Marię colimus natiuitatem  
Ex ea autem dei nomen eius suauissis-  
imum creuit in terra, & nõ derelinque-  
tur in secula, sed requiretur a generatione in genera-  
tionem, & vsq; in sempiternum. Sed quid nobis pros-

desset natiuitatis eius solennijs interesse, odoris quoque eius suauitate temporaliter perfundi, si non contingeret nos meritis eius & exemplo in gratia & virtutibus spiritualiter renasci, vt æternaliter eius altitudinem excellentiæ contemplari, iucunditate quoque omnimodè incorruptionis eius perfrui mereremur? Speculari quippe altitudinem gloriæ suæ, & congruere felicitati eius in futuro seculo valemus, sed ad æqualitatem eius ascendere non possumus. Nam nos vita viuimus tantum, post mortem autem non erit tale nomen nostrum. Quapropter capitula quibus nobis in vesperis & completorio in quotidianis horis suis loquitur ad incitandum nos in desiderium videndi excellentiam eius in vita futura, & si bi congruendum, non habent responsoria, quia nō possumus respondere per ascensum tantæ altitudinī & felicitati. Attamen si odore myrtino eius attracti, secundum sententiam capitulorum prædictorum in nouitate vitæ renati fuerimus ad contemplandum & congruendum ei admitteremur. Videamus ergo quid per capitula præfata nobis innuat gloriosa virgo Maria: Quasi cedrus exaltata sum in libano, & cætera. Quæ verba quamuis de æterna sapientia scripta sint tamen ipse **DOMINVS IESVS** hæc suæ benedictæ matri accommodauit. Non enim est minoris authoritatis quod ecclesia sponsa Christi per spiritum sanctum instituit, quàm quod propheta per eundem spiritum sanctum de Christo & matre eius & alijs pronuntiauerunt, prout testatur in quodam sermone sanctus mellissius Doctor **BERNARDVS**. Dicit ergo ad vesperas mater Iesu Maria: Quasi cedrus, & cætera. Quid autem cætera horæ representant, dixi in sermone tertia de Assumptione eius. Vesperæ autem videntur representare tempus quod fuit inter separationem animæ eius & corporis sepulturâ. Quia & Christus dñs hora vespertina

Eccle. 29

Authoritas eccle.

Vesperæ  
quod respen

Iohan: 19



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

de cruce depositus fuit, corpore iam exanimi: sed hora completorii sepultus, Dicit ergo gloriosa dei genitrix, in anima assumpta, omnibus fidelibus tunc & nunc existentibus: Quasi cedrus exaltata sum in libano, & quasi cypressus in monte Sion, quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ in Hiericho, quasi diceret: Nolite me flere, quæ pro morte ceciderim, eo quod videris corporis cadauer, sed potius congratulamini mihi, quia excellentissime præteritis omnibus exaltata sum. Istæ enim arbores, licet alibi crescant, tamen non adeo excellenter sicut in locis hic expressis. Idcirco hic cum locis exprimitur, ut excellentiam singularem denotent. Quamuis etiam per ipsas arbores, locaque ipsorum merita tantæ excellentiæ eius epiloganter denotantur. Per cedrum in libano, virtutes in actiua vita, per cypressum in monte Sion, virtutes in vita contemplatiua, per palmam in Cades viriditas, id est, continuatio & perseverantia in sanctificatione, vel puritate cum attestatione iudicij, id est, conscientiæ: per plantationem rosæ, siue rubeæ, siue albæ in Hiericho, spirituale martyriû & puritas virginalis cum fecunditate prolis diuini in ecclesia designatur. Ut autem exaltationem gloriosissimæ virginis æternaliter contemplari mereamur, quam tamen assequi non valeamus, has virtutes imitemur. Simus in Libano, qui candidatio interpretatur, quia candet niuibus, & actiuam vitam representat, eo quod ipsa consistat in hoc, quæ ita proximis deseruire quis debet, ut tamen immaculatum se ab hoc seculo custodiat. Simus inquam in libano quasi cedrus, quæ arbor est ardentis humoris, & est imputribilis, quia sic debemus proximis ministrare in infirmitatibus & tentationibus, ut tamen carnali affectione, vel immunditia non corrumpamur. Est durabilis, quia debemus in operibus misericordiæ perseuerare. Non exterminatur secundum Isidorum à ti-

Libanus.

Cedrus.

Mea, vel teredine, id est, vermiculo ligni, quia debemus nos custodire in tam sancto opere à vana gloria, & superbia. Est altissima & omnium arborum domina & regina. Est pulcherrima, semper retinens virorem suum, quia hæc vita ab omnibus aspicitur, & sicut pulcherrima commendatur, & semper retinet virorem, quia post mortem adhuc hæret memoriæ hominum, & inde loquuntur, etiam plus quàm de cõtemplatiua, quia ipsa contemplatiua non agnoscitur nec videt, nec est adeo fecunda. Est odorifera, & ideo venenosa fugat, quia generat optimam famam, & exemplo sui alios quosq; edificat, & à mala vita ad cõuersionem religiosam adducit. Simus in monte Sion (qui speculatio interpretatur, & contemplatiua vitam designat) quasi cypressus, quæ est arbor impu-

Cypressus

tribilis, & à rotunditate in acumen erigitur, quia contemplatio nostra non debet esse philosophica, quæ est propter perfectionem cõtemplantis, & ideo sistit in intellectu. Nec debet esse de viliibus & perituris rebus, sed debet contemplatio nostra esse theologica, siue sanctorum, quæ est propter amorem contemplati, scilicet dei: & ideo nõ sistit in intellectu per cognitionem, sed transit ad effectum per amorem, nec est de perituris rebus & putribilibus, sed de æternis, & de rotunditate vniuersitatis creaturarum erigitur in acumen diuinitatis. O charissimi fratres, nõ debemus ponere gaudium nostrum, nec pacem, nec amorem, nec studium, nec occupationem die noctuq;, nisi in solo dño deo nostro tantummodo, vel propter eum. Simus etiam in Cades, quæ interpretatur sanctificatio, vbi etiam erit iudicium, & propterea dictamen conscientie designat, sicut palma quæ iugiter virorem habet & fructus dactylos dulcissimos. Quia sanctitas nostra debet semper virescere & florere in virtutibus, fructificare fructus dulcissimos præmiorum æternæ felicitatis, cum testimonio conscientie pure in vero

Cades in-  
 terpretatio.  
 Cades quæ  
 designet.



## D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Iudicij lo-  
cus quis  
Per palmā  
quid desi-  
gnatur.  
Psalm. 91  
Gregor.

iudicio quia in Cades seruabitur iudicium. Est enim locus iudicij Cades. Per palmam ergo designatur vita iustorum. Vnde Psalmista ait: Iustus vt palma florebit. Idem testatur Grego. 19. & 20. & 21. Moralū, dicēs inter cætera: Nec immerito iustorum vita palmæ comparatur, quia scilicet palma inferius tactu aspera est, & quasi aridis corticibus obuoluta, superius vero & visu & fructibus pulchra. Sic quippe est electorum vita despecta inferius, sed superius pulchra. Habet etiam palma aliud, quo à cunctis arborum generibus differt. Omnis namque arbor in suo robore iuxta terram vasta subsistit, sed crescendo superius angustatur. Palma vero minoris amplitudinis ab imis inchoat, & iuxta ramos ac fructus ampliori robore exurgit. Quibus itaque alia arbuta, nisi terrenis mentibus inueniuntur esse similia, quæ in terrenis rebus fortes sunt, & in cælestibus debiles? Nam pro temporali gloria vsque ad mortem desudare appetunt, & pro spe perpetua ne parum quidem in labore subsistunt. Pro terrenis lucris quaslibet iniurias tolerant, pro cælesti mercede, vel tenuissimi verbi ferre contumelias recusant. Terreno iudici toto die asistere fortes sunt, in oratione vero coram domino, vel vnus horæ momento lassantur. At contra ex quietate palmarum designatur proficiens vita iustorum qui nequaquam sunt in terrenis studijs fortes, & in cælestibus debiles, sed longius atque distantius studiosos se deo exhibent, quàm seculo fuisse meminerūt. Hæc Gregorius, Simus denique in Hiericho (quæ interpretatur luna) & ecclesiam designat, quæ continua mutabilitate agitur, quasi plantatio rosæ, siue rubæ in aduersorū tolerātia, siue albæ in vitæ puritate cum Maria matre Iesu: & sic per præfata ad contemplandam eius altitudinem, & sibi congaudentū perueniemus. Istud capitulum & sequens non sequitur responsorium, propter causam supra positam,

sed habemus versiculum quo monemur virginem  
**M A R I A M** in tanta excellentia admirando  
 attendere, Hora completorii (quæ representat tem-  
 pus sepulturæ eius, quando totaliter anima & corpo-  
 re ablata est à vita hominum terrenorum & aspectu,  
 & modo nobis incognito assumpta est in anima &  
 corpore pariter in cælum) dicit: Sicut cynamomum  
 & balsamum aromatizans odorem dedi, quasi myr-  
 rha electa dedi suauitatem odoris. Ista myrrhæ fra-  
 grantia insinuat nobis omnium eius virtutum, meri-  
 torum, privilegiorum, gratiarum, & gloriæ optimam  
 & excellentissimam famam & opinionem, quam (si-  
 cut nouimus) in ecclesia reliquit. Et specialiter per  
 cynamomum excellentiam charitatis eius, per balsa-  
 mum misericordiam, per myrrham omnimodam  
 incorruptionem denuntiat. Imitemur charissimi fra-  
 tres gloriosissimam dei genitricem **M A R I A M**  
 ut post sepulturam nostram vitæ bonæ & exempla-  
 ris famam suauem, & laudabilem relinquere mereamur,  
 dicaturque de nobis, quàm charitativi, quàm  
 misericordes, quàm deuoti & vigiles in diuinis, quàm  
 zelosi obseruatores ordinis in silentio, in solitudine,  
 in ieiunijs, in sobrietate, in obedientia fuerimus. Per  
 hæc enim ad suauitatem odoris myrrhæ, id est, om-  
 nimodæ incorruptionis & incommutabilitatis, quæ in so-  
 la coniunctione cum deo inuenitur, perueniemus.

Hora com-  
 pletorii.

Eccli. 24

Myrrhæ  
 fragrantia.

**¶ Quomodo sacerdotibus dei genitricis pu-  
 ritas sit imitanda. Exhor. VI.**



Odie nata est beata virgo Maria ex pro-  
 genie Dauid, halleluia, halleluia, hallelu-  
 ia. Quod hodie nata sit beata virgo Ma-  
 ria, habet mater ecclesia ex reuelatio-  
 ne, sicut etiam eius conceptionem.  
 Sed quod ex progenie Dauidica orta  
 fuerit, habetur ex **A P O S T O L I C A** lectione,



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

**Roman. x** ad Romanos, vbi dicitur de filio eius domino Iesu, qui tactus est ei ex femine Dauid secundum carnem. Quapropter indubitanter tenendum est beatam Mariam ex Dauid per catenam Salomonis descendisse, & non per catenam Nathan. **Matth. x** Matthæus enim descripsit carnalem genealogiam Christi, ostendens qualiter deus carnem sumperit. Lucas vero descripsit adoptionem. Propterea inferit genealogiæ Christi filios legis & adoptionis. Sed mirum videtur quod natiuitatem beatæ Mariæ mater ecclesia solemniter celebrat, cum omnes (teste Apostolo) nascimur, vel eramus filij iræ, qui non sunt capaces talis honoris & gloriæ, nec causæ lætitiæ spiritualis, aut laudis diuinæ. Hic charissimi aduertere possumus nullitatem & inefficaciam argumentorum dicentium, beatam Mariam ad tempus subiucisse originali, propter communem regulam scripturæ sacræ, contra omnes filios Adæ. Si enim communem regulam scripturæ sacræ seruare voluerint contra beatam Mariam, oportet dicere, quod ipsa nata sit filia iræ, iuxta sententiam Pauli iam allegatâ, Sed hoc quàm absurdum & falsum sit, probat præsens ecclesiæ sollemnitas, probat & eorum auctoritas, quia fatetur eam sine originali peccato genitam, quemadmodum etiam eos fateri oportet de sancto Iohanne baptista, & sancto propheta Hieremia. Itaque impenditur beatæ Mariæ in sua natiuitate honor & gloria, tanquam spiritu sancto plenæ ultra communem legem nascentium, & etiam in vtero sanctificatorum, vel consecratorum, quia cum incomparabili maiore plenitudine gratiarum nata est. Celebritate consimili beatæ Mariæ conceptio recolitur, eo quod ultra communem regulam omnium aliarum prolium Adæ, ipsa à peccato originali præseruata fuerit. Quæ conceptio, scilicet infusio, vel coniunctio

animæ & corporis beatæ Mariæ, & eius natiuitas, causa sunt ecclesiæ magnæ spiritualis iucunditatis & laudis diuinæ. Gaudent homines seculares de conceptu, & magis de natiuitate prolis, per quam sperant sibi aliqua temporalia affutura. Et nos non gaudebimus de conceptu & natiuitate prolis, per quam tot & tanta diuina beneficia, tum temporalia, tum gratuita, tum etiam gloriosa percipimus? Dies in qua natus est Iob, & nox in qua conceptus fuit, & in qua dictum est, conceptus est homo, id est, factus, sine anima rationali propter malitiam originalis peccati, & mala vniuersa ex eo consequuta maledicuntur. Et dies in qua nata est beata Maria, & nox in qua concepta est, & in qua dictum fuit, concepta est homo, futura dei genitrix, quam peccatum nullum tetigit, per quam agente filio suo peccata omnia mundi tolluntur, & bona omnia præstantur. Illa inquam dies & illa nox non benedicentur, non celebrabuntur, non glorificabuntur? Absit. Imò vox exultationis & salutis sit in tabernaculis iustorum, & filiorum ecclesiæ laudantium atque dicentium: Hodie nata est beata virgo Maria ex progenie Dauid, halleluia, halleluia, halleluia. Charissimi fratres, diuino lumine illustrati pro intellectu & cognitione, diuino bono affectati, pro bona voluntate, dulcedine domini perfusi pro inhesionem ac fruitionem, cantemus & nos halleluia. Plures sola voce cantant halleluia, sed non mente, & tales halleluia non cantant. Iubilemus deo pro tantis nobis collatis beneficijs. Congaudeamus gloriose virgini Mariæ super omnibus bonis quæ fecit sibi dominus in salutem omnium nostrum. Qui vero lumine prospicere nouerit, & stupenti animo considerare atque perpendere, dominicæ incarnationis mysterium, quod beata Maria concipere deberet, gestare non uem mensibus, parere, adorare, lactare, nutrire, ad diuinum consortium intrare, comparètem esse deo patre

Iob. 3

Psalm. 28



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

tri, qui simul haberent vnicū filiū, cū quo regnare deberet super omnem puram creaturam, etiam angelicam, facile aduertit qđ diuinam maiestatem decuit eandem tanto lumine illustrare, tanta gratia decorare, tanta puritate præuenire, quibus maiora sub deo excogitari non possunt. Idcirco hæc felix nobis colenda proponitur. Sed quid prædesset nobis sanctos laudare, & laudabiles prædicare, si non contingeret eos imitari & conformari? Itaq; (sicut iam dictū est) decuisse beatam Mariam puritate & gratia cæteros omnes præcellere, propter eminentiam electionis & status sui: ita decet & nos, sicut alios statu & vocatione in ecclesia dei præcellimus, eos etiam puritate cordis, ornatu virtutum, mentis quoq; contemplatione antecedere. Conformemur pro viribus beatæ Mariæ, quia hoc ipsum tractamus quod ipsa tractauit. Quotidie ad mensam domini accedimus, filium beatæ Mariæ, filium dei patris in præsentia suæ maiestatis tractantes. Et si in ecclesia vel capella corporaliter soli videmur, tamen in veritate soli non sumus. Aperite oculos spirituales, & videbitis vos esse in frequentia angelorum, in curia cœlesti, in multitudine innumerabili omnium sanctorum, quorum oculi omnium intenti sunt ad te vnice frater. Diligentissime me contuentur quid agis, & qualiter agis, & qualis sis qui agis. Circumspice paulisper, & videbis viuos & mortuos, & omnes quibus debitor es, expetere de manu tua micas de mensa domini. O quàm felix, qui cum beata Maria purus à peccato, decorus ex virtutibus, gratus ex gratiâ, tali ministerio inhsit. O infelicem hominem, qui ex sua culpa omnibus gratiis priuatus, superbia inflatus, gloria propria vanus, iracundia incensus, inuidia & odio tabefactus, acedia deiectus, auaritia accensus, gula extensus, luxuria inquisnatus, cœlestibus se audet sacratissimis mysterijs ingerere. Tolerat deus, & totus cœlestis exercitus talē

miserum in diem ultionis, quando contra eum consurget cælum & terra, & pariter omnis creatura se arinabit cõtra insensatum, vt de summo statu corruat in tartarum, ad inferiora & profunda laci. Quia quanto ascensus altior, tanto casus profundior. Si quis igitur charissimi fratres puri ab omnibus peccatis, quantum humana fragilitas tolerat. Mentẽ iugiter ad cœlestia & dei præsentiam subleuemus: & hoc quod voce hominum dicimur, intus coram deo & foris coram hominibus vita & meritis præterdamus, vt digne beatæ Mariæ iubilare valeamus: Hodie nata est beata virgo Maria, ex progenie Dauid halleluia, halleluia, halleluia.

Sapient. 8

¶ Cur beata dei genitrix cõparetur soli.  
Exhortatio VII.



Vice lumen & delectabile oculis est, videre solem. Ecclesiastes vndecimo. Iucundissima solennitas natiuitatis gloriosissime virginis Marię hodie agitur in qua haurimus & degustamus spirituales dulcedinem & delectationem, propter lumen eius, quod resplendet mentibus nostris. Et quis in nobis adeo cæcus, vt non videat fulgorem? Et quis in tantum stupidus, vt non gustet dulcedinem luminis solis huius? Sed ne quis dubitet matrem Iesu Mariam esse solem, hoc nobis incūbit, vt ostendamus. Dicitur enim sol per similitudinem, non per proprietatem. Et quamuis ipsa per diuersas creaturas frequẽtius in scripturis designetur excellentius tamen per solem, vt testatur beatus Bernardus in quodam sermone, dicẽs: Attẽdite hęc similitudinem in qua nulla in rebus mundi potest esse similior. Nihil enim habet spiritus sanctus in visibilibus creaturis excellentius, cui virginis excellẽtia

Bernard.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

comparetur. Nam Mariæ præsentia totus illustrat orbis, adeo vt ipsa superna ciuitas clarius rutilet virginæ lampadis illustrata fulgoribus. Et ideo soli rutilanti, totumque mundum illustranti, merito comparatur. Attendamus aliud valde diu testimonium propheticum in Psal. In sole inquit, posuit tabernaculum suum. Hæc prophetia loquitur ad textum, de sole vteri virginæ, & tabernaculo corporis saluatoris. Nō ergo incongrue, sed aptissime ipsa mater Iesu appellatur sol. Quapropter in ortu eius potest & illud Ecclesiastici de ea prædicari: Sicut sol oriens mundo in altissimis dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus eius. Quia sicut sol oriens cuncta illuminat, & omnia viuientia lætificat, & quæ erant inuoluta tenebris, & quasi chaos sepulta, eius præsentia subito proprijs formis distincte pulcherrime clarescunt, & quæ erant tristitia & somno pressa, statim in exultatione profiliunt, cantant aues, natant pisces, saltant vituli, pascentur & resonant boatu iumenta, & exit homo ad opus suum, qui reputabatur in somno quasi mortuus. Sic species bonæ huius mulieris matris Iesu in ortu & natiuitate eius corpore clarescere in ornamentum domus eius, quæ est domus dei, in qua ipsa est materfamilias, idcirco est etiam domus eius. Species eius sedentes in tenebris & umbra mortis illuminauit, & omnes inæstificatos spiritu lætificauit. Vnde iubilando hodie canit ecclesia: Natiuitas tua dei genitrix virgo gaudium annuntiauit vniuerso mundo. Hodie dicitur ecclesiæ in hac natiuitate beatæ Mariæ: Lætare Hierusalem, & conuentum facite omnes qui diligitis eam. Gaudere cum lætitia qui in tristitia fuistis, vt exultetis, & satiimini ab vberibus consolationis vestræ. Nunc restat charissimi, vt speciem huius bonæ mulieris matris Iesu, qua domum dei ornauit, illuminauit & dulcedine atque delectatione refecit, ex similitudine solis materialis ostendamus. Primo, sicut sol

Psalm. 18

Ecclesi. 26.

Luc. 1.

Isa. 52.

in substantia habet puritatē & simplicitatē, quā nō est ex contrarijs cōpositus, quo nil purius inter omnia corporalia potest inueniri, sed est totus perucidissimus, nullam habens tenebrositatis particulā, adeo ut omnium intuitum hominum visus ex illius puritate retundatur: Ita mater Iesu virgo Maria, est oīm cōlestium & terrestrium spirituum puritate purior atque præsantior, ita quod nulla creatura plena cognitione sufficienter illam apprehendere poterit. Tāra enim puritate nitet, qua sub deo maior excogitari nequit, ut dicit Anselmus. Euasit enim omne peccatum. Vnde Augustinus: Vbi de peccato agitur, Mariæ nullam volumus fieri mentionem. Hinc colligitur quod nunquam displicuit deo. Ecce carentia originalis peccati. Nunquam offendit. Ecce carentia omnis actualis peccati, venialis scilicet & mortalis. Sēp placuit deo. Ecce inamissibilis gratia. O stupenda innocentia cum plenitudine gratiæ. Quapropter bene cantat ecclesia de matre I E S V: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Secundo, sicut sol excedit in quantitate omnia luminaria corporum cōlestium, sic mater Iesu virgo M A R I A excedit sanctos vniuersos in magnitudine bonitatis. Nam (ut inquit D I O N Y S I V S) in his quæ non mole magna sunt, idem est magnum esse quod bonum. Fuit ergo mater I E S V virgo M A R I A etiam in terris posita, cæteris sanctis maior, id est, melior in gratiis, in virtutibus & deuotionibus. In gratiis, quia cæteris sanctis per partes præstatur gratia, Mariæ vero se totā infudit plenitudo gratiarum ut testat Hieronymus. In virtutibus cæteris sanctis superminebat. Summum in virtutibus est, oēs habere virtutes in summo sine impugnatione vitiorum, quod in alijs sanctis minime reperiri potuit. Nā virtus in nobis medium tenet vitioꝝ, ita quod nulla virtus in nobis enutriatur, quin de vitio contrario impugnetur, Ma-

Anselmus  
August.

Dionysius

Hieronymus.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Ambrosi.

Luc. 1

Ibidem

ria vero sic omnes virtutes habuit, vt de nullo vnq̄ vitio tentaretur. Et ergo Ambrosius imaginem veram virtutum (quæ semper esse debet sine admixtione contrarij) nobis proponens in libro de virginitate, ait: Sit nobis tanquam in imagine descripta Mariæ virginitas, in qua velut in speculo fulget species castitatis & forma virtutis, id est, omnis virtutis. In deuotionibus etiam supereminebat, quia purissime, & affectuosissime, atque promptissime in dei obsequium præ cæteris sanctis ferebatur, & præcipue, quando dei filium concipiebat, dicendo: Ecce ancilla domini. Fiat mihi secundum verbum tuum. Et quando Iesum in vtero portabat, atque dicebat: Magnificat anima mea dominum, & exultauit spiritus meus in deo salutari meo. Et quando Iesum peperit, & adorabat, dicens: Dominus meus, deus meus, & filius meus. Et quando Iesum lactabat, lauabat, nutrebat, & familiarissime secum conuersabatur, sciens eum creatorem & gubernatorem omnium creaturarum, gratificatorem & glorificatorem omnium beatorum spirituum & animarum. O quid inter hæc contemplabatur? quod videbat, quid sentiebat, gustabat? Cæterum si (secundum Augustinum in libro de laudibus charitatis) non numerositas operum, non diuturnitas temporis, sed maior charitas meliorque voluntas auget meritum, planum est, quod omnes sanctos præcellit merito, sicut & charitate & bonitate. Tertio, sicut sol habet in splendore claritatem, qua delectabiliter lucet & palucet omnem superiorem & inferiorem regionem, in alijs quoque luminaribus est principium luminis, & ideo necessarium est quod plus cæteris habeat de lumine & splendore, quapropter etiam cuncta luminaria caelestia in comparatione splendoris solaris non lucent, imò in præsentia eius omnino non videntur. Sic mater Iesu virgo Maria propter abundantiam gratiæ delectabilis & omnium oculis est gratiosa, vt præ admira

tione tãti decoris, omnium in se corda seu intelligens  
 tias conuertat. Omnibus etiam est principium lumi  
 nis gratiæ, imò & gloriæ, quia in vtero suo portauit  
 verum lumen, quod illuminat angelos & homines.  
 Suo nihilominus merito maior præstatur hominib<sup>9</sup>  
 gratia, & sua præsentia angelis gloria. Tam excellens  
 ter etiam omnem creaturam vitæ sanctitate superes  
 micat, q̄ in eius cõparatione omnes sancti & angeli  
 sunt quasi non sint, & vt ita dicam, extincti videntur  
 Et licet secundum Beatum Bernardum, in eius com  
 paratione nihil esse vel apparere videantur, non mo  
 dicũ tamen eius fulgore illustrantur, vt eius expræ  
 sentia tota cœlestis curia, & vniuersa eius militia clas  
 rius incandescat. Quarto, sicut sol in suo motu ha  
 bet continuitatem, sic mater Iesu virgo Maria fuit in  
 motu continuo meritoria actionis. Quicquid em̄  
 agebat, hoc ad debitum finem semper dirigens, cum  
 tanta reuerentia & disciplina faciebat, quod in o  
 mnibus suprema merita cumulabat, siue manduca  
 bat, siue bibebat, siue dormiebat, omnia in gloriam  
 dei faciebat: & sic omnia reddebantur meritoria. Hic  
 fratres mei caligat oculus meus, & sensus meus hebes  
 tatur. Non enim possum intelligere, nec sentire qd  
 fit, quia supra me peccatorem est, viuere in hac vita,  
 & nunquam peccare, sed semper mereri, Mariæ hoc  
 soli donatum est. Quinto, sicut sol habet in sua in  
 fluentia fecunditatem, sic mater Iesu virgo Maria  
 cunctis fidelibus fecunditatem tribuit in virtutibus  
 & gratia, sine cuius auxilio nullus vnquam ex se  
 fructum saluificum facere potuit. Et sicut sol orit  
 tur super bonos & malos, ita (secundum B E R  
 N A R D V M) ipsa non discutit merita, sed o  
 mnibus se exorabilem, omnibus clementissimam  
 præbet, & necessitates nostras amplissimo quodam  
 miseratur affectu. Hæc charissimi de metaphoris  
 M A R I A E ad solem (quamuis multæ aliæ sint)

Bernard<sup>9</sup>.Matth. 3  
Luc. 6,



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

**Ecclesi. 26** dicta sufficiant. Ex ijs vtcunq; species bonæ mulieris  
**Eccles 11** huius, quæ domum dei illuminat & ornat, aspicitur.  
Vnde illuminatæ mentes dulcedine & delectatione  
spirituali perfunduntur: quia dulce lumen & delectabi  
le est oculis videre solem, id est, Mariam purissimam  
& innocentissimam, omnino ornatu gratuito ac spiritu  
ali decoratissimam, Christo familiarissimam, imita  
tione ipsius perfectissimam, compassione fortissimã,  
congaudendo in resurrectione eius lætissimam, con  
gaudendo eidem gloriosissimam. Si vero aliquis lip  
pos habet oculos, vt solem hunc sine tormento vide  
re nequeat, si gustum infectum, vt dulce saporem  
recipere non valeat, studeat per pœnitentiam, mun  
ditiam cordis acquirere, amicitiam Iesu & matris ei  
ius desiderare, preces humiles & ardentis ipsis diris  
gere: & recepta sanitate, erit ei lumen solis Mariæ  
oblectamentum & gaudium. Pulsemus matrem Ie  
su precibus, quia facillime gratiam impetrabimus.  
**Bernard.** Vnde Bernardus: Ad quid, inquit, putas Mariam ab  
angelo iam dudum ante conceptionem plenam gra  
tia nuntiatam, nisi vt superueniente deo in vtero no  
bis fieret superplena, vt quotienscunq; precibus (lis  
cet tenuiter moneretur) superflueret, nobis liquorẽ  
gratiæ effundendo. Hanc gratiam obtinere & dulces  
dinem, ac delectamentum Mariæ experiri, conces  
dat nobis filius eius Iesus Christus.

¶ Sanctæ Mariæ festiuitas, tam conces  
ptionis quàm natiuitatis iuste obser  
uatur. Exhortatio VIII.

**N**atiuitatem hodiernam perpetuæ virginis ge  
nitricis dei Mariæ solenniter celebremus, à q̄  
cellitudo throni processit, halleluia. Sanctus  
Iohannes Damascenus in sermone de natiuitate bea  
tæ Mariæ, hortatur omnes ad celebrationem præsen

tis festiuitatis, dicens: Omnis lingua, omnis ætas, om-  
 nisque dignitas cum lætitia natiuitatem beatæ Ma-  
 riæ celebret. Si enim, inquit, gentiles mendaci fabula  
 dæmonum (humanum intellectum surripientium, &  
 veritatem obumbrantium) decepti, festiuitates, res  
 gumq; natalitia omni diulgabant honore, non mi-  
 nimum sæpe patientes detrimentum rerum vnde du-  
 cebant vitam: quantomagis oportet natalitium ge-  
 nitricis dei deuotissime celebrare, per quam genus hu-  
 manum erigitur, per quam primi parentis Eux in  
 gaudium tristitia, in benedictionem maledictio ver-  
 titur? Sed dicet aliquis: Cum nullus sit capax hono-  
 ris & gloriæ, nisi intelligens, nec dignus nisi sanctus,  
 & beata Maria paruula in matris utero existēs, vsu  
 caruerit rationis & intellectus, nec discernere potue-  
 rit bonum eligendum à malo refutando, nec cognos-  
 scere deum, aut tendere in ipsum, nec digna dei gra-  
 tia, cum nascimur, vel eramus omnes (iuxta Aposto-  
 lum) filij iræ, quomodo possumus celebrando talem  
 puellulam venerari? Et respondendum rationabilis-  
 ter creditur, quod illa quæ genuit vnigenitum à pa-  
 tre, plenū gratiæ & veritatis, præ omnibus alijs ma-  
 iora priuilegia gratiæ acceperit, Vnde legitur apud  
 Lucam, angelum ei dixisse: Aue gratia plena. In-  
 uenimus autem quibusdam alijs hoc priuilegialiter  
 esse concessum, vt in utero sanctificarentur, vt Hiere-  
 mias, cui dictum est: Ante q̄ exires de vulua sanctifi-  
 caui te. Et sicut Iohannes Baptista, cui dictum est:  
 Spiritu sancto replebitur adhuc in utero matris suæ  
 Vnde creditur, quod beata virgo sancta fuerit, ante-  
 quam ex utero nasceretur. Et nisi esset hæc fides in  
 dubitata ecclesiæ, temere festum natiuitatis beatæ  
 Mariæ celebraretur. Dicit enim sanctus Bernardus.  
 Neque enim festiuis laudibus nascens honoraretur,  
 nisi sancta nasceretur. Hildesonsus Toletanus  
 archiepiscopus dicit: Si non in matris utero san-

Ephesi. 2

Lucæ 1

Hieremi. 1

Lucæ 1

Bernardus.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Etā fuisset, eius natiuitas celebranda non esset. Fuit itaque puella Maria, sancta, antequam nata per dei gratiam, quam acceperat non per sacramentum veteris aut nouæ legis, sed per singulare priuilegiū quod erat maius & excellentius quā priuilegium Iohannis baptistæ aut prophetæ Hieremiæ. Nunc remanet q̄stio, in q̄ priuilegiū beatæ Mariæ excellit priuilegiū beati Iohānis. Vere Iohānes fuit sc̄tus ante q̄ natus, q̄a spiritu sancto plenus. Etiam vsu fuit ornat⁹ ratiōis & intellectu⁹: q̄a exultauit in utero. Quod Ambrosius & alij intelligūt de vero hūano affectu. Vnde dicit: Habet intelligendi sensum, q̄ exultādi habebat affectū. Hoc idē canit ecclesia: Acceleratur ratio in fanti nōdū nato, &cæ. Itaq; beata puella Maria in utero beatæ matris suæ Annæ erat spū sancto plena, & vsu rationis & intellectus ornata, sicut beatus Iohannes baptista. Sed in q̄ præcellebat. ¶ Fuit sanctificata beata adhuc in matris utero puella. Sed in q̄ sua sanctificatio præcellebat? Audite & intelligite fratres. Est duplex sanctificatio sc̄torū priuilegiatorū in utero. Vna est sanctificatio, hoc est, mūdatio vel purgatio (cū sanctum non fit aliud quā mundum, vel purum secundum spiritum, in quantum assimilamur deo, qui est ipsa sanctitas.) Est itaque vna sanctificatio priuilegiatorum sanctorum, id est, purgatio à peccato contracto originali. Talis erat sanctificatio beatorum Hieremiæ & baptistæ Iohannis, & aliorum si qui sunt huiusmodi, qui talem gratiam consequuti sunt, quod ex inde mortale peccatum committere non poterant. Erant tamen peccatores. Est alia sanctificatio, quæ maculam peccati originalis excludit per gratiam præuenientem, vel præseruantem. Et hæc est sanctificatio conueniens solum beatæ dei genitrici M A R IÆ, non ex suis, aut alicuius meritis, sed ex voluntate & gratia summi dei, qui voluit de purissimis sanguinibus eius (spiritu sancto operante) huma-

Sanctificatio sanctorum duplex.

num corpus assumere, & ex mundissimis visceribus eius generari. Sanctificationem hanc secundam cōmuniter ecclesiastici viri conceptionem appellant, ad differentiam sanctificationis primæ. Hanc ergo habebat beata intemerata Maria mater dei, vt decuit eam quæ mater dei erat futura, & decuit deum q̄ de ea decreuerat nasci. Hæc sanctificatio, ita eam ab omni peccati fomite liberauit, quod omnino nullum peccatum committere potuit. Hoc testantur oēs doctores sancti. Quod autem hæc sanctificatio beatæ Mariæ collata fuerit, probatur ex verbis beati Bernardi superius expressis à simili. Dicit enim: Neque enim festiuis laudibus nascens honoraretur, nisi sancta nasceretur. Innititur enim sanctus Bernardus ordinationi & authoritati ecclesiæ, quæ festum natiuitatis eius instituerat. Ergo à simili, cum sancta ecclesia per orbem terrarum instituerit, festum conceptionis beatæ Mariæ agi sub nomine conceptionis, vt per hoc innuat, quod omnino nunquam originale peccatum beata Maria contraxerit (quæ est secunda sanctificatio superius expressa) & nomen sanctificationis, innuens peccatum originale contractum (quæ est prima sanctificatio superius expressa) deleuerit, dicamus sic. Neque enim festiuis laudibus cōcepta honoraretur, nisi sancta conciperetur. Est enim per oia eadem ratio. Quia ecclesia non est certior de sanctitate beatæ Mariæ in eius natiuitate, quàm de sanctitate in eius conceptione, cum nulla scriptura hoc testetur. Sed Romana ecclesia nunc celebrat festum cōceptionis, etiam ea intentione quod innuat q̄ beata Maria in sua conceptione, vel animatione peccatum originale non cōtraxerit, & ergo argumentum in suo vigore perseverat, quod ipsa beata Maria in sua conceptione fuerit sancta, & consequenter in sua natiuitate. Per prædictā resolutionē satis puto assertum contra omnem disputationem, quæ fieri posset



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

pro vel contra sanctam conceptionem beatæ Mariæ quia in talibus soli assertioni & consuetudini ecclesiæ credendum est, si pie ac religiose sentitur. Ergo charissimi cum iucunditate celebritatem præsentem impleamus, quia in ea innocentiam nostræ dominæ & matris recolimus, à qua celsitudo throni processit, id est, ille excelsus, qui sedet in throno maiestatis dominus noster Iesus Christus. Et addit halleluia, ut pura intelligentia tanti mysterij, mundo affectu & amore tanti boni & inexplicabili iubilatione tantæ gaudij celebremus, ut simus in diuinis strenui, id est, alacres & reuerentes. Cum ergo tanta celsitudo, id est, verbum dei in excelsis ex ea processerit, recte altissimis rebus comparatur. Primo luci, de qua in Genesi habetur: Fiat lux. Et facta est lux. Sicut enim illius lucis creatio solis creationem præcessit, & secundum aliquos ex ipsa corpus veri solis est formatum: sic ortus beatæ virginis Mariæ veri solis, id est, Christi, formationem præcessit, & ipse Christus sol iustitiæ de ipsa substantia est formatus. Sed istam parabolam fratres ad nostram instructionem trahamus. Per meritum matris nostræ Mariæ dicat in nobis dominus deus. Fiat lux, præcedens ante lucem omnis boni operis. Hæc est lux diuinæ gratiæ. Ex hac gratia Christus formatus in nobis, sicut sol iustitiæ, à quo diffugiunt opera tenebrarum, ut in die bene operantes honeste ambulemus. Secundo comparatur cælo siderio. Sicut enim illud est speciosum ac gloriosum, propter varietatē ac multitudinem stellarum, (iuxta illud: Species cæli gloria stellarum) ita beata Maria est speciosa & gloriosa propter varietatem & multitudinem virtutum, in quibus nedum omnes illustres homines vincit, iuxta sententiam Damasceni, sed etiam omnes spiritus cælestes, iuxta sententiam venerabilis Alberti, in libro de laudibus Mariæ. Existente enim ea adhuc in via, habitu erant, nunc autem existente ea

Gene. i

Ecclesi. 43

Damascenus,  
Albertus,

in patria, actu virtutes eius maiores sunt. Igne enim diuini amoris est inflammata, plus quam Seraphin, Splendore diuinæ cognitionis illustrata est plus quam Cherubin. Mente tranquillior est thronis, Dominatu præcellit dominationes, Gloria miraculorum illustrior est virtutibus, In dæmonum refrenatione fortior est potestatibus, Prouidentiam maiorem habet de omnibus regnis & prouincijs, quam Principatus, Diligentiam fructuosiore habet de omnibus ciuitatibus & locis, quam Archangeli, Curam atque custodiam amorosiore habet de singulis hominibus (tanquam spiritualis & cælestis mater eorum) quam Angeli, Longum foret singulas stellarum eius naturas (quibus ornatur tanquam siderium cæli) indagando percurrere. Tertio comparatur beata Maria cælo crystallino capacissimo, quia ipsa dei habitatio facta est iuxta illud Cantici ecclesiæ: Quem cæli capere non poterant, tuo gremio contulisti. Quarto comparatur cælo empyreo, quod excellit omnia corpora in sublimitate vel situ, in nobilitate & gloria. Sic gloriosa dei genitrix excellit omnes puras creaturas, in gratia, merito & gloria, & cætera. Ut ergo participes eius gloriæ aliquando esse mereamur deuotissime charissimi natiuitatem hodiernam ipsius perpetuæ virginis genitricis dei Mariæ solenniter celebremus, a qua celsitudo throni processit halleluia.

¶ Gratulandum esse beatæ Mariæ, & quæ sit inuidia mala, quæ bona. Exhortatio. IX.

**H**odie nata est beata virgo Maria ex progenie Dauid, halleluia, halleluia, halleluia, Canticum est matris ecclesiæ in hac solennitate dei genitricis Mariæ quam lætitia seculi veneratur, spiritu



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Bernard.

veritatis imbuta & recta, diem scilicet natiuitatis matris eius, sicut & conceptionis, quia nouit eam in vtraque fuisse sanctam, & cultu dignissimam. Ait enim sanctus Bernardus: Neque enim festiuis laudibus nascens honoraretur, nisi sancta nasceretur. Sic a simili nequaquam festiuis laudibus concepta honoraretur nisi sancta conciperetur. Et hoc tali conceptione quæ innuit omnimodam carentiam originalis culpæ, per quam carentiam & plenam spiritus sancti præsentiam, omne deinceps peccatum euasit nec vllam vnquam peccati maculam contraxit. O vere magnorum causa gaudiorum, & dignissima sublimium materia iubilationum. Bonum enim est causa gaudij & amoris. Sed quale bonum est hoc, nunquam displicuisse deo nunquam offendisse, sed semper placuisse? Hoc nulli hominum concessum est, sed solum Mariæ. Sicut placuit deo præter communem legem nascentium, Iohannem præcursorem suum & baptistam nasci non filium iræ, sed gratiæ: sic voluit Mariam suam matrem concipi, nasci, viuere, & mori sine peccato, & per filios ecclesiæ matri ecclesiæ reuelauit, quæ recepit, tenet credit & colit. Quis ecclesiæ filius tantum bonum Mariæ collatum non fauebit, non congratulabitur intimo affectu & cordis iubilo? Congaudeamus charissimi beatæ Mariæ, & hoc eius interuentu obtineamus ut sibi congaudeamus. Congaudent boni homines in mundo, iuxta illud: Natiuitas tua dei genitrix virgo, gaudium annuntiauit vniuerso mundo. Congaudent angeli in cælo, iuxta illud: Congaudent angelorum chori gloriosæ virgini. Canticum est ecclesiæ. Qui in hoc mundo congaudet beatæ Mariæ, in futuro seculo congaudebit ipsi cum angelis in cælo. Nec est mirandum, quod aliquis gaudet de alieno bono, quia hoc est secundum naturam: mirandum vero foret quod aliquis non solum non gaudet, vel congaudet, sed magis tristatur de alieno bono, quia hoc est

contra naturam. Amor quippe & gaudium incitantur à bono. Tristitia vero à malo. Contingit tamen quòd alterius apprehenditur vt malum proprium, in quantum alter excedit ipsum in bono. Hæc est inuidia. Vnde ait Gregorius sexto Moralium: Inuidere non possumus, nisi eis quos nobis in aliquo meliores putamus. Et hoc est quod dicitur in libro Iob: Paruulum occidit inuidia. Omnis enim inuidus sua æstimatione est diminutus & paruus, quia alienū bonum æstimat diminutiuum proprii boni, putat sibi subtrahi quod alteri, euenit. Præcipue tamen de illis bonis homines inuident, in quibus est gloria, & in quibus homines amant honorari, & in opinione esse, vt Philosophus dicit secundo Rhetoricæ. Hic probantur communiter spirituales viri, vtrum studiū religionis ipsorum sit vera sanctitas vel hypocrisis. Si quis sentit se tritari de confratris sui gloria, vel honore, vel promotione, vel profectu spirituali, & similibus, sciat certissime vitam suam fore hypocrisis. Sicut in Vitis patrum legitur de quodam spirituali patre, ad quem plures concurrere edificationis gratia consueuerant. Hic quandam cellulam alteri fratri vere deo digno & deuoto concesserat. Audiens vero quòd illum plures frequentabant, & se dimittebant, inuidiæ facibus accensus, illum exturbare atque depellere inardescibat. Exitibilis religiosus est bestia hæc, & tamen familiaris, in tantum quòd versum sit in prouerbium: Religiosi inuidi. Quam sit exitialis hæc bestia, testatur GREGORIUS Gregor. quinto Moralium, dicens: Quamuis per omne vitium quod perpetratur, humano cordi antiquus hostis virus infundit, in hac tamen nequitia (scilicet in inuidiæ) tora sua viscera serpens concutit, & imprimēdæ malitiæ pestem vomit. Et apte, quippe cum ipse plenus sit inuidia, iuxta illud sapientiæ: Inuidia diaboli mors introiit in orbē terrarum, hoc ipsi homi-

Grego: 2

Iob, 5

Gregor.

Sapient, 2



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

ni (præcipue spiritali) ex visceribus suis infundere nititur, quo ipse refertus existit. Intantum autem hoc venenum serpit, vt nonnunquam homo spiritalis fraternæ gratiæ inuidere inueniatur, quod est peccatum in spiritum sanctum, quia per hanc inuidiam homo quodammodo inuidet spiritui sancto, qui in suis operibus glorificatur. Hoc vero est grauissimū peccatum. Hęc bestia, pferit filias pessimas, se nequiores. Odium, id est, gaudium de malo proximi, susurrationem, minorando gloriam, vel bonum proximi in occulto: detractionem, minorando in manifesto exultationem in aduersis proximi: afflictionem in prosperis proximi, quando contra conatum inuidetis eueniunt. Ecce charissimi exitialem bestiam, quæ ex natura & genere suo mortem animæ operatur, postquam per consensum mentem occupauerit. Si vero solum hominem mouerit imperfecte, qui alias primi motus inuidiæ dicuntur, qui etiam interdum in viris sanctis atq; perfectis inueniuntur, non operantur mortem, imo quandoq; sunt materia exercendæ virtutis, quando in suis primis congressibus (dei auxilio) enecantur. Et quid mirum si in viris intelligentibus, ratione q; vtentibus inueniuntur tales virulenti motus, in quibus habetur occasio, cum sanctus Augustinus testetur, in pueris hos motus inueniri, ita scribens in primo libro Confessionum: Vidi ego & expertus sum zelantem puerum, nondum loquebatur, & intuebatur pallidus amaro aspectu colalactaneum suum. Potest tamen aliquis de bonis alterius dolere sine peccato inuidiæ, quando scilicet ex bonis alienis rationabiliter timet sibi vel alijs noxamentum. Vnde Gregorius vigesimo secundo Moralium ait: Euenire plerumq; solet, vt (non amissa charitate) & inimici nos ruina lætificet, & rursum eius gloria (sine inuidiæ culpa) contristet, cum & ruente eo quosdam bene erigi credimus, & proficiente illo

Augustin.

Gregori.

plerosq; iniuste opprimi formidamus. Sic Iudæi gaudebant ad casum Herodis, & religiosi quicq; ad mortem fratris turbatoris. Cauendum est tamen, quia plerumq; sub pallio hoc boni zeli, veræ inuidiæ se palliat scelus. Omnes mali se dicunt bene moueri, etiam in pessimis factionibus & coniurationibus. Inuenitur in scripturis sanctis alia tristitia de bono alterius, non quia alius habet hoc bonum, sed quia nos non habemus tale bonum. Sicut Rachel inuidit forori suæ. Non enim dolebat de fœcunditate sororis, cum ex ea sibi nepotes generarentur, & semi sui filij quia de suo proprio marito, sed doluit suam propriam fertilitatem. Et Apostolus dicit: Aemulamini spiritualia. Hic quippe est zelus, quando est circa bona honesta. Sic monachus videns socium proficere in mortificatione vitiorum, in virtutibus, in optimis moribus, si vere religiosus est, contristatur quod illum se qui non potest, quem amat, & de cuius profectu gaudet. Irreligiosus irridet & detrahit. Tepidus amans, laudat & ridet. Est etiam alia tristitia de bonis temporalibus, quæ proueniunt indignis, dei dispensatione, quæ prohibet in scripturis sacris, iuxta illud Psalm. Noli æmulari in malignantibus, neq; zelaueris facientes iniquitatem. Et alibi: Penè effusi sunt gressus mei, quia zelauit super iniquos, pacem peccatoris videns. Debemus enim quam diu deus & superiores tolerant malos, in bonis fortunæ eis non inuidere, nec de bonis eorum contristari, sed dei iudicio relinquere. Sunt ergo quædam tristitiæ de bonis aliorum, quæ non sunt inuidiæ, nec contrariantur charitati proximi & misericordiæ, sicut vera inuidia. De qua impertinenter iam tantillum diximus, in tam grata dei genitricis Mariæ natiuitate, non quod eam habetis, sed potius ut eam euitetis, occasione data propter cõgaudium quod cum angelis habere debemus in hoc mundo, & in cælis. Reuertentes igitur vnde digressi su-

1. Cor. 14

Psalm. 36  
Psalm. 72



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

mus, iterum commoneo vos fratres, vt beatæ dei genitrici plena iubilatione congaudeamus super innocentia sua, & iucunda natiuitate, vt eius interuentu super innocentia nostra restituta & felice natiuitate in cœlis, vniuersam cœli curiam gaudentem habere mereamur. Sed quomodo fiet istud? Isto modo mater ecclesia concepit nos de spū sancto in baptisinate sine peccati macula, Interim donec nascamur, formamur in vtero ad imaginem dei, donec formet Christus in nobis, & crescimus ad perfectionem in congruam ætatem plenitudinis Christi, decem mensium tempore (secundum dictum Sapientis) donec scilicet decalogi præcepta in nobis perficiantur, pro perfectione vitæ spiritualis. Pueri quippe decimo mense nati, sunt magis vitales. Tales fœtus parit mater ecclesia cum gaudio, ita vt natalitia eorum cum gaudio celebrentur in terris, & multo amplius in cœlis.

**Galat. 4**  
**Ephesi. 4**

**Lucæ 13**

Vbi enim gaudium fit super vno peccatore penitente, nunquid non potius super iusto regnante? Cauemus tamen fratres, ne sine vita spirituali tanquã abortiuum à ventre matris ecclesiæ abijciamur in mortem perpetuam. Quod si viui progeniti fuerimus, sed imperfecti, debiles atq; deformes, necessariũ erit medicamenta dolorosa, ac ferramenta vrentia adhibere in purgatorio, donec sanemur. Studeamus igitur totis viribus ad perfectam spiritualem vitam peruenire. Suffragabit nobis pijsissima dei genitrix, si deuote req̃sita fuerit, si deniq; pie laudata & culta fuerit. Quod monet & facit Damascenus in sermõne hodierno, dicens: Constituamus diẽ solennẽ in natiuitate beatæ Mariæ genitricis dei. Lætare Anna sterilis, q̃ non paris. Erumpe, clama q̃ non parturis. O felix copula Ioachim & Annæ, è quibus nata est virgo Maria, virgo in partu, virgo post partũ. O virgo pulcherrima, o filia dulcissima. O liliũ natũ inter spinas, ex nobilissima & regia stirpe Dauidica. Per te regio dis

Isaia 54  
Galat. 4

tatur ecclesia sacerdotio, per te fit legis translatio, per te reuelatur spiritus latens sub litera, sacerdotali dignitate translata è tribu Leui ad tribum Iuda. O rosa nata è spinis Iudæis, quæ diuino odore replesti omnia. O Adæ filia & dei mater: Beatus venter quæ te portauit, & beatæ vlnæ quæ cõplexæ sunt te. O sacerrima filia Ioachim & Annæ. O sacerrimus factus qui maternis portaris in brachijs & potestates apostaticas abigis tremefactas, O proles sacerrima, quæ materno pendens ab vberè angelorum obsequijs honoraris. O soboles sanctissima, parentum gloria, te generationes generationum beatificant.

**¶ De beatæ virginis dignitate ac humilitate, quomodo item humilitas obtineatur. Exhortatio X.**



Via respexit humilitatem ancillæ suæ ecce enim ex hoc beatâ me dicent oēs generationes. Lucæ 1. Humillimam ac beatissimam dei matrem Mariam, humillime salutemus, dicentes: Aue Maria, Quia respexit, & cæter. vbi supra. Charissimi fratres, postquam beata Maria conceperat Christum dominum, reuoluit religiosa mente, quid erat ipsamet ex se secūdū naturā, & quid & qualis ex diuina (quā inuenerat apud deum) gratia. Agnouit se humilē, i. infimam & ad talem excellentiam (ad quam iam prouecta erat) vt esset (sicut iam erat) mater dei, insufficientem & indignam. Studuit humiliter recordari quod erat vna de filiabus præuaricatoris Adæ, cuius proles omnes obnoxie sunt morti, oēs filij iræ & damnationis cœlestis hæreditatis, filij procliuēs & faciles ad malum, difficiles ad bonum. Agnouit itaque M A R I A seipsam infimam, dicebat se infimam, reputari se voluit infimam: quia inquit, respexit humilitatem ancillæ suæ. Ecce



#### D. PETRI LEYDS CARTHVS,

dicit se humilem, id est infimam. Non enim commendaui propriam virtutem & laudem, sed exercui (sicut humilis) actum virtutis, seipsam humiliter cognoscendo & vituperando, quod fuit meritorium & ædificatorium, & græca translatio (quam scripsit euangelista) manifestat. Vnde græcus expositor, respexit humilitatem ancillæ suæ, quasi diceret. Ipse prouidit, non ego expectaui, humilibus eram contenta. Nunc autem ad ineffabile consilium eligor & exaltor de terra ad sidera. Absit autem quod se dicat humilem & infimam, & tamen se talem non agnosceret, sed mētiret. Vel quod diceret se infimam & tamen nollet ab alijs talis haberi, vel reputari: sed humilis secundum virtutem (quod spectat ad hypocrisim) videri. Postquæ seipsam Maria respexerat & agnouerat qualis & quæ esset ex se secundum naturam respexit & agnouit quæ & qualis erat ex gratia. Quia si non agnosceret, non posset agere gratias. Agnosces ergo diuinam gratiam, dicit: Respexit humilitatem & cæte. Totum ascribit diuinæ dignationi, non merito. Sed quid egit iste respectus? Ecce enim, inquit, ex hoc (scilicet quia respexit me) beatam me dicent omnes generationes. Quare? Quia fecit mihi magna Quæ sunt illa magna? Videamus finem & summam istorum magnorum occultatorum, non prolatorum & tunc perpendere melius valebimus, quæ sint ista magna. Suscepit, inquit, Israel puerum suum. Quid est hoc? Sit fratres mei Israel nominatiui casus, & in his verbis hauriemus infinita & maxima gaudia. Intelligimus enim in eis, quod Israel tunc secundum carnem, & nunc secundum spiritum, suscepit puerum deum, Iesum saluatorem omnium, deum & hominem, dei patris & hominis matris filium. Et hic sensus dulcior est contemplanti atque cantanti, quam uis textus magis habere videtur quod Israel sit accusatiui casus. Et est sensus: Dominus suscepit Israel

puerum suum, id est, de Israel sumpfit puerum Iesum secundum carnem, in vnione filij sui, secundum diuinam naturam, secundum quod alibi dicitur: Nusquam angelos apprehendit, sed semen Abrahæ. Vterque tamen sensus in vnum & idem redeunt. Deus factus est homo & saluator noster ex Maria virgine. Hoc est vnum magnum, Mariæ quod concessum est. Cum autem opera dei ordinata sint, decuit consortem dei patris ultra omnem creaturam fore purissimam, sanctissimam atque dignissimam. Hoc nemo sane mentis negare potest. Debebant enim (sicut nunc habent) habere vnicum filium ex utroque generatum, pater deus, & mater virgo. Ecce stupendum consortium. Quis ad hanc dignitatem aspirabit? Vt ergo dignificaret eam, fecit ei dominus magna. Hoc fatetur. Et utique quod fatetur, hoc agnoui. Melius nouit mysteria omnia, quam ipsa ecclesia, cuius est (post caput id est, Christum) nobilissimum membrum. Merito ergo queritur quæ sint ista magna. Qui paucis contentus est, dicit: Magna sunt, quod virgo mater genuit, quod de spiritu sancto conceperat: & illud est deus & homo vnus Christus, vna persona. Vera magna tanti officij dignitas. Sed oportet quod aliqua præcedant, quæ hanc dignitatem efficiant, propter conditionem generati, qui est filius dei, deus: & propter consortium quod habet generans mater cum deo generante patre, & quod aliqua subsequantur quæ dignitatem hanc in perpetuum confirment. Quia Iesus Christus (ut testatur Apostolus) heri & hodie, ipse est in secula. Cui ergo matris ignominia contumelia est filij, decurrit matrem talis & tanti filij, & ante tempora, & in tempore, & post tempora, ab omni ignominia reddi alienam. Et hoc factum est. Ecce hodierna solennitate declaratur immunis ab omni peccato genita. Vnde Bernardus: Neque enim festiuis laudibus nascens honoraretur, nisi sancta nasceretur. Eadem

Hebr. 1.

Hebr. 13.

Bernardus



D. PETRI LEYDIS, CARTHVS.

etiam ratione festiuis laudibus concepta non honora-  
retur, nisi sancta cōciperetur. Ergo a ienū peccatum  
in ea nō fuit, sicut in ceteris, plibus Adæ. Nō fuit igitur  
filiā iræ, licet de Adā transducta sit: quia peccatū  
iram operatur. Permansit tamen morti obnoxia, &  
a regno cæli aliena, propter conditionem genitæ de  
massa mortali, & cui nihil de regno cælesti debebat-  
tur. Quapropter ipsa mortem subiit temporalem ex  
conditione, sicut filius eius ex dignatione. Dignatus  
quippe est assumere filius vitam mortalem, vt nos re-  
dimeret. Nemo vero eum mori cogit. Vñ ait: Nes-  
tollit animam meam, sed ego pono eam, & iterum af-  
fumo eam. Regnum etiam cælorum ipsa per victo-  
riam filij obtinuit, & per bona opera gratia cooperā-  
te, & liberum arbitrium mouente, promeruit. Et quia  
gratia Christi, ac meritum se extēdit ad veteres sanc-  
ctos, ad præsentēs pariter & futuros, ipsa etiam ma-  
ter Iesu eadē gratia salua facta est. Igitur nūquā deo  
displicuit per peccatū originale, nunquam offendit  
per actuale, sed semper placuit per gratiam. Et hæc  
in tanta nobilitate & abūdantia seu plenitudine extitit,  
vt etiā omnium beatorum spirituum merita trās-  
cenderit. Sic dignitas eius incēpta est & perfecta, sic  
continuata & roborata, sic consummata & perpetua-  
ta. Hæc sunt magna quæ fecit ei dominus qui potēs  
est, respiciendo infima ancillæ suæ. Fratres mei, stu-  
deamus & nos discernere, quid & quales sumus ex no-  
bis, secundum naturam corruptam, & propria pecca-  
ta, & quid & quales ex dei dono & gratia. Primū, vt  
gratiam diuini respectus obtinere valeamus: Ad  
quem, inquit, respiciam, nisi ad pauper culum, humilē  
& contritum corde. Secundum, vt gratias agamus  
largitori omnium bonorum. Cautē tamen dona dei  
aspiciamus, nec maiora quā habemus, nobis asseri-  
bamus, nec de ipsis donis nos extollamus, nec aliquē  
propterea despiciamus. Aliorum nec minoribus

Ioh. 10

Isa. 66.

bonis, nec eorum malis, nostra bona comparemus,  
 ne alij nobis vilescant: sed nostra mala aliorum bonis  
 comparemus, ut alij nobis preciosi sint, & nos nobis  
 vilescamus, etiam præ cæteris. Humilitas quippe quæ  
 dei conspectum meretur, est (inquit Bernardus) vir-  
 tus, qua homo vera sui ipsius cognitione sibi vilescit. Bernardus  
 Nō dicit desperatum, aut pusillanimum reddit. i Sunt  
 enim nonnulli, qui seipso considerantes, animo des-  
 hijciuntur, & desperant. Hoc non facit humilitas vir-  
 tus vera sed falsa. Humilitas animum præstat &  
 spem: quia dominum noscitur humilia respicere: Hu- P<sup>sal.</sup> 112  
 milia, inquit, respicit in cælo & in terra. Ecce oculi P<sup>sal.</sup> 32  
 domini super metuentes eum, & in eis qui sperant su-  
 per misericordia eius. Viles igitur fratres nobis ipsis  
 facti exerceamus hanc virtutem. Primo volunta-  
 rie subdentes nos maioribus. Sic informat magister  
 bonus Paulus discipulos dicens: Obedite præpositis Hebr. 13  
 vestris, & subiaceite eis, & cætera. Et iterum: Omnis Rom. 15  
 anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Sic se  
 cerūt Iesus & Maria, ut patet ex decursu Euangelij.  
 Secundo, subdamus nos minoribus, exemplo Christi Luc. 2  
 qui descendit cum Ioseph & Maria, & erat subditus il-  
 lis. Lauit etiam pedes discipulorum. Quid dicemus  
 fratres ad hanc Christi domini humilitatem? De pecc-  
 niteniia distinctione. 2. ca. Si quis semel, dicitur: Ex-  
 exercita humilitatis sunt, si se vilioribus officijs subdat  
 & ministerijs indignioribus tradat. Tertio, reputemus  
 nos indigniores, minores, & viliores oib<sup>9</sup> alijs. Chry-  
 sostomus in lib. de 12. gradibus humilitatis: Qui vere Chrysof.  
 est humilis, indigniorē se reputat oibus alijs. August. Augusti.  
 Existimate aliquos esse in occulto vobis superiores,  
 quibus in manifesto estis meliores. Item Paulus: In Philip. 2  
 humilitate superiores sibi inuicem arbitantes. Quar-  
 to fateamur nos viles & contemptibiles esse. M. A.  
 R. I. A. se ancillam & infimam appellauit, dicens: Res-  
 pexit humilitatem ancillæ suæ. Hoc est contra illos Luc. 7.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- qui se viles, indoctos, inutiles, & malos agnoscunt, & tamen se gloriosos, sciolos, perutiles & bonos prædicant, vt ad honores perueniant. Quinto, optemus nos ab alijs viles reputari. Bernardus: Vere humilis vult vilis reputari, nõ hũilis prædicari. Dominus manifestatis Christus Iesus, voluit vilis pro nobis reputari. Et nos in veritate viles, dedignamur si ab alijs viles reputamur. Sunt tamen nonnulli, qui vilia de se dicunt, sed tales ab alijs reputari nolunt, nec talia ab alijs audire volunt. Hæc est vera hypocrisis, attestante beato Augustino qui ait: Hypocrita est, qui humilis esse non querit, sed tantum videri cupit. Sexto, fugiamus impensum honorem. Iesus (qui superbiam timere non habebat) fugit quando volebant eum regem facere. Similiter magni sancti oblatas dignitates fugerunt. Et beatus Alexius fugit de Edissa, cum sentiret honorem sibi impendi. Hæc fuga semper mēte fieri debet, non semper corpore. Est vere magna vis animæ in honore viuere, & non extolli. Vnde Bernardus: Non est magnum humilem esse in deiectione, sed magna prorsus & rara est virtus honorata humilitas. Ne ergo virtutem amitterent & meritum sancti fugerunt. Septimo, impendendum honorem impediamus. Sic fecit dominus prohibens curatos a se, ne cui dicerent. Nam (vt inquit Augustinus) q se laudari desiderat, superbum se esse demonstrat. Octauo, studeamus de oblato honore dolere. Cum dominus Iesus honoraretur a turbis dicentibus: Benedictus qui venit in nomine domini, ipse se ad laetum vertebat. Sic facit & sapiens. Vnde Chrysostramus: Sapiens cū laudatur in facie flagellatur, q̄ sc̄z es rube scit. Et Gregori. Perfectus nescit de oblata laude gaudere. sed tristatur. Nono, patienter sustineamus nos affligi & contemni, exemplo Christi & Mariæ. Ad hoc monet Ecclesiasticus dicēs: Oē qd tibi applicitū fuerit, accipe & in dolore sustine, & in humilitate tua
- Bernard.**
- August.**
- Augusti.**
- Luc. 22.**
- Eccles. 7.**
- Chrysostr.**
- Gregor.**
- Ecclesi. 2**

patientiam habe: qm̄ in igne pbatur aurum & argen-  
tū, homines vero receptibiles in camino humilitatis  
Decimo, gaudenter sustineamus nos affligi & contē-  
ni, sicut Apostoli ibant gaudentes, qm̄ digni habiti es-  
rant, p̄ nomine Iesu contumeliā pati. Est q̄q̄e magna  
dignitas, p̄ dño pati, cōtemni & affligi. Sic sic fratres,  
humiliemus nos pro posse nostro, exemplo matris  
dei Marię, vt respectū domini obtinere mereamur,  
p̄ quem a malis nostris liberemur, & gratia & bonis  
omnibus ditemur.

Actu. 3

¶ De excellentijs beatę Marię, &  
quomodo desideremus cōiūgi  
deo sicut ipsa. Exhor. XI.

**F**ulcite me floribus, stipate me malis, quia amo-  
re langueo. Canticorum secundo. Nosse  
debetis charissimi quod dominus omnium  
deus, ita ministerio utitur creaturarum, vt naturalia  
quę ipsis tribuit, salua relinquat, nisi interdum aliud  
(quod raro fit) decreuerit. Tradidit igitur nobis scri-  
pturas sacras per prophetas, Apostolos & euāgelistas  
per sanctos etiam doctores & scribas salutaria docu-  
menta. Sed quā diuerse hęc sancti spiritus orga-  
na sonuerūt & sonant, nemo intelligens est qui igno-  
rat. Inter hęc organa fuit rex Salomon, mulier: sola  
tuis deditus, q̄ diuino spiritu tactus, inter cętera quę  
de moribus vtiliter docuit, etiā amoris mutui purita-  
tem sp̄sī & sponsę, dei & ecclesię nō vtiq̄; luculenter  
sed vmbrose cōscripsit, maxime propter metaphoras  
& similitudines turpis amoris, & carnales parabolas.  
Oportet has parabolas fortiter p̄transire, ne hęc eāt  
mentibus infirmorū, & similia oīa q̄ in sacris codicib;  
inueniuntur, & ad spiritualia (per hęc signata)  
transmeare, Verba ergo hęc: Fulcite me floribus,



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Cantic. 2

frigate me malis, quia amore lagueo. Et: Adiuo vos  
 filia: Hic rufalem, si inueneritis dilectum, vt annūti-  
 tis ei quia amore languo, innuunt secundum similitu-  
 tudinem, sicut mulier vel sponsa præ amore quem o-  
 prat sponso indicari, vt flectatur amore, commotus  
 se desideranti sponsæ præsentare atque coniungere:  
 & interim petit ab omnibus floribus & fructibus, &  
 similibus solatijs foueri atque fulciri, quod simili mō  
 ecclesia & singulæ animæ deum amantes optant, qd  
 dilectus deus velit sibi amoris vnionem atque coniū-  
 ctionem annuere. Et quia tardat hoc facere, optat  
 virtutibus p flores designatis, & operibus bonis me-  
 ritorijs, per mala, vel fructus denotatis fulciri & con-  
 fortari. Sicut enim corpore languens indiget fomen-  
 tis confortari, ita languens spiritu indiget fulcimen-  
 to virtutum roborari. Per peccatum vero primorū  
 parentum, sunt omnes vires animæ proprio ordine  
 destitutæ, ita quod difficulter bona operari, & malis  
 resistere, & in deum per amorem reuerti valet homo,  
 Idcirco, vt ad supernaturale bonum, id est, deum, ad  
 quem cognoscendum atque amandum conditus est,  
 tendere atque reuerti valeat, necessaria sunt ei ani-  
 mæ virtutes, quibus bona operari valeat, & contra-  
 ria hīs refellere. Virtus enim est circa difficile, & bo-  
 num, & ideo vbi occurrit specialis ratio difficultatis,  
 vel boni, ibi est specialis virtus. Ad virtutem autem  
 moralem pertinet conseruare bonum rationis con-  
 tra ea quibus potest impediri, & ideo vbi inuenitur  
 speciale impedimentum rationis, ibi necesse est esse  
 speciale virtutem ad illud remouendum. Homo  
 ergo non potest bona operari, nec malis resistere, nec  
 per consequens in deum tendere, nisi habuerit virtus  
 tes. Oprat ergo sponsa, id est ecclesia, & singula mē-  
 bra eius, vehementer desiderans sponso, id est, Chris-  
 to domino, seu deo summo bono, per amorem con-  
 iungi in æternitate, & interim virtutibus & merito

riji operibus fulciri: & hoc ipsum sponso indicari, cui  
 tamen notum est omne secretum. Hoc ipsum vero  
 laudabile desiderium, nobilissimo ecclesie membro,  
 beatissimæ videlicet virgini, dei genitrici Mariæ, in  
 excellentissimo gradu ascribendum est, nedum in sua  
 vita, verum etiam in suo ortu, id est, natiuitate, quam  
 hodie festiue colimus. Attendamus dictum sancti Io  
 hannis Damasceni, quod scilicet beata Maria à nullo  
 illustriù vincit, & inueniemus quod sanctū hoc amo  
 ris desiderium habuerit in sua natiuitate: imò adhuc  
 in matris utero. Scriptura manifeste testatur beatū  
 parvulum Iohannem nondum natum agnouisse do  
 minum Iesum, cuius præsentiam in utero exultando  
 præ gaudio, nuntiauit. Ergo ne beata Maria in tali  
 privilegio à beato Iohanne vincatur, concludimus,  
 quod ipsa nobiliori sanctificatione præuenta, & spiri  
 tu sancto altiore gratia impleta, rationis usum acce  
 rauerit, præstitam gratiam agnouerit, gratias ege  
 rit, & toto mentis affectu in deum volauerit, virtutis  
 bus quoque & bonis operibus (à spiritu sancto bene  
 edocta) flagrauerit. Et quis hæc (quæ lucide per scripturas  
 non probamus) pro certo non diffinimus, tamen pie cre  
 denda pronuntiamus. Sunt enim circa matrem Iesu omnia  
 ita singularia, & eminenter supercedentia, quod nunquam  
 ea plene possumus indagare, sicut de conceptione &  
 natiuitate eius nisi ecclesie autoritas diceret, nec scri  
 ptura nec ratio edoceret. Quomodo enim potest de traduce  
 Adæ nata, esse sine originali culpa, & tamen indigere redē  
 ptione sicut ceteri homines? De natiuitatis eius sanctitate non  
 habemus scripturam, sed mentis certitudinem per autoritas  
 ecclēsiæ. Multa possent stupēda eminēt superceden  
 tia narrari de beatā Maria, sed in presenti sufficiant tria. Pri  
 mum est quod ipsa beatā Maria est veracis & secundum naturam ma  
 ter, quia concepit & peperit veracis puerum, quod constituit in  
 natura matrem, quis conceptio fuerit supernaturalis. Con  
 cepto ortu, naturalis, ples gignit, quis supernaturaliter

Damascenus.

Luc. 7.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

actum sit quod beata Maria sine dolore genuerit. Est ergo beata Maria veraciter mater. Sequitur aliud eminenter superexcellens, videlicet quod hæc eadē Maria mater veraciter sit in natura humana virgo immaculata. Est enim natura virginea in ea integra, nulla facta in carne corruptione, nec in animo vlla habita voluptatis carnalis cōcupiscentia. Quæ simul mater & virgo, in natura subsistere non valent, nisi auctore naturæ agente supra naturam. Secundum eminenter superexcedens est, quod ipsa eadem virgo, & mater est veraciter naturalis, quamuis super naturaliter mater dei. Hoc excedit omnem intellectualem de ratione & natura. Parvulus conceptus & genitus de Maria, est coniunctus inseparabiliter hypostatice, id est, substantialiter, verbo intellectuali diuino, hoc est, filio intellectuali diuino & factus cum eodem vna subsistentia & persona in deo, cum excellentissima sui prouectione, & sine diuinæ naturæ iactura seu diminutione. Hæc tamen omnia potuissent perfecta fuisse in Maria (si decuisset, & deo placuisset) sine gratia gratum faciente. Sequitur tertium eminenter superexcedens, videlicet quod ipsa Maria feminei sexus (& propterea in infimo gradu generis humani) & rationalis naturæ (& idcirco in ultimo gradu intellectualis naturæ, in comparatione intelligentiarum, id est, ANGELORVM, qui sunt naturæ intellectualis) tot & tantas gratias inuenit & accepit à domino, quod ascendit vltra omnes choros angelorum, quod de nullo sancto: (teste Hieronymo) credere fas est, vt vltra omnium merita sanctorum, vt ibidem deum clarius videat, eidem per amorem ardētius in hæreat, suauius in deo requiescat, & gaudio eius perfruatur inamissibiliter. Ad istud stupent omnes beatissimi spiritus angelici, & omnes sancti admirantur eius excellentiam, & diuinam bonitatem. Miremur & congaudeamus etiam nos.

Cum igitur talia facta sint circa matrem Iesu Mariam, cur non liceat pie credere, quod in ea acceleratus sit usus rationis & intelligentiæ, post spūs sancti repletionem, cum hoc datum fateamur seruo domino, Iohanni baptistæ? Cur & consequenter non liceret credere, quod toto mentis affectu immaculato atq; purissimo, ad tantam gratiam exultauerit, & in deum perfecte tetenderit, & virtutum ac piorum operum fulcimentum optauerit? Sed dicit aliquis, nescio, quid necesse est hæc noua & inaudita proponere? Fa-teor, nunq̄ audiui, sed quia moderno tempore pessimi Hæretici & infideles, audent ea quæ ex fide & eius angelio certissima sunt, ea quoq; quæ ex doctorū san-ctissimorum, ecclesiæ etiam generalis diffinitione rationabiliter credēda sunt de gloriosissima semper uir-gine dei genitrice negare & blasphemare, audeo & ego coram diligentibus eā, eamq; laudantibus, & ei-dem in bonis gratiæ congaudentibus, vetera commē-dare, & noua rationabilia ac credibilia veteribus accumulare. Nemo peccat laudabilem laudando, aut reum excusando, citra tamen dei aut aliorum iniuri-am, sed male agit qui laudabilem vituperat, aut inno-centem condemnat. Credo ergo hæc: homo Mariæ super omnes creaturas puras exaltata in gratia & glori-a, quod post gratiæ dei per spiritum sanctum factam infusionem, in effectu verborum cantauerit atq; peti-erit: Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amo-re languens. Adiuro vos filiæ Hierusalem, si inueneri-tis dilectum, ut annuntietis ei, quia amore languens. Voluit enim & ardentissimo desiderio concupiuit vir-tutibus, & bonis operibus tanquam floribus ac fructi-bus fulciri, & amore repleti: & hoc per electos (mo-re loquendo humano) sponso dilecto, deo nuntiari, O quali affectu concupiuit hæc, iam degens cum fi-lio, cum quo familiarissima conuersata fuit omnib; diebus sine querela, O charissimi si sentire potestis,

Cantic. 2  
Cantic. 5



#### D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

aut cogitare, quid viderit, id est intellexerit, quid  
senserit in amando, quando permiffa fuit intrare in  
cor filij, & quando filius intrauit in cor eius, fpiritus  
in fpiratum,lympioriffime, puriffime, rectiffime. Intel  
ligite intellectum, affectum, intentionem. Per hæc  
quippe afcenfus fit in deum. Sed nemo cafius ea vn  
quam afcendit. Nitamur citius afcendere poft matrẽ  
domini per intellectum, affectum & intentionẽ in de  
um, & cantemus in effectu verborum: fulcite me flo  
ribus, &cæter. Sine fictione concupifcamus fulciri  
virtutibus & bonis operibus, quia deus veritas est,  
& corda omnium lucidiffime femper & vbiq; intueo  
tur, vt testatur tota fcriptura. Per hæc enim deo oc  
currimus, & nos aptos & difpofitos exhibemus, eõ  
tamen in nobis hæc operante & cooperante, fine q̄  
nihil poffumus facere. Languorem quoq; amoris in  
finuemus. O quid est hoc? Breuiter dicam: Languet  
anima amore, quando vult coniungi vnice dilecto,  
nec ei conceditur. Cum igitur anima amore tendit,  
nec coniungi potest prout optat vnice amato, nec  
in alia tendere vult quantumcumque videntur ama  
bilis, cum non fint id quod vnice diligit, tunc languo  
re, id est, affictione fpiritali afficitur, qui languor  
femper accrefcit, & nunquam minuit: fuisq; fufpirijs  
& gemitibus amor nutritur, & fortificatur, femper  
fufpirans & dicens: O vtinam placerem. O quando  
grata ero? O quando me dilectus afpiciet? Et fimis  
lia innumera. Quod fi afpectum perceperit dilecti,  
tota anima ipfa obuiam currit, volens tenere quem  
præfentem quidem fentit, quanquam non videat.  
Non enim poffibile est (de communi curfu) in hac vi  
ta deum videre, fed fentiri potest. Quid autem fit fen  
tire, nouerunt qui fenserunt. Nemo enim nouit, nifi  
qui acceperit, & fit diuerfis modis fecundum dei fe  
off:rentis indulgentiam, & anime difpofitionem. Dif  
ponamus nos chariffimi per veras virtutes, & opa

bona, vt ad hanc dei nostri optimi, & nimis amabilis indulgentiam, qua seipsum totaliter offert, peruenire valeamus. Iugiter eius desiderio inheramus, et præter eam nihil desideremus. Nudemus affectum nostrum ab omnium creaturarum amore, quia præceptum est nobis: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, id est, voluntate, in qua est affectio. Nihil ergo diligere debemus, nisi ipsum solum, vel in ipso, vel propter ipsum. Omnia quæ præter ipsum occurrere possunt, debem⁹ fortissima manu repellere & totis viribus agere, vt ille vnice dilectus solus semp occurrat. Ad hoc debemus vti ingenio nostro, legendo & studendo ea quæ huic negotio, id est, diuino amori, accommodata sunt: & hoc est diligere ex tota mente. Sensus quoque nostros coercere ab alijs q̄ dilecto displicent, & vrgere vt quæ sunt placita, persiciant: & hoc est diligere ex tota anima. Viribus etiam motiuis & executiuis vti secundum beneplacitum dei: hoc est diligere ex omnibus viribus nostris. Neque fiet quod totus homo nihil aliud velit, nihil diligat, nihil intelligat, nihil sentiat, nihil operetur nisi deum, & quæ dei sunt.

Deuter. 6  
Matth. 22  
Marc. 12  
Lucæ. 10

**¶** Quomodo deus pater dici possit beatæ Mariæ maritus, & de generatione filij dei. Exhortatio XII.



**P**ost partum virgo inuiolata permansisti. Istud in laudem dei genitricis perpetuæ virginis, sancta mater ecclesia decantari instituit. Et hic versiculus dupliciter potest exponi. Primo referendo partum ad beatissimam Annam, q̄ peperit filiam virginem Mariam, vt sit sensus, post q̄ Anna



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

enixa est Mariam, ipsa filia post partum matris, semper virgo inuiolata permanfit. Et hic sensus concernit præsentem solennitatem. Secundo potest exponi referendo partum ad ipsam virginem Mariam, quæ peperit Iesum filium suum, vnicum dominum & saluatorem nostrum. Et hic sensus concernit solennitatem natiuitatis eiusdem domini nostri Iesu Christi, & est proprius sensus præfati versiculi, & contra Hæreticos institutus, qui composuerunt ex verbis sancti euangelij falsè & male intellectis, quod beata dei genitrix post partum filij dei alias proles genuerit. Cui falsissimæ sententiæ per sacros doctores ecclesiæ Christi, sufficienter est responsum ad eam funditus eliminandam. Et nos pro tuitione purissimæ & floridissimæ virginitatis dei genitricis Mariæ aliquid conferamus. Constat ex scripturis sanctis, quod viuente viro, vxor adultera erit, si fuerit cum alio viro, & digna pœnis & morte. Manifestum est autem quod beatus Ioseph sponsus Mariæ, non fuit ei deputatus in maritum, vt ex ea proles suscitaret, sed esset solum custos, nutritor & seruator Mariæ & Iesu, deo hoc volente & ordinante. Etiam sunt multæ causæ per sacros doctores conscriptæ, quare ex desponsata virgine voluit dominus Iesus procreari, quas non oportet nunc recensere. Dicamus ergo cum pietate, quod alius erat verus maritus virginis, qui solus ex ea prolem produceret, scilicet deus pater suus vnicum filium. Misit enim nuntium suum deus pater ad Mariam, vt ei consentiret ad concipiendum & pariendum filium suum naturalem, sicut euangelista testatur: Scribit enim sanctus Lucas, quod nuntius à deo missus, dixerit Mariæ: Ecce concipies in vtero, & paries filium, & filius altissimi vocabitur. Et requisit eius consensum. Qua consentiente, verum & purissimum, & deificum matrimonium inter deum patrem & virginem factum est, & statim spiritu san-

Roman. 7

Lucæ 1

eto eam fecundante, completum est. Et fructus ven-  
 tris virginis verus, & naturalis, atq; legitimus filius  
 factus est dei patris, & virginis matris, ex legitimo  
 thoro. Vnde dominus Iesus appellat seipsum filium  
 hominis, scilicet suæ matris, & filium dei, scilicet sui  
 patris. Excellit autem prædictum matrimonium, ma-  
 trimonium purorum hominum in multis, in nobilis-  
 sitate, in fecunditate, in inuiolabilitate, in charitate  
 in puritate, in inseparabilitate, in animorum conco-  
 rdia & vnitare, in iucunditate, & multis alijs. Sicut  
 enim est perfectior generatio in diuini quam in hu-  
 manis propter maiorem similitudinem geniti ad ges-  
 nerantem in identitate, scilicet substantiæ (quod nusquam  
 in hominibus inuenitur) sic quibus est perfectius ma-  
 trimonium, quod est inter deum & virginem, ex ma-  
 trimonio quod est inter virum & mulierem, ortus est  
 filius, verus deus & verus homo, vnus tamen Chris-  
 stus, & vnus Emanuel, ex duabus naturis & substan-  
 tijs in infinitum distantibus, & tamen in vnâ per-  
 sonam coeuntibus, sine parentum violatione, polluti-  
 one, aut corruptione. Certissimum est autem quod  
 post partum virginis, deus pater maritus eius, non est  
 mortuus, sed viuit in secula seculorum. Igitur qui di-  
 cit Mariam cum alio viro fuisse, & proles peperisse,  
 ille dicit eam fuisse adulteram, & prostituisse sacrari-  
 um spiritus sancti, & dignam grauissimis pœnis. Sed  
 quomodo verecundissima ac deuotissima virgo &  
 mater dei, potuisset deuenisse ad tantam insaniam, vt  
 maritum primiuu nobilissimum, deum patrem omnia  
 potentem relinqueret, cum ipsius dei maxima iniu-  
 ria, & immunditijs secundarum nuptiarum, & mora-  
 tali homini se subijceret, & alias proles atq; hæredes  
 induceret, super amabilissimum ac nobilissimum fili-  
 um suum Iesum, deum & saluatorem suum? Frequen-  
 tissimum enim est, ac vnitatissimum hominibus, se-  
 culi cultoribus, licet non omnibus, quod secundas



D. PETRI LEYDIS CARTHVS,

nuptias non admittant propter amorem & fauorem  
quæ habent ad primæ defunctæ vxoris filios, quorū  
hæreditatem nolunt minui, si forte cū secunda vxorē  
re filios procrearent. Quis posset excogitare magni-  
tudinem peccati ingratiitudinis Mariæ, si cum tanto  
filio, de deo concepto, contenta non fuisset? Impossi-  
bile omnino fuit, quod ipsa virgo gratia dei plena, ta-  
le scelus incestus maximi committeret. Et quomo-  
do possibile foret deum patrē potuisse dissimulasse  
tantam iniuriam (qui nullū malū relinquit impunis-  
tum) & notam seu maculam gloriæ suæ intulisse, fa-  
uendo Mariæ sponsæ, & vxori suæ in crimine grauif-  
simi adulteri? Sicut enim matrimonium eius cū deo  
patre, & fecunditas eius cum deo filio excedit digni-  
tate omnem fecunditatem, ita præfatum adulteriū  
excessisset ois adulteriū immanitatem. Cum ergo de-  
us pater virginem Mariam habuit semper in summa  
amicitia, in plenitudine gratiæ, & eam coronauit su-  
per omnes choros angelorum in plenitudine gloriæ  
manifestissimum est, quod ipsa eum nunquam offen-  
derit, neq; in prædictum adulterium declinauerit. Re-  
cte igitur canit ecclesia, & nos in ea: Post partum vir-  
go inuiolata permansisti. Dicit aliquis: Cum spiritus  
sanctus sit deus, & euangelista narrat nuntium mis-  
sum, ad virginem dixisse: Spiritus sanctus superueni-  
et in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, ideoque  
quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius dei, vi-  
detur quod spiritus sanctus sit pater Iesu, quem etiam  
fatemur in symbolo de spiritali sancto conceptum. Il-  
le enim est pater pueri, de quo concipit mulier. Nos  
dicamus breuiter, quod nomina paternitatis & ma-  
ternitatis, & filiationis generationem consequuntur  
non tñ quamlibet sed proprie generationem viuens  
tū, & præcipue animalium, qñ tamen id quod ge-  
neratur habet similitudinem generantis perfectā in  
identitate speciei. Idcirco semē non dicitur pater ge-

Luc 1

niti, licet operes ad generationem eius, nec crines, neq; vermes q generant ex homine dicunt filij, quia non habet similitudinem in eadē specie humana, sed homo natus de homine, est filius hois generantis: q̄ procedit ab eo viuente, viuens secundum rationem similitudinis in identitate naturæ humanæ, vel speciei. In deo vero est perfectior generatio quā in animalibus, & perfectior paternitas & filiatio, q̄ a deo patre viuente vita superintellektuali diuina, secundū rationem similitudinis perfectē in identitate, nedum naturæ vel speciei, sed etiam substantiæ & indiuidui. Illa quippe est maxima similitudo, quæ consistit in vno indiuiduo, propterea dicit filius: **Iohan. 14** Qui videt me, videt & patrem. Et quia dñs Iesus est filius dei secundum perfectam rationem filiationis iuxta modum iam dictum, nō potest esse, vel dici filius cuiusuis patris, nisi illius a quo prædicto modo generat. Ille vero pater, est vis intellektua diuina, q̄ in actu intelligendi producit verbū sibi æquale, & consempiternū substantiale & simillimū, dando ei vitā superintellektuā diuinā in identitate indiuiduali. Et quia dñs Iesus non procedit, nec generat a spū sancto, neq; a tota trinitate, idcirco non potest esse vel dici filius spūs sancti, vel sanctæ trinitatis, sed solius patris in diuinis, & hoc inquantū est deus. Sed inquantū est homo est filius virginis matris a q̄ processit, viuens a viuente, scdm rationem similitudinis in identitate speciei & naturæ humanæ. Sed q̄ ille homo (sc̄ Iesus) in ipso momento conceptiōis vnitus est hypostatice verbo i. filio patris in diuinis, ita qd̄ verbū. i. filius dei & filius Mariæ virginis matris, est vna p̄sona, & vnus filius: idcirco Chr̄s Iesus est vnicus filius solus patris in diuinis, & solius matris in hūanis, & vtriusq; patris. s. dei & hois yus vnicus filius in cōmuni, & non est filius sanctissimæ trinitatis, vel solius spūs sancti. Vnde Augusti. vir deo plenus dicit in Eucheridio. **August. n.**



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Natus est Christus de spiritu sancto non sicut filius,  
& de Maria virgine sicut filius, quamuis spiritus san-  
ctus operabatur incarnationem verbi, vel filij dei, &  
eius conceptionem, sicut etiam pater & filius, quia  
opera trinitatis sunt indiuisa. Quæcunq; enim ope-  
ratur vna persona, operantur simul æqualiter reli-  
quæ duæ personæ, quia tres personæ sunt vnus sim-  
plicissimus spiritus superintellectualis, qui operatur  
omnia in omnibus indistincte, quanquam quædam  
opera attribuantur singulis personis propter  
proprietas earundem. Sic patri tanquam primæ  
personæ attribuuntur quæ spectant ad potestatem,  
filio quæ ad sapientiam, spiritui sancto quæ ad amo-  
rem, gratiam & benignitatem, Et quia maxima gra-  
tia, & amor, & benignitas dei erat eius incarnatio, di-  
citur dominus Iesus conceptus de spiritu sancto, li-  
cet pater & filius æqualiter idem operabantur, sicut  
etiam in symbolo cantamus de spiritu sancto: Quis  
locutus est per prophetas. Et nihilominus alia quæ-  
dam filiatio, sed imperfecta secundum rationem si-  
militudinis imperfectæ. Sicut in homine est quædam  
similitudo dei imperfecta, & in quantum creatus est  
ad imaginem dei, & in quantum recreatus est secundum  
similitudinem gratiæ. Et ideo utroq; modo potest  
homo dici filius dei. Et licet dominus Iesus secundum  
humanam naturam sit creatus & iustificatus, nõ ta-  
men potest dici filius dei, neq; ratione creationis, ne-  
que ratione iustificationis: sed solum ratione genera-  
tionis æternæ, secundum quam est filius patris solus  
us secundum perfectam rationem filiationis. Quod  
enim de aliquo dicitur secundum perfectam rationem,  
hoc non est dicendum de eo secundum rationem im-  
perfectam. Ecce quanta est dignitas & excellentia  
Mariæ virginis, qua recepta est in consortium san-  
ctissimæ trinitatis, patris scilicet, cuius filij est ipsa  
mater, filij quæ concepit, peperit & educavit, spiritus

Ephesi. 1

Genesi. 1. 2  
Sapient. 2

sancti, de quo cōcepit, vt merito à nullo altero in cō  
 sortium recipi, sed virgo post partum inuiolata per-  
 manere inperpetuum debeat. Det nobis charissimi  
 fratres dominus Iesus meritis bonæ Mariæ matris  
 eius, vt cognoscamus quanta bona nobis præstiterit  
 & ad quantam dignitatem nos prouexerit, & quan-  
 tam excellentiam promiserit, vt incitemur ad seruā-  
 dum inuiolationem post partum, & quidem virgini-  
 lem, si possibile est, quæ formaliter consistit in pro-  
 posito perpetuo abstinendi ab omni delectatione ve-  
 neream, quæ virginitas non amittitur, nisi per contra-  
 rium propositum. Quapropter si quis contra propo-  
 situm & voluntatem suam senserit voluptatem ve-  
 neream, siue in somno, quando non habet liberum  
 iudicium rationis, siue in vigilia, quando corpus in  
 somno incitatum est, & displicet, vel quando oppri-  
 mitur virgo per violētiam, non amittitur virginitas.  
 Vigila tamen valde, qui habes virginitatis thesaurum,  
 ne amittas. Quod si virginitas proprie dicta amissa  
 fuerit, teneatur virginitas spiritualis, quæ consistit  
 in hoc, quòd mens hominis delectatur in spiritali  
 coniunctione ad id cui debet coniungi, scilicet ad de-  
 um, & abstinet se ne delectabiliter alijs coniungatur  
 cōtra debitū diuini ordinis, iuxta illud Pauli: Despō  
 di vos vni viro, virginem castam exhibere Christo.  
 & principaliter ratio huius virginitatis consistit in  
 charitate, & in alijs virtutibus theologicis, quibus  
 mens hominis coniungitur deo, & incipitur seruari  
 post partum pœnitentiæ. Hanc virginitatem perpe-  
 tuo proposito seruemus, vt cuiuslibet nostrum in ec-  
 clesia triūphante, hoc est, in cælo, cantetur: Post par-  
 tū virgo inuiolatus permansisti.

2. Cor. 11

## ANNUNTIATIO BEATÆ Mariæ. Titulus secundus.



**De gratia multiplici, & quomodo ean-  
dem per Mariam impetremus, de  
eiusdemq; salutatione institutio.**

**Exhortatio I.**



Ve gratia plena. Luca primo. Audita hac salutatione, primum menti occurrit, quid sit gratia, aut quid accipiatur in nomine gratiæ, vt de ea omnibus alijs bonis dimissis, singulariter commēdetur virgo gloriosa à deo per angelum salutata. Sciendum ergo, quod aliquando dicitur gratia omne illud quod ex gratuita diuina voluntate in creaturis fit. Et sic est gratiæ ipsa creatio, & conseruatio, & gubernatio omnium creaturarum, & generalis motio. Ista maxima beneficia deī deberemus merito quotidie diligentissime attendere in nobis ipsis, & præsentia diuinæ gratias & reuerentiam habere & exhibere cum humilitatione & deuotione, hoc est, humiliter nostram nullitatem attendendo & promptos nos ad diuinum beneplacitum exhibendo: & hoc diuinæ præsentia, quia ex quo deus operatur per intellectum & voluntatem, ipse vtis que plenissime cognoscit & attendit quod creauit, & conseruat, & per bonam & gratuitam voluntatem mouet quo d conseruat, ergo est præsens. Quamuis enim nobis & omnibus creaturis dedit aliquas naturales formas & virtutes, per quas inclinemur & delectabiliter moueamur in ea quæ sunt nobis secundum naturam: tamen non possumus prodire in motum talem naturalem, nisi moti à primo mouente deo: Sicut enim motus omnes corporales reducuntur in motum cælestis corporis, sicut in primum mouens corporale: ita omnes motus tam corporales quam

Gratia.

spirituales reducuntur in primum mouens simpliciter, quod est deus. Et ideo quantumcumque natura aliqua corporalis vel spiritualis ponatur perfecta, non potest tamen in suum actum procedere, nisi moueatur à deo. Hæc ille. Quapropter non possumus nec operari, nec loqui, nec cogitare, nisi deo præ sente & mouente, nec valemus in esse permanere, nisi ipso conseruante. De quo Bernardus: Humana natura sic condita est, vt necessario habeat conseruatorem quem habuit conditorem, eo quod secundum Augustinum, sicut esse omnium nostrum est ex nihilo, ita ad nihilum tenderet, nisi deus gratia sua & manu regiminis conseruaret. In ista gratia communicamus cum beata virgine M A R I A, & cum benedicto filio suo I E S V secundum suam humanitatem. Sed quia homo ad bona cœlestia, id est, ad æternam beatitudinem creatus est, ad quæ se ex puris naturalibus mouere non potest, nec ad ea tendere, eo quod nullum agens potest operari vltra suam virtutem (opera autem meritoria vitæ æternæ, & ipsa beatitudo, excedunt virtutem actiuam naturalem hominis) propterea necesse est quod ab altiore virtute adiuuetur, sicut aqua adiuuatur ab igne vt possit calefacere, similiter fornax: ita homo adiuuatur à deo, vt ad æternam beatitudinem peruenire valeat, qui est finis eius supernaturalis. Et primo quidem mouetur voluntas humana gratuite à deo, & est gratia præueniens, quia omnes actiones gratias præuenit pertinentes ad æternam B E A T I T V D I N E M. Et dicitur etiam gratia operans, quia per se ex sua liberalitate & misericordia deus operatur hunc saluberrimum motum in anima, ita vt incipiat velle bonum, quæ antea volebat malum. Et dicitur etiam gratia præparans, quia præparat H O M I N E M ad susceptionem gratiæ habitualis, id est, gratum facientis

Bernard.

August.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Sed dicitur gratia cooperans, quando cooperatur libero arbitrio, interius confortando, & exterius facultatem operandi præbendo. In vtroque est motus dei necessarius, scilicet tam in volendo quam in perficendo bonum. Hic tamen motus prout est gratia operans vel præueniens, non sufficit ad salutem, quia nondum est peccator iustificatus, plures enim resistunt diuinæ inspirationi & motioni. Sed si liberum arbitrium non fecerit resistantiam, tunc ex diuina misericordia consequetur gratiam, hoc est, aliquod habituale donum dei, quod est quædam participatio diuinæ naturæ, secundum quam dicimur in Christo regenerari. Quod donum est preciosius & nobilius omnibus creatis secundum naturam, sed non secundum modum essendi secundum naturam, quia est participatio & consortium diuinæ naturæ, vt ait Apostolus Petrus, sed non secundum modum essendi, quia est in nobis accidens. Et dicitur operans in quantum animam sanat & iustificat, & deo gratam facit. Et dicitur cooperans, quia est principium operis meritorij quod homo operatur. De hoc dicit Gregorius: Nil valet humana industria sine adiuuante dei gratia. Deinde bonum quod agimus, dei est & nostrum. Dei quippe, propter præuenientem gratiam: nostrum, quia voluntarium. Vnde Philipp. 2. Apostolus: Deus est enim qui operatur in nobis velle & perficere. Chrysostomus: Nec gratia sine voluntate bonum operatur, nec voluntas sine gratia operari potest. Nam sicut terra non germinat sine pluuia sic nec homo sine gratia. In hac gratuita motione diuina, & in hoc gratuito dono incomparabiliter nos dei genitrix excedit: quia diuinus motus nullam vniquam in ea inuenit resistantiam, ne gratuitum donum in ea inuenit, quod aut iustificaret, aut sanaret, quia fuit semper immunis ab omni peccato, quod solum resistit diuinæ motioni, & indiget iustificatione & sanatione, Vnde Augustinus: Cum de peccato agitur,

1. Petri. 1

Gregor.

Philipp. 2  
Chrysoft.

August.

de Maria nullam volo prorsus habere mentionem, quia scimus quod illi plus collatum est gratiæ ex omni parte vincendi peccatum: quia concipere & parere meruit eum, quem nullum confiat habuisse peccatū. In hac sententia omnes illuminatissimi ecclesiæ doctores concordant. Ex quo sequitur quod beata Maria mota sit à spiritu sancto nobilissimo motu, utpote ad altissimum gradum gratiæ consequendum, & acceperit summum gratiæ gradum, utpote ad altissimum gradum gloriæ: quia erat omnibus innocenti or & electa in matrem dei. Vnde naturalis ratio hoc dicit, cum sponsa esse debebat spiritu sancti, & mater dei, quod plus cæteris à spiritu sancto diligeretur, hoc est, quod maiora gratuita dona, præcipue gratum facientia acciperet, & plus cæteris filium dei diligeret, hoc est, maioris meriti esset. Ideo dicit

**AVGVSTINVS:** Quid dignius hac virgine, quæ transcendit merita omnium mortalium, etiam & angelorum? Et Bernardus: Maria est tanta, ut nullus sanctorum sit gratiosior, imò excedit gratiam omnium sanctorum. Et Iohannes Damascenus dicit: Quod à nullo illustrium vincitur. Notandum quod beata Maria habuit ultra communem hominum gratiam præseruationis, ne laberetur in originale peccatum, nec in actuale, & ideo gratia gratum faciens nihil in ea sanauit. Sed omnis alius homo in statu naturæ corruptæ indiget gratia habituali sanante naturam ad hoc, ut homo omnino à peccato abstinat. Quæ quidem sanatio primo fit in præsentia vita secundum mentem, appetitu carnali nondum totaliter reparato. In quo quidem statu potest homo abstinere ab omni peccato mortali, sed non veniali, propter corruptionem inferioris appetitus sensualitatis, cuius motus singulos reprimere potest sed non omnes: quia dum vni resistere nititur, fortassis alius insurgit, & etiam quia ratio non semper

Aug.

Bernard.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

potest esse peruigil ad huiusmodi motus vitandos. Similiter etiam antequam hominis ratio ( in qua est peccatum mortale ) reparetur per gratiam iustificantem, potest singula peccata mortalia vitare, & secundum aliquod tempus, sed quod diu maneat absque peccato mortali, esse non potest, dicente beato

Gregor.

Gregorio : Peccatum quod mox per penitentiam non deletur, suo pondere mox ad aliud trahit. Et huius ratio est, quia sicut rationi subdi debet inferior appetitus, ita ratio etiam subdi debet deo, & in ipso constituere finem suæ voluntatis. Sicut ergo inferiore appetitu non totaliter subiecto rationi, non potest esse, quin contingant inordinati motus in appetitu sensitivo: ita etiam ratione hominis non totaliter existente subiecta deo, consequens est, ut contingant multæ inordinationes in ipsis actibus rationis. Cum enim homo non habeat cor suum firmatum in deo, ut pro nullo bono consequendo, vel malo vitando, ab eo separari vellet, occurrunt multa, propter quæ consequenda vel vitanda homo recedit à deo, & ita peccat mortaliter, præcipue quia in repentinis homo operatur secundum finem præconceptum, & secundum habitum præexistentem, ut Philosophus dicit tertio Ethicorum. Est etiam alia gratia, per quam datur homini perseverare in bono usque in finem, quam nemo mereri potest, sed deus ex sua largitate dat eam cui vult. Ideo petere debemus attentius, quia deus multa nobis dat petitis quæ alias non meremur. Hanc etiam Maria habuit per certissimam reuelationem. Sed quia gratia datur nedum ut homo reducatur in deum (quod fit per gratiam gratiū facientem) sed etiam propterea ut vnus homo per alium reducatur in deum, est alia gratia quæ vocatur gratis data, ad vtilitatem (ut inquit Apostolus) quia ad vtilitatem hominum supra facultatem naturæ, & supra meritum personæ præstatur: ut

1. Cor. 13.

est gratia sanitatum, operatio virtutum, &c. In hac etiam gratia excellit beatissima virgo Maria omnes sanctos: quia fuit utilior vniuersis, quæ (teste glorioso Hieronymo) cælis dedit gloriam, terris deum patremq; infudit, fidem gentibus, sinem vitij, vitæ ordinem, moribus disciplinam. De hac & alijs eius virtutibus idem ait: Si diligenter attendas, nil est virtutis quod non resplendeat in ea. Quapropter dicitur gratia plena, non tantum plenitudine iusticiæ, (quæ est omnium saluandorum) nec tantum plenitudine abundantia (quæ est specialium sanctorum) sed vltra, imò habuit & habet plenitudinem superfluentia: quia omnes sanctos in gratiæ vbertate excellit ad impetrandum nobis gratiam & gloriam. Ad thronum gratiæ eius reuerendissime & deuotissime accedamus, & auxilium gratiæ quæramus, quia ait Bernardus: Altius intuemini, quanto deuotionis affectu eam dominus voluit à nobis honorari, qui totius boni plenitudinem posuit in Maria, vt si quid spei in nobis est, si quid gratiæ, si quid salutis, ex ea nouerimus redundare. Nihil habere nos voluit, quod per Mariæ manus non transiret. Ea propter frater (secundum consilium. S. Bernardi) si es in angustijs, periculis, aut in rebus dubijs, Mariam inuoca. Mariam cogita, non recedat ab ore tuo, non à corde, vt impetres eius orationis suffragium. Et præcipue ipsius dei genitricis angelicam salutationem deuotissime frequentemus, quæ est sibi gratissima. Pro cuius salutationis maiore actuali attentione habenda, hæc vobis communico **F R A T R E S.** Quando tria **AUE MARIA** legitis ante matutinas, in primo **Aue Maria** quando dicitis gratia plena, tangat memoriam gratia humilitatis, quæ fecit deum patrem esse secum. In secundo **Aue Maria**, quando dicitis gratia plena, tangat memori-

Hierony:

Bernard.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

am gratia castitatis, quæ fecit deum filium, id est, deï sapientiam esse secum. In tertio Ave Maria, quando dicitis gratia plena, tangat memoriam gratia charitatis, quæ fecit deum spiritum sanctum esse secum, qui est charitas. Quando pulsatur Ave Maria, dicat quinquies Ave Maria. In primo recordetur gratia humilitatis, & gaudium conceptionis filij dei. In secundo, gratia castitatis, & gaudium parturitionis domini. In tertio gratia charitatis, & gaudium resurrectionis. In quarto gratia contemplationis, & gaudium ascensionis Christi domini. In quinto plenitudo gratiæ, & gaudium assumptionis eius, & æternæ gloriæ.

¶ Elucidatio angelicæ salutationis.

Exhortatio II.



Bernard.

Ave Maria gratia plena, dominus tecum. Luca primo. Hæc fuit angelica saluatio, cuius dulcedinem volēs beatus Bernardus exprimere ait: Est tibi o virgo Maria quasi osculum audire hunc versum: Ave Maria. Toties em̄ oscularis o

beatissima, quoties per ave deuote salutaris. Hodie vt nostis charissimi, solēniter recolitur dominica annuntiatio, solennitas omnium solennitatum, in qua deus homo factus est, & homo deus, non utique in vna natura, sed in vna persona. Solennitas, inquam, in qua Christus passus & mortuus est, & nos precioso sanguine suo redēpti. Reuolutis quippe ab incarnatione domini annis 34. eodem die mortuus est. Numerum annorum reperies in Psalmo: Deus deus meus respice, qui manifeste agit de redemptione generis humani, in quo sunt versus 34. Ex hac solennitate tanquam ex radice prodierunt solennitates natiuitatis, passionis & resurrectionis eius, & cæter

Psal. 31

rarum quæ ad complementum redemptionis humana celebrata sunt, nec non & omnium sanctorum, quæ hinc suam salutem & sanctitatem traxerunt. Non enim potest hoc sacramentum maximum vna die celebrari, quod pro sui excellentia & nobilitate excedit omnia opera domini. In hac die dicitur nostræ virginis à nuncio veritatis à deo missi: Ave gratia plena, dominus tecum. Quæ verba mira & inaudita à seculis continent sacramenta atque mysteria. Sed omnis ceteris tangamus quinque quæ acciderunt in incarnatione domini his dictionibus designata. Per ave præparatio virginis dignissimæ futuræ matris dei designatur. Fuit enim libera à vniuerso peccati, etiam minimi venialis. Propter quod prius concepit Christum mente quàm carne, eo quod hospitium suum venienti domino gratissime præparauerat. Ita quod præcursus puris creaturis tam angelicis quàm humanis excellentissimam haberet puritatem. Decorauerat enim dominum corporis sui castitate purissima, thalamum cordis sui humilitate gratissima, lectulum mentis sue charitate plenissima, & omnem animæ officinam virtutibus clarissimis. Quapropter adueniens sponsus dicere ei poterat: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Quod de nulla alia fas est credere: quia nemo nostrum mundus à sordibus, nec infans vnus diei. Item cum additur ad ave, gratia, designatur gratia cooperans, per quæ dominus deuotis mentibus ad accessum virtutum, ad impletionem gratiarum cooperari solet. Vnde ait: Ego sto ad ostium & pulso, scilicet per gratiam gratuitam, vt introducã gratiam gratum facientem. Si quis audierit vocem meam, aure cordis, & aperuerit mihi ianuam, id est liberi arbitrii ingressum, introibo ad eum, per gratiam gratum facientem, & cenabo cum eo, quia iam opera eius bona grata & meritoria redduntur, & ipse mecum, in dulcore deuotionis, Est (vt breuibus loquar) duplex gratia duplex,

Aue.

Gratis.

Apocal. 3

Gratia duplex



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Lucæ 1  
tia. Prima dicitur gratia gratis data, & est donum quod quis se præparat ad suscipiendum spiritus sancti donum, reuocans liberum arbitrium à malo, & excitans ad bonum, sicque habilitatur homo ut salua iustitia sibi conferri possit gratia alia, quæ dicitur gratum faciens. Fieret enim diuinæ misericordiæ iniuria, si tali daretur gratia in quo esset obex gratiæ, & peccandi voluntas. Cum igitur ex instinctu gratiæ gratis datae homo actum peccati, & peccandi voluntatem deserit, & conatur in bonum prout sibi est possibile, tunc facit quod in se est, & sic meretur ex congruo recipere gratiam gratum facientem. Diuinamque tunc voluntatem decet, ut ubicumque dispositionem inuenit, perfectionem adiciat. Et quia beata virgo Maria propter summam puritatem ad suscipiendum impressiones spiritus sancti fuit aptissima, & ad exequendum omne bonum voluntate promptissima, sine omni re bellione carnis & spiritus, ideo tantam celsitudinem perfectionis impulsu spiritus sancti super omnes creaturas est consequuta. Vnde sibi dici potest: Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas. Item cum adiungitur plena, designatur gratiæ plenitudo. An non ipsa plena, in qua requieuit plenitudo diuinitatis corporaliter? Ideo inquit Hieronymus: Cæteris per partes, Mariæ vero se tota infudit plenitudo gratiæ. Namque spiritus sanctus eam sua dulcedine penetrando, gratia sua tam gratiosam effecit, ut omnis qui quæsierit per eam gratiam inueniat. BERNARDVS: Ad quid putas Mariam ab angelo iam dudum ante conceptionem plenam gratia nuncupatam, nisi superueniente deo in utero, nobis fieret superplena, ut quotiescunque precibus licet tenuiter moneretur, superefflueret nobis liquorem gratiæ effundendo? Item cum dicitur, dominus, designatur virtus diuina virgini Mariæ obumbrans. Cum enim pudicissima omnis

Prouer. 31  
Plena.  
Bernard.  
Dominus.

um virginum audisset ab archangelo se conceptus  
 ram, & timuisset suo podori, dicens: quomodo fiet  
 istud, quoniam virum non cognosco, scilicet per vo- **Lucæ 7**  
 tum & desiderium. Respondit ei angelus: Spiritus  
 sanctus superueniet in te, & virtus altissimi ob-  
 umbrabit tibi. Hoc est, incognito omni creaturæ  
 modo quasi in umbra cooperabitur tibi, quasi dice-  
 ret **A R C H A N G E L V S**: O domina, &  
 me latet, quomodo fiet istud. Tantum enim, nec  
 prophetis, nec angelis fuit reuelatum: sed spiritus  
 sancto referuatum. Quamuis enim opera trinitatis  
 sint indiuisa, prout testantur sancti, Leo papa, & Au- **Leo Papa**  
 gustinus episcopus, opus tamen incarnationis spi- **August.**  
 ritus sancto potius ascribitur: quia spiritus sancto ap-  
 propriatur amor & gratia. Quod autem deus fas-  
 ctus est homo, descendit ex maximo amore quem  
 habuit ad hominem, iuxta illud: Sic deus dilexit mun- **Iohann. 3**  
 dum, & cæter. Et illud: Propter nimiam charita- **Ephesi. 3**  
 tem suam, & cæter. Descendit etiam ex maxima  
 gratia secundum **A V G V S T I N V M**, **August.**  
 qua homo nullis prædèribus meritis, in ipso primo ex  
 ordio naturæ suæ, quo esse cœpit, verbo dei copula-  
 retur in tantam personæ vnitatem, vt idem ipse es-  
 set filius dei. Virtute ergo spiritus sancti virgo con-  
 cepit per modum nobis umbrosam & incognitam.  
 Tamen doctores nostri aliter exponunt, capientes  
 virtutem pro filio dei. Sed transeat hæc opinio,  
 Quamuis autem conceptus sit **I E S V S** de spi-  
 ritu sancto, tanquam operante illum conceptum,  
 non tamen est filius spiritus sancti, sed filius patris:  
 quia humana natura (scilicet corpus & anima) con-  
 iuncta est verbo, id est, filio patris naturali in vnitæ-  
 te personæ, qui est filius dei patris secundum per-  
 fectam rationem filiationis. Idcirco dicitur Ie-  
 sus filius patris, & non **SPIRITVS SANCTI**.



#### D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

**Tecum.**

eius solummodo est creatura & opus humana natura in Christo, & non filius. Idem tamen Iesus est filius Mariæ, quia corpus eius est ex purissimis sanguinibus virginis formatum, & hoc solum requiritur ad rationem matris. Item cum in salutatione angelica subditur, tecum, innuitur quod virgo consensum præstiterit. Cum enim deus non diligit coacta seruitia, sed voluntaria requirit, ut qui ei obsequitur, ex ipso ministerio mereantur, & beata virgo Maria tam singulariter & excellenter in dei ministerium eligebat, ut conciperet prolem, & pareret, lacte aleret, cibaret & educaret, & cætera omnia quæ ad matrem spectant filio impenderet, decuit ut eius consensus requireretur. Requiritur ergo consensus eius à deo, mediante archangelo. Unde beatus Augustinus alloquitur virginem dicens: O beata Maria, seculum omne captiuum tuum deprecatur assensum. Te domina apud deum mundus fidei suæ obsidem fecit, noli morari virgo, nuncio responde festinanter. Responde verbum, & suscipe filium, da fidem, & senti virtutem. Ecce, inquit, ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Ad hanc vocem merito omnis homo in mentis iubilationem & deuotissimam gratiarum actionem excitari deberet, & omnis creatura pariter pro suo modulo iubilare: quia ad hanc vocem & consensum virginis omni celeritate citius, creator factus est creatura, & deus homo. Ecce quid nobilitatis euenit omni creaturæ, quid dignitatis præ cæteris humanæ naturæ. Igitur virgo cum inestimabili affectione genibus flexis, manibus expansis, oculis eleuatis, ac cum profundissima humiliatione protulit illud verbum desiderantissimum, optatiui modi: Fiat mihi. Nec de singularitate meriti se extulit, sed suæ conditionis & diuinæ dignationis pro omnia memor, se illi factæ ancillæ cuius mater eligit. Hic exclamat Anselmus sublimis virgo mater dei, o humilis ancilla dei, quid

**Anselmus**

sublimius esse potest, qd humilius sentiri potest? Imi-  
temur charissimi matrem dei, mundemus nos a vā  
omnium peccatorum, & eorum quæ mentem nostrā  
quouis modo inquietare possunt, de bonis inspiratis  
onibus diuinæ gratiæ per liberam resignationem, in  
diuinum beneplacitum concordemus, & toto cona-  
mine ad perfectionis apicem tendamus, vt repleti  
gratia diuinam in nobis inactionem, obumbrantēq;  
virtutem experiri, consensu quoq; humillimo imple-  
tione voluntatis patris qui in cælis est, matres Chris-  
ti scdm promissum eius esse veraciter mereamur.

## PURIFICATIO MARIAE

Titulus tertius.

**Q**uæ in solennitate Purificationis cere-  
monialiter fiunt, quomodo spiritu-  
aliter impleantur. Exhortat. I.



Vmen ad reuelationem gentium. Lucę  
secundo. Dñs noster Iesus Christus dici-  
tur lumē duobus modis. Primo essentia-  
liter. Et sic est verbum substantiale dei  
sapientia dei incommutabilis, patris re-  
uelator. Et dicitur lumen: quia (iuxta **Ephesi. 5**  
**Apostolum**) omne quod manifestatur, lumen est, hoc  
est, vel est de se lumen, vel illuminatum. Christus ve-  
ro dominus, est splendor paternæ gloriæ, lux lucis,  
& fons luminis, dies diem illuminans, & lumen de  
lumine. Vnico enim & perpetuo, atq; incommutabi-  
li actu intelligendi seipsum, & omnia etiam quæ nō  
sunt cognoscit deus. In quo actu procedit verbum, in  
quo sunt oēs thesauri sapientiæ & sciæ dei absconditi,  
Ab ista scientia & lumine dei, deriuatur omnis notia **Coloss. 2**



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

tia quæ in creaturis inuenitur participatiue modis innumeris & differentibus, etiam vsq; ad inanimata quæ loco scientiæ habent naturalem inclinationem quæ ea dirigit. Sicut enim sol, pater luminis super diuersa corpora opaca radios suos diffundens, utpote lunam, stellas & terram, &c. diuersas reflexiones luminosas producit ad decorem vniuersi: Sic lux & sapientia vel scientia illa incommutabilis super intelligentias, vel angelos, siue bonos, siue malos, super rationalem creaturam, scilicet homines, & super relictas quæ condi, dit radios suæ lucis emittens, diuersas suæ notitiæ & cognitionis reflexiones producit in manifestationem maiestatis & gloriæ suæ incomprehensibilis. De quo morose & intime cogitare, in admirationem ducit humanam mentem. Secundo modo dicitur dominus noster Iesus Christus lumen ab actu illuminandi, & hoc specialiter quo ad homines de quo dicitur, Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Vbi notandum, quod homo ordinatus est à deo ad finem super naturalem. Et quia nemo seipsum mouere potest, neque tendere ad finem siue terminum sibi ignotum, (cum amari nihil possit nisi cognitum) necessarium erat quod notitia sui finis & termini à supernaturali lumine acciperet, hoc est, à deo. Et quia natura non deficit in necessarijs quæ instituta est à deo, cuius opera bona sunt valde & perfecta, multo minus ipsa natura naturans, id est deus, deficit in necessarijs. Propterea deus factus est homo, ut hominem qui in supernaturalibus deficiebat, perficeret, illuminando ipsum non solum influentia communi sicut cætera creata, sed in speciali modo secundum quod cognitionem accipit homo à sensibus. Quapropter dominus Iesus lux vera existens, docuit homines sermonibus saluberrimis, exemplis efficacissimis, miraculis gloriosissimis, Intantum condescendere homini dignatus est

Iohann .1

deus, vt per sensibilia ipsum in sui cognitionem perduceret. Et sic factum est quod in præfatione canitur: Vt dum visibiliter & audibiliter deum cognosceremus, per hūc in inuisibiliū amorem rapereamur. Insuper & alios tenentes sagittas, cum virtute sua infinita direxit in Italiam, in Græciam, ad Gentes, procul etiam ad nos, & dedit voci suæ, id est, verbo suo (quia vere verbum dei est sermo prædicantium, teste Apostolo) dedit inquam vocem virtutis mittētis scintillas accēdentes & illuminantes mentes tenebrosas, demptis tenebris quæ eum non receperunt, id est, hominibus qui in tenebris peccatorū & infidelitatis remanserunt, qui posuerunt obicem, ne pateret aditus vero lumini, imō persecuti sunt lucem, vim facientes operationi suæ ne illuminarentur: quæ dilexerunt magis tenebras quā lucem, id est, peccata quā deum. Ideo oderant lucem, nec veniunt ad eam. Idcirco reprobati sunt, quia non suppletur defectus naturæ, nisi in his qui faciunt quantum in eis est ex natura. Isti autem repulerunt auctorem suppletentem & perficientem naturam. Sic

**DOMINVS IESVS** reuelatus est gentibus de quibus dicitur: Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in **DOMINO**. Quia reuera etiam in doctissimis philosophis maximi errores erant circa cognitionem diuinorum, & discretionem veri & falsi, boni & mali: & amplius maxima difficultas in operatione virtutum. Deo gratias: Tenebræ transferunt, & verum lumen nunc lucet, vt filij lucis ambulemus. Quare enim hic sedemus, & nos capti uos fecimus, nisi quia lux illa illuxit nobis promittens futuram libertatem. Cautē ergo agamus, ne tenebræ nos iterum comprehendant, ne elatio nos inflet, ira conturbet, **INVIDIA** torqueat, luxuria inquinet. Hæc enim maxime

Isaia 66.  
Psalm. 67.  
1. Thess. 2.

Iohann. 8.

Ephesi. 5

1. Iohan. 2



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

**Hebr. 10** mentem exceçant, sed magis consideremus inuicem  
 in prouocatione charitatis & bonorum operum, vt  
 luceat lux nostra coram fratribus & hominibus, por  
 tando lampades & lucernas atq; candelas in manib<sup>9</sup>  
 nostris sulcepræ a sacerdote, id est, Christo, ne quis  
 gloriëtur quasi non acceperit. Non enim est candela  
 accensa, nisi a lumine. Et nos si quid boni fecerimus  
 non a nobis, sed ab eo est. Et licet hoc bene sciamus,  
 & interrogati omnino fateamur, tamen interdum il  
 la confessio non est laudis diuinæ & propriæ nihilei  
 tatis & paupertatis, sed necessitatis, ne superbi & in  
 anis gloriæ cupidi videamur. Vnde si quis vitupera  
 tionis & veræ humiliationis de nobis testimonium  
 prouulerit, statim nostra superbia intrus contristatur,  
 quod apud alterius animum despecti sumus, & quan  
 doq; per impatientiam in verba contumeliosa pro  
 rûpit. Et sic fit, vt qui p<sup>o</sup> verba humilia humiles vide  
 ri volumus, superbi esse veraciter deprehendamus  
 & agnoscamur. Ex animo igitur fateamur, & faten  
 do nos ipsos vt nos ipsos, id est, homines, tenebras cõ  
 sideremus & cognoscamus. Lumen tamen quod sine  
 personarum acceptione a patre luminum omnibus  
 filiis adoptiuis præstat, petere humiliter non negli  
 gamus, vt monet Apostolus Iacobus dicens: Qui in  
 diget sapientia, id est, lumine, postulet a deo, qui dat  
 omnibus affluenter, & non impropert. Et cum acce  
 perimus & cognouerimus veritatem & voluntatem  
 ac beneplacitum domini, toto corde impleamus ne  
 plagis vapulemus multis. Sic enim præceptum est nõ  
 bis, vt diligamus deum ex toto corde, quod nihil est  
 aliud, quam diligere iustitiam & virtutes, corde, ope  
 re & veritate, alias seducimus corda nostra, & vana  
 est religio nostra. Ne ergo vapulemus plagis multis,  
 sed per amplius illuminemur potius, quæ iam videre  
 poterimus impleamus. Sic & venerabilis Albertus  
 aũ in libro de laudibus beatæ virginis: Impletio mã

**Iacob . 1**

**Lucæ 12**

**Deuter. 6**

**Marth. 22.**

**Marc. 12**

**Lucæ 10**

**Iacob. 1**

**Lucæ 12**

**Albertus.**

dati adauget intellectum operanti. Dum ergo tempus est dilectissimi fratres ( quod utiq; breuissimum est) operemur bonum, feruenter instantes reformationi nostræ, exuentes nos tenebras omnium defectuum nostrorum, pro receptione veræ lucis aut luminis, quatenus lucere valeamus sicut luminaria in hoc mundo, vt glorificetur pater noster in cælis, nõ dimittamus pro ædificatione proximorum, donec reportare lumen nostrum ad sacerdotẽ, id est, Christum, a quo accepimus, mereamur: quatenus post lumen gratiæ fulgere sicut sol in corpore, in anima vero lumine gloriæ, vt spiritus angelici valeamus, meritis gloriosissimę huius luminis matris virginis Mariæ humillimæ, mitissimæ, charitatiuissimæ atq; castissimæ: quæ licet nunquam contaminata fuerit, tamen se cum peccatricibus deputari ac reputari non refugit.

Philip. 2  
Matth. 5

Matth. 13

**¶** De processione in die purificationis facta, & quomodo eadem in nobis spiritaliter perficiatur. Exhort. II.



Tulerunt Iesum in Hierusalem, vt sisterent eum domino. Lucæ secundo. Isto die perpetua virgo dei genitrix, domina angelorum & hominum, quæ nunquam vllius peccati maculam ex speciali dei dono contraxit, quasi vna cæterarum mulierum peccatrix, corrupta & immunda reputata est. Humiliauit enim se, & vilis reputari voluit, quia filium suum summę maiestatis dominum, vidit sicut cæteros pueros peccato obnoxios humiliari. Hic nostra superbia maxime confunditur, qui si forte dono dei ab aliquibus peccatis custoditi fuerimus, cum cæteris haberi vt peccatores dedignamur: cum ta-

h



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Iacob. 3

men cum omnibus offenderimus in multis. Ipsam ergo humillimam virginem ( in matrem dei idcirco electam, non quia virginem, sed quia humilem, iuxta sententiam sancti Bernardi super euangel. Misus est) sicut ecclesia hodie terna die propter suam huius militatam singulari ritu veneratur, ita hodie nostra solennitate venerabilem & gloriosam processionem factam recolit. Ecce procedunt à spūsancto commendati in scripturis, & eodem spū pleni, deferunt non mortuorum sanctorum reliquias, sed ipsummet uentem, imò ipsam vitam, scz sanctam sanctorum. Veneranda sunt hæc & gloriosa, & omni laude dignissima. Ioseph & Maria, mundi creatorem portant & dominum. Quid putamus fratres mei ipsis admirationis erat, quid luminis & cognitionis in intellectu quid gaudij & iubilationis in affectu (cum essent purissimi in conscientia, & plene possent in dño & cum domino gloriari) quid exultationis cum essent ambo virginei, sponsus & sponsa, & eapropter floridus adinuicem aspectus, & cohabitatio, & cōuersatio uirtuosissima, honestissima & iucundissima, & certissima fide scirent se portare dominū maiestatis, & mundi saluatorem, in quem desiderant & angeli prospicere? Et ecce ex latere itineris uersus domum Zachariæ, materia noui gaudij. Occurrunt enim Zachariæ & Helisabeth cum paruulo suo Iohanne, & quem prophetauerant saluatori pietatis obsequium impendentes, & deuotissima confabulatione itineris laborem parentibus Iesu releuantes. Et aiunt infanti Iohanni: Gaude nate sancte, uidebis hodie oculis tuis, quem nondum natus nec uident prophetasti. Nec dubitamus parentum uerba intellexisse I O H A N N E M, cui secundum carmen ecclesiæ, accelerata erat ratio, & secundum Ambrosium: Idem octo adhuc dierum infantulus existens, hæc

1. Petri. 2

Ambrosi.

bebat intelligendi sensum, qui exultādi habebat affectum. Nec putamus sanctum spiritum largitorem magnificentissimum, suum vtilissimum donum sancto puero sine suo demerito subtraxisse. Hæc reor credibilia fore, vel saltem pie posse opinari. Quæ si forte veritati historix defunt, tamen sensui tropologicum plurimum deseruiunt. Post hæc gaudia, gaudia cumulantur. Ecce instinctu spiritus sancti senex SIMEON templum ingreditur, dominum suscepturus. Superuenit & prophetissa illa venerabilis Anna annosa, fit conuentus multorum expectantium redemptionem Israel, festine occurrit regi C H R I S T O & comitibus eius, quem etiam redemptorem & saluatorem suscipiunt. Hæc ita acta, & per nos agenda fore, cantico ecclesix admonemur, quo cantatur: Adorna thalamum tuum Sion, & suscipe R E G E M C H R I S T V M amplectere Mariam, quæ est cœlestis porta. Ipsa enim portat R E G E M gloriae, noui luminis, subsistit virgo adducens manibus filium ante luciferum, quem suscipiens Simeon in vlnas suas, prædicauit populis D O M I N V M esse vitæ & mortis & saluatorem mundi. Hoc canit ecclesia. Quale autem & quantum gaudium & exultatio, sed & iubilatio in conuentu tot & talium iustorum, cum ipso iusto iustificatore omnium iustorum extiterit, quis exprimet? Potest forte aliquid sentire, qui affectuose C H R I S T V M diligit, qui iam iustificatus est, qui redemptionem per Christum dominum factam, imò & ipsam salutem quæ idem saluator Iesus iustis daturus est, intime intelligit, & digne amat & perpendit. Vnde ipse iustus Simeon talis existens, iam præ gaudio exire gestiens, in hæc verba prorupit: Nunc dimittis seruum tuum domine in pace,

Lucæ 3



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

quia viderunt oculi mei salutare tuum, Vt autem in via qua ad patriam tendimus, & in peruentione in Hierusalem cœlesti tantorum gaudiorum consortes esse valeamus, imitemur quod colimus, glorificem<sup>9</sup> & portemus Christum in corpore, imò potius in animo nostro, qui portauimus imaginem terreni, portemus imaginem cœlestis, vt cum apparuerit Christus vita nostra, cum ipso appareamus in gloria. Vt que in nobis est dominus Iesus, & quotidie sumimus carnem & sanguinem eius, & nos in eo, quia incorporamur ei viuentes de spiritu eius. Tanta gratia præstatur nobis à deo. Hoc visibili signo in missæ solennijs hodie fiet in nobis. Dabit sacerdos candellam accensam, singuli portabimus manibus, tandè post exercitia spiritualia, quæ per diuersa cantica inuuntur, tempore præfixo reportabimus & offeremus. Hæc fiet in figura. In veritate enim non cerâ & lychnum, & ignem, sed quod eisdem significatur recipimus à deo, & in vita tenemus, atq; præfixo à deo tempore mortis reportabimus & offeremus dominum Iesum Christum, sed circumcisum: quia (secundum Ambrosium) nemo nisi circumcisus vitijs dignus est diuinis conspectibus. Quod à matre Iesus portatur & offertur, innuit nobis, quòd faciamus voluntatem patris qui in cœlis est. Hoc enim efficit quemlibet matrem Christi. Quod à Maria, quæ interpretata, dicitur amarum mare, vel domina, vel illuminata, vel illuminās, vel maris stella, secundum venerabilem Albertum, innuit nobis, quòd debeat secundum prophetam, esse velut mare cōtritio nostra pro peccatis & quòd debemus dominari secundum rationem super sensualitatem & desideria praua, & immortificata. Et insuper debemus illuminati esse in his quæ necessaria sunt ad salutem & statum nostrum, & ad hoc omnem diligentiam adhibere per lectiones, meditationes, interrogationes, & huiusmodi, vt etiam alios

1. Cor. 6

1. Cor. 15

Coloss. 3

Ambrosi.

Iohann. 5

Thren. 2

illuminare valeamus in hac vita. Insuper & per bona exempla tanquam de cælo irradiantes, alios quosque in hoc seculo tanquam periculoso mari ad portum salutis dirigere. Per Ioseph (qui dicitur accersens) innuitur nobis quod debeamus semper in via dei proficere, & crescere in virtutibus, & non in malis, quia etiam interpretatur Ioseph sine opprobrio. Et ecce nobis ita proficientibus & portantibus Iesum, occurret nobis releuamen itineris & laboris, scilicet Zacharias, id est, memoria domini, cuius intuitu omnia dulcescunt. Vnde ait Psalmista: Memor fui dei & delectatus sum. Et Helizabeh, id est, requies, scilicet conscientia. Et fructus amborum, scilicet Iohannes, id est, gratia & dona dei, Quia meditationes bonæ, vel contemplationes cum requie conscientia, gratiam domini (cuius factus est locus in pace) & excellentissima dona eius accumulunt. Et hæc omnia tædia expellunt, & omnia grauiua leuiadunt, & amara in dulcedinem vertunt. Sic peracto virtutum itinere, perueniemus ad Hierusalem urbem visionis & pacis dei, & arcem Sion, diuinæ speculationis. Ibi occurret nobis Simeon interpretatus audis, quia ibi audiemus verbum à patre, & discemus, quia implebit in nobis illud: Audi filia & vide. Tunc cantabimus præ iubilatione: Nunc dimittis seruum tuum domine, secundum verbum tuum, scilicet auditum, in pace: quia viderunt oculi mei, qui à te didicerunt videre, salutare tuum. Tunc fidei succedet visio in intellectu, Charitati vero in actu & voluntate nil succedet, sed ipsa perficietur: quia nunquam excidit. Et hoc figuratur in venerabili Anna, quæ sonat gratiam. Tunc enim gratia perficietur in gloria, quæ gloria est perfecta gratia. Vtriusque autem, scilicet in intellectus & affectus, seu voluntatis securitas de accepto bono non amittendo, sed perpetuæ inhærendo, innuitur nobis, quod Iesus acceptus est in vlnas.

Psalm. 76

Psalm. 76

Psalm. 44  
Lucæ. 2

1. Cor. 13



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Isaia 64.  
1. Cor. 2

Per duo brachia, intellectus & voluntas. Per ample-  
xationem vero, ipsa tensio demonstratur, quæ succe-  
det spei. Sic in cœlesti Hierusalem (vt ex iam dictis  
patet) audiemus quæ auris non au diuit, videbimus  
quæ oculus non vidit, & in affectum nostrum ascen-  
det quod in cor hominis non ascendit. Et tali modo  
Iesum nos plene perficientem & implentem, offere-  
mus deo patri cum gaudio omnium iustorum, qui  
iam expectauerunt & adepti fuerint redemptionem  
Israel, id est, suam & omnium electorum, per ipsum  
met Iesum Christum saluatorem nostrum.

¶ Ceremoniarum quæ circa gestatiõem  
luminarium fiunt mysticus sensus, &  
cur multi habentes fidẽ non scdm  
eam operantur. Exhortatio III.



Luca 3

Vmen ad reuelationem gentium. Lucq  
secundo. Virgo Maria, quæ à patre lu-  
minum susceperat vnicum lumen ocu-  
lorum suorum, obrulit & reddidit ei ho-  
dier na solennitate id ipsum. Et oblatu-  
s est hodie dominus pro seruis redimen-  
dis, quasi seruus: qui tandem aliquando seipsum in-  
nocentem oblaturus erat pro peccatoribus saluans  
dis, quasi peccator. Viderunt hociusti, & expectan-  
tes redemptionem, & gratias egerunt. Dicitur enim  
in textu, quod Simeon accepit puerum Iesum in vl-  
nas suas, & benedixit deum, & dixit: Nunc dimittis  
seruum tuum in pace. Et quod Anna confitebatur  
domino & loquebatur de illo omnibus qui expecta-  
bant redemptionem Israel. Non est autem dubium,  
quin auditores tantæ nouitatis & expectatæ salutis  
iam præsentatæ, & ad oculum visæ, gauisi sint gau-  
dio magno valde & exultauerint dño, & iubilauerint

deo salutari suo, Naturalis enim ordo requirit vt ille qui suscipit beneficium, per gratiarum recompensationem conuertatur ad benefactorem. Omnis enim effectus naturaliter ad suam causam conuertitur. Benefactor autem, in quantum huiusmodi est causa beneficiati, oportet ergo quod per gratitudinem ad benefactorem reuertatur. Hinc diuinus Dionysius 3. ca. pit. de diuinis nominibus ait: quod deus omnia in se conuertit tãquam omnium causa. Ergo beata virgo Maria & Ioseph, Simeon & Anna venerabilis, ceterique iusti in spiritu sancto in templo congregari, gratias egerunt quod redemptor eorum venerat, & obtulerunt eum patri suo. Istud dilecti & deuoti fratres, mystica significatione, cum ingenti lætitia & deuotione annue peragimus, dum modulantes & iubilantes recipimus quasi à deo candelam illuminantem, id est, Christum, qui factus est sapientia nobis à deo, & iustitia, & sanctificatio secundum Apostolum, & secundum euangelium hodiernum, factus est nobis lumen ad reuelationem eorum quæ fidei sunt. Sine Iesu non est cognitio veritatis, cum ipse sit veritas, ipse sit qui illuminat omnem hominem. Sed vtinam sicut iam per Iesum veritatem agnouimus in eo quod fidem habemus ita eundem manibus teneamus, vt sit etiam nobis lumen veritatis per operationem: & hoc in nostro resplendeat opere, quod per fidem fulget in mente, vt cum Christus apparuerit vita nostra, tunc cum eo etiam appareamus in gloria. Hoc enim inuimus candelam ardentem, luminosam, manibus reportantes, quasi ad deum à quo accepimus Christum in fide & operatione. Hæc est gratiarum actio deo accepta, ducens ad gloriam, scilicet fidem nobis per Iesum datam, pro magno beneficio cum gaudio agnoscente & secundum eam viuere, & viuendo finaliter dei gloriam cum æterna beatitudine pia intentione requirere. Qui fidem habet, & non

1. Cor. 1

Iohann. 1

Coloss. 3



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Credere  
quid.

operatur secundum eam, iniustus & ingratus est. Sciendum quod in actu fidei duo sunt consideranda, scilicet assensus intellectus in ea quæ sunt fidei, & consideratio fidei, & vtrumq; est meritorium. Credere est actus intellectus assentientis veritati diuinæ, ex imperio voluntatis à deo motæ per gratiam: & sic subiacet libero arbitrio in ordine ad deum. Omnis autem actus humanus qui subiicitur libero arbitrio, si sit relatus in deum, potest esse meritorius, ergo actus fidei potest esse meritorius. Vterq; autem actus, scilicet assentire & considerare, subiicitur libero arbitrio ergo vterq; est meritorius. In alijs intellectualibus virtutibus assentire non est meritorium, quia cogit intellectus assentire, sicut in sciëntia sciens cogitur ad assentiendum per efficaciam demonstrationis, Consideratio vero conscientiam potest esse meritoria, si referatur ad finem charitatis, quia est in potestate hominis considerare rem scitam, vel non considerare. Causa ergo quare fideles non operantur secundum fidem, esse videtur, quia meritum fidei quod (sicut iam dictum est) consistit in eo quod voluntas imperat intellectui assentire fidei, & de his quæ fidei sunt actualiter cogitare, magnopere non curant. Homo enim sine delectatione viuere diu non potest. Et quia homines in deo & in his quæ fidei sunt, gaudium non sentiunt, conuertunt se ad creaturas & sensibilia. Quod (vt de nobis ipsi loquamur) clarissimum est videre inter religiosos, quorum quædam non sentientes gustum dulcedinis domini, quæ utiq; per mortificationem nedum vitiorum, verum etiam omnium infra deum existentium exprimitur, & in puritate cordis gustatur, quam mortificationem, imò & puritatem cordis nondum adepti sunt, quia mors est in herba amarissima, quam tepidi monachi non libenter recipiunt. Tales ergo non possunt (de communi cursu) gustare dulcedinem spiritua'em, & videre claritatē

domini, quam perfecti contemplantur, sicut Aposto-  
 lus ait: Nos omnes reuelata facie domini gloriam spe-  
 culantes, in eadem imaginem transformamur à cla-  
 ritate in claritatem, tanquam à domini spiritu. Idcir-  
 co incurrunt tædium cellæ, impatientiam silentij, &  
 odium totius regularis disciplinæ. Cupientes ergo se  
 releuare à tantis malis, reijciunt solitudinem, vagan-  
 tes per monasterium, in omni loco silentium projici-  
 unt, & quasi hospitalitatem exercentes, nedum cum  
 magno gaudio visitantes recipiunt, imò ad se intra-  
 re compellunt, diuersis mundi rumoribus pascuntur  
 & quasi totus mundus ipsis commissus esset, sollicitu-  
 dinem & curam gerunt de omnibus. Illi regi bellum  
 indicunt, alteri victoriam pollicentur. Terram diuis-  
 dunt gratuito, die noctuq; de his conferunt, de his som-  
 niant, de his fabulantur. Favoribus periculosis in-  
 clinantur in mortem illorum, in horum vero depopu-  
 lationem, & captiuitatem atq; rapinam. In diuinis  
 stant quasi trunci, infinitis phantasjs dilaniati. Et quæ  
 puritati cordis secundum arreptum ordinis propo-  
 situm non student, omnia quæ contra regularem  
 obseruantiam committunt, tanquam venialia reputant  
 & contemnunt. Ideo non possunt proficere, quia in-  
 titium proficietis vitæ est mortificatio venialium pec-  
 catorum. Et quia secundum dictum Sapientis, qui  
 spernit modica paulatim decedit. Itemque: Si non in  
 timore domini tenueris te instanter, cito subuer-  
 tetur domus tua. Hinc sequitur quòd sæpe mortalia  
 peccata venialia deputant, Sunt alij qui penè omne  
 tempus expendunt circa manualia opera, & his totum  
 animum suum applicant, cum tamen spiritualis vir  
 de talibus tantum assumere deberet, quantum pro  
 condimento in cibo corporali sumitur de sale, vel si-  
 napiro. Manifestum est autem si quis peruerteret ordi-  
 nem, & sal vel sinapium caperet pro cibo & pro con-  
 dimento modicum sumeret de vero cibo, hic natura

2. Cor. 3

Ecclesi. 19

Ecclesi. 27



D. PETRI LEYDIS CART HVS.

liter & corporaliter viuere non posset. Sic etiam spiritaliter, hoc est, religiose viuere non possunt qui exterioribus totum animum suum applicant, & parum in interioribus & spiritualibus se exercent. Sicut ergo seculares homines penè toto tēpore vitæ suæ oppressi cura rerum pereuntium, considerare ea quæ fidei sunt dedignantur, & fideles dicuntur, & tamen secundum fidem non operantur: sic etiam agitur de religiosis iam expressis. Inconsideratio ergo eorum quæ fidei sunt, est causa vna quare plures secundum fidem non operantur. Est vero remedium bonum, quod homo assuescat considerare attentè quod deus omnia creauit, omnia conseruat, omnia clare intuetur, etiam secreta & intentiones cordium quod deus factus est homo, passus & mortuus est, venturus iudicare, & dare peccatoribus ignem æternum. Quid est ignis æternus? Ponat quis manum in ignem temporalem, & tūc cogitet de æterno. Venturus est etiam dare bonis, & se amantibus bonam æternam, quæ sua magnitudine vincunt hominis affectum & desiderium. Secunda causa quare fideles non operantur secundum fidem, videtur esse circa consentire fidei, vel diuinæ veritati, quia & si consentiunt, tamen hoc faciunt ex quadam consuetudine, ita quod actus ille fidei assiduitate viluit, nec efficaciter ad operandum mouet. Tales audiunt sermones & recitationes scripturarum quasi fabulas. Imago crucifixi tantum mouet eos ad amorem, & recordatio gehennæ ad terrorem, quantum ventus mouet lapidem, Consuetudine enim obduruerunt. Remedium contra hoc videtur esse, quod homo excitet se per verba increpatoria, dicendo: O tu obdurate & malitiose nunquid infidelis factus es? Cur te non mouet bonitas diuina quæ te creauit, te redemit, te iudicabit? Cur non terret te instans & ineuitabilis mors, distrikti iudicis tremenda sententia, ignis gehennalis? Cur

Hebr. 4

te non prouocant sanctorum milium exempla, & bonis promissa gloria sempiterna? His & similibus exciteur animus, vt tam in consensu, quàm in confideratione eorum quæ fidei sunt semper aliquid noui sentiat anima, vel tanquam aliquid noui tam in cognitione quàm in immutatione. Hæc tamen non sufficiunt ad hoc, vt fides per dilectionem operetur. Quia **B A L A A M** propheta multa noua vidit & immutabatur, tamen bonum non operabatur. Vn **Num. 24** de ait: Dixit auditor sermonum dei, qui visionem omnipotentis intuitus est, qui cadit, sic aperiuntur oculi eius. Vbi ait **G L O S S A**: Qui cadit per malitiam voluntatis, & sic aperiuntur oculi eius quia hoc modo sibi fiebat reuelatio, scilicet absque gratia iustificante. Sic plures consentiunt & considerant ea quæ fidei sunt, sed non operantur propter malitiam voluntatis. Ipsa ergo peruersa voluntas est tertia causa. Optimum ergo remedium est ipsam conuertere ad deum. Ipsam diuina conformare voluntati: nedum in præceptis, sed etiam in consilijs, imò & in omni eius beneplacito, dicendo: O anima mea, quâdo desiderabis, & quando veram amabis, quando vere perficies in omnibus voluntatem **D O M I N I D E** tui? Quando reddes vicissitudinem qualemcunque omnibus immensis beneficijs suis? Et innumeris huiuscemodi iaculis oportet voluntatem excitare & exasperare in deum. Sed vere inanis est omnis conatus voluntatis in opera meritoria vitæ æternæ, sine auxilio supernaturali gratiæ diuinæ. Quapropter ipsam affidue implorare oportet, dicendo: **O D O M I N E** deus meus, quando inueniam gratiam in oculis tuis? **O** vtinam præstares mihi omne beneplacitum tuum iugiter implere. **O m i D O M I N E** Iesu, adiua me redemptum tuum, vt reamem te, vt vicem reddam laboribus ac iniurijs tuis.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Hebr. 13

Ipsa gratia est optimum & efficacissimum remedium infirmitatis, de qua loquimur. Vnde ait Apostolus: Optimum est gratia stabilire cor. Ideo beatus Thomas dicit: Credere est actus intellectus assentientis veritati diuinæ, ex imperio voluntatis à deo motæ per gratiam. Det nobis omnipotens & misericors deus, vt lumen Christum per reuelationem fidei acceptum cum operibus ardentè teneamus, lucis exempla alijs præbeamus, ne beneficia dei & fidei ingratis habeamus, & id ipsum quod accepimus ipsi benefactori nostro & auctori omnis boni humiliter offeramus, vt post fidem claram dei visionem in æterna beatitudine consequi mereamur.

Sanctus Simeon quomodo Christum viderit, quantumque contemplatio cauenda sit & superbia & curiositas. Exhortatio III.



Viderunt oculi mei salutare tuum. Luca secundo. Scitis charissimi (sæcra testante pagina) quod ecclesiæ dei, id est, collectioni fidelium & ciuistorum, quæ aggregatur à primo iusto, vsq; ad vltimum in fine mundi nasciturum, cum essemus miserabiliter ad mortem perpetuam damnati, à misericordissimo domino, non continente in ira sua misericordias suas, remedium salutis promissum erat: & hoc nõ per communem modum saluandi, sed per insperatissimum ac nobilissimum modum, scilicet per incarnationem filij dei. Quod creditum nedum intellectum mirabili luce & cognitione veritatis illustrat, sed etiã affectum humanum inenarrabili suauitate perfundit & totum hominem ad effectum bonorum operum

Psal. 70

rore spiritus sancti cooperante fecundat. Istud nos  
 bis certissimum est in milibus Israel, & aliorum colē  
 tium deum in priori testamento, & in innumerabilibus  
 martyribus & confessoribus in nouo testamento  
 Iesus Christus lumen verum antiquos sequutus est,  
 sed nouos præcessit. Idcirco ipsi noui saluandi peram  
 plius multiplicantur: quia candela quæ præcedit, me  
 lius illuminat, Quod si fides saluatoris tantum illus  
 minare & afficere homines potuit, & ad effectum bon  
 norum operum perducere, quid præsentia eius potu  
 it? Hinc est quod multi prophetæ & reges desidera  
 bant videre eum. Et Abraham exultauit vt videret  
 diem eius, & vidit & gauisus est. Hunc diem expecta  
 bat S. Simeon, vidit & gauisus est. Vidit corporeis ocu  
 lis corpus saluatoris, carnem dei tetigit, pondus ei⁹  
 qui condidit omnia in pondere, ponderauit, immen  
 sum suis brachijs mensurauit & strinxit, osculū prin  
 cipi pacis dedit, sed curiosus scrutator talibus modis  
 secundum carnem nouit Christum, sed felicius inter  
 rioribus oculis diuinitatis eius maiestatem contem  
 platus est, & dulce dinem eius nobiliori affectu exper  
 tus est. Vnde iam torrente voluptatis eius inebriatus  
 quasi exire gestiens, vt tanta gaudia in lymbo patris  
 bus nuntiare posset, in hæc verba prorumpit: Nunc  
 dimittis seruum tuum domine, secundum verbum  
 tuum in pace. Et quasi sibi dominus diceret, quare?  
 subiungit. Quia viderunt oculi mei salutare tuum,  
 Istud est salutare, quod secundum vaticinia pro  
 phetarum, erat omnibus gentibus nuntiandum, qd  
 paratum est ante faciem omnium populorum, & lus  
 men ad reuelationem gentium, & de quo deberent  
 omnes iubilare, iuxta illud Luca: Videbit omnis ca  
 ro salutare dei. Et illud Psalmistæ: Viderunt omnes  
 fines terræ salutare dei nostri. Iubilate domino omnis  
 terra, cantate, & exultate, & psallite, &c. Hoc saluta  
 re contemplari, & in eo exultare nos præ cæteris de

Luca 10  
 Iohann. 8

Luca 3  
 Psalm. 97



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

bemus, qui vitam contemplatiuam præferimus. Ne  
 autem à tam salutari negotio impediamur, debemus  
 inter cætera cauere à superbia, quæ oculum interio-  
 rem excæcat: vt à curiositate, quæ ipsum oculum lip-  
 pum & turbidum reddit. Vtrumq; autem vitium af-  
 fectum amaricat. Est autem superbia amor propriæ  
 excellentiæ, primum omnium peccatorum, tã in an-  
 gelis malis, quàm etiam in hominibus, quod nõ vult  
 subijci deo, nec regulæ eius, sed superexcellere regu-  
 gulâ & mensuram dei, quam vniciq; mensus est de  
 us. Vnde Boetius dicit: Cum omnia vitia fugiant à  
 deo, sola superbia se deo opponit. Quapropter est  
 maximum peccatorum, quia formale peccatorum,  
 scilicet auerti à deo, magis proprie sibi conuenit quã  
 alijs peccatis. Dilatat etiam se ad omnia vitia, quia  
 omnia nata sunt ex ipsa oriri, vel saltem effectus su-  
 perbiæ, qui est non subesse deo, in omnibus inuenia-  
 tur: omnia etiam vitia ab ea maiorationem accipiunt  
 Ipsa etiam superbia cæteris vitijs morientibus, & vir-  
 tutibus crescentibus, magis roboratur, iuxta Cassia-  
 num, quæ ex bonis operibus occasionem sumit, &  
 ipsis, iuxta Augustinum, insidiatur. Quia autem ex-  
 cellentia esse non potest nisi propter aliquod bonũ  
 habitum, fit vt superbus qui propriam excellentiam  
 diligit, credat se habere aliquod bonum (de quo se ex-  
 cellentem putat) quod tamen non habet. Facile em̃  
 quis credit, quod diligit. Cum ergo propriam excellen-  
 tiam amat, facile se meliorem credit, vnde excellen-  
 ti or fiat. Recognoscite charissimi, quæ à deo donata  
 sunt vobis, & inuenietis quod beneficijs suis super-  
 impleat vos deus, & grati estote: sed caute, & nolite  
 vobis maiora ascribere quàm recepistis. Mater  
 dei humiliter beneficia dei cognouit, dicens: Fecit  
 mihi magna qui potens est. Et gratias egit dicens,  
 Sanctum nomen eius. Magnificat anima mea do-  
 minum. Sed humilis permansit, dicens: Respexit hu-

Superbia  
 quid.  
 Psalm. 61

Boetius.

Cassian.

August.

1. Cor. 2

militatem ancillæ suæ, id est, paruitatem meam, &c.  
 Sic fecit sanctus Simeon, & Paulus Apostolus, & ce-  
 teri omnes. Interdum superbus non ex infidelitate,  
 sed ex amore propriæ excellentiæ excæcatus, putat  
 quod dona dei à seipso habeat, & gloriatur quasi nō  
 accepit, vel putat se propter sua merita accepisse,  
 cū tamen omnia ex liberalitate dei donantur gratis  
 & ex sola virtute gratiæ voluntas mereri profectū  
 & gloriam possit. Vel si credat se à deo accepisse  
 quæ habet, saltem ultra alios nobilius se accepisse  
 putat, & ideo alios deridet & contemnit: cum tamē  
 ex donis dei humilior, & ad seruiendum promptior  
 reddi deberet. Simus ergo humiles, vt illuminati  
 onem accipere mereamur à deo, qui hodie humilis  
 puer inter humiles apparere dignatus est, Mariam  
 dico & Ioseph, S I M E O N E M & Annam,  
 ac cæteras expectantes redemptionem Israel. Curio-  
 sitas videtur dici à superuacanea & inutili cura cog-  
 noscendi. Dicit Philosophus secundo Ethicorum  
 Ad hoc quod homo fiat virtuosus, oportet quod ser-  
 uet se ab his ad quæ maxime inclinatur natura. In-  
 de est, quod quia natura præcipue inclinatur ad timen-  
 dum mortis pericula, ne homo virtuosus inordinate  
 timeat, necesse est quod habeat fortitudinem, quæ  
 moderetur timorem. Similiter quod temperantia mo-  
 deretur naturalem inclinationem ad delectabilia car-  
 nis, ad quæ maxime inclinatur natura. Cum igitur iux-  
 ta Philosophum in principio metaphysicæ, omnes  
 homines naturaliter scire desiderent, oportet illum  
 appetitum moderari. Quamuis enim cognitio in-  
 tellectiua secundum se sit bona, cum perfectio homi-  
 nis in hoc consistere videtur, quod intellectus eius  
 de potentia reducatur in actum, quod fit per cog-  
 nitionem veritatis: tamen talis cognitio potest esse  
 nociva, primo propter superbiam, iuxta illud Apost.

1. Cor. 4

Philosop.

Philosop:



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

1. Cor. 8  
August.

Scientia inflat, Vnde Augustinus in libro de Morib<sup>9</sup> ecclesiæ ait: Sunt qui desertis virtutibus, & nescientes quid sit deus, & quanta sit maiestas, semper eodẽ modo manentes naturæ, magnũ aliquid se agere putant, si vniuersam illam corporis molem quam mundum nuncupamus, curiosissime, intentissimeq; perquirant, vnde & tanta superbia gignitur, vt in ipso cælo (de quo sæpe disputant) sibimet habitare videantur. Et Hieronymus: Nonne vobis videtur in vanitate sensus, & obscuritate mentis ingredi, qui diebus ac noctibus in dialectica arte torquetur, qui physicus perscrutator, oculos trans cælum leuat? Secundo cognitio veritatis est nociua, quando ea quis vitatur ad peccatum, iuxta illud: Sapientes sunt vt faciant mala. Et iuxta illud Ieremiæ: Docuerunt linguam suam loqui mendacium. Tertio in quantum per studium minus vtile retrahitur quis à studio quod sibi ex necessitate incumbit. Vnde Hieronymus dicit Sacerdotes dimissis euangelij & prophetis, videmus comedias legere, & amatoria bucolicorum versuum verba cantare. Istud tangit prælatos curam animarum habentes, & confessores, & omnes religiosos, qui dimissis cæteris scientijs, tenentur curam adhibere vt ea sciant quæ ad statum & officium suum spectant: puta discernere peccata & virtutes, cognoscere deum & deuotionalia, scire regulam ordinis, & canonem monasterij. Non autem poetiam, vel leges, & medicinalia & huiusmodi quæ religiosis sunt interdicta. Quarto cognitio veritatis est nociua, quando quis vult addiscere ab eo à quo non licet, sicut à dæmonibus & maleficis. Hæc est superstitiosa vanitas. Quinto quando cognitionem creaturarum non refert quis ad cognitionem dei. Augustinus in libro de vera religione: In cõsideratione creaturæ non est vana & peritura curiositas exercenda, sed gradus ad immortalia & semper manentia faciendus. Non enim consistit summa

Hierony.

Ierem. 4  
Ierem. 9

Hierony.

August.

hominis bonum in cognitiōe cuiuslibet veri, sed in perfecta cognitione summæ veritatis, vt patet per Philoſophum 10 Ethicorum, à qua curiosus impeditur per prædicta & ſequentia. Sexto ſtudium veritatis eſt nociuum, quando quis eam nititur agnoſcere ſupra propij ingereij facultatem: quia ex hoc homo facile in errores labitur. Vnde dicitur in Eccleſiaſtico: Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris. Et in pluribus operibus eius ne fueris curioſus. Et poſtea ſubditur: Multos enim ſupplantauit ſuſpicio eorum, & in vanitate detinuit ſenſus eorum. Itē cognitio ſenſitiua non eſt mala, quia naturaliter immutantur potentiæ ſenſitiuæ à ſuis obiectis. Tamen quia cognitio ſenſitiua data eſt homini in miniſterium intellectus, ſi cognitio ſenſitiua non ordinetur in aliquid vtile, imò auertit hominem ab aliqua conſideratione vtili, erit talis cognitio vitioſa, ſicut accuſat ſe beatus Auguſtinus, quòd vidit canem currentem poſt leporem. Secundo erit vitioſa, ſi ordinetur ad aliquod peccatum, vt videre mulierem ad concuſpiscendum eam, videre cocuntes homines, vel iumentum vel aues, &c. Videre ſpectacula quæ ducunt vel inclinant ad peccata, & ſecundum Chryſoſtomum, adulteros inuerecundos conſtituunt, vel cōſiderare vitia proximorum ad deſpiciendum, vel detrahendum, vel ſaltem ad inutiliter inquirendū, eſt vitioſum. Non eſt autem vitioſum, ſed laudabile ſi fiat vt proximus emendetur, ſecundum regulam charitatis, & debitum officij. His chariſſimi fratres vitij longe à nobis excluſis, ſtudeamus cum Apoſtolo Paulo, niſi ſcire niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum, imò hodie in ſpiritu humilitatis pro nobis deo patri oblatum à matre, cum qua conſeruemus omnia quæ de eo ſcripta ſunt, conferentes in cordibus noſtris. Et cum ſancto Simeone gaudeamus & exultemus, quia videmus quotidie oculis fidei ſalutare dei, id eſt, do-

Eccleſi. 3

Matth. 5

Chryſoſt.

1. Cor. 2

Et Lucæ 2



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

minum Iesum saluatorem nostrum, & singulariter in sacramento altaris: in quo spiritualiter immolatur pro peccatis nostris, quæ eius vigore remittuntur, gratia præstatur, & eius dulcedo gustatur. Et specialiter in hac solemnitate in signo visibili, scilicet in candela Iesum suscipimus: in quo si fides & charitas affuerint eandem gratiam iubilando recipimus, quia dicit Augustinus: Crede, & manducaisti.

August.

¶ Quare potius fatemur nos suscepisse misericordiam, quam potentiam, iustitiam vel sapientiam. Exhortat. V.



Suscepimus deus misericordiam tuam. Psalmus 47. Verbis istis spiritus sanctus per prophetam regium nos miseros maxime (si intime aduertim<sup>9</sup>) consolatur. Gratulabunde enim decantat, quod diuina pietas in natura pro nostra ereptione, curatione, liberatione, gratificatione, glorificatione assumpta, non sapientiam, non iustitiam, non potentiam, quæ vtiq; transgressoribus & contemptoribus erant magis formidanda quam opranda, sed misericordiam obtulit, qua recepta dicit: Suscepimus deus misericordiam tuam. Non dicit, suscepimus sapientiam, aut iustitiam, aut potentiam, quia hæc timenda erant, O quis non timeret illam sapientiam omnia scientem, quæ sunt, fuerunt, & erunt? Et non solum facta, sed etiam cogitata & dicta. Ad modum enim gladij ancipitis, teste Apostolo, cognitio dei pertingit vsq; ad diuisionem animæ & spiritus. i. ad intima omnium, quantumcunq; fuerint subtilia. Compagum quoque ac medullarum, id est, pertingit ad omnia quantumcunq; fuerint ligata & inclusa. Et diuiscretor cogitationum & intentionum cordis, Et nõ

Hebr. 4

est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. Omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius. Et in Ecclesiastico idem restatur Iesus Syrach, dicens: Oculi domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes. Domino enim deo antequam crearentur oia sunt agnita, sic & post perfectum respicit omnia. Hæc cognitio deprehendit Luciferum cogitatione in intimis peccantem, & primos parentes nostros, verbis & factis delinquentes. Hanc expauit iustus Iob, cum diceret: Si voluerit, scilicet quis, contendere cum eo, scilicet deo, non poterit ei respondere vnum pro mille. Hoc dixit, qui alibi confidenter ait: Neque reprehendit me cor meum in omni vita mea. Si ergo expauit oculos domini intantum iustus, quam timere deberent peccatores? Idcirco non cantat Duid, suscepimus sapientiam tuam, sed misericordiam tuam. Iustitia etiam diuina in sua seueritate, horrore concutit peccatores: quia iuxta verba beati Iob verentes omnia opera sua, non parcit delinquenti, sed damnat, dicens: Reddam vltionem hostibus meis, & ijs qui oderunt me retribuam. Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsq; ad inferni nouissima, & cæt. Et similia plura. Quapropter Apostolus ait: Horrendum est incidere in manus dei viuentis. Non ergo cantatur, suscepimus iustitiam, sed misericordiam tuam. Potentia etiam dei metuenda erat peccatoribus, quia damnationis sententiam exequitur, non relinquens euadendi vel resistendi locum. Si enim peccans lucifer cum suis complicitibus solo nutu diuino, tam horribiliter & irreparrabiliter proiectus est, nec erat facultas rebellandi, quid erit de nobis miseris, irato DOMINO, qui respicit terram & facit eam tremere? Quapropter pro consolatione, peccatoribus non cætatur,

Ecclesi. 23

Psalm. 14.

Iob. 9

Iob. 27

Iob. 9

Deuter. 3

Hebr. 10

Psal. 103



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- Pfalm. 33** suscepius potentiam tuam, sed misericordiam tuā. Dominus enim Iesus, non solum misericors est, sed ipsa misericordia. Vnde alio in Psalmo cantatur: Deus meus misericordia mea. Et hoc propter tria. Primo, quia excellentissima misericordia datus est. Nam summæ misericordiæ bonum fuit, quod vnus ex nostris esse voluit. Quænam maior misericordia esse potest, quàm quod deus a deo cõpateretur homini, quod ad ipsum saluandum, cum esset gloriosus angelis, factus est opprobrium hominis? cum esset diues in suis, factus est egenus in nostris? cum esset delitiosus in regno, pœnalitatibus calamitosus ac famelicus factus est in exilio? Hæc sunt viscera misericordiæ dei nostri, in quibus visitauit nos degentes in infimo oriens ex alto. Secundo dicitur Iesus misericordia, quia plenus est misericordia, de quo verificatur illud Iob: Ab infantia creuit mecum miseratione, id est, misericordia, & ex vtero matris egressa est mecum. Et ideo Maria dicitur mater misericordiæ. Creuit inquit, cum eo misericordia, quantum ad exhibitõem quia magnam exhibuit in incarnatione, maiorem in conuersatione, & maximam in passione. Hinc est quod dixit Pharisæis: Discite quid est, misericordiam volo & non sacrificium, Vnde dicit Bernardus, Patrem mihi fuisse saccum plenum misericordia. Saccum inquam in passione cõscindendum, vt effluat quod latebat in eo precium nostrum. Caueamus tamen fratres, ne bene dignitatem & longanimitatem eius contemnamus: quia non est ira crudelior super terram ira mansueti, cum irascitur. Comemorat propheta iram columbæ, & Iohannes in Apocalypsi iram agni, a qua se petunt abscondi, dicentes montibus & petris, cadite iusper nos: Malunt super se montium & petrarum casum sustinere, quàm iram agni. Tertio denique dicit Iesus misericordia, quia ad miserandum missus est.
- Iohann. 3** Non enim misit deus filium suum vt iudicet mun-
- Math. 9**  
**Osee 6**  
**Bernard.**
- Ierem. 23**  
**Apocal. 6**

dum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Vere miserationes eius super omnia opera eius. Iudex Iesus, nimia charitate deuictus, posuit in se iniquitatem oim nostrum, & occidi voluit, vt misericordia inaudita, peccati vindictam sumeret, & peccatores vindictę dispendium non sentirent. Hinc ait Bernardus: Clamat, clamat, clamat vulnus, quod misericordię dñi non est numerus. Studeamus igitur reconciliari, dū misericordia sceptrum regni tenet, quia cum datum fuerit iustitię, non erit miserendi tempus, nec misericordię locus. Si autem per susceptam misericordiam peccata nostra deleta fuerint, & cordis munditia præstita, ea quę superius commemorata sunt, scilicet sapientia & iustitia, atq; potentia, iam metuenda nõ erunt, nec timorem, sed gaudium ingerent & securitatem. Nihil iucundius securę menti, quã diuina præsentia, & perceptio respectu sapientię cuncta cernentis. Talis calumniam diaboli, vel omnium accusantium non veretur, quia scit iudicem non posse falli. Vnde iudicium & potentiam se clarificantia dicit. Igit. Vtatur igitur charissimi oblata misericordia, vt iudicium & potentiam non timeamus. Accipiamus eam hodie in signo visibili, scilicet in candela accensa, quę Iesum (qui misericordia dicitur) representat per ignem eius diuinitatem, per lychnum animã deuotissimam, per ceram carnem virgineam, & in manibus, id est, operibus nostris luceat, vt misericordia & veritate præcedentibus, sciamus iubilationem, iubilandoq; cantemus: Suscepimus deus misericordiam tuam.

Psal. 144  
Isaia. 53  
Bernard.

**¶** Salutare dei à Simeone visum quid fuerit. Exhortatio VI.

**V**iderunt oculi mei salutare tuum, Lucę secundo. Circa tempus aduentus domini, celebris apud Iudæos habebatur opinio, Messiam (q



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- Iohan. 1 dicitur Christus iam iamq; affuturum, oprobantq;  
 plurimi, maxime deuoti, inter illos inueniri, de qui-  
 bus postea dixit dominus: Beati oculi qui vident q;  
 vos videtis. Tales oculos habebat Simeon. Sed vnde  
 beati? Certe quia ipse videns erat iustus, & spiritus  
 sanctus erat in eo? Habebat ergo alios oculos quàm  
 Herodes & Pilatus, & eorum similes, quorum oculi  
 infelices, quia propter eorum iniustitiam & spiritum  
 malignum, non viderunt Christum domini, vt salua-  
 torem, sed futurum condemnatorem. Formemus  
 nobis oculos fratres charissimi, per iustitiam & do-  
 na spiritus sancti mundatos, vt deum videre mereamur  
 incarnatum vel hominem factum, salutare dei,  
 factum salutare nostrum: quia paratum est ante faci-  
 em omnium populorum. Pro salute quippe omnium  
 populorum necessarium erat deum incarnari, vt à  
 damnatione visionis beatissimæ dei, ab æternis tene-  
 bris, ignibus, atq; tormentis debitis soluerentur, eo  
 quod omnes nascuntur filij iræ, & insuper proprijs  
 delictis iram tantorum malorum promerentur. Vi-  
 deamus nunc cum sancto Simeone salutare dei, & no-  
 strum. Dei, quia per illud saluauit. Nostrum, quia per  
 illud saluati sumus. Salutare istud est preciosissimum  
 nobilissimum, amabilissimum, omnem excedens est  
 mationem & laudem, quale decet esse diuinum. Est  
 enim tale opus, quale inueniri non potest in omnib;  
 regnis vniuersæ creaturæ. Est quippe hoc salutare  
 vnicum, simul dominus & seruus creator & creatu-  
 ra, deus & homo. Duæ naturæ in infinitum dispares  
 sunt maxime vnionis, vna persona. Disparitas ma-  
 nifesta est, quia infiniti (qualis est deus) ad finitum  
 (qualis est homo assumptus) nulla est proportio. Porro  
 vnitas vnionis hominis, in verbo, vel persona filij  
 dei, excedit omnem vnionem, quia est vnum suppo-  
 situm verbi & hominis. Vnitas vero verbi est maxi-  
 ma vnitas, & maior quàm vnitas numeralis, quæ est

2. Reg. 10

Ephesi. 2

Luca. 2

Luca. 2

Luca. 10

Iohan. 1

principium numeri: quia est vnitas increata, per se  
 subsistēs, non recepta in aliquo per participationem.  
 Huic autem est humana natura vnita, vt sit vna per  
 sona deus & homo: Non est vnitas salutaris huius fa-  
 cta ex duabus naturis inuicem mixtis, sicut ex farina  
 & aqua fit panis, vel ex elementis fit corpus mi-  
 xtum, quia in tali permixtione ambæ naturæ mutan-  
 tur, nec manent, sed perdunt suum esse. Natura autē  
 diuina est incommutabilis, imo si (per impossibile)  
 ita factum esset, tunc Christus nec esset deus nec ho-  
 mo, quia id quod est commixtum, nulli miscibilium  
 est idem specie, sicut panis nec est farina, nec aqua.  
 Istius etiam præfati salutaris dei vnitas, non est com-  
 posita ex duabus naturis ad similitudinem, sicut cō-  
 positus est homo ex anima & corpore, quia talis cō-  
 positio est ex duobus imperfectis, licet impmixtis &  
 impermutatis. Deus autem imperfectus esse non po-  
 test, nec venire in compositionem tertie naturæ, nec  
 esse forma alicuius, sicut anima rationalis est pars  
 hominis, vel humanæ naturæ, & forma eius. Ex ani-  
 ma quippe rationali & humana carne, vel corpore  
 humano organizato, subsistit homo. Nec verum est  
 quod homo sit aut anima, aut corpus, sed est ex ani-  
 ma & corpore compositus. Ideo caute intelligen-  
 dum est quod legimus in symbolo sancti Athanasij, Athanas.  
 quotidie sic: Nā sicut aīa rationalis & caro vnus est  
 homo, ita deus & homo vnus est Chrūs. Ex aīa & cor-  
 pore constituitur in vno quōq; nostrū duplex vnitas  
 naturæ & personæ. Naturæ quidē secundum quod  
 anima coniungit corpori formaliter perficiens ipm,  
 vt ex duabus fiat vna natura, sicut ex actu & potētia  
 vel materia & forma. Et q̄tum ad hoc nō attenditur  
 similitudo, q̄a natura diuina non potest esse corpis  
 forma. Vnitas vero personæ cōstituitur ex eis, in q̄tū est  
 vnus aliquis subsistens in carne & anima: & quan-  
 tū ad hoc attenditur similitudo, Vnus em̄ Christus



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Athanasii.

subsistit in diuina natura & humana. Istud etiam satis innuit Athanasius Dicit enim : Qui licet deus sit & homo, non duo tamen, sed vnus est Christus. Qualis autem sit hæc vnitas, statim manifestat, vnus autem non conuersione diuinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in deum. Vbi manifeste excludit diuinæ naturæ conuersionem, aut mutationem, & permanentiam insinuat naturæ humanæ, quam solum dicit assumptam. Deinde dicit quod non fit ex duabus naturis, vna natura vel substantia, dicens: Vnus omnino non confusione substantiæ. Qualis autem vnitas resultat ex duabus naturis, diuina & humana, statim infert dicens: sed vnitate personæ. Similitudo igitur quæ subditur, intelligenda est de vnitate personæ quam asseruit, non de vnitate naturæ vel substantiæ quam negauit. Sicut vero dictum sancti Athanasii caute legendum & intelligendum est, ita etiam illud hymni sanctorum Ambrosij & Augustini, vbi dicitur: Tu ad liberandum suscepturus hominem, &c. sane intelligendum est. Nemo putet, aut credat quod homo in utero virginis primo creatus fuerit, & postmodum persona verbi aut filij illum hominem sibi sociauerit: sed sic suscepit de hominē quod creando, simul & sine vlla temporis morula statim sibi eum vnierit, & in se personauerit: ita quod persona verbi est persona vtriusque naturæ, diuinæ scilicet & humanæ. Et quamuis dignitatis sit, quod aliquid sit persona, hæc tamen dignitas humanæ naturæ in Christo nõ ex hoc minuitur, quod per se separatim non existit, sed potius augetur: quia existit in aliquo se digniori & perfectiori, scilicet in persona verbi. Sicut enim esse completiuum speciei pertinet ad dignitatem formæ, tamen sensitiuum nobilius est in homine propter coniunctionem ad nobiliorem formam completiuam, quæ sit in bruto animali, in quo est forma cõpletiuæ, scilicet ipsum sensitiuum.

Hæc insuper vnio tantæ nobis dignitatis est & excel-  
 lentia, quia natura humana omnem denominatio-  
 nem quam tribueret proprio supposito, communicat  
 verbo in quo suppositatur & personatur. Hinc vera-  
 citer credimus & confitemur, quod deus in vtero vir-  
 ginis conceptus est & de virgine natus. Et ipsa vir-  
 go veraciter est mater dei. Propterea gaudens can-  
 tat ecclesia. Virgo dei genitrix, quem totus non ca-  
 pit orbis, in tua se clausit viscera, factus homo. Sic  
 hodie deus in templo præsentatus est, deus in terra **Baruch. 3**  
 visus est, deus inuisibilis visibiliter in humana carne  
 agnitus est, deus passus, crucifixus & mortuus est,  
 mans impassibilis & immortalis. Similiter viceuer-  
 sa diuina natura communicat omnem perfectionem  
 suam supposito humano, id est, verbo, quod est ho-  
 mo. Sic ille homo Iesus Christus in suo supposito ve-  
 raciter est deus, & omniū creator. Hic suscitauit mor-  
 tuos, infirmos curauit, propria virtute à morte resur-  
 rexit, & cælos ascendit. Tanta est vnio, quod iuxta  
 Apostolum, Christus Iesus heri & hodie, ipse & in se-  
 cula. Ipse est de carne nostra & de ossibus nostris, &  
 deus noster & omnium. O vulnera, o infirmitas, o  
 perditio, quæ tali medico & tali salutari indiguerūt.  
 Hoc salutare anxius sancti veteres expectauerūt. In **Lucæ. 1**  
 illo salutari spiritus Mariæ exultauit. Illud cum omni-  
 bus angelis eius adorauit. Illud Ioseph nutritius nu-  
 triuit & portauit. Illud mater in templo obtulit &  
 præsentauit. Illud Simeon iustus in vlnis batulauit.  
 Illud Anna prophetissa populis declarauit. Illud pos-  
 pulus expectans deuote considerauit. Illud charissi-  
 mi fratres, sicut quotidie in sacramento, ita hodie in  
 candela accensa (præsentante carnem & animam, &  
 deū in vno supposito) suscipiamus in medio templi  
 sut tanquam misericordiam & salutare suum, per quod  
 saluamur. Et quod est Christus per gratiam vnionis  
 ædeamus esse per gratiam adoptionis. Sic caro nō



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

fra casta, anima iusta & sancta, deus ( qui ignis consumens est) vtrumq; desuper exurat, omnem dissimilitudinem tollat, in se per gratiã similitudinis conuertat, mentẽ illuminet, affectum incendat, sua presentia memoriam dicit. Circa hoc salutare sit tota occupatio nostra, tota lectio, tota actio, tota cura, tota vigilantia, tota dilectio, vt illud æternaliter citius obtinere valeamus.

**¶** Qui puerum Iesum suscipere debeat, qualis sit, & euangelij applicatio spiritualis. Exhortatio VII.



Ecce homo erat in Hierusalem, cui nomen Simeon. Lucę secundo. Præsenti diei gloriosa solennitas vobis charissimam est notissima. Insuper receptionis luminaris, eiusq; in manibus continuæ retentionis, finalisq; reportationis, oblationisve significatiã, minime vos latere arbitror. In receptione quippe candelæ ardentis, tacite nobis dicitur: *Lucę* luceat lux vestra coram hominibus. In retentione vero & oblatione, loquitur Apostolus: Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc vos apparebitis cum ipso in gloria. De his ergo nolo in presentiarum loqui charitatibus vestris, sed potius inquirere, qualis & quis erit tam idoneus, qui Christum dominum recipere debeat, & suis gestare in vlnis, presentia eius frui, & nedũ tangere, sed vltra pedes & manus etiam ori ipsius coniungi, iuxta illud Canticorũ: *Osculetur me osculo oris sui*: Ne autem inquirendo in longa eamus, textum sancti euangelij inspiciamus. Ibi in fronte nobis occurrit nota huius compunctionis. Postquam enim oblatum dominum Iesum cum hostijs figuratiuis euãgelicus sermo deprompsit, statim adiungit: *Et ecce homo erat in Hierusalem*. Et

Matth. 5  
Coloss. 3

Cantic. x

coniunctio est copulatiua, innuens quod ad comple<sup>2</sup>  
mentū oblationis Iesu in templo, accedere debet con  
iunctio. Non leuis & facile separabilis, sed fortissima  
& perdurabilis, permanens in seculum seculi. Quis enim  
miser, in valle degēs miserię & lachrymarū, intelligēs  
miseriam suam pessimam (de qua scribitur: Mors pec  
catorum pessima) quā certissimam ē vicino immi  
nentem expectamus, nisi per dei misericordiam eripi  
amur, audiens denuntiari: Suscepimus deus miseri  
cordiam tuam in medio templi tui, non totis visceri  
bus complectetur ipsam misericordiam, Iesum salua  
torem suum, vt liberetur à miseria pessima sua? In  
ipso vero complexu fit coniunctio. Complectitur  
autem Iesum fide & spe, tanquam duobus brachijs.  
Coniungimur vero ipsi charitate, quæ est amor nob  
ilissimus. In cuius actu datur & recipitur osculum,  
sua suauitate vincens oēs suauitates & delicias cœli  
& terræ. Osculum, verē signum est dilectionis. Si  
gnum est, sed nondum res. O si signū tam suauē est,  
quid & qualis erit ipsa res? Post, &, sequitur, ecce.  
Itud ecce attentum vult esse audientem. Vbiunque  
enim in scripturis hæc dictio ponitur, ibi etiam ali  
quid notabile atque insolitum consideratione dignis  
simum sequitur, vt patet in libro Numerorum, vbi  
de murmure agitur & plagis Chore, Darhan & Aby  
ron, vbi dicitur: Ecce aut Chore, &c. Et in euangelio  
Ecce magi ab Oriente venerunt, Et alio loco in pas  
sione dñi: Ecce homo: Et in alio loco: Et ecce. Attēdi  
te fratres & intelligite. Det ipse dñs, q̄ illuminat & ac  
cendit oēm hoīem, vt intelligamus, & intellecta dili  
gemus. Ait ergo Euangelista, Et ecce homo erat.  
Non ait angelus erat, vel archangelus, aut aliquis de  
nobilissimis purissimis nouem ordinum spiriti  
bus, aut quæuis alia creatura, sed homo. O stupen  
da diuina dignatio. O vilis hominis saluberrima  
& gaudiosissima sublimatio, Quid est homo

Psal. 33

Psal. 47

Numer. 16

Matth. 2

Iohan. 19



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Prouer. 8

quod memor es eius domine, aut filius hominis, quæ reputas eum? Delicias computas esse cum filijs hominum. Ad amplexum, ad coniunctionem, ad fructiuius amorem, ad osculum vocas omnem hominem, non aliam creaturam. Ne autem tuæ maiestatis, & suæ uilitatis consideratione, homo magis delitescere, & a te alienari præeligat, quàm in tali actu solennissimæ coniunctiõis confusus apparere, reuocas eum præcepto, ut tibi amore uniat, consulis facto, possibile fore hominem sine confusione deo posse uniri, cum tibi humanam naturam ostendis in vna persona coniunctam, & ecclesiam, hoc est, singulas animas, tuam appellas sponsam. Charissimi fratres, quanta est hæc ad nos diuina dignatio, & nostri exaltatio. Sed intel ligere non possumus, quia diuina maiestas nõ est nobis nota, & nostra uilitas non est nobis plene scita.

Psal. 48

Cognoscimus tamen in parte. Crescamus in hac cognitione, ne dicatur nobis: Homo cum in honore esset non intellexit. Studeamus sicut natura, ita & vita & moribus manere homines, ne per carnalia, gulæ & luxuriæ vitia (quibus incessanter die noctisque impugnamur) comparemur iumentis insipientibus, & eis similes efficiamur. Non minus caueamus

1. Petri. 5

insidias diaboli, qui circuit quærens quem deuoret, & sibi per superbiam, ambitionem, iram, inuidiam, odium, & cætera spiritualia peccata, nos homines quasi incorporet, & ex hominibus dæmones faciat. Declinemus præcipitium eius, quo bene & sancte gradientes, per indiscretionem deterius elidit, quando per nimietatem, ignorantes propriam mensuram virium, ad omnia bona opera impotentes & inutiles reddit. Homo est animal rationale, ideo viuere debet secundum dictamen recte rationis. In hoc dictamine fundantur omnes virtutes morales. Idcirco qui virtuose non uiuit, non est homo. Homo, inquam, qui debet Iesum amplecti. Ab hoc dictamine penè omnes ho-

mines deficiunt, secundum plus & minus, Idcirco omnes peccant. Omnes homines distant, sed nō oēs secundum rectam rationē distant, sed potius secundum praua desideria ipsorum, vel passionēs vel errores. Et hoc est deficere ab humana natura, & peccare. Idcirco verum est dictum philosophi: Omnis peccans errat. Creauit autem deus hominem rectū, limitatum ad certam naturam, scilicet rationalem, vt ratiocinando, rerum & veritatis notitiam abstractendo à phantasmatibus acquireret. Nam species intelligibiles non sunt sibi concretae, sicut angelis. Vt autem ratio procedere posset in actu suo, & verum concludere, dedit intellectui humano debili & ignobili (in comparatione ad angelicum intellectum) cognitionem principiorum naturalium, & supernaturalium, quia vltra naturam suam, etiam ad diuinā naturam per participationem homo vocatus est. In supernaturalibus tamen captiuum ducit intellectum suum ad consensum per dei gratiam in obsequium fidei. Per peccatum vero primorum parentum, natura humana desituta est viribus suis, & passionibus immerfa, & erroribus circumdata, ita qd principia (circa quæ intellectus terminis, errare non potest) nō attendat, imō etiam errat, intantum quod dicat secundum prophetam, bonum malum, & malum bonum, accipiendo pro principijs quæ principia non sunt, præcipue in supernaturalibus. Ex quibus ratiocinando elicit falsissimas conclusiones, imō sub veris principijs falsè subsumit, & falsissime concludit. Probant hæc hæretici, schismatici, Iudæi, Machometistæ, quales sunt Turci & Saraceni, quoad principia supernaturalia. Et omnes præscripsi, & mali Christiani, et monachi quo ad principia naturalia, in tantum quod monachi errantes audent interdum dicere, non tene mur obedire, innixi principio immobili, scilicet: oportet plus deo obedire quàm hominibus, quo vel per

Eccles. 7

2. Cor. 10

Isaïæ. 5

Actu. 5



D. PETRI LEYDIS CARTHVS,

- uerse vtuntur, vel sub quo falsissime subsumunt. **Ta**  
**Pſalm. 48** les omnes non sunt homines quales esse debent, Chri-  
stum suscepturi: quia cum in honore essent, non intellexerunt. Euangelicus sermo de suscepturo dominum dicit: Et erat homo, id est, viuens secundum di-  
ctamen rectæ rationis, ex principijs naturalibus & supernaturalibus procedens. Idcirco subditur: In Hierusalem, vbi erat studium legis & prophetarum, & indubie etiam philosophiæ. Intu per erat ibidem di-  
uinus cultus cum oblationibus hostiarum, quod alijs in locis fieri minime licuit. In Hierusalem ergo discitur veræ ratiocinationes, & vera principia, si tamen nominis interpretationem quis veraciter teneat, quod est visio pacis. Si autem voluerit contentiosus esse, nec legem dei diligere, sed solum curiose scire, & sicte deum colere, non erit in Hierusalem: Pax enim multa scilicet diligentibus legem tuam, inquit, & non est illis scâdalû, scilicet erroris. Homo iustitiam Christi-  
**Pſalm. 118** sum, debet thesaurum suum reputare, si habere possit pacem cum domino Iesu. Ille amor eius, ille gaudium eius, ille omne bonum eius solus esse debet. Ex-  
tra huc nihil debet possidere, nihil concupiscere. **Ta**  
**Prouer. 12** lis homo erit in Hierusalem, nec contristabit eum, nec conturbabit pacem eius, quicquid ipsi acciderit, sed erit aptus ad omne bonum. Vnde subditur in euangelio: Cui nomen Simeon, id est, audiens, quia audit & opere implet quod loquitur in eo dominus deus. Ideo fiducialiter ait cum propheta Samuele: **1. Reg. 3**  
Loquere domine, quia audit seruus tuus. Est enim talis, qualis iustus in libro Machabæ, describitur, quæ **2. Mac. 15**  
erat bene audiens, id est, humanus, bonis consentiens, & in omnibus obediens. Auditio enim soni non est laudabilis, sed impletio eius quod auditur. Non enim **Roman. 2**  
audientes, sed factores legis iustificabuntur. Implens mandatum dicitur bene audiens, deo & hominibus. **Pſalm. 44**  
Vnde & sponsæ dicitur: Audi filia & vide, & inclina

aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum  
 patris tui, & concupiscet rex decorem tuum. Insepara-  
 bilia sunt bene audire, & obedire. Sicut etiam uicini  
 sunt Simeon & Simon. Tollatur e litera à Simeon,  
 & fit Simon, quod interpretatur proprie obediens.  
 Erat ergo homo iste deo obediens. Vnde subdit  
 Et homo iste iustus. Iustus ipse dicitur à iustitia, que  
 se per omnes virtutes (secundum Augustinum) dif-  
 fundit. Id est, dilectio dei & proximi. Vnde per Eze-  
 chielem dominus iustum describens, aufert ab eo omnia  
 que lege prohibentur, & tunc infert: Hic iustus est  
 Iustitia, enim que una est ex quatuor moralibus vir-  
 tutibus, stare potest cum offensa ad deum. Iustus ve-  
 ro qui diligit deum super omnia, & proximum sicut  
 seipsum, unicuique præbet quod suum est. Sequitur:  
 Et timoratus. Inseparabiliter sibi coherent iustitia  
 & timor: quia (iuxta dictum Sapiētis) qui sine timo-  
 re est, non potest iustificari. Quanto enim quis diligit  
 deum, tanto timet ne offendat eum. Idcirco comuni-  
 etio & hic collocat in medio. Sic etiam de iusto Iob  
 dicitur: Erat vir simplex, ac rectus, & timens deum.  
 Sequitur: Expectans consolatioem Israël. Illam scilicet,  
 de qua Isaias prophetauit: Sicut mater consolatur  
 filios suos, ita & ego consolabor vos, & in Hierusalem  
 consolabimini. Sed non omnes erant capaces huius  
 consolationis, quia non omnes expectabant. id est,  
 vehementer desiderabant Christum, sed alii ierant  
 in villam suam, alii ad negotiationem suam, alii  
 probabat iuga bouum, alii duxerat uxorem, quorum  
 amoribus intenti, Christum amare non poterant. Id  
 circo de aduentu suo consolari cum sancto Simeone  
 & Anna, cum Ioseph & Maria, & alijs qui aderant,  
 non valebant. Hi autem potuerunt, quia spiritus san-  
 ctus erat in Simeone, & alijs prædictis. A quo ipse  
 audiens, id est, Simeon, audierat, non visurum se mor-  
 tem, nisi prius videret Christum domini, quem fe-

Aug.  
Ezech. 18

Ecclesi. 1

Iob. 1

Isaiæ. 66

Matth. 22



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

licissime suo sacro pectori astrinxit in vlnis,

**¶** Quare & in quibus Iesus & Maria legi  
se subdiderunt, atque de legibus &  
consilijs. Exhortatio VIII.



Leuit. 12

Postquam impleti sunt dies purgatiōis  
eius ( scilicet Mariæ ) secundum legem  
Mosi, tulerunt illum ( scilicet Iesum ) in  
Hierusalem. Lucæ secundo. Dominus  
deus legem dederat populo suo peculia-  
ri, vt mulier suscepto semine, si mascu-  
lum peperisset, immunda esset quadraginta diebus.  
Quo die pro purgatione sua offerret oblationem, &  
puerum primogenitum redimeret. Hanc legem cir-  
ca se pius humilitatis magister, & circa purissimam  
virginem matrem suam Mariam, obseruari voluit,  
propter scandalum tollendum, & propter exemplum  
præbendum. Cum enim esset Iudæis incognitus, scan-  
dalum dedisset omnibus, si legem non obseruassent.

Matth. 5

Idcirco dicit apud Matthæum, Nolite putare, quoni-  
am veni soluere legem, aut prophetas. Non veni sol-  
uere, sed adimplere. Insuper voluit exemplo docere,  
quod legislatores, reges & principes, suas proprias  
conditas leges implerent. Tales sæpe imponunt sub-  
ditis onera importabilia, & ipsi tamen nolunt ea mo-

Matth. 23

uere. Christus vero vtriusq; legis veteris & nouæ in-  
stitutor & doctor, fecit quod docuit. Ergo iustum est  
quod principes similiter faciant. Vnde Isidorus, Ius-  
tum est inquit, principem obtemperare legibus suis.

Isidorus.

Tunc enim iura sua ab omnibus obseruanda existi-  
met, quando primus ipse eis reuerentiam præbet, scz  
obseruando in se. Decretalis etiam dicit. Patere  
legem quam tu ipse tuleris. Refertur in historijs, qd  
Calenchus paganus statuerit legem, vt adulteriũ cõ-  
mittēs, oculis priuaretur. Deprehenso ergo filio suo

Extra. de  
constit. c.  
Cum oēs.

in hoc scelere, cum populus pro eo rogaret, ne tali pena puniretur, & populum in parte exaudiuit, & legē seruauit, vnum oculum eruens sibi, & alterum filio. Ecce quid fecit paganus zelator legis? Quāq̄ se scilicet illud nec commendabile sit, nec imitabile, quia innoxius nunquam puniri debet pro reo: tantummodo in eo iustitiæ & legis zelus commendabilis est. Consideremus quanta dignitatis & excellentiæ est lex, vt eā legislatores cogantur, & deus dignetur obseruare. Nā dominus Iesus vsq; ad impletionem humanarum legū & voluntatum descendere dignatus est. Hinc est quod parentibus obediuit, quod tributum soluit, quod potestati se subdidit, permittens se ligari, quod Annæ & Cayphæ tanquam superioribus, & Pilato tanquam iudici respondit, & vestes exuit, permittens se flagellari, quod crucis onus sustulit, & manus pedesq; petitus extendit, permittens se crucifigi. Præfari tamen peruerse lege vtebantur, & male applicabant. Lex enim humana, teste beato Augustino in libro de libero arbitrio, à lege æterna deriuatur, si tamen sit secundum rectam rationē, ideo debet seruari. Si vero agnitus fuisset Christus, legem purgationis matris nō seruando, neminem scandalizasset, quia nec eū, nec matrem ligabat: cum illa non conceperit eum suscepto semine, nec eum crucifixissent, si eum dominum gloriæ cognouissent. Si igitur ratio nostræ salutis exigebat, quod Christus dominus, & benedicta mater eius legibus diuinis atq; humanis subderentur (cum tamē ab eis non ligarentur) & legislatores suas conditas coguntur leges adimplere, quanto obligatiores sunt subditi ad omnes leges eos ligantes implendas, scilicet diuinas & humanas? Humanæ enim leges superinductæ sunt, vt inquit Isidorus, vt earum metu humana coerceretur audacia, tutaq; sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis formidato supplicio, re frenet nocendi facultas. Licet enim sint quidam pro-

Lucæ 2  
Matth. 17  
Iohan. 18  
Matth. 26  
Marc. 15  
Lucæ 23

1. Cor. 2

Isidorus.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

ni ad actus virtutum ex bona dispositione naturæ,  
vel conuetudine, vel magis diuino munere, quibus  
sufficit paterna monitio, tamen sunt alij proterui, &  
ad vitia proueniunt, deum non verentes. qui verbis emē  
dari non possunt, quos oportet vi & metu coercere,  
vt disuascant male agere, & alijs quietam vitam red  
dere: discant quoque volūtariē bene agere, & fieri vir  
tuosi disciplina legū. Quia (sicut dicit Philosophus in  
primo Politicę) sicut homo si sit perfectus virtute, est  
optimus animalium, sic si sit separatus à lege & iusti  
tia, est pessimum omnium: quia homo habet arma ra  
tionis ad explendas concupiscentias & sequitias, quæ  
non habent alia animalia. Et si quidem homo ordi  
natus foret tantum ad finem, qui non excederet pro  
portionem naturalis facultatis hominis, sufficerent  
sibi leges humanæ, & lex naturalis, à qua illę deriuantur.  
Sed quia homo ordinatus est ad finem beatitudinis æternæ,  
quæ excedit proportionem naturalis facultatis humanę.  
Ideo necessarium fuit, vt supra legem naturalem & humanam,  
dirigeretur etiam ad finem suum lege diuinitus data.  
Has omnes dominus legum in seipso nostræ salutis causa adimpleuit.  
Sufficit harum obseruantia omni homini ad salutē. Sed  
quia multa impedimenta occurrunt in inplezione  
harum legum, uocessit lex consiliorum, quæ neminem  
cogit nisi professum. Hæc remouet impedimenta  
actus charitatis, quæ tamen charitati non contrariantur,  
sicut est matrimonium, occupatio rerum secularium,  
& alia huiusmodi. Præcepta enim diuina alia à  
præceptis charitatis, solum remouent ea quæ  
contrariantur charitati. cum quibus scilicet charitas  
esse non potest, sicut est fur tum, periurium, &c. similia.  
Hæc præcepta obligant omnes homines. Consilia  
autem, sicut dominus docere, ita primo ea implere  
dignatus est, vt nos erudiret, & efficacius ad ea indu  
ceret. Hanc legem consiliorum cum obligatione super

Philosop.

Lex cōsili  
orum.

nos, nos ipsi qui hic sedemus accepimus. Sed dicit aliquis: Stolidi fecimus, quod super onera tantarum legum, onus etiam consiliorum obligatorie multo præceptis ac legibus grauius, super nos accepimus. Ad quod ego dico, quod non stolidi, sed prudentissime fecimus: imò hoc præ cæteris hominibus in donum optimum à deo recepimus, per quod Christo domino duci salutis nostræ, suisq; discipulis, & charissimis eiusdem amicis, & sanctissimis patribus conformes facti sumus. Considerantes enim tot & tanta impedimenta charitatis ex diuino præcepto implendæ, iuxta quod dicitur: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota aia tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua, & proximum tuum sicut te ipsum. Quod utiq; ex sui totalitate & amplitudine difficillimum est implere & conseruare, inter tot fluctuationes seculi, inter tot negotia secularia, & inter carnalia, &c. cum sentiamus nos debiles, carnales & passionatos: prudentissime fecimus declinādo à tot periculis perditionis (cum transgressio præcepti charitatis certissime damnet transgressorem) & legem consiliorum assumendo: non utiq; in onus sed in releuamen oneris legum prænomina: orū. Exempli gratia. Qui portare habet onus magni ligni parctam viam, per quam haud facile transire permittitur, propter ramos insertos ligno ex omni parte, is non diceretur onus assumere, si bipennem secum ferret, qua ramos eum impediētes amputaret: sed sibi esset in magnum releuamen, licet ipsa bipennis in se aliquod pondus habeat. Simili modo, qui baculum sumit, ut sibi ambulando quasi tertium pedē formet, vel quo saccum, non facile manibus portabilem ab humeris leuiter portet, vel quo lignum grauians vnum humerum in portando, retro in alio humero leuet, ut ambo humeri portent, quod vnus portare non potest, utiq; is assumendo baculū in talem vsū

Deuter. 6  
Luca 10



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

se non onerare dicitur, sed releuare: quanquam in se aliquid ponderis habeat baculus. Sic lex consiliorum id est, religio, amputans occasiones peccandi & dās occasiones implendi charitatis p̄cepta, non in onus est, sed in releuamen, nisi omnino peruersus esset professus legis consiliorum, qui nollet seruare legem professam. Sic etiam ille qui bipenne aut baculo nō vteretur, pro vt iam dixi, sed solummodo portaret, vtique tūc nō essent in releuamē, sed in on⁹. Fratres in tra vos ite, & diligenter perpendite, ex propria fragilitate in quot peccata decidissetis, in luxuriam, in ebrietates, in lites, in alia multa, nisi dominus in religione hac sancta, & lege consiliorum vos conseruasset. Amplectamur itaq; has leges, quia dominus Iesus, & pia mater eius subdiderunt se eis. Et si aliqd oneris continent, illud vtique immensum pondus gloriæ in futuro operabitur in nobis. Oportet em̄ nos per multas tribulationes intrare in regnum dei. Sicut vero exemplo Christi, & pię matris eius, nos subdidimus legibus, sic subdamus nos purificationi. Dominus Iesus sicut venit in similitudine carnis peccatorum: sic purgatus est pro similitudine à peccatis, per circumcisionem, & hodie per oblationem cū sua purissima matre, & per redemptionem sui. Sustinuerunt Iesus & Maria, quod peccatores reputabantur. Non dedignemur igitur si peccatores reputemur, etiam si de quibusdam peccatis non simus nobis conscij. Nōnulli enim vel virgines, vel à multis peccatis cōmunibus immunes, cum de incontinentia vel illis peccatis sermo habetur, ne reputentur tales, sine necessitate se purgant. Hoc nō fecit Iesus, nec Maria. Propter scandalum tamen, vel aliam necessitatem vel ædificationem, oportet interdum hoc facere, sicut legitur fecisse dominus ad Iudæos, & Paulus ad Corinthios. Purgemus nos, quia in multis offendimus om̄es. Purum est, quod non est mixtum se ignobiliori, vel im-

2. Cor. 4  
Actu. 14  
Philippē. 2

Iohan. 8  
2. Cor. 11  
Iacob. 3

Perfectioni. Anima vero creatura nobilissima est, & imago dei excelsi. Si ergo rebus creatis inordinate miscetur per cogitationem, vel curiosam intelligentiam, vel amorem, impura redditur, & peccat. Si vero ei conformari nititur, cuius est imago, occupando se cum domino deo suo, in cogitatu, in intellectu, in voluntate, in affectione & charitate, reddetur purissima, iuxta illud Prouerbiorum: Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum. Tale vas erat Maria, de qua Anselmus dicit, quod ea puritate emicuit, qua maior sub deo nequeat inueniri. Idcirco in honorem eius, & signum puritatis eius, portamus candelam hodie accensam, iuxta illud: Hanc in honorem piæ candelam porto Mariæ. Candelam significat beatam Mariam, vt patet ex institutione huius festi, quamuis possit etiam Christum dominum significare. Cera ductilis, eius humilitatem, lychnus candens, eius puritatem: ignis lucens, designat eius charitatem & exemplaritatem. In his debemus charissimi eam imitari in operibus nostris. Idcirco candelam manibus portamus. Non sufficit candelam in capsula clausam custodire, id est, Mariæ sanctitatem in memoria retinere, sed in manibus, id est, in opibus.

Anselmus

**¶ Quomodo Christus legi se submitit,  
& de lege triplici, diuina, naturali &  
ciuili. Exhortatio IX.**



Postquam impleti sunt dies purificationis eius secundum legem Moysi, tulit eum illud in Hierusalem, vt sifterent eum domino. Lucæ secundo. Vt purificationem intellectus ad intelligendum veritatem, & affectus ad amandum atque gustandum consequamur, matrem Iesu, hodie pro similitudine purgatam, deuotissime salutemus, mente pia dicentes



#### D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Aue Maria. Postquam impleti sunt, &c. vbi supra. Di-  
lectissimi fratres, si historiam præsentis solennitatis  
intente atq; deuote consideramus, inuenimus doctri-  
nam non in verbo, sed in facto, vnde humilitas nos-  
tra vtiliter, & salubriter instruat. Docet enim san-  
ctum euangelium, quod legifer & author vtriusq; san-  
ctissimi testamenti, dominus maiestatis se legi subdi-  
dit, perfunctus legali sacrificio. Item q; mater ipsius  
virginea, spiritu sancto forcupdata, purgationem ac-  
cepit, quasi à marito semē suscepisset, prout in Leuiti-  
co describit. In isto facto maxima vtriusq; filij & ma-  
tris humilitas cōmendatur, & humana præsumptio  
atq; superbia vituperatur, quæ vtriq; legibus astric-  
ta, legibus subijci degebat. Nec est ad propositum, si  
quis allegare voluerit contra Iesum & Mariam ma-  
trem eius, illud. Quod qui quis iure in altero statuit  
ipse eodem iure vti debet, nec illud Sapientis: Patere  
legem quam ipse tuleris, quia lex Mosi vel dei, loqui-  
tur de matre corrupta, & filio in peccato concepto &  
genito, quales non erant Iesus & Maria. Sed dicit ali-  
quis. Ergo simulationem admiserunt Iesus & Ma-  
ria, exhibendo se tanquam tales. Ad hoc responde-  
mus, pro Iesu & Maria, quod factum ipsorum in hac  
expiatione pro similitudine tanquam essent peccato-  
res, vt cæteri de quibus lex loquitur, non processit  
ex simulatione: quia neminem intendebant decipere  
sed ex dispensatione sacramenti humanæ redemptio-  
nis. Quia venit deus in similitudine carnis peccati  
vt eos qui sub lege erant, redimeret. Similes ergo  
erant peccatoribus Iesus & Maria, sed non peccato-  
res, nec obnoxij legi. Volebant ergo (sicut veri humi-  
les) viles ab hominibus reputari, vt interim imple-  
retur salutis humanæ sacramentum, & pro tempore  
tolleretur scandalum. Nondum enim venerat tem-  
pus dicendi, q; Iesus esset deus, saluator mūdi, dei pa-  
tris & virginis matris filius & Messias. Scandalum

Leuit. 12

Extra de  
constit. c.  
Cū omēs.

Galat. 4

ergo dedissent ignorantibus Iesus & Maria si legalia  
 nō seruassent. Scādaliū autē qđ orit̄ ex ignorantia est  
 vitā dū. Quod dñs Iesus in virili ætate, facto imple **Matth. 23**  
 uit & docuit ( vt scribitur apud Matthæum ) quan-  
 do illis instantibus qui didrachmam petierant, dixit  
 Petro sententiam. Liberi sunt filij. Vt autem non  
 scandalizemus eos, da inquit, eis pro me & tē. Item  
 dicit **A P O S T O L V S**: Non manducabo **1. Cor. 8**  
 carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.  
 Igitur factum hodiernæ festiuitatis, in impletione  
 legalium circa Iesum & Mariam, dispensatio fuit hu-  
 manæ reconciliationis, vtriusque exemplaris humil-  
 itas, & amborum ad proximos feruentissima cha-  
 ritas. Idcirco dicit Iesus: Discite d me, quia mitis  
 sum & humilis corde. Nouerat indubie seipsum Ie- **Matth. 23**  
 sus, quod scilicet non erat vilis, sed nobilissimus, de-  
 us optimus, & homo cæteris omnibus præstantior,  
 & per gratiam cunctis angelicis spiritibus excellen-  
 tior. Tamen propter nostram salutem voluit vilis  
 videri & abestus reputari. Et hæc ex charitate  
 prodibant, qua maior non potest haberi. Fratres  
 dilectissimi moneo vos, subditi estote legi humiliter  
 vt fructum sacramenti humanæ reconciliationis  
 (per subiectionem legis in **C H R I S T O** com-  
 pleti) percipere mereamini. In illa subiectione legis  
 vsque in mortem perseuerate. Non deponatis vos  
 de hac cruce, præsumptione propriæ temeritatis, nec  
 per licentias leues, vel dispensationes, quæ potius  
 sunt corruptelæ vel corruptiones, sed aliorum ma-  
 nibus, idest superiorum monitis aut præceptis ( si  
 tanta fuerit in deserendo legem necessitas) depona-  
 mini. Charitas ad hoc vos compellat, ne relinqua-  
 tis scandalum fratribus, qui sequitur præcedenti-  
 um vestigia, putantes sibi licere qđ in præcedentibus **Matth. 22**  
 fieri cōspexerint, Totus mūdus & totā religio scāda



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

His plena sunt: Sed v̄ illi per quem scandalum venie  
Matth. 18 Dicit forsan aliquis: Quæ nam est ista lex cui subijci  
debemus & tenemur? Materia hæc & lata est, & pro  
funda, quam v̄cunq; dilucidabo abbreviatam.

Lex multi  
plex.  
Psal. 118 **¶** Est multiplex lex. Prima est æterna. Hæc est ras  
tio gubernationis rerum in deo, sicut in principe vs  
niuersitatis, qui nihil concipit in tempore, sed habet  
æternum conceptum. De hac dicitur in Psalmo: Lex  
tua veritas. Ideo non potest errare. Ab hac omnes  
leges iustæ deriuantur, iuxta illud Prouerbiorum: Per  
me reges regnant, & legum conditores iusta decer  
nunt. Ab hac lege primo deriuatur lex naturalis, quæ  
tamen impressio excellentiori modo est in homine,  
quàm in cæteris animatis vel inanimatis, inquantû  
est ipse homo particeps prouidentia, sibîpsî & alijs  
prouidens. De hac participatione dicitur in Psal. 4  
Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? Et responde  
tur. Signatum est super nos lumen vultus tui domi  
ne. Primum principium huius legis est. Bonum est  
quod omnia appetunt. Primum ergo præceptum hu  
ius legis est, quod bonum est faciendum & prosequē  
dum, & malum vitandum. Et super hoc fundantur  
omnia alia præcepta legis naturæ. Ab his duabus le  
gibus, æterna scilicet & naturali, deriuantur omnes  
leges humanæ, inquantû scilicet ex impressione eter  
næ legis, & præceptis legis naturalis, quasi ex quibus  
dam principijs communibus & indemonstrabilibus  
humana ratio procedit ad aliqua magis particulariter  
disponenda. Et istæ particulares dispositiones ad  
inuentæ secundum rationem humanam, dicuntur le  
ges humanæ: & sunt summæ necessariae. Factæ enim  
sunt inquit Isidorus, vt earum metu humana coers  
ceretur audacia, tutaq; sit inter improbos innocetia  
& in ipsis improbis (formidato supplicio) refrenetur  
nocendi facultas. Homo enim (teste Philosopho) si  
sit perfectus virtute, est optimum animalium, si v̄e

Isidorus:

Philosop.

ro sit separatus a lege & iustitia, est pessimum omnis  
 um: quia habet arma rationis ad explendas concupi  
 scencias & scuitias. Necessarium ergo fuit ad pacem  
 hominum & virtutem, quod leges ponerentur. Qua  
 rum quædam deriuantur ex lege naturali, sicut con  
 clusiones ex principijs. Ex illo namq; quod nulli est  
 faciendum malum, sequitur quod non licet aliquem  
 occidere, nec decipere in emendo & vendendo, & si  
 milibus. Et hoc vocatur ius gētium, quod æqualiter  
 apud omnes gentes seruatur. Quædam vero leges de  
 riuant ex lege naturali, sicut determinationes quæ  
 dam aliquorum communium. Sicut lex naturæ has  
 bet quod ille qui peccat puniatur, sed quod tali pena  
 vel tali puniatur, pertinet ad ius ciuile. Et tales  
 determinationes differenter traduntur in regnis &  
 ciuitatibus, & cæteris locis. Vterque tamen modus  
 ex principijs naturalibus siue concludendo, siue des  
 terminando, in humana lege continetur. Hæ sunt le  
 ges canonicæ, hæ sunt leges imperiales, hæ sunt le  
 ges terrarum, ciuitatum, villarum, & similibus locorū  
 quæ omnes conditæ sunt vt refrenentur mali, vt vis  
 tia excludantur, vt subditi boni & virtuosi reddan  
 tur. Omnia tamen mala emendare non possunt. Vnde  
 de Augustinus: Lex quæ regendis ciuitatibus fertur  
 multa concedit atq; impunita relinquit, quæ per di  
 uinam prouidentiam vindicantur. Quapropter (ius  
 xtra eundem in primo de li. ar.) vt nullum malum im  
 prohibitum & impunitum remaneret, necessariū fuit  
 is superuenire legem diuinam, per q̄ oia peccata pro  
 hibentur. Hæc etiam interiores hominis motus regu  
 lat, ad quos humanum iudicium se non extēdit. Ad  
 cuius scilicet diuinæ legis perfectam impletionem,  
 per sanctos patres spiritus sanctus certos viuendi mo  
 dos & leges instituit, quas regulas, vel statuta, vel cō  
 suetudines (quæ vim legis obtinent) appellant. Hæ  
 omnes leges habent vim obligandi in foro conscien

Augustin.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

**Prouer. 8**

**Peccatum  
quid.**

**Augustin.**

**Matth. 5**

**Actu, 5**

tia à lege æterna, à qua deriuantur, iuxta illud Pro-  
uerbiorum: Per me reges regnant, & legum condito-  
res iusta decernunt, & non ab homine, quia homo  
homini, vt sic, non potest imputare peccatum, sed so-  
lus deus. Peccatum enim (teste Augustino) est dictū,  
vel factum, vel concupitum contra legem æternam.  
Ergo delinquentes in leges, in deum peccant, & sic  
damnationem acquirunt, quia diuinę ordinationi re-  
sistunt, si tamen fuerint leges radicatae in lege æters-  
na, ex qua habent quod iustæ sunt. Non est autē lex  
si iusta non fuerit, teste Augustino. Quapropter leges  
iniustæ non obligant in foro conscientia, nisi forte  
propter vitandum scandalum, vel turbationem, pro-  
pter quod etiam homo iuri suo cedere debet, iuxta il-  
lud Matthæi: Qui abstulerit tibi tunicam, da ei & pal-  
lium. Quod tamen non est faciendum quando inius-  
ta lex contrariatur diuinæ legi, inducens ad peccas-  
tum: quia obedire oportet deo magis quàm homini-  
bus. Peccat autē in deum quis (relinquēdo legem) mul-  
tis motiuis. Primo contemnendo authorem legis, v<sup>o</sup>  
superiorem, qui contēptus grauior est q̄ contēpt<sup>o</sup>  
contra legem, cum quo mitius agitur, q̄ cum legis mi-  
nistri contēptore secundum Iura. Secundo contē-  
nendo legem vel statuta, quia scilicet nō vult subijci  
legi cui est astrictus, & ex hoc procedit agendo con-  
tra legem. Talis operatur contra legem proprie ex  
contemptu. Tertio ex ignorantia, vel negligentia,  
vel ira, vel concupiscentia, & similibus. Nota, si quis  
ex quacunq; causa transgreditur legem, vel statuta,  
& habet animum continuandi transgressionem, hic  
dicitur peccare ex contemptu interpretatiuo.  
Simile est de illo qui ex consuetudine peccat, nō cu-  
rans se emendare. Apparet enim in illis quod nō cu-  
rant legem, nec volunt eidem subijci, sed contēnunt  
licet non verbo, tamen facto. Secus est de illis qui fre-  
quenter delinquūt contra statuta, sed semper se emē

clare proponit & dolent. Contemptus est peccatum mortale, & laqueus magnus religiosis dissolutis & indevotis. Peccare etiam in tria substantialia religiosorum, quorum obedientiam explicite, castitatem & paupertatem implicite profiteremur, & peccare contra praecepta, semper est mortale peccatum. Vos vero dilecti & sanctificati (qui meditamini legem domini die ac nocte, qui propter bonam & devotam voluntatem, iam non estis sub lege, in quantum cogit & ponit, secundum quod dicit Apostolus: iusto non est lex posita, quamquam sitis sub lege vos dirigente, imo si sitis ipsa lex, propter conformitatem voluntatis ad legem quam zelatis) Vos inquam, gaudete, quia estis in statu in quo rarius peccabitis, & ceteris paribus, leuius si ex infirmitate cecideritis, & non contra vota, nec cum scandalo peccaueritis, sed caute ab omni contemptu, maxime superiorum vestrorum. Ille contemptus exacerbat, ut etiam contemnendo & contraveniendo se putent obsequium praestare deo. Idcirco socios ad se trahere nituntur, mentiendo, detrahendo, temerarie iudicando, & superiorum fautores & obedientiarum turbando & persequendo. Attendite duces & praeceptorem nostrum Iesum, qui se potestatibus subdidit & legibus, ac servitoribus eorum. A Platone sententiam accepit, & obediit. Vestes requisitus exivit, & flagellis se aptavit. Iussus sedit coronandus & illudendus. Impositam crucem, obediens portavit. Postulatus manus dedit & pedes, ut affigerentur. Confundatur ergo qui se non subdidit sanctis simis statutis & legibus, neque suis superioribus, cum suus dux, saluator, & dominus se subdidit iniquis iudicibus, atque humanis legibus.

**¶** Quo Christi matrisque eius virtutes imitemur & quae deo grata sit quotidiana sacri altaris oblatio. Exhortatio X.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

**P**ostquam impleti sunt dies purificationis Mariæ secundum legem Moysi, tulerunt illum in Hierusalem, vt scirent eum domino, Luca 2. His verbis beatus Lucas succincte ( duabus comines moratis domini legibus, quarum vna de purificatione puerperæ, altera de oblatione primogeniti sonat) virginem gloriosissimam Mariam vtramq; hodie humillime implese enarrat. In quibus etiam verbis imitanda nobis proponitur, primo genitricis dei vera obediētia, in eo quod obediuit, etiā tali legi, cui non erat vlla ratione obligata. Merito igitur hoc exemplo instructi, nos obedire prōpte debemus ( saluberrima imitatione matris dei) legi, cui veraciter astriscti sumus, siue per diuinum præceptum, cui innitur omnium superiorum authoritas, eo quod omnis potestas à deo est, siue per spontaneam professionem, quæ æque obligat. Vnde dicitur in libro Numerorū: Si quis virorum votum domino vouerit aut se iuramento cōstrinxerit, non faciet irritum verbum suum sed omne quod promissit implebit, quia vtrumq; est obligatorium, votum tamen magis. Cuius ratio est. Quia obligatio voti causatur ex fidelitate, quā deo debemus. Ad quam requiritur quod ei promissum soluamus. Obligatio autem iuramenti causatur ex reuerētia quam debemus ei, ex qua tenemur, quod verificemus id quod per nomen eius promittimus. Ois autem infidelitas, irreuerentiam continet, sed nō eōtra. Vnde & infidelitas serui ad dominū, videtur esse maxima irreuerētia ad ipsum. Et ideo votum ex sua ratione magis est obligatorium quā iuramentum. Et quantum deo displicet votum infidele, ostendit spiritus sanctus per Ecclesiasten, dicens: Si quid vouisti deo, ne moreris reddere. Displicet enim ei infidelis & stulta promissio, sed quodcūq; voueris, redde. Dicitur promissio infidelis, quando votum non reddis. Dicitur stulta, quando est de re illicita, vel impossibili

Roma. 7;  
Num. 30

Eccles. 5

li, vel de re quæ non cedit in honorem dei, vt leuare festucam de terra. Ex prædictis vero manifestum est quod votum obligat ad id quod vouit quis fideliter implendum, Ex qua tamen obligatione felicior efficitur, eo quod opera eius laudabiliora & magis meritoria sunt ex voto, quam sine voto. Quapropter consultitur in Psalmo: Vouete & reddite. Vouere voluntati consultitur, sed consilium non est nisi de meliori bono. Ergo melius est facere aliquod opus ex voto, quam sine voto. Quia qui facit sine voto, implet tantum vnum consilium, scilicet de faciendo: qui autem facit cum voto, implet duo consilia: scilicet vouendo & faciendo. Præterea vouere est actus patriæ (quæ est præcipua inter virtutes morales) nobilioris autem virtutis est opus melius & magis meritorium: ergo actus procedens ex voto est magis meritorius & laudabilior. Vnde etiam actus aliarum virtutum, puta ieiunare, qui est actus abstinentiæ & continere, qui est actus castitatis, sunt meliora, & magis meritoria si fiant ex voto, quia sciam pertinet ad diuinum cultum, & sunt actus patriæ, & Augustin.

quasi quædam dei sacrificia, Vnde Augustinus in libro de virginitate dicit, quod neq; ipsa virginitas quæ virginitas est, sed quia deo dedicata est, honoratur. Præterea ille qui vouit aliquid & facit, plus se deo subijcit, quam ille qui solum facit. Subijcit enim se deo, non solum quantum ad actum, sed etiam quantum ad potestatem, quia de cætero non potest aliud facere. Sicut plus daret homini, qui daret ei arborē cum fructibus, quam qui daret ei fructus tantum vt dicit Anselmus in libro de similitudinibus. Ergo opera bona facta ex voto, sunt magis meritoria. Præterea per votum immobiliter voluntas firmatur in bonum. Facere autem aliquid ex voluntate firmata in bono, pertinet ad perfectionem virtutis, ex qua operum redditur perfectum, & magis meritorium, sicut à cō



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

rrario, peccare mente obstinata, aggrauat peccatum. Nec obstat, si interdum homo votum implet cū tristitia, dum tamen remaneat voluntas votum implendi, quia adhuc (tristitia non obstante) est opus magis meritorium quod fit ex voto, quàm si sine tristitia fieret sine voto: quia impletio voti est actus vel opus religionis, quæ est potior virtus quàm alia virtus, puta abstinentia, vel castitas, & similes. Vt tandem reuertamur vnde digressi sumus, merito exemplo beatæ Mariæ, obedire debemus legi ad quam astricti sumus siue diuino præcepto, siue professione, in magnū meritum nostrum, cum ipsa obtemperauerit legi cui obligata non erat. ¶ Secundo imitanda nobis proponit pueri Iesu præmatura patientia, in hoc quod seipsum post dolorissimā circumcisiōem, publice ad templum tanquàm peccatorem deferri sustinuit. Deponamus charissimū fratres impatientiam nostrā, & intuitu duobus nostris Iesu filij dei, studeamus æquanimiter tristitia ferre. Et quæ sunt hæc tristitia? Ea quæ imperfecto animo tristitia deputat, licet in se tristitia non sunt. Puta diuinis laudibus alacriter interesse, officia conuentualia adimplere, ordinem seruare. Hæc tristitia non sunt amantibus, sed dissolutis mente, & non amantibus. Sicut Apostolus Iohannes de mandatis dei dicit, non esse grauiā, scilicet amantibus. Inueniuntur ergo ad implendam, quæ prædixi, inuoluntarij sunt & impatientes, immemores professionis suæ. Allegant in dispositionem suam, naturalia sua, iuuentutem suam, senectutem suam, infirmitatem suam, & similia multa: sed mentis iniquitas sibi, & nihil horum est in causa, sed sola immortificata voluntas & excæcata. O si adesset egestas, quanta pateremur, quanta faceremur ad eam depellendam. Ad memoriam redeat sermo beati Augustini, in festo sancti Andree, in quo narrat quid patiuntur in scholis pueri, quid milites in bello, quid venatores, quid mercatores. Et nos consideremus

2. Iohan. 5

Psalm. 16

Augustin.

quid agant pauperes sacerdotes, etiã senes, & ceteri  
 ministri ecclesiarum, vt presentias (vt vocant) acgrat,  
 quid mechanici per diẽ & penẽ per noctem (vno in  
 loco sedentes) laboris impendunt, vt pane satientur,  
 quid pauperes circa fores ecclesiarum in frigoribus  
 & ventis patiuntur, vt eleemosynã accipiant. Quid  
 dicam de rusticis & vinitoribus, qui aquam bibunt,  
 & cum pane nucibus vescuntur & pomis, & tamen  
 laborando vocem cantici extollũt in sublime. Hos  
 in iudicio opponet nobis deus, & confundent nos  
 immortificatos, inuolũtarios, & impatientes. Excĩ  
 temus fratres charissimi nosmetiplos ad portandum  
 ea quã ordinis nostri sunt, suauiter & fortiter vsq;  
 ad finem. Optemus etiam viles haberi & peccatores,  
 quia dominus Iesus (ã quo longe est omne peccatum)  
 non dedignatus est peccator reputari. Sic & be  
 nedicta mater eius, non dedignata est mulier corrupta  
 & peccatrix æstimari & haberi. Hos imitari sunt  
 omnes sancti. Periculosum onus est, in precio & estĩ  
 matione haberi apud homines. Præbet enim incenti  
 tum vanã gloriã, & deperdere nititur si quid boni  
 habetur, confusioneĩ etiam maximã parat cor  
 ram iusto iudice deo, & omnibus sanctis, si secus in  
 uentum fuefit, quã homines existimarunt. Idcirco  
 omnis sanctus per humilitatis virtutem verissima  
 sui cognitione sibiipsi vilescit, & talem se vilem ab alijs  
 haberi gaudet. Sumus enim ex nobis verissime  
 viles, quod debemus attendere, licet dei dona multa  
 habemus, quã ipsi soli ascribere debemus. ¶ Ter  
 tio imitanda nobis proponitur matris & filij eius,  
 Mariã scz & Iesu, humilitas profunda, in eo qđ dĩa  
 mundi, regina cœli, & mater altissimi, puerũ Iesum  
 regem regum, & dñm dominantium cum oblatione  
 pauperũ in templo presentauit, & legem Mosi ( cui  
 nec ipsa, nec filius eius subiecti fuerant ) studiosissime  
 adimpleuit, Sed de his sit pro nunc suffi

Nota.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

cienter dictum. Placet in fine hanc c haritati vestre fratres charissimi facere exhortationem, vt sicut beata Maria p̄fatis & omnibus virtutibus plena (cum nō sit vna virtus sine omnibus) studiosissime filium suū Iesum in templo obtulit deo patri, ita diligentissime per p̄fatas & omnes virtutes (peractis iam & impletis diebus penitentiæ & purgationis) vos p̄p̄arate offerre pro omnibus omnium saluatorem Iesum suo & nostro indulgentissimo patri. Ad hoc quippe vocati estis, & instituti, atq; ordinati in ecclesia dei. Implete ergo fratres officium vestrum, ne reatus tantæ negligentie vobis imputetur, & p̄na. Deus enim expectat ex oblatione hostiæ sacri altaris (cuius estis ministri) gloriam, angelî lætitiā, homines gratiam purgatorium liberationem. Vnde dicit venerabilis Beda: Qui absq; peccato mortali est, & in bono proposito (quales nos tenemur esse) si non celebrat cum habuerit copiam celebrandi, quantum in eo est, totā trinitatem priuat gloria, & angelos in cœlesti Hierusalem manentes lætitia, homines in terra degentes beneficio & gratia, & animas in purgatorio degentes patrociniō & venia.

Beda.

**¶** Quid beata Maria post partum vsque ad purificationis tempus egerit, & quomodo eius humilitatem, fidem contemplationēq; imitemur. Exhor. XI.

**P**ostquam impleri sunt dies purgationis Marię tulerunt Iesum in Hierusalem, Lucæ secundo. Libet percunctari charissimi, quid in diebus (qui hic narratur impleri) beata Maria in p̄sentia domini Iesu filij sui, summi dei atq; solius, extra quē (teste Isaia) non est saluator, egerit. Non est modica res in p̄sentia diuinæ maiestatis, tot diebus quot a natiuitate domini vsq; in hodiernam diem fluxe

Isaia, 43

runt, digne conuersari, deum manibus contractare, nutrire, ligare, & alia (quæ humana natura mortalis officia requirit) impendere. Si famuli coram domino vel superiore suo cum tremore assistunt, qua solitudine & reuerentia oportet purum hominem assistere deo? Dicam quæ videntur mihi vera & digne sentienda, vos fratres digniora inuestigate. Videtur itaque mihi, quæ beatissima dei genitrix in verissima se humilitate, in oculis infallibilis veritatis, in carne (ex se sumpta) coram se apparentis, & intus totam animæ suæ regionem inspectantis exercitauerit. Metiebatur semetipsam, quæ & qualis esset in seipsa, & se vilem reputabat: & ad gratias & dona diuina sibi data, se indignam cognoscebat. Mirabatur diuinam largitatem & dignitatem, & electionem sibi præ cæteris feminis præstitam. Hoc claret in cantico suo, ubi ait: Respexit humilitatem ancillæ suæ, quasi diceret. *Mix* **Luca 1.** est, quæ talem personam, vilem & indignam, respicere dignatus sit, dando talia dona & gratias, & dei genitricem efficiendo. Agnouit haud dubium dona sibi præstita, alias non potuisset fuisse grata: sed illa eam non inflatam, sed humiliorem reddiderunt. Quia quæto potiora dona, tanto in comparatione suis ipsius ad illa sibi ipsi vilior atque indignior innotuit: quia semper opposita iuxta se posita magis elucescunt. Dona dei sunt preciosa, vilitati contraria, quæ comparata magis elucescunt. Sic omnes beati, clarissime dei in se dona contemplantes, non elati sed humiliores existunt. Quando vero beata Maria recordabatur se electam in matrem dei, & post conceptum supernaturalem, iam filium dei peperisse, ad quod requirebantur magne gratiæ, ut dei mater ornaretur propter honorem talis filij, & gloriam dei (secundum quod Gabriel ei in salutatione annuntiauerat, dicens: Ave gratia plena) illa tamen semper quid præter gratias dei in se erat considerabat, atque dicebat: Respexit dominus humi



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- litem ancillæ suæ. Et sic non seipsam, sed dominū magnificabat. Eapropter permaxime domino ipsa placebat, & ab eo sublimabatur iuxta sententiā quā filius eius postea docuit, dicens: **Lucæ. 18.** Qui se humiliat, exaltabitur. Nec solum apud semetipsam beata dei genitrix vilis apparuit, sed etiam apud cæteros talis haberi voluit. Quapropter licet ex partu debilis effecta non fuerat, nec ad legis Mosaicæ obseruantiam astricta fuerat, tamen in Bethlehem (sub metu Herodis) donec dies purgationis secundum legem Mosi implerent, pseuerauit, vt ab omnibus hominibus crederet mulier corrupta, peccatrix & immunda, & legi obnoxia vna cum filio suo. Ecce humilis Iesus habet humilē matrem, habet humiles fratres in cœlo, vbi superbia non habet vllum locum, habere vult in terris humiles discipulos, dicens scholaribus suis: **Marc. 11** Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Secundo exercebat se mater Iesu in his quæ sunt fidei. Vnde ea quæ fiebant circa suum filium, in corde recondebat, & apud prophetias conferebat, vt patet apud Lucam, vbi dicitur: Mater eius conseruabat omnia verba hæc in corde suo. Et supra in eodem cap. Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo, vbi dicit glosa, quia prudenter attendebat quō prophetiæ implebantur in puero nato. Et ista collatio erat ei valde delectabilis, & toti ecclesiæ valde utilis. Quia scdm q̄ dicit Hiero. in ser. de assumptione beatæ virginis, ipsa post ascensionem filij sui, remansit ad tēpus in terris cū Apostolis, vt eos plenius instrueret de verbo incarnato, de quo erat plenius edocta p̄ spiritū sanctū, & oīa familiarius viderat & tractauerat, propter quod melius exprimere poterat, iuxta q̄d dicit idē Hiero. Quod melius nouim⁹ melius & proferimus. Itē de eodē dicit Ambr. Maria non minus ore pudica q̄ corde, secreta q̄ nouerat, nulli diuulgat, sed tacito corde scrutans, congruum tem

pus quo hæc deus vulgari velit, reuerenter expectat  
 con ferens ea quæ viderat circa se acta, & quæ lege-  
 rat in scripturis agenda. Ei dictū erat ab anglo: Ec-  
 ce concipies in vtero, & paries filium. Prædixit Isa-  
 ias: Ecce virgo concipiet, & pariet filium. Videbat  
 se de stirpe Dauid ortam, in Nazareth de spiritu san-  
 cto concepisse, in Bethlehem peperisse, quorū oīm te-  
 stimonia in diuersis prophetis legerat. Hæc Ambro.  
 Itē videbat prophetias incipere impleri, qñ ducū sy-  
 deris Magi gentiles Messiam quærere, inuenire, ado-  
 rare, & offerre eidem munera contemplant. Ex his  
 & similibus, fide exercitata, & q̄tidie astuata, & inno-  
 uata, & illustrata, ex præteritoꝝ atq; præsentiu cre-  
 dendoꝝ exhibitione, ipsa dei genitrix de futuroꝝ  
 (q̄ per prophetas p̄dicta fuerant) certificata impleti-  
 one, iteꝝ atq; iteꝝ decantare poterat, sicuti ante co-  
 ram Elisabeth cecinerat: Suscepit Israel pueꝝ suū, re-  
 cordatus misericordiæ suæ, sicut loquutus est ad pa-  
 tres nostros Abraham & semini eius in secula. Hęc est  
 fides in mediatorē dei & hoīm Christum Iesum, si-  
 ne qua nemo videbit deū. Tertio humilis Maria & s̄  
 de illuminatissima, de die in diem exercebat se in iu-  
 cundissima filij sui contemplatione. Contemplatio  
 vero fit propter amorem contemplati. Ex contem-  
 platione vero veritatis & amore bonitatis oritur de-  
 lectatio & gaudium. Ex quibus egreditur laus, hæc  
 est alleluia. Contemplantur igitur mater Iesu in fi-  
 lio omnipotentem dei potestatem, infallibilem veri-  
 tatem, infinitam bonitatem, dulcedinem & charita-  
 tem. Et hanc præcipue. Vnde Augustinus, Quæ ma-  
 ior est causa aduentus domini, nisi vt ostenderet des-  
 us dilectionem suam in nobis? Et hoc dixit dñs Ies-  
 sus apud Iohan. Sic deus dilexit mundum, vt filium  
 suum vnigenitum daret, & cæter. Et in Apocalyp̄i:  
 Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in san-  
 guine suo. Item Augustinus: Nihil tam necessarium

Lucæ 1.  
 Isaïæ 7  
 Lucæ 2

Matthæ. 2

Lucæ 3

August.

Iohann. 3  
 Apocal. 1

August.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

fuit ad erigendam spem nostram, quã vt demon-  
straretur nobis, quantum diligeret nos deus. Quid  
vero huius rei iusto iudicio manifestius, quã vt  
dei filius naturæ nostræ dignatus est inire consorti-  
um? Item si amare pigebat, saltem reamare non pige-  
at. Ex consideratione igitur dilectionis dei ad nos,  
quam contemplabatur pia mater Iesu ex incarnatio-  
ne dei in se facta, exarsit in amorem, & castissimam  
voluptatem dei, prorumpens in laudem eius dicēs:  
Magnificat anima mea dominum, & exultauit spiri-  
tus meus in deo salutari meo, & sanctum nomen ei⁹.  
Non eam pigebat reamare. Per incarnationem quip-  
pe filij dei, factus est nobis deus totus amabilis & de-  
siderabilis. Quis dulcedinem domini, & amorem ei⁹  
ad nos digne pensabit? Videbat Maria filium ex  
se virgine natum, videbat infantem, quem contem-  
plabatur verbum dei incommutabile in exelsis. Vi-  
debat constrictum fasciis quasi impotentem, quē  
sciebat deum omnipotentem. Videbat lachrymantē  
quasi contristatum, quem agnouit gaudium angelo-  
rum. Et ne in longum transeamus, inter hæc atq; si-  
milia, intrauit innocens anima Mariæ in intima filij  
considerans omnia mysteria redemptionis nostræ,  
& arcana diuinitatis perfectius & lucidius quã  
omnes prophetæ vel apostoli, vel alij sancti, vel con-  
templatiui. Quia iuxta sententiam Iohannis Damas-  
sceni, à nullo illustrium vincitur. Hoc plane saluber-  
rimum & suauissimo pascebatur continue in Bethlehē  
manens in Christo, & Christus in ea, donec offerret  
eum in Hierusalem. Nunc fratres nos oēs in Beth-  
lehem, id est in hac domo, vbi est panis vitæ cœles-  
tis, imitemur beatam matrem domini Mariam, &  
exerceamus nos coram humili puero Iesu in vera hu-  
militate. Bona si quæ sunt in nobis naturalia & gra-  
tuita, domino deputemus. Non tamen maiora dona  
nos habere arbitremur, quã in veritate sunt. Defe-

Lucæ:

Damascē.

ctus vero & peccata nobisipſis deputemus, vt vera  
 noſtri cognitione nobisipſis vileſcamus, & ex confi-  
 deratione donorum dei, non precioſiores, ſed vilio-  
 res nobis innotefcamus, tanquam talibus donis in-  
 digni & ingrati. In comparatione vero noſtra ad cō  
 fratres noſtros, cæterosq; homines, non conſideremus  
 eorum defectus atq; peccata, ſed dona dei, & eor-  
 um bona opera ac merita, vt meliores fiant in æſti-  
 matione noſtra, in comparatiōe ad defectus noſtros  
 quatenus implere valeamus monitionem Apoſtoli,  
 qua ait: In humilitate ſuperiores ſibiſiuecem arbitra-  
 tes. Veri enim humiles ſemetipſos iudicant alijs infe-  
 riores. Beatus Auguſtinus ſentit, q̄ in comparatione  
 boni occulti alterius ad bonum noſtrum apertum, de-  
 bemus alium nobis ſuperiorem arbitrari. Vnde dicit:  
 Vere hoc æſtimāndum, quia poteſt eſſe in alio aliquid  
 occultum, quo ſuperior ſit, etiam ſi bonum noſtrum  
 quo illo videmur ſuperiores eſſe, non ſit occultum.  
 Vere magna virtus animi eſt humilitas, qua iuxta  
 ſanctum Bernardum, non vult humilis videri, ſed vi-  
 lis haberi. Tales ad iudicium infallibilis veritatis glo-  
 rificandus, & ab omnibus laudandus accedet. Qui ve-  
 ro ſe aliquid eſſe exiſtimauerit, cum nihil ſit, cōfun-  
 detur. Et erit maxima confuſio: Hæc virtus ambitio-  
 nem, iram, lites, indignatiōem, inuidiam, odiū, diſ-  
 ſenſiones, & cætera vitia fugat. In hac igitur matrē  
 Ieſu humillime imitemur. Exerceamus etiam nos  
 in his quæ fidei ſunt, meditantes die ac nocte ea quæ  
 in ſanctis ſcripturis de domino Ieſu ſcripta ſunt, &  
 conferamus prophetias ad euangelia. Hoc quippe iu-  
 cundiſſimum ac ſaluberrimum eſt. Illuminatur enim  
 intellectus per hoc, lumine & agnitione veritatis ſa-  
 luberrima. Affectus vero ex oſtenſo amabili, feliciſ-  
 ſimo gaudio iucundatur. Quia quod intellectus  
 apprehendit vt verum, hoc effectus recipit vt bonū.  
 Iſtud verum & bonum in ſcripturis expreſſum, eſt

Philipp. 2

Auguſt.

Bernard.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Galat. 5

Lucæ 2

Pſalm. 147

Iohan. 19

Pſalm. 21

dominus Iesus Christus, deus & saluator noster, a peccatis nos suo sanguine abluens, ab inferno nos eruens, ad cœlos nos introducens. O quàm desiderabilis est nobis miseris propter hæc, & in seipso amabilis Huic merito debetur cordis plena iubilatio. Hinc ab Apostolo, fides etiã inter fructus deputat spūs, quando scz exercitata in intellectu, & eodem illuminato & clarificato per quandam eius, scz fidei, certitudinem, affectui saporem præstat. Exemplum vnum huius exercitij. Dicit euangelium: Tulerunt Iesum in Hierusalem, Dicit propheta: Suscepimus deus misericordiam tuam in medio templi tui. Item aliud: Dicunt euangelia Christum crucifixum. Dicit propheta: Forderunt manus meas, & pedes meos. Et similia sunt multa. Sic imitemur beatam Mariam, quæ conferebat omnia in corde suo, vt supra expressimus. Vaces mus etiam contemplationi, vt amemus contemplatum secundum formam superius expressam, matrem domini in hoc imitantes, pane cœlesti nos pascentes, Christo domino nos per fidem, spem & charitatem incorporantes, vt tandem expletis diebus purgatiōis nostræ, a Bethlehem, id est, domo hac panis, facti trāsitu, Iesum quem manibus gestamus, scilicet lucida exemplari vita (quod totum candela accensa immissa manibus portanda designat) in Hierusalem cœlestem ferre & sistere domino valeamus. Vbi cum ipso & pia matre eius gaudebimus in visione pacis perpetuæ.

Historiæ euangelicæ hodiernæ dici topologia, & quæ peccata sint omnium grauissima. Exhortatio XII.

**E**cce homo erat in Hierusalem cui nomen Simeon, & homo iste iustus & timoratus, expectans consolationem Israel. Lucæ 2. Præsentationem pueri Iesu in templo festiuæ hodie recolimus

In qua p̄sentatione occurrit, & inter brachia sua recipit vir sanct⁹ dñm Iesum cū gaudio magno. Vtinā nos fratres eundē saluatorē nostr⁹ Iesum brachijs gemin⁹ charitatis in tēplo dei (quod sumus nos) quasi in medio cordis nostri recipere mereamur. **Quod** 1, Cor. 3  
**nesios interpretat̄ audiens.** Simus ergo audiētes, legē **Genesi. 29**  
 sc̄ dei, non in strepitu verbor⁹, sed impletionē pr̄ceptorum, iuxta illud Prouerb. **Qui custodit legē, filius sapiēs est.** Ergo qui nō custodit, filius stultus est. **Prouer. 28**  
**Et talis dicit nō audire.** Vñ ibidē dicit: **Qui declinat aures suas ne audiat legē, oratio eius erit execrabilis**  
**Ille ergo est audiens, q̄ legē implet.** Et talis est homo hoc est, viuens sc̄dm dictamen rect̄e rationis. **Quia hoīs esse est sc̄dm rationē esse & viuere.** Et nil aliud  
 exigit omnis lex ab homine. Talis etiā est iustus, tri **buens, vnicuiq̄, deo, sibiipsi, & proximo qd suū est.** Et timoratus. **Quia iuxta venerabilē Bedam, difficulter** **Bedā.**  
**iustitia sine timore custoditur, quo iustus deū quanto ardentius diligit, t̄to solertius offendere p̄cauet.**  
**Quicunq̄ talis extiterit, expectat consolationē Israēl.** Defecerat humanū genus per peccata ab amōnitate paradisi terrestris, & à felicitate curiæ celestis, & peru enit ad incolatum miser̄ie terrestris. Restabat damnatio ad infelicitatem infernalem. Huic misero humano generi miserus pater misericordiarum & deus totius consolationis, consolationem misit (et specialiter populo suo, de quo humanitatem assume re decreuerat) per prophetas redemptionem, æternam quoque salutem (Messia, id est, Christo, mediatore) promittendo. Christus dominus est consolatio nostra, per quem nobis prouenit æterna beatitudo. Hanc consolationem expectabat Simeon & recepit in vlnas suas accipiendo Christum dñm. Et ex hoc dimissus est in pace æternæ beatitudinis, non in res, sed in spe, sicut innuit Apostolus, ad Rom. scribēs



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- Roma. 3 Spe salui facti sumus. Et nos charissimi fratres consolationem eandem recepimus mente, quia Christū per fidem venisse certissime credimus & confitemur Brachijs quoq; geminæ charitatis eundem baiulamus & spe certa ad æternam beatitudinem tendim<sup>9</sup>.
- Spes. Spes quippe est certa expectatio futuræ beatitudinis, veniens ex dei gratia, & ex meritis præcedentibus.
- Roma. 3 Nondum beatitudinem videmus, sed per patientiam certissime expectamus. Sed dicit aliquis. Spes ex gratia & meritis prouenit, sed in hac vita scire per certitudinem nõ possumus, q; gratiam habeamus, ergo spes viatorum nõ habet certitudinem. Item: Certitudo esse non potest de eo qd potest deficere, sed multi viatores, id est, fideles ad beatitudinem tendentes, spem habentes, deficiunt à consequitione beatitudinis, ergo spes viatorum non habet certitudinem.
- Vbi sciendum, q; certitudo essentialiter inuenitur in vi cognoscitiua. Participatiue autē inuenitur in omni eo qd à vi cognoscitiua mouetur infallibiliter ad suū finem. Et sic spes certitudinaliter tendit in suum finem, id est, æternam beatitudinem, quasi participās certitudinem à fide quæ est in vi cognoscitiua, id est in intellectu: spes vero est in vi appetitiua, id est, in voluntate. Sicut ergo fides habet deum pro obiecto, in quo consistit nostra æterna beatitudo, & innititur primæ infallibili veritati: ita spes habet eundem deū pro obiecto, ad quē tendit, sicut in bonum suum & æternam beatitudinem, & innititur diuino auxilio & omnipotentia & misericordia, per quam (etiam q; gratiam non habet) eam consequi potest, vt sic ad vitam æternam perueniat, de qua omnipotentia & misericordia certus est, quicumque fidem habet. Certitudo ergo spei non est referenda ad ipsam beatitudinē adipiscendam, neq; ad præsentem gratiam, etiam si quis certitudinaliter eam nouerit habere, alioqui oporteret q; quicumq; haberet virtutem spei, certitudi-

naliter haberet gratiam, & habiturus esset æternam gloriam, quod multipliciter fallit. Sed certitudo spei refertur ad auxilium diuinũ. Vnde expectatio spei non importat dilationem, qualis est illa quæ pertinet ad longanimitatem, sed importat respectum ad auxilium diuinum, siue differatur id quod speratur, siue non. Cum enim obiectum spei sit bonum futurũ arduum, in infinitum excedens naturam humanam (tamen possibile haberi) oportet q̄ animus in illud tendens à virtute supernaturali iuuetur, quæ certissime ad est tendenti ad beatitudinem (quia deus nulli negat auxilium: sed vult omnes homines saluos fieri) quod si aliqui habentes spem deficiant à consequitione beatitudinis, hoc contingit ex defectu liberi arbitrii, ponentis obstaculum peccati, non autem ex defectu diuinæ potētis, vel misericordiæ cui spes innititur. Quapropter hoc non præiudicat certitudini spei. Spes ergo innitens diuino auxilio, tendit principaliter in deum, sicut in æternam beatitudinem. In alia vero re necessaria ad salutem tendit in ordine ad illud principale. Hic oritur quæstio, an liceat sperare in auxilio sanctorum vel hominum. Ad hanc quæstionem respondetur, q̄ spes duo respicit. Primo æternam beatitudinem, sicut finem vltimum. Secundo, diuinum auxilium, sicut primam causam inducentem ad beatitudinem. Sicut ergo non licet sperare aliud quod bonum præter beatitudinem, id est, deum sicut vltimum finem, sed solum sicut id quod est ad finem beatitudinis ordinatum, sicut est aduentus Christi Iesu, gratia dei, & similia: ita etiam non licet sperare de aliquo homine, vel de aliqua creatura sicut de prima causa mouente in beatitudinem. Licet autem sperare de aliquo homine vel de aliqua creatura, sicut de agente secundo & instrumentali, per quod aliquis adiuuatur ad quæcunq; bona consequenda in beatitudinem ordinata. Et hoc modo ad sanctos

1. Timo. 2



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Prædesti-  
natio.  
Gregor.

conuertimur, & ab hominibus etiã aliqua petimus. Vnde b. Gregorius in pri. Dialog. dicit, q̄ prædestina-  
tio iuuatur precibus sanctorum. Ecclesia dei spiritu  
sancto edocta hoc docet, docuit, & docebit vsq; in fi-  
nem seculi. Propterea cantamus: Salue regina miserã  
cordiã, vitæ dulcedo, & spes nostra salue. Beatissimã  
dei genitricem præclarissimam, spem nostrã appella-  
mus, non principalem (q̄ est deus) sed post Christum  
Iesum saluatorem nostrum, filium suum, secundariã  
& aduocatam nostram apud deum vltra ceteros san-  
ctos in impetrando efficacissimam. Spes ista quæ prin-  
cipaliter innititur diuino auxilio ad consequendum  
æternam beatitudinem, donum dei est supernatura-  
le, & virtus theologica, habens deum pro obiecto, &  
in ipsum tendens habet maximum meritum, quia de  
veneratur sicut infinitum & vltimum bonum, &  
eius misericordiã innitit. Qui vero de misericordia  
dei infinita desperat, deũ maxime inhonorat: quia quã-  
tum in ipso est, dei misericordiã in nihilũ ducit. Pec-  
cata q̄ opponuntur virtutibus theologis, sunt secũ-  
dum suũ genus grauiora peccatis alijs. Cũ em̄ virtu-  
tes theologice habeant deũ pro obiecto, peccata eis  
opposita important directe & principaliter auersio-  
nem a deo. In quolibet aut̄ peccato mortali, principalis  
ratio mali & grauitas est ex hoc, q̄ auertit se a deo. Si  
em̄ posset esse conuersio ad bonũ commutabile sine  
auersione a deo (quãuis esset inordinata) nõ esset pec-  
catũ mortale. Et id̄ illud q̄d primo & p̄ se habet auersi-  
onem a deo, est grauissimũ peccatũ inter peccata mor-  
talia. Virtutibus aut̄ theologis, scz fidei, spei & chari-  
tati, opponunt infidelitas, desperatio, & odiũ dei. In-  
ter q̄ odium & infidelitas, si desperationi cõparentur  
inuenient secũdum se q̄dem, i. scdm̄ rationẽ proprie  
speciei grauiora. Infidelitas em̄ prouenit ex hoc, q̄  
homo ipsam dei veritatẽ non credit. Odiũ vero dei,  
ex hoc, q̄ voluntas hominis ipsi diuine bonitati con-

Infidelis-  
tas.

trariaf. Desperatio aut ex hoc, q̄ homo nō sperat se  
 bonitatē dei participare. Ex hoc patet q̄ infidelitas  
 & odiū dei sunt contra deū, sc̄dm q̄ in se est. Despera  
 tio aut sc̄dm q̄ eius bonū participat à nobis. Vñ ma  
 ius peccatū est (sc̄dm se loquēdo) non credere dei ve  
 ritatem, vel odire deū, q̄ non sperare conseg gloriā  
 ab ipso. Sed si cōparetur desperatio ad alia duo pecca  
 ta ex parte nostra, sic desperatio est periculosior.  
 Quia p̄ spem reuocamur à malis, & introducimur ad  
 bona psequenda. Et ideo sublata spe, irrefrenate ho  
 mines labunt in vitia, & à bonis laboribus retrahun  
 tur. Vñ sup̄ illud Prou. Si desperaueris, lapsus in die Prou. 24  
 angustie, minuet fortitudo tua, dicit Glossa. Nihil est  
 execrabilius desperatione, q̄ qui habet, & in gñalibus  
 huius vitæ laboribus, & q̄d peius est, in fide certami  
 ne, constantiā pdit. Et Isidorus dicit in lib. de sum. Isidorus.  
 bono: Perpetrare flagitiū aliqd, mors animæ est, sed  
 desperare, est descendere in infernum. Hęc propterea  
 referre volui, vt isto piculoso tēpore, animæ vestre  
 fratres euigilent contra peccata infidelitatis & despe  
 rationis. Sicut aut desperatio contrariaf spei p̄ defea  
 ctum, ita p̄sumptio contrariaf eidē per excessum, in  
 eo q̄ aliquis sperat se veniam obtinere sine pœniten  
 tia, vel gloriā sine meritis. Et talis p̄sumptio videtur  
 oriri directe ex superbia, ac si ipsi tanti se æstimet, q̄  
 etiā eū peccantē deus non puniat, vel à gloria exclu  
 dat. Et hæc p̄sumptio est proprie species peccati in  
 sp̄m sanctum quia. s. per hmōi p̄sumptionē tollitur  
 vel contēnit adiutorii spūs sancti, p̄ q̄d homo reuoca  
 tur à peccato, de qua in Ecclesi. dicit: O p̄sumptio pes Ecclesi. 9  
 sima, vñ creata est. Oīs q̄q; motus appetitiuus q̄ con  
 formiter se habet ad intellectu falsum, sc̄dm se malus  
 est & p̄ctm. Præsumptio aut est motus appetitiuus, p̄tio.  
 qa importat quandā spē inordinatā. Habet aut se cō  
 formiter intellectui falso, sicut & desperatio. Sicut  
 em̄ falsum est, q̄ deus pœnitētibz nō indulgeat, vel



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

quod peccantes ad pœnitentiam non conuertat, ita falsum est, q̄ in peccato perseuerantibus veniam cōcedat, & à bono cessantibus opere, gratiam largiatur Cui existimationi conformiter se habet præsumptiōnis motus. Et ideo præsumptio est peccatum, minus tamen quàm desperatio: quoniam magis proprium est deo misereri & parcere, quàm punire, propter eius infinitam bonitatem. Istud enim secundum se deo conuenit, hoc autem secundum nostra peccata, Charissimi cum vera pœnitentia & bonis operibus innitatur secure super diuinam misericordiam, nullo modo de ipsa desperantes, & tendamus ad æternam vitam, & absq; vlla hæsitatione salui erimus.

¶ Tropologia candelæ quæ hoc festo portatur & de Christi sex oblationibus. Exhortatio XIII.



Blatus est, quia ipse voluit. Isaia 53. Cui voluntas in rationali vel intellectuali natura principium sit actionis, vt ostēderet deus quod non acasu & præter intentionem suam bonum nostrum ab ipso esset, expressit voluntatem suam

tam in opere creationis, quàm etiam in opere redemptionis. De primo dicit sanctus Iacobus: Voluntarie genuit nos verbo veritatis, vt simus initium aliquod creaturæ eius: Genuit, id est, creauit, iuxta illud: Istæ sunt generationes cœli & terræ, in die quando creatæ sunt. De hac dei voluntate scribit Apostolus Ephesij, dicens: Deus operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ. Hac voluntate dixit: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. De secundo, in verbis thematis: Oblatus est, quia ipse voluit. Per hoc etiam voluit nos imbuere deus, vt voluntarie & nos (quasi vicissitudinem reddend

Iacob. x

Genesi. 2

Ephesi. x

Genesi. x

tes) sacrificemus ei. Quæ enim sine voluntate fiunt, non sunt censenda opera humana, nec ullius meriti. Similiter nec ea quæ inuoluntarie fiunt. Itaque charissimi fratres, sicut hodie in misterium solennium circumire debemus, & accensam candelam manibus gestare & per manus sacerdotis offerre, ob recordationem illius processionis & oblationis quam fecit virgo mater, Christum dominum verum lumen, per manus senis & iusti Simeonis deo patri offerendo: ita inquam & nos quod specie gerimus, rerum veritate teneamus & impleamus, & voluntarie nos offeramus. Quid ergo species ista circuitus & oblationis innuit? Circuitus monet, nos debere circumire inquirendo quæ sit voluntas dei bona & beneplacens & perfecta, secundum quam nos ipsos offeramus oblationem deo in ordine Carthusiano, & non in alio. Vnusquisque enim monetur ab Apostolo, in ea vocatione qua vocatus est permanere. Non ergo alium ordinem circumeundo inquirere debemus. Sed quia in ordine Carthusiano diuersimode viuatur, scilicet per diuersa religiosa exercitia, diligenter vnusquisque inquirere debet, quod sibi ad salutem magis conueniat. & deo magis placeat. Ne ergo cum contingat errare, candelam accensam & benedictam accipiat, hoc est, rationem benedictam, id est spiritualem (quæ est vera benedictio) non animalem, neque mundialem. Est enim sicut sapientia animalis & mundialis, ita & ratio. Sit ergo ratio benedicta, id est, spiritualis, & accensa sana doctrina ut luceat in operibus bonis, quæ per manus designantur. Candela enim non accensa mortua dicitur: sic ratio sine sana doctrina, & bonis operibus mortua est. Sufficiunt tamen bona opera virtualiter, in quibus etiam si raro sana doctrina illustrata refulgeat, sed non habitualiter tantum. Habitus enim solum inclinatur ad opus bonum, sed non operatur. Operans vero ex intentione, si distrahitur, operatur tamen ex intentione

Roma. 12

1. Cor. 7



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Gregor.

Ezech. 15  
Numer. 12

virtualiter. Illa ergo exercitia assumenda sunt, quæ ratio spiritualis & sacra doctrina illuminata suadet: quæ præcipue habetur ex imitatione Christi, cuius omnis actio nostra est instructio. Sane ea quæ in Christi oblatione voluntaria seruata sunt, nos condecet in nostra oblatione obseruare, vt Christum in nobis fide & opere exhibentes, dum nos ipsos offerimus deo patri, suum filium obtulisse inueniamur. Primo à Bethlehem delatus est Iesus in Hierusalẽ, ideo Bethlehem reliquit. Bethlehem dicitur domus panis vel carnis (secundum aliam interpretationem quam Anthonin<sup>9</sup> ponit) & insinuat nobis, quod in nostris exercitijs & oblationibus debemus curam carnis relinquere, vel etiam panis, illius scilicet cuius facietas Sodomitis causa exitit peccati maximi, vt est in Ezechiele. Filij quoque Israel nunquam Aegyptum reliquissent, si sollicitudinem habuissent, aut curam quid in deserto commesturi erant. Et quodcumque curam carnis, vel panis habuerunt, semper grauius offenderunt, & puniti fuerunt. Multo grauius nos offendemus, si de cibis corporalibus non secundum rationem spiritualem, id est, propter naturæ necessitatem, sed secundum rationem animalem & sensualem, id est propter voluptatem & curiositatem curam carnis habere voluerimus, quibus sine sollicitudine dominus panem. i. omnem cibum, & omnia necessaria transmittit. Mali filij Israel non erant simplici cibo contenti. Maria vero mater dñi curam carnis non fecit, sed totam spem suam in suo dulcissimo filio Iesu collocauit. Idcirco cibata, vestita, custodita fuit ab angelo, à sancto Ioseph, & à beato Iohanne. O quod utile est se totum iactare in dño, & ob eius dilectionem nihil de se curare, hunc angeli attendunt, sancti adiuuant, deus sollicite curat. Secundo oblatus est Iesus à patribus suis. i. à patre deo, à matre homine, & à patre putatiuo. Sed quia opera sanctissimæ trinitatis sunt

indivisa, idcirco singulæ personæ Iesum obtulerunt. Sic in nostris exercitijs & oblationibus pater nos dirigit per sp̄e constantē, ne in ipsis per quancūq; tentionē deficiamus, aut ab arrepto proposito Carthusiano, desiderio aut voluntate, aut fuga recedamus. Filius vero verbū dei nos dirigat per sua sancta cōsilia, ne erremus. Spūs sanctus nos etiā dirigat, purificando ab omni inordinato affectu, in motu exercitiotum. Ferat nos deniq; purissima virgo Maria in exercitijs nostris, id est, pura intentio, & non maculata vel mixta, ita q̄ nullus respectus nos ducat, sed solū gloria dei, quā super omnia & in omnibus quærere debemus, quia tenemur deū super omnia diligere. Ioseph autē nos portat in exercitijs, qm̄ de bono in melius semp̄ accrescere (scdm̄ nominis illius interpretationē) curamus. Tertio Iesus q̄ oblatus est, fuit Christus, sic Christianus Carthusianus Christus sit in suis exercitijs imitatione virtutū. Sit humilis vt Christus, sit patiens & mitis vt Christus, sit paup̄ vt Christus, sit charitativus & benignus vt Christus. Sic per singulas virtutes ascendat ad Christum, quatenus p̄ similitudinem factus Christus, oblatio de seipso facta, accepta sit deo tanq̄ Christi. Quarto Iesus oblatus est in tēplo in Hierusalē. Sic Carthusianus in tēplo seipsum totū in sanctis exercitijs offerre debet, in laudibus diuinis p̄seuerādo, & nō excurrēdo, v̄ se absentando, ibidē vigilāter vocēq; virili cantādo nec aliqd̄ aliud tūc opando, nō libros voluendo, aut deuotionalia inspiciēdo, & similia agēdo, q̄a (iuxta sc̄m̄ Bern.) Spūs sanctus gratū nō recipit, qcquid aliud q̄ debes, neglecto eo q̄d̄ debes, obtuleris. Videat ca. 39. pri. par. antiquor. parag. 2. In his est magnus defectus ap̄d̄ nōnullos. Itē in sacro tēplo debet Carth. p̄ ceremonialia deū honorare, deū adorare, sacris meditatiōib⁹ insistere, sacri altaris hostias deuotiss. imolarē, neminem irritarē, Et hæc fieri debēt in Hierusalē

Deuter. 6



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Psalm. 75

interpretatur visio pacis. Videatur ergo in pura conscientia pax, habeatur cum deo non deceptoriam pax teneatur cum fratribus in conuersatione pax, optet ea quæ habebitur in beata vita pax. Sic fiet, vt sit cū Carthusiano pacifico ille, cuius factus est in pace locus. Sic vixit in templo gloriosa dei genitrix semper virgo Maria. Sed postquam materiale templum reliquit, semper in spirituali templo remansit. Vbi enim deus, ibi templum dei. Sicut vbi Papa, ibi Roma. Semper ergo in templo erat, quia semper cum deo erat. Deum concepit, deum generauit, deum nutriuit deum hodie in templo deo obtulit. Sine præsentia dei filij sui viuere non valebat. Vbi Iesus, ibi Maria In nuptijs virgo spiritualissima atq; purissima erat, quia Iesus ibi erat. Sub cruce verecundissima virgo, & contemplationis magistra, in tumultu populorum & turbarum erat, quia in cruce Iesus erat. Et multo magis ibi Maria, vbi Iesus ambulabat, vbi prædicabat, vbi orabat, quantum decebat & expediebat.

¶ Quinto Iesus hodie per manus senis, iusti, & timorati Simeonis deuoti in orationibus suis, & spiritu sancto pleni deo oblati sunt. Hic Simeon est forma omnium offerentium munera deo, vt sint obediens, iusti, timorati, deuoti, & spiritu sancto pleni. Sed forte offerens in his deficit. Offerat ergo exercitia & ablationem Carthusianus pauper spiritu, per manus, id est, per auxilia & consilio seniorum iustorum & deuotorum, præcipue prælatorum suorum, qui sunt Simeon per interpretationem nominis, id est, obediens, propter obedientiam eis commissam circa curam animarum. Sic fecit gloriosa dei genitrix semper virgo Maria. Ipsa quippe paruula existens, parentibus obediuit. Puella facta antiquo templi sacerdoti obtemperauit. Deinde vero suo sanctissimo Ioseph, & plenissime secundum omnem modum domino Iesu Christo filio suo, & vniuersali ecclesiæ

subiecta erat. Ipsa etiam totum Christum in manib<sup>9</sup>  
 & potestate Simeonis obtulit. Sic etiam Carthusianus totum se offerre debet deo per manus sui superioris. Non licet hic facere fraudem, deus non irridet, non fallitur. Ipse munus & cor offerentis plene insuetur. Fratres: Modicum fermentum totam massam corrumpit, Sic modica proprietates, & modica inobedientia & incontinentia, & carnalitas & mundalitates, & statutorum transgressio in genere peccati mortalis (sed non venialis) totam professionem & oblationem deo abominabilem reddit, ut patet de multis, qui & si statum religionis cum deuotione assumpserant, quia tamen totum se deo non dederant, totum amiserunt. Hi computantur cum Iuda, & Anania, et Saphyra, & Simeone mago, & cum omnibus religionis simulatis. Sexto in oblatione domini Iesu oblatis sunt par turturum, vel duo pulli columbarum, ad inueniendum quod Carthusianus se & sua exercitia offerre debet in charitate & castitate, & alijs virtutibus et conditionibus, quae in illis auibus per sua naturalia significantur. Debet etiam se redimere, sicut Iesus fuit redemptus qui non sicis, id est, mortificatione quinque sensuum pro redemptione peccatorum animae suae.

Septimo, sicut in oblatione pueri Iesu Simeon ex hilaratus cecinit iubilans: Nunc dimittis, & Lumen ad reuelationem gentium. Et sancta Anna occurrit confitendo domino, & loquendo de Iesu omnibus qui expectabant redemptionem, sic ex oblatione Carthusiani praescripta, sequetur haud dubium laeta & propria obedientia, deuota & integra humilitas, pax cordis, lumen verae sapientiae, & occurret abundanter gratia dei cum confessionibus & laudibus, cum illuminationibus, & reuelationibus & tandem sequetur redemptionis a praesenti miseria, & succedet aeterna gloria.

## ASSUMPTIO MARIAE.



Titulus Quartus.

**M**aria quomodo sit ciuitas dei, eius demq; XIII. proprietates. Exhor. I



Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas dei. Psal. 86. Quamuis hæc verba ad literam dicantur de gloriosa ecclesia, congruentissime tñ applicari possunt & exponi de gloriosa ciuitate, in qua deus gloriæ habitare dignatus est. De gloriosa in-

quã matre & virgine Maria, q̄ est nobilissimum mēbrum ecclesiæ, quã rex gloriæ hodierna solennitate super oēs gloriosos spūs cœlesti gloria glorificauit. Quæ aut̄ sint illa gloriosa, q̄ de matre dñi in qua tanquã gloriosa ciuitate requieuit rex gloriæ, dicta sunt, breuiter pro veneratione tantæ solennitatis tangam & vestra charitas patienter audiat obsecro.

XIII. quæ ad gloriosam ciuitatem requiruntur.  
I.

Ad gloriosam ciuitatem requiritur, primo quod sit bene fundata, vt fundamentum ædificio correspondeat. Aedificium vero spirituale crescit quousq; perueniat vsq; ad conspectum dei, quod valde excedit humanam fragilitatē. Ergo necesse est quod fundamentum profunde iaciatur, quod sit per humilitatē, quæ est profunda cordis ante conspectum diuinæ maiestatis inclinatio. Hęc virtus excellentissime fuit in Maria. Vnde dicit Ambrosius: Humanum sensum & intelligentiam excedit Mariæ humilitas. Ideo ait Bernardus. Nunq̄ sup choros angelorū ascendisset, nisi se vltra oēs hoies humiliasset. Quia dicit Am. Quanto quis abiectior sit in hoc seculo, tanto magis exaltatur in futuro. Secundo quod sit bene murata. Murus spiritualis est castitas, q̄ mentē custodit à cogitationibus carnalibus delectabilibus cum cōsensu, & ab omni inquinamento corporis & gestibus lasciuia prouocantibus. In Maria vero fuit purissima virginitas, cū superstupenda fecunditate prolis, super oēm castitatē, Ipsa exemplū castitatis omnibus præ-

Ambrosi.  
Bernard.

Ambrosi.  
II.  
Murus spiritualis.

buit, prima virginitatis votū emittens. In alijs licet pulcherrima esset, non concupiscentiā, sed castitatem prouocauit. ¶ Tertio quod sit munita turribus. Hoc fit in spū per charitatē. Notandū est autē, quod charitas tria facit in nobis. Primo nos & nostra deo vnit, & virtutes viuificat, atq; conglutinat, & sic per vniuersam spūalem structuram diffundit, qā sine charitate nulla est vera virtus. Et designat p̄ oēm id quod in structura ciuitatis vnionē importat, sicut sunt cæmentū, clauī, & hmōi. Scđo charitas nos ab hoste defendit, & tūc signat p̄ turres. Tertio ingressum deo ad nos parat, & egressum nobis in deū, & sic signat per portas. Beatissima ȳo dei genitrix hāc virtutē ī summo habuit, vt patet p̄ V. Albertum, qui ait: Charitas Mariæ fuit maior adhuc in via, q̄ charitas omnis creaturæ, q̄ ad substantiā, sed nō q̄ ad actū. Modo vero in patria est maior, etiā q̄ ad actū. ¶ Quarto, regis q̄ ciuitas sit diues. Maria erat diues p̄ paupertatē, scđm Alber. Paupertas mētis potius q̄ sensus facit hoīem diuitē. Nō est em̄ aliqd pauperius nihilo. Ois autē creatura ex se nihil est, in deo autē vita est. Ergo q̄ in creatura nō gescit, sed cū deo vniē, diues est, & q̄ magis est ditior, & q̄ maxime, est ditissimus. Sic fuit in beatissima virgine Maria. ¶ Quinto q̄ sit bene custodita. Hoc fit spūaliter per discretionē, q̄ in Maria specialiter fuit, vt nec ī medio virtutū vel in minimo desitauerit, ex cōmuni sententia doctoz. ¶ Sexto q̄ sit libera. Mater ȳo dñi fuit libera ab omni peccato. Vñ ait Aug. Cū de peccato agit, de Maria nullā volo, pr̄sus habere mētionē, qā scimus qd̄ illi plus collatū est gratiæ ex omni pte vincēdi p̄ctm̄, q̄ concipere & parere meruit eum quē nullum constat habuisse peccatū. ¶ Septimo q̄ sit pacifica. Mater dñi in seipsa pacifica fuit, qā caro sua mundissima nullā sibi ad peccādū molestiā intulit. Mundus eā non delectabat ad māiū Dæmones etiam eam non tentabant, sed fugerunt.

III.  
Charitas  
tria facit  
in nobis

Albertus.

III.

V.

VI.

August.

VII.



## D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- Eusebius.** Vnde Eusebius: Dæmones magis terrentur Mariæ patrocimo, quàm suo supplicio. Ipsa etiam alijs pacè fecit, offerendo suum dilectissimum filium pro humani generis reconciliatione. Vnde est illa beatitudo: Beati pacifici, quoniam filij dei vocabuntur. Ipsa autè & matris nomen promeruit.
- Math. 5**
- VIII.**  
**Albertus.** ¶ Octauo requiritur ad gloriosam ciuitatē, quòd sit pulchra. Maria vero secundum Albertum, in naturalibus tam intrinsecus quàm extrinsecus, quàm etiam in facie, fuit pulcherrima. In gratuitis excedit omnes sanctos, quia ex quo in gloria (quæ est perfecta gratia) excedit, ergo etiam in gratia, per quã gloriam meruit. In gloria excedit, quia si ceteri iulij fulgebunt sicut sol, qualiter ipsa fulgebunt? Si serui & ancillæ Christi, quid mater eius? Vnde in generalibus delictijs excedit omnes sanctos, quia iucundius gaudet clarius lucet, & nobilius viget, quæ tria sunt generalis delictiæ cœli, secundum Augustinum. Ergo est pulcherrima. Cum etiam secundum Anselmum, ea puritate niteat, qua maior sub deo intelligi nequit.
- Math. 13**
- Anselmus**
- IX.** ¶ Nono ad gloriosam ciuitatem spectat quòd ad eam pauperes refugium habeant. Sic ad Mariam oēs pauperes peccatores securum accessum habent, consolatione plenum. Ipsa est elemosynaria dei, non est tenax nec auara: imò manus suas aperit inopi, & palmas suas extendit ad pauperes. Ideo diuina misericordia commisit misericordissimæ matri nostræ mittere salutis nostræ, secundum Augustinum.
- Prouer. 31**
- Bernard.** Bernardus: Nil nos habere voluit, quod per manus Mariæ non transiit, si quid salutis & gratiæ habemus ex ea nouerimus redundare. Ideo hortatur beatus Hieronymus. In omni opere quo quis exercetur, Mariæ gratia inuocetur. De quo sanctus Augustinus præsumens ait: Scio me non posse perire, præ nimia pietate Mariæ.
- X.** ¶ Decimo requiritur quòd sit ciuitas populosa, In

Maria omnes domus, vici, & plateæ plena sunt populis, quia potentæ animæ, vires, iensus, intellectus, voluntas, &c. plena sunt virtutibus. Hieronymus: Nullo genere virtutum vacavit, cui angelus plenitudinē gratiæ promisit. Bernardus: Vtinam mihi tot essent linguæ, quot stellæ cæli, & omnes possem in laudem conuertere genitricis dei, nec nimiam eius exprimerem valerem virtutem.

Hierony.  
Bernard.

¶ Undecimo quoddam sit irrigua aquis. Maria est plena fontibus gratiæ. Vnde Gabriel: Aue gratia plena scilicet in naturalibus gratuitis, & in gloria. Et Bernardus: Maria est tāta, vt nullus sanctorum sit gratior, imò excedit gratiam omnium sanctorum.

XI.  
Lucæ r  
Bernard.

¶ Duodecimo quoddam ciuitas abundet. Maria abundat secundum venerabilem Albertum, in multitudine miserationum. Abundat etiam in gratia, vt prædictum est. Et in gloria. De qua Augustinus. Si omnium nostrum membra verterentur in linguas, minimam scintillam gloriæ suæ, scilicet Mariæ, non possemus explicare. Vnde etiam dictum Damasceni verum est scilicet quoddam à nullo illustrium vincitur.

XII.  
Augustin.  
Damasc.

¶ Tertiodecimo requiritur ad gloriosam ciuitatē quoddam sita in alto. Maria altissime super omnem creaturam sita est in cælis. Et semper in alto sita fuit per excellentiam priuilegiorum, in tantum quoddam alti locari non posset, nisi fieret deus, teste venerabili Alberto. Est enim virgo perpetua, & mater dei, hoc vnicum priuilegium adeo eam exaltat, quoddam sanctorum merita & dignitates (quanquam mirabilia de diuersis sanctis legantur) velut sol lucem stellarum occultat. Non enim ambigimus omnipotentem & sapientem & bonum dominum & deum oīem eam præ cæteris omnibus suis gratiis & donis ornasse, & meritis dorasse, quam suam voluit esse genitricem. Quam quia nostram in cælis voluit esse aduocatam & matrem, debemus sicut boni filij eius esse

XIII.  
Albertus



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

memores, eius ruminare excellentias & dignitates, eius vestigia pro posse imitari, sicut & Christi. Arctius parentes diligunt filios quos sibi intuentur similiores, & ad obtinendum beneplacito suo respexerint promptiores. Quod charissimi vt facilius impetremus, oremus: Deus qui beatam virginē, Mariā ab omni peccato immacularam conseruasti, innumeris gratiis ornasti, excellentissimis donis & meritis ditasti, spiritu sancto impregnatam tuum filium tibi cōsubstantialē sine virginitatis dispendio cum maximo gaudio parere ordinasti: imitatione perfecta vitæ eiusdem Christi filij tui sublimasti, singulari compassione dilecto filio tuo & suo compati tanquā speciali martyrio condonasti, eius quoque resurrectione iucundissime recreasti, & post longa amoris suspiria hodierna die in anima pariter & corpore super omnem puram creaturam sempiterna gloria in cælis coronasti, concede nobis eius intercessionibus veniam peccatorum, gratiam adoptionis & imitationis Christi filij tui, ac piissimę matris eius tanquā verorum tuorum filiorum profectum virtutum, ac bonorum morum, & post hanc vitam statim in æterna beatitudine societatem felicem intrare omnium sanctorum.

¶ **Beatę Marię Assumptio quō & quibus fuerit admirabilis. Exhortatio II.**



Væ est ista, quę ascendit de deserto delitiis affluens innixa super dilectum suum. Cantic. 8. Admiratio est de re magna & insolita, præcipue si fuerit sola. Idcirco cum assumptio fragilis sexus femine in anima & corpore fieret, & facta sit super omnes ordines angelorum, merito dignum erat quoddam de hoc angelorum celsitudo admirans, & nos homines vsque in finem mundi admirantes, de re insolita & magna in sola femina, quę nec similem

antea nec habere sequentem promeruit, diceremus: quæ est ista quæ ascendit de deserto delictis affluens innixa super dilectum suum? Quapropter dicit beatus Bernard. Generationem & assumptionem Mariæ quis enarrabit? Quod si oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit deus diligentibus se, quod tunc præparat deus gignenti & præ omnibus diligenti se? Et quis hoc eloquetur? Itaque non immerito sancti angeli congaudentes gloriosæ virgini, admirantes glorificationem eius, dixerunt. Quæ est ista? non quod ignorarent quæ esset, sed more humano (quæ servat tempus sacra scriptura) interrogabant. Sicut dicimus quoniam alicui aliquid magni accidit. Quis est? Quemadmodum dixerunt de Saule. Quæ nam res accidit filio Cais? & quis est pater eius? & cæ. licet bene omnia scirent. Et quia ea quæ acciderunt Mariæ scemina simplici excedunt omnem admirationem & laudem, merito fecerunt angeli sancti admirativam quæstionem. Et nos congaudentes beatæ & gloriosæ virgini eandem faciamus, dicentes: Quæ est ista? & cæ. An non sit mirabile quod ipsa virgo deum infinitæ maiestatis & gloriæ, immortalem, omnipotentem, et totius orbis dominatorem (virginitatis gloria præstante) concepit & genuit ad mortalitatem, infirmitatem, & servitutem? Et quod Christus rex angelorum tantam reuerentiam impendit feminæ (iâ suæ matri) ut super se inniti præmitteret, & super omnes choros angelorum extolleret? Merito ergo cum sanctis angelis miramur, dicentes & cantantes: Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & uniuersi pulueris pigmentaria? Ascendit nepe hæc virgo de hoc neque seculo sicut virgula diminutiue dicta, propter virtutem humilitatis. Nunquam enim secundum sancti Bernardi sententiam, super omnes choros angelorum ascendisset, nisi super omnes se, vel sub omnibus, hoc est, magis quam omnes se humiliasset. Erecta

Bernard.  
Isaia 64  
1. Cor. 2

1. Reg. 10

Bernard.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

tamen extitit per maternalem dignitatem, & alte ascendit, per dei contemplationem, sicut virgula fumi ascendit & exaltat, confecta ex aromatibus myrrha, per sensuum mortificationem, & thuris per odoriferam orationem, & vniuersi pulueris pigmentarii, per omnium virtutum & gratiarum perfectionem, quæ sit à pigmentario, id est, à spiritu sancto, qui est omnium bonorum artifex. Sed quis responderit nobis quæ nam hæc sit? Ipse plane propheta Isaias respondet: Hæc est virga de qua dixi, imò spiritus sanctus per os meum: Egredietur virga de radice Iesse, & flos, id est, Christus, de radice eius ascendet. De qua virga sanctus Bernardus sic ait: O virgo virga sublimis, in quam sublime verticem sanctum erigis, quia vsq; ad sedentem in throno, vsq; ad dominum maiestatis, O virgo, vere planta es cælestis, preciosior cunctis, sanctior vniuersis. O vere lignum vitæ, quod solum dignum fuit portare fructum salutis æternæ. Hæc etiam secundum beatum Augustinum est mater dei, regina cæli, porta paradisi. Ex quo igitur est mater dei, debuit (secundum Damascenum) sublimari ad filium, sicut filius ad eam descenderat. Ex quo est regina cæli, debent ciues cælestes eam suam reginam habere, qui habent & regem. Ex quo est domina mundi, & porta paradisi, debent homines deuoti, qui calumniam patiuntur, à diabolo insidiante, à mudo falente, à carne seducente, appellare ad eam tanquam auscultam, & miserabitur. quia mater est misericordiarum. Quod si iustitia diuina clausisset cæli portam, tamen recursus est ad eam, quia porta paradisi est. Nec claudetur hæc porta, quo minus per eam pateat ingressus ad paradysum & æternam vitam per vllam repulsam, in qua nitent tantæ charitatis & amoris insignia. Ostendit quippe filio pectus & vbera. Singularem enim materno amore diligit hæc mater (præ cæteris parentibus) filium, quia aliorum parentum amor

Isaiæ 11

Bernard.

diuiditur in patrem & matrem. Hæc vero sola parens est, idcirco perfectior amor. Est etiã in ea amor mutuus maximus. Inquit enim Ambrosius: Nihil sic in fertum est menti humane, quam reamare amantem. Cum ergo hæc sanctissima & iustissima virgo sciret se à deo ultra omnem puram creaturam plus dilectã, eo plus reamabat. Propterea excellentissimam charitatem & amorem præ cæteris in ea considerantes, re Æte sancti angeli admirantes dicere poterant, & nos cum ipsis. Quæ est ista quæ progreditur quasi auro- ra confurgens pulchra vt luna, electa vt sol, terribi- lis vt castorum acies ordinata? Aurora est iucunda visu, luna mutas, sol perfecti est decoris, acies casto- rum est terribilis. Sic beata virgo iucunda facta est hodie omnibus electis, mutata est in carne à corrup- tione & immortalitate, perfecta in felicitate & glo- ria, terribilis vero dæmonibus & peruerfis homini- bus. Huic quæstioni respondet psaltes Dauid: Hæc est illa de qua dixi: Astitit regina à dextris tuis, in ve- stitu deaurato, circumdata varietate. Astitit enim, quæ nunquam cecidit per aliquod peccatum. Astitit à dex- tris, quia in potioribus bonis gloriæ ultra omnem puram creaturam, in vestitu deaurato, id est, fulgida charitate, circumdata varietate, id est, priuilegio omni- um sanctorum, quorum omnium perfectionem obtinet in cælo. Propter dignitatem maternalem prædictam ascendit hodie gloriosa virgo mater, glorificata in anima & corpore. Quod admirantes sancti angeli, dicere poterant, & nos: Quæ est ista quæ ascendit de deserto, delitijs affluens, innixa super dilectum suum? Mirandum reuera est, quod de deserto mundi huius immunis à peccatis, & integra cum anima & corpo- re ascenderit. De quo deserto dicitur in Deuterono- mio: Ductor fuit dominus deus tuus in solitudine, in qua erat serpens, flatu adurens, scorpio & dispas Per serpentem designatur diabolus, qui flatu super,

Ambrosi.

Psalm. 44.

Deuter. 8



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

bia & inobedientiæ, & obstinatione ( quibus ipse ple-  
 nus est) adurit corda hominum, à cui<sup>9</sup> morfu nemo  
 curari potest, nisi aspiciat serpentem æneum, id est,  
 Christū, q̄ fuit humilis corde & obediens patri vsq̄  
 ad mortem crucis, & ducibilis sicut ouis. Per scorpi-  
 onem, qui primo blanditur, & postmodum pungit,  
 designat delectatio carnalis. Per dipsas ( q̄ latine dici-  
 tur situla, & quæcūq; momorderit, is sitiperit, adeo  
 parua, vt cum calcatur non videatur, cuius venenū  
 ante extinguit q̄ sentiat, nec tristitiam sentit mori-  
 turus) signatur auaritia & proprietas in religiosis, q̄  
 auarus & proprietarius semper sitit, & in paruis reb<sup>9</sup>  
 etiā contrahitur, & animam occidit sine tristitia an-  
 te q̄ aduertatur. De ijs tribus nō possunt se cauere ho-  
 mines, quin interdum saltē aliquātulum pungantur.  
 Sola hæc regina gloriæ intacta & incoquinata, a-  
 scendit delitijs affluens. Delitijs fruitur gñalibus &  
 cōmunibus omnibus beatis & specialibus quibusdā  
 & singularibus nonnullis in excellentissimo gradu,  
 q̄ scdm Damascenū, à nullo illustrium vincitur. Alij  
 siquidem habent vltra cōmunem beatitudinem aure-  
 olam. Hæc autē coronā duodecim stellarum. Alij in-  
 duuntur vestibus albis, hæc est amicta sole. Alij gau-  
 dent de virginitate, hæc vero de virginitate & foccū-  
 ditate. Alij sequuntur agnū quocunq; ierit, hæc autē  
 innixa est super dilectum filium suum quæ genuit. Id  
 circo merito dicimus cum angelo: Quæ est ista quæ  
 ascendit de deserto, delitijs affluens, innixa super di-  
 lectum suum? Cui quæstioni respondeat ipsa virgo  
 beata dicatq;: Nolite mirari. Deus iustus qui retribuit  
 vnicuiq; iuxta opera sua. Ego dilectum meū in vte-  
 ro meo alui, eundem peperī & nutriui, perfectissime  
 imitata sum eū in terra. Ideo nūc plenissime cōfidē,  
 do innitor ei, & omnibus delitijs eius affluo in cælo.

¶ Nonnulla in diuino officio, ex sacra

Scriptura beatæ Mariæ applicata  
elucidantur. Exhortatio III.

**I**N plenitudine sanctorum detentio mea. Ecclesi.  
24. Aduertendum, quod plenitudo quæ designat  
perfectiorem numerum, ut patet ad Rom. ubi dicitur  
Si delictum eorum diuitiæ sunt mundi, & diminutio  
eorum diuitiæ gentium, quanto magis plenitudo eorum. i.  
magnus numerus eorum. Quæ designat perfectiorem rei  
ut patet in Apoc. ubi dicitur: Non enim inueni opera  
tua plena. i. perfecta. Et istis duobus modis sancti non  
dum sunt perfecti, nec est plenitudo eorum quia nec numerus  
sanctorum in cælis plenus est, nec ipsi iam ibidem existen-  
tes perfecti sunt, donec corpora sanctorum cum animabus  
glorificata fuerint. Sed quia certissime utraq; plenitudo  
sanctorum futura est, & impetuum duratura, propter certi-  
tudinem, dicit gloriosa dei gen. In plenitudine sanctorum  
detentio mea. Sicut dicitur in Psalm. ex persona Christi.  
Foderunt manus meas, de futuro loquens tanquam de  
preterito, propter certitudinem prophetiæ. Utraque tamen sanctorum  
plenitudinem in seipsa beata dei gen. possidet iam anima  
& corpore glorificata, & impleta sunt in ea verba libri  
Sapientie. Omnia in mensura & numero & pondere di-  
sposuit. Corpus quippe eius habet omnia membra, & ossa  
& organa, &c. Et hæc habet debitam mensuram, i. debi-  
tam proportionem. Et habet debitum pondus. i. rationem quæ  
sic creata sunt, & habet virtutem & actionem, &c. quæ sunt  
pondus. Habet etiam corpus certas dotes. scilicet incorrupti-  
bilitatem, impassibilitatem, agilitatem, subtilitatem, claritatem,  
&c. Et hæc habent mensuram, & etiam pondus. i. ratio-  
nem, & virtutem, &c. Similiter dicendum est de viribus  
animæ, & potentijs, & dotibus eius visione, tentatione  
fruitione. Et hæc omnia beata Maria habet in supremo  
gradu, ultra omnem partem creaturam. Ergo bene dicit  
In plenitudine sanctorum, detentio mea. Possu-  
mus tamen dicere quod plenitudo quandoque

Rom. 11

Apoc. 3

Psalm. 21

Sapient. 17



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

designat perfectionem rei, non omnimodā, sed pro  
ut nunc est. Sicut dicimus de amphora semiplena, q̄  
est ita plena sicut hester no die fuit. Et de conuentu  
viginti monachorum si decem mortui fuerint, dici-  
mus de residuis decem, conuentus totus, vel plenus  
(quod idem est) præfens est, &c. Sic est gloriosa dei  
genitrix in plenitudine sanctorum, quæ scilicet modo  
in cælis est. Sed nunc charissimi consideremus quali-  
ter gloria dei genitrix ad hanc plenitudinem tā suā  
quā etiam aliorum peruenerit, & secundum monita  
sancti Hieronymi in sermone hodierno, imitemur eā  
quæ plena ad plenitudinem peruenerit, quia nullus ad  
plenitudinem sanctorum peruenerit, nisi plenus. Est  
tamen diuersa plenitudo secundum vniuscuiusq; ca-  
pacitatem. Magnum dolium dicitur plenum vino, &  
etiam semipinta dicitur plena. Sic Christus est plen⁹  
gratia, & Maria, & Stephanus, & Apostoli, & sic alij  
sancti. ¶ Notandum quod dominus Iesus æterna  
sapientia, verba de se scripta in Ecclesiastico, accom-  
mo dauit benedictæ matri suæ, ad loquendum nobis  
Dicit ergo in quotidianis horis eius (quæ designant  
diuersa tempora ipsius) non in matutinis (quæ dicitur  
in medijs tenebris, & significant tempus quā non-  
dū erat cōcepta) sed in laudibus, quā iā lux incipit ap-  
parere (quo tempore dici debent) & significant tem-  
pus quā erat concepta in utero iam utiq; existens, sed  
nondum erat orta. ¶ Ego quasi vitis fructificauit  
suauitatem odoris. Odor vitis est gratissimus, pellēs  
oīa venenata. Fructus autē eius lætificat deos & hoīes  
Sic mater dei ab hora conceptus sui optima opinōe  
& fama resperfit ecclesiam, & repulit oīa venenata, i.  
peccata. Fructus autē eius, i. dominus Iesus Christus,  
deos, i. angelos lætificat, & hoīes. Vel fructus eius  
sunt opera virtutū, ex quibus tanquam ex floribus  
bonæ actionis producuntur. Vnde subditur: Et flores  
mei fructus honoris & hone statis, Quia sicut dñs Ie

Hierony.

Iohan. 1  
Lucæ 1  
Actu. 6  
Actu. 2

Ecclesi. 27  
Iudic. 9  
Capitu. ad  
Laudes.

sus, ita & opera matris eius omni honestate plena  
 sunt, & honore digna. Ad istud capitulum, & dictum  
 gloriosæ virginis non habemus responsoriū, q̄a tan  
 tæ gratiæ & omnimodæ innocentæ, & vbertati hu  
 iusmodi fructificationis respondere non possum⁹  
 Responsoriū quippe, sicut in verbis continet propri  
 am materiam laudis, ita etiam significat ex nomine  
 quoddam tali materiæ respondere per imitationem debe  
 mus. Sed habemus velliculum quo monemur tantū  
 ac talē virginē admirando attendere dicēdo. Versus  
 quippe velliculum in diuinis, & si habeat in verbis  
 propriā materiā laudis, in nomine tñ gerit q̄ debeas  
 mus nos à distractionibus ad deum, vel sanctos vel  
 nos ipsos per attentionē conuertere. Hora prima, or  
 to iam sole. i. Maria edita, ipsa gloriosa dei genitrix  
 gloriat̄ in dño de virtutibus & meritis, sibi & omni  
 bus hominibus saluandis, necessarijs, dicens. Ego  
 mater pulchræ dilectionis, &c. dicit se matrem virtu  
 tum, quia opa hoīs dicunt filij eius secundum Augu  
 stinū super Psal. Dñe exaudi primū. Pulchræ dilecti  
 onis, quia eius dilectio est charitas, ad cuius compa  
 rationem ceteræ dilectiones sunt turpes, q̄a carnales  
 vel seculares. Et timoris, q̄a timor reuerētialis & cha  
 ritas sunt inseparabiles, quia quantum amas deū, tan  
 tum reuereris vel times, & e contrario. Malus autem  
 & inordinatus timor expellitur à charitate. Et agni  
 tionis. i. fidei, Et sanctæ spei. Hæ sunt virtutes theolo  
 giæ diuinitus infusæ, Sequitur: in me gratia omnis  
 vitæ, scilicet moralis, p̄ virtutes morales ex dei gra  
 tia infusas. Vel per virtutes morales acquisitas indus  
 tria rationis. Vnde subdit. Et veritatis. Quia nisi  
 virtutes acquisitæ rationis & veritatis luce perfuns  
 dantur, nihil sunt. Hoīs enim esse, est secundum rati  
 onē esse. Quapropter prudentia inter virtutes mora  
 les primatū tener, q̄ est in intellectu practico. Sequit̄.  
 In me ojs spes vitæ, sc̄ beatæ. Quia spes est certa

Capitulum  
 ad primā.

Spes quid



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Pfal. 109

Capitulum  
ad tertiam.

expectatio futuræ beatitudinis, veniēs ex dei gratia & meritis præcedentibus. Innuunt igitur in ijs verbis beatæ dei genitricis merita. Sequitur: Et virtutes. Quia in æterna beatitudine apparebit virtus, vel potentia eius, sicut & de Christo dicitur in Psal. Tecum principium in die virtutis tuæ, in splendoribus sanctorum. Huic capitulo & dicto sanctæ dei genitricis, responsoriū canimus plenum laude, dicētes: Ave Maria gratia plena. Et per versum ad causam tantæ laudis vertimur dicendo. Dominus tecum. Deinde congratulantes beatæ virgini, gloriam deo dicimus. Per istud etiam responsorium innuimus quod beatæ virginis per gratiam dei has virtutes, imitando respondere volumus. Et statim per versiculum ad eam admirandam vertimur, dicētes: Bñdicta tu in mulieribus. Et benedictus fructus ventris tui. Hora tertia, quā sol in altum proficit, quā hora est spiritui sancto deputata, & illa hora venit in Apostolos, & profectum Mariæ significat, dicit beata virgo. ¶ In omnibus, scilicet virtutum exercitijs, requiem quæ suam, quæ in solo deo ponenda est. Vnde sequitur: Et in hæreditate domini morabor. O quis digne excogitare potest exercitia huius virginis, quibus omnibus diebus & in templo domini aptabatur ad concipiendum filium dei de spiritu sancto. Cum autem esset aprata & dignificata per gratias, per virtutes, per merita, & omnem spiritus sancti operationem, tunc inquit, beata virgo, præcepit & dixit mihi ( scilicet per angelum suum ) creator omnium, & qui creauit me, requirit in tabernaculo meo, scilicet corporis primo, & postmodum domus. Hinc cantamus responsoriū, benedicendo eam. Benedicta tu in mulieribus. Per versum vertimur ad causam tantæ benedictionis. Et benedictus fructus ventris tui. Deinde gloriam deo dicimus. Per istud vero responsoriū respondemus quod omnem requiem nostram in solo deo ponimus: & eam in tabernaculo cordis nostri quotidie scilicet præce-

ptum eius) quod est quieta conscientia, vt ibidē qui  
 escere dignetur, imitando beatā virginem recipimus  
 vt cū ea benedicere mereamur. Et statim ad eā admiran-  
 dam per versiculū vertimur, dicentes: Diffusa est gra-  
 tia in labijs tuis, propterea benedixit te deus in æter-  
 nū. Hora sexta qñ iam sol in axe cœli figitur, & per  
 fectionē vitæ virginis gloriosæ repræsentat, quā ha-  
 buit conuiuendo filio suo scđm formā euangelij ho-  
 dierni, cū Martha ministrando, & cū Maria contem-  
 plando, dicit. ¶ Et sic in Sion firmata sum. i. in vita  
 contemplatiua, qā Sion dicitur speculario, vbi erat tem-  
 plum dñi, & ibidē morabantur religiosi, & offerebant  
 mystica munera. Et in ciuitate sanctificata similiter  
 requi. i. in vita actiua, qā in ciuitate morabantur popu-  
 lares fideles, deo seruientes in vita actiua. O quid fu-  
 it Mariæ tot annis conuersari cū filio deī ei necessa-  
 ria ministrare tāq̄ mortali homini, secū loq̄, sedere,  
 ambulare, & de secretis ecclē & cœlestib⁹ tractare & ru-  
 minare. Conuersabat cū filio suo & dei familiarissi-  
 me, & ministrabat ei sine quærela, imitatione Chrī-  
 sti p̄fectissima. Non est similis eius nec in terris, neq̄  
 in cœlis. Sequitur: Et in Hierusalē potestas mea, hoc  
 est, in cœlis post vitā temporalem. Hierusalē em̄ dicitur  
 pacis visio, q̄ promittitur in futuro. Quāq̄ adhuc in  
 terris existens, magnæ tñ potestatis erat inter ange-  
 los ciues cœlestis Hierusalē. Sequitur responsorium  
 laudis. Diffusa est gratia in labijs tuis. Et vers⁹ q̄ ver-  
 timur attendere qđ talē benedictionē p̄scriptā à deo  
 acceperit, propter gratiā labiorū, qua prudentissime  
 angelo respondit. Ideo sequitur: Propterea benedi-  
 xit te deus in æternū. Deinde gloriam deo reddimus.  
 Responsorium cantantes, innuimus quod nos in vi-  
 ta exercitare intēdimus, & gratiā labiorū deo & ho-  
 minib⁹ loq̄ndo, seruare volum⁹, vt bñdictionē à deo  
 & hoibus cōseq̄ valeam⁹. Post hūc versiculū ad Mariā  
 admirādā ytimur dicētes; Specie tua et pulchritudine

Cap. ad se-  
xtam.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Capitulū  
ad Nonā

Ecclesi. 24

tua intende prospere, procede & regna. Hora nona, quando sol ab axe descendit, qua hora Christus exspirauit, & dormitionem gloriosissimæ virginis præsentat, dicit ipsa **C**Et radicaui in populo honorificato, scilicet in apostolis, & cæteris Christianis, scilicet per amorem, & cultum & laudationem atq; affectum piissimū, quo mihi afficiuntur. Et in partes dei mei hæreditas illius, scilicet populi, quasi diceret, qui elucidant, amant & colunt me, vitam æternam habebunt. Vita æterna, id est, beatitudo habet partes, quia licet ipse deus indiuisibilis sit obiectiue ipsa beatitudo, tamen ex parte beatorū ipsa beatitudo habet partes, quia est præmiū essenziale & accidentale, & vnū quodq; horum habet multas partes. Sequitur: Et in plenitudine sanctorum detentio mea, secundum modum supra positum, O quanta iucunditas, quantaq; iubilatio gloriosæ virginis fuit & permanet in æternum, quando filius dei & suus cum plenitudine sanctorum sibi occurrit. & in æterna gloria super omnes sanctos collocauit. Hinc responsorium decantamus. Specie tua & pulchritudine tua, propter ornatus præcedentes, superius descriptos, siue species referatur ad dona naturæ, pulchritudo ad dona gratuita. Sequitur versus: Intende prospere, procede & regna. Quia ad tantā gloriā per spiritum sanctum mota & directa concurrentibus meritis nobilissimis, sine vlla resistentia cum maxima & velocissima prosperitate ad regnum perpetuum procedere potuit. Et sicut cōgauerūt angelorum chori gloriosæ virgini, ita & nos gloriam deo exoluimus. Per respōsorium innumus quod pro moduo nostro ad plenitudinem sanctosæ cum vero ornatu tendere cupimus. Tunc demū per versiculum ad Mariam admirādam vertimur, dicentes. Adducentur regi virgines ab illicitis, scilicet continentibus, post eam, quia ipsa præcedit omnes, vt omnibus salutem impetret, Bernardus: Nil nos habe

Bernard.

re voluit, quod per manus Mariæ non transijt. Si qd salutis & gratiæ habemus, ex ea nouerimus redundare, Sequitur: Proximę eius afferentur tibi: Proximę eius sunt, quibus secundum euangelij parabolam, misericordiam suam impēderit. Et qui sunt illi, nisi qui se illi proximos per virtutes & imitationem vitæ fecerint? Igitur charissimi, imitemur beatam & gloriosam virginē, vt eius meritis & precibus adiuuari mereamur, & quandoq; ad plenitudinē sanctorum peruenire.

Luce. 10

### ¶ De actiua & contemplatiua vitæ qualitatibus ac differentia. Exhor. III.



Maria sedens secus pedes domini, audiebat verbum illius, Lucę 10. Sensus historicus sancti euangelij hodiernæ solennitatis matri dei non congruit, cum sit de duabus fœminis Martha & Maria: sed tantum mysticus, quāuis historicus sit alias multum delectabilis & consolatorius. Ostendit enim earundem fiducialem ad maiestatis dominū familiaritatem eiusdemq; domini erga easdem super mirabilem dignationem. Quæ intime considerata piū animū sancto gaudio, deuotis oculos lachrymis fiducialibus cor mœrens solatijs replent. Quis enim non armabitur confidentia in deum, cum videat eum dignantissima inclinatione amicitia iunctum mulierculis, etiā peccatricibus? Sed videte vnde placuerūt. Illa operando: Ista quiescendo: Illa discurrendo, ista sedendo: Illa agendo, ista contemplando. Omnia tamen in charitate & conscientiæ puritate. Sine fide nāq; charitate informata, impossibile est placere deo. Et nulla (inquit Gregorius) bona à deo acceptantur, quæ malorum admixtione maculātur. Illa autē sunt quæ inquinant conscientiam. Non potest fieri, vt bona quę operatur homo placeant, nisi prius ipse homo

Hebr. 11

Gregorius



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

homo placeat. Gregorius: Non placuit Abel ex munere, sed munus ex Abel. Sed istarum feminarum, cuius actio erat Iesu saluatori gratior? Vtq; sedentis, quiescentis, & contemplantis. Obtenet enim sententiam eius tanquam iudicis interpellati. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Hæc sententia Carthusiensibus plurimum confert, & omnium in ipsos oculos attonitos conuertit, ipsosq; ex ea magnificant vniuersi. Sed solerter intuemum est qd secundum doctores, duplex est actio. Vna quæ consistit in exercitio virtutum moralium, scilicet humilitatis, vt humilis qs efficiatur, patientiæ, vt patiens fiat, obedientiæ, vt obediens reddatur. Et sic de singulis virtutibus, quibus in hac schola virtutum studeamus, si tamen fructuose hic habitamus. Et ista actio disponit ad contemplationem, & sine ea haberi non potest secundum Gregorium sexto Moralium, vbi ait: Qui contemplationis arcem tenere desiderat, necesse est vt in campo actionis se prober. Ratio est secundum philosophum sexto Physicorum, quia sedendo & quiescendo anima fit sciens & prudens. Sedatis enim passionibus per virtutum exercitium, anima disponitur ad veritatis contemplationem. Idcirco vana est contemplatio, vbi non præcessit, nec est virtutum exercitatio. Quod bene est notandum. Ideoque cella non est quibuidam paradisus, sed potius carcer, quod euenit non ex ordinis austeritate, sed ex profectus virtutum ex mortificationis tarditate. Quia tamen finis melior est ijs quæ sunt ad finem, & præfata actio ad contemplationem ordinatur tanquam ad finem, propterea contemplatio melior est hac actione. Alia est actio quæ sequitur contemplationem ex plenitudine eius descendens, vt est docere, & in regimine animarum laborare, & huiusmodi. De tali actione dicunt nonnulli quod est potior ipsa contemplatione, nec Christus loquitur de tali a-

Actio duplex.

Gregor.

ctione, sicut apertum est, Nonnulli tamen putant cō-  
 templatationem præstantiorem etiam præfata actione  
 quia illud quod simpliciter præeligitur, videtur esse me-  
 lius absolute illo, quod in casu tantum præeligitur.  
 Sicut philosophari melius est simpliciter quàm dirari:  
 quamuis dirari magis sit eligibile in casu magna  
 paupertatis. Contemplatio autem est per se elige-  
 enda. Cura autem & regimen animarum, ad quod  
 spectat subditos docere, & dirigere in salutem, est su-  
 scienda potius quàm eligenda in casu necessitatis  
 fraternæ. Vnde dicit Augustinus 19. de ciuitate dei:  
 Ocium sanctum quærit charitas, negotium iustum  
 suscipit necessitas charitatis, quam sarcinam si nullus  
 imponit, intuendæ veritati vacandum est: si autem  
 imponitur, suscipienda est propter charitatis necessi-  
 tatem. Ex quo patet contemplationem simpliciter  
 meliorem, maxime quando actio ea non impedit, si-  
 cut fuit in Apostolis, & est in viris perfectis, qui non  
 turbantur propter actionem, sed simplicissime omnia  
 etiam contemplando perficiunt. Propter sensum his-  
 toricum ultra modum, & præter quàm proposui, di-  
 gressus sum. Nunc reuertor. Maria sedens secus pe-  
 des domini, audiebat verbum illius. Istæ duæ sorores  
 Martha & Maria, representant & signant glorio-  
 sam dei genitricem Mariam. Martha propter actio-  
 nem, Maria propter contemplationem. Vere valde  
 propinquæ sunt istæ, quia sorores. Et nomina confi-  
 milia, quia in vnica litera distinguuntur duntaxat.  
 Vbi Martha habet t, ibi Maria habet i. Litera t (ali-  
 as thau) significat tormentum, quia crucem præten-  
 dit. I (alias iota) simplicitatem. Syro sermone Mar-  
 tha dominans, M A R I A vero domina inter-  
 pretatur. Aliter M A R T H A prouocans  
 Maria vero illuminata, vel illuminatrix interpretatur.  
 Sic vita actiua & contemplatiua ex gratia dei  
 tanquam vnius matris filia generantur.

Augustinus



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Actiua tñ habet tormentum laboris: contemplatiua simpliciter columbinam speculationis. Actiua est dominans, & adhuc laborans in mortificatione vitioꝝ & religatione passionum, & operatione virtuti: contemplatiua est domina, quasi iam omnibus sibi plene subiectis quiescēs. Actiua prouocat malos ad zelum, bonos ad æmulationem virtutum: contemplatiua illuminatur, & illuminata illuminat. Pariformiter gloriosissima dei genitrix erat actiua & cōtemplatiua ex gratia quam inuenit. Bernardus: Inuenisti gratiam, non creasti eam sicut deus pater, nec semper habuisti sicut filius, nec emisti sicut Simon magus, neq; perdidisti sicut primus homo, nec rapuisti sicut velut angelus, sed inuenisti eam. Gratia ergo in ea actionem & cōtemplationem generauit: quia gratia dei erat id quod erat. Sed actiua tormentum crucis habebat in compassione filij crucifixi, & dominabatur in excellentia omnium virtutum, prouocans diaboli & Iudæos ad zelum, Christianos vero ad imitationē, angelos in admirationem, Ad actionem pertinent opera misericordie, quę ipsa filio suo (teste Bernardo) exhibuit. Ipsum nanq; indumento carnis induit, hospitio vteri recepit nouem mensibus, infirmum in infantili ætate nutriuit, lacte potauit. Ipsum in crucis carcere visitauit, & sepulturæ interfuit. Contēplatiua eius vita columbinam habuit simplicitatem, secundum illud Canticor: Oculi tui colūbarum, requiem in deo. Ibidem: Ne suscitatis, neq; euigilare faciat dilectā, donec ipsa velit. Illuminationem, vt illuminata cœlū totum illuminet, & mūdum vniuersum. Ibidem: Sub umbra illius quem desiderabam sedi, & fructus illius dulcis gutturi meo. Vulnerata em̄ charitate ego sum. Quam bene sibi sapiebat panis Christi, panis angelorum, panis coctus in clibano benedicti virginalis vteri sui, calore cordis sui, & spiritus sancti. Et vtiq; non saperet, nisi cognosceret. Amor, inquit Gregorius,

Bernard.

Acto. 8  
Genesi. 3  
Isaia 14  
1, Cor. 15

Cantic. 1

Gregori⁹.  
Amor qd.

notitia est. Hæc est vera sapientia, quam nulli inuidit, sed omnibus communicauit: Comedite inquit & bibi te, & inebriamini charissimi, angeli scilicet & homines. Est enim vita contemplatiua, charitatem dei & proximi tota mēte retinere, ab exteriori actione quiescere, soli desiderio conditoris inhærere, & ad videndum faciem creatoris exardescere. Hanc beata Maria excellentissime obtinuit. Ideo potius nomen Mariæ sibi vsurpauit quàm Marthæ, & cum ea ad pedes dñi sedens, audiebat verbum illius. Quantomagis se humiliabat, tanto amplius de sapiētia verbi accipiebat. Humilitas autem Mariæ secundum Ambrosium, humanum sensum & intelligentiam excedit, Bene ergo sedebat ad pedes domini. Idcirco præ omnibus electa est, etiam supra angelicā sublimitatem exaltata, quia plus omnibus humiliata.

Sap. 8

Vita cons-  
tēplatiua  
quid

Ambrosii.

**¶** Beatæ Mariæ quanta sit dignitas, quantumque eidem sit pro nobis efficacia orandi. Item meditationes quinque ad signum campanæ. Exhor. V.



Ve gratia plena, Lucæ primo. Mirabile valde videtur charissimi, quod quidam qui sibi ipsi de nomine christianitatis blandiuntur, dicunt Mariam matrem dei esse mulierem sicut sunt cæteræ fœminæ. Et augetur admiratio, quia etiam ipsæ fœminæ nonnullæ hoc ipsum dicunt, quæ tamen omnem venerationem ex dignitate matris dei Mariæ accipiunt. Quid autem intendunt dicendo Mariam esse mulierem sicut sunt cæteræ mulieres, nisi quod nituntur dignitati eius detrahere? Vident enim (sicut & ipsi facere consueuerunt) quod ultra omnes sanctos singulari cultu colitur & adoratur, & de hoc dolent zelo instigante, sed non secundum scientiam. Forte respondebunt: Nolu-



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

mus ei detrahere, sed Christianos iustruere quid de Maria sentire debeant, q̄ uidelicet sit mulier, & non dea. Hoc em̄ dicunt. Quibus ego respondeo: Nunq̄ ignoramus Mariam dei matrem fore sex⁹ fœminei? Forsan putatis nos credere Mariam esse virum, aut nescio quale monstrum, ex quo secundum carnem Christus voluit nasci, vt necessariū sit nobis per vos doceri eam esse fœminam. Cæterum nos credimus & confitemur Mariam matrem dei esse secundum sexum fœminam: imo secundum euangelium, mulierem, quemadmodum filium eius Iesum fatemur esse secundum sexum masculum: imo secundum euangelium virum, & hæc secundum naturam generis humani. Porro secundum gratiam fatemur Mariam matrem dei, non quidē esse deā, sed deo proximā vltra om̄es mulieres & fœminas, vltra oēs masculos & angelos & dissimilitudine magna excellere om̄es, nec habere similem sibi inter electos dei, tñ sub filio suo benedicto, quē dissimilitudine maxima & incomparabili fatemur excedere om̄ia, etiā suā benedictam matrem Mariam, quia pater diligit filium, & oīa dedit in manu eius. Non em̄ ad mēsuram dat deus spiritum (sc̄ gratiæ) filio, & de plenitudine eius nos oēs accepim⁹. Igitur per gratiam est Maria particeps diuinæ naturæ, & confors, vt testatur beatus Petrus, secundum quā participationem potest etiam dea appellari, sicut alij sancti dii dicunt. Secundum gratiam nec est masculus nec fœmina, sed noua creatura inq̄t Apost. Et quanto fuerit gratior & deo acceptior, tanto est dignior & ad impetrandū apud deū efficacior. Quis aut̄ ambigat Mariam matrem dei deo fore gratissimam & acceptissimam, q̄ a suo nūtio fecit (sicut sibi vnice dilectā, & gratia plenā) officiosissime saluari? q̄ etiā in suā matrem elegit. Qua dignitate (nobilissimi. s. officij) nulla potest dignitas maior excogitari. Cum igit̄ deus sapiētissimus & optimus, cæteros quosq̄ sanctos

Iohan. 19

Iohan. 3  
Iohann. 1

2. Petr. 1

Galat. 3

(ad officia certa electos) dignificauit, & exquisite  
 aptauit, vt exequi efficaciter possent iniuncta officia  
 & hoc per gratias & dona, per illuminationem intel  
 lectus, & miracula. vt patet de Mose & prophetis, de  
 Apostolo Paulo, & cæteris apostolis, de illustribus &  
 sanctis reliquis. Quid putamus fratres deum egisse  
 se cum sua matre, cuius officium est excellentissimū?  
 Nunquid illā dimisit dignificare & aptare ad officium  
 maternum implendum sibi deo, & domino maxi  
 mo, & voluit eam æternaliter contemni quasi immū  
 dam mulierculam, & fæminam peccatricem, atque  
 corruptā? Hoc quippe vnus hæreticorū pridē in No  
 uesio publice declamauit, modicā. f. esse certitudinē  
 de Mariæ virginitate, post partū filij dei. Fuit em̄ an  
 tiqua hæresis, q̄ hoc p̄dicabat. Nisi em̄ apte sancta eu  
 angelia dicerent Mariā virginē concepissee, puto q̄  
 dicerent Christum ex Ioseph generatum fuisse, sicut  
 Iudæi fatent. Cōfundant̄ isti pessimi hæretici, q̄ talia  
 sentiunt, & docent matrem dei non fore salutandam  
 (quod tñ deus fecit per angelū) nec iā aliquid nobis  
 suffragari posse apud deū dicūt. Cuius cōtrariū docu  
 erunt oēs sancti, & vniuersalis ecclesia ab initio vsq̄  
 in p̄sens tēpus. Nos vero fatemur Mariā propter offi  
 cium maternū q̄d deo dei patris filio naturali (q̄ est etiā  
 suus naturalis filius) debebat imp̄dere, fuisse & esse  
 dignificatā, & exquisitissime aptatā sup oēs hoīes & an  
 gelos officiatos, cultu gloriosissimo: & hoc p̄ omni  
 modā puritatē spūs & corporis (mysterio nobis nō in  
 telligibili nisi p̄ reuelationē) vt nūq̄ p̄ctm̄ vel contra  
 xerit, vel pegerit. Insup fuit om̄i gratia plena, ita q̄  
 a nullo illustriū vincit, vt ait Damas. Insup fuit t̄m̄  
 meriti, q̄ hodierna die sup oēs choros cælestiū spūs  
 um meruerit ascēdere & gl̄ficari. Insup est ad ipetrā  
 dū apud deū efficacissima. Si em̄ monemur orare, p̄ **Iacob.;**  
 inuicem vt saluemur, & oratio nostra (cū tñ sumus  
 peccatores) p̄sit cæteris (q̄d etiā isti hæretici fatent̄).



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Roma. 13

quare mater dei gratissima deo non debet inuocari, aut cur eius oratio nobis prodesse non potest, vt isti hæretici fabulantur, Vadant in tenebras misere decēpti & obcæcati induratiq; hæretici. Nos vero charissimi fratres matrem dei Mariam beneuolentissimam deuotissime salutemus, officiosissime colamus, & cum omni fiducia (accepturi per interuentum eius à dño quæcunq; iuste postulata) accedamus. Hæc est enim voluntas dei. Omnia quæ à deo sunt, ordinata sunt. Voluit em̄ nos ad eam venire ordine quodam propter gloriam suam, quæ in illo ordine manifestatur, quod hæretici non vident. Voluit nos saluari per gratiam suam per meritum Christi, per interuētum matris dei, per orationes sanctorum, per preces hominū, per sacramenta, & p̄ nostra bona opera. Fratres mei, nulla salutatio videtur acceptior matri dei, quā illa quæ per angelum ad eam perlata est. Et quia hæc frequentamus, pro maiore attentione habenda, hanc vobis breuem monitionem facio. Marię bene actum est, quòd sit electa in matrē dei, quod gratia sit plena q̄d dñs sit secū, q̄ bñdicta in mulieribus, & q̄ fructus ventris sui sit benedictus. Habet ergo Maria materā magnā magnorum gaudiorum. Gaudet ergo, fratres congaudete ei. O quā felix, cui datum est vero corde congaudere Mariæ. Nihil ille petit, sed solum Mariæ bonis (iam narratis) per amorem intendit, fauendo pure, synceriter atq; veraciter ei hæc bona. Et hoc est gaudium suum, quòd aduertit Mariæ tanta euēnisse bona, & à deo sibi donata, Orat autem, vt ipsa impetret hoc congaudium, & vt aliquando ei conce datur in æterno gaudio eidem congaudere. Tali modo etiā alijs sanctis debemus congaudere, & sup̄ oēs domino Iesu, cui maiora bona euenerūt. Maxime vero purissimo amore congaudere debemus domino deo nostro, qui est omne bonum simul & infinitum. Igitur Mariam matrem dei congaudendo salutare

debemus, nec hæsitare, sed firmissime credere, quod agnoscit intime cor & affectum quem gerimus ei. Et hæc sint dicta pro generali salutatione. Pro speciali salutatione, puta quando pulsatur post matutinas, & ante completorium, videntur subsequencia accõmoda. Inter omnia gaudia beatæ Mariæ, videntur quinque fuisse præstantiora, cui respondent gratiæ. Legendo ergo quinque Ave Maria ( quia tantum datur de tempore in pulsu) in primo, quando dicitur gratia plena, in tanta plenitudine, vna præ cæteris magis attendatur, scilicet humilitas, quæ utique fuit in beata Maria nobilior, quàm in vlllo vnquam homine, aut angelo, alias ultra omnes simul non fuisset exaltata in cælis. De hac virtute doctores ecclesiæ, dictum putant illud in Cantico: Respexit humilitatem ancillæ suæ. Quod possibile est, ut suam virtutem expresserit, sicut Moyses & sanctus Iob fecisse leguntur, & alij sancti cum ipsis instinctu & motu non proprio, sed spiritu sancto operante atque volente. Mihi tamen videtur quod non de virtute humilitatis beata Maria intelligi voluit suum dictum, sed de indignitate sua & insufficientia, quasi diceret, dignatus est dñs respicere me miseram & indignam. Et istud perhibetur habere litera græca, in qua scripsit sanctus Lucas. Est etiam magis laudabile, ut humilis Maria, actum humilitatis se vituperando & indignam fatendo exerceret, & nude solam propriam virtutem nominaret. Et istud magis edificat, & spiriualem dulcedinẽ cantanti præbet quàm aliud. Et quia humilis erat Maria, dominus erat secum, ipsa quoque benedicta est propterea inter omnes mulieres. Vbi congaudium innuitur. Quando enim legimus, benedicta tu in mulieribus, congaudere ei debemus de tanta virtute, scilicet humilitatis, in qua tantum placuit deo, ut mater dei fieret, teste Bernardo. Primum quoque gaudium statim cogitari debet, quando subiungitur, & benedictus fructus vè



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

tris tui, quem scilicet gaudiosissime concepisti. Congaudere igitur hæc dicendo debemus matri & filio, quia filius humilior fuit matri, ergo laudabilior, & vnitus verbo dei deo personaliter, ergo gaudiosior. Habemus primam virtutem, & primum gaudium. In Secundo autē Aue Maria, occurrat pro speciali gratia virtus castitatis, quæ erat in ea fecunda prole, cum integritate virginittatis. Et ideo dñs secum erat etiã vltra oēs castos: q̄a non habitat in corpore subdito peccatis, s. incontinētie. Ipsa v̄o erat vltra oēs continentissima, Bñdicta tu in mulieribus, quia purior. Congaudium est in hac bñdictione tantæ castitatis. Et benedictus fructus ventris tui Iesus Christus, quē sc̄i cū maximo gaudio peperisti. Ecce virtuti cōrespondens gaudiū. Congaudium etiã debet filio, q̄a castissimus, & magis castus matre, Habemus secundã virtutē, & sc̄dm gaudium. In tertio Aue Maria, occurrat pro speciali gratia, charitas, q̄ secundum V. Albertū, erat in ea, in habitu maior, q̄ in angelis. Et ideo dñs secum: q̄a qui manet in charitate, in deo manet, & deus in eo, & in magis amante, præstantius. Bñdicta tu in mulieribus. Congaudēdū est super magnitudinē charitatis eius. Et benedictus fructus ventris tui Iesus Christus, quē vcz prima resurgētē inspexisti q̄a fortius in sua passione & morte ex charitate condoluisti. Congaudium debet filio, Iesu sc̄i, quia charitas eius maior est oīm charitate. Habemus tertiam virtutē, & tertium gaudium. In quarto Aue Maria, occurrat pro speciali gratia, virtus contemplatiōis, q̄ animum requirit mortificatum atq; ornatum. Dñs cum illo, q̄a trahit & imbuit. Trahit affectū, imbuit intellectum. Benedicta tu in mulieribus. Congaudiū est de supereminētia huius gratiæ p̄ cæteris sanctis. Et bñdictus fructus v̄tris tui Iesus Christus quē sc̄i vidisti in cœlū ascendere gaudiose. Quē etiam ante ascensum & postea cōtēplata es. Congaudiū debet s̄i

Sapient. 1

x. han. 4

lio qui in via fuit viator & cōprehensor, & nunc est in quē desiderant angeli prospicere. Habemus quartā virtutē, & quartum gaudium. In quinto Aue Maria occurrat plenitudo gratiæ. Ideo dñs gratiæ secū. Benedicta tu in mulieribus. Congaudium est super tanta plenitudine, per quā excellit vniuersos beatos. Et benedictus fructus ventris tui Iesus Christus, qui se licet dedit plenitudinem gloriæ hodie correspondentem plenitudini gratiæ. Ecce habemus gratiam plenā quinto loco, & gaudium quintum correspondens.

**¶ De beatæ Mariæ virginis dormitione resurrectione & corona. Exhorta. VI.**



Vrge propera amica mea, veni, coronaberis. Ex libro Canticorū capitulis. 2 & 4. vt gratiam & gloriam consequamur matrem dei deuotissime saluteinus, dicentes: Aue Maria. Surge propera, &c. vbi supra. Charissimi fratres creator noster deus optimus, volens charitatem suam nobis altius commēdare, eam nobis sub forma integrioris amoris hūani descripsit. Qui amor est inter sponsum & sponsam. Quapropter vt efficacius nos ad reamandum alliceret, seipsum nostrum sponsum, & nos sponsam suam appellare dignatus est. Et quia sensualia carnales homines (quales præcipue erant Israelitæ, & adhuc sunt Christiani) fortius mouent, præfatam charitatem, per carnalem prophetam & modum loquendi sensualem atq; carnalem expressit, prout patet per totum librum Canticorum. In allegato libro sponsus intelligitur deus, sponsa ecclesia, id est, congregatio credentium. Quod ergo ecclesiæ dicitur, singulis membris potest (secundum suum modum) attribui, maxime membris nobilioribus, inter quæ mater dei obtinet principatum. Ipsa quippe est vna & sola (per gratiā) nobilissima creatura nec similem habet



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- in cœlo & in terra. Aptissime igitur ipsi applicantur  
 verba sponsi. Quæ applicatio non fit secundum sensum  
 literalem, sed verba sponsi transsumuntur pro cõ-  
 gruentia solennitatis. Pro præsentis ergo solennitate  
 apte ei dicitur illud Canticorum: Surge propera amica  
 mea. Et illud: Veni coronaberis. Hodierna quippe  
 solennitate recordamur mortem matris vitæ, mortem  
 vtiq; corporalem virginis Mariæ genitricis dei. Dicit  
 ergo sponsus Iesus defunctæ matri suæ. Surge prope-  
 ra amica mea. Mea, quia præ cæteris magis dilecta,  
 & maior amica, Surge, propera, quasi aperte diceret.  
 Quanquam vniuersalis resurrectionis tempus sit in  
 nouissimo die, tu tamen mater amica, propera, diem  
 hunc præueniendo. Surge à morte, nunquam iterum  
 moritura, propera, sine obstaculo, ad vitam immorta-  
 lem, quæ sine dolore, & dæmonum infestatione res-  
 soluta es in mortem temporalem. Quomodo enim  
 dæmones infestarent, quæ contra eos terribilis est ut  
 castrorum acies ordinata? Vnde Eusebius: Dæmo-  
 nes magis terrerent Mariæ patrocinio, quam suo sup-  
 plicio. Aut cur non filius sine dolore matrem dilectis-  
 simam vocaret, cuius animam in passione filij sub cru-  
 ce, compassionis & lethiferi doloris gladius pertrās-  
 siuit, qui beatis martyribus Laurentio, Tiburtio,  
 Vincentio, & cæteris pluribus in passione per redun-  
 dantiam gaudij (quod in anima habebat) crudelissimas  
 pœnas dulces fecit? Et ut in libro Dialogorum  
 sanctus Gregorius ait: Interdum contingit iustis, ut  
 in morte sua sanctorum præcedentium visiones aspi-  
 ciant, ne ipsam mortis suæ sententiam pœnalem per-  
 timeant. Et dum eorum mēti ciuium supernorum  
 societas ostenditur, sine doloris & formidinis fatiga-  
 tione à carnis suæ copula dissoluuntur, Et rursus in  
 Moralibus: Plerumq; iustorum animæ contemplati-  
 one æternæ retributionis, etiam priusquã carne spo-  
 lientur hilarescunt, & dum vetustatis debitum soluitur
- Cantic. 2  
 Cantic. 4
- Cantic. 8
- Eusebius,
- Lucæ 2  
 Iohan. 19
- Gregor.
- Idem.

noui iam muneris lætitiā perfruuntur. Sic sic nimis  
 rum virgo beatissima, mater dei Maria, supra quæq;  
 sanctorum priuilegia, cum in contemplatione suaui-  
 sima mens eius esset suspensa ad eum quem totis p̄-  
 cordijs desiderabat, & ad quem se iam iam asumendā  
 certissime cognouit, corporis cōplexio paulatim de-  
 siciebat, vsq; quo tādē (nullo dolore percepto, nec  
 interrupta contēplatione) anima illa beatissima cor-  
 pus desereret mortaliter discrasiatum, non aduertēs  
 resolutionem, sicut in raptu accidit Apostolo Paulo 2. Cor. 12  
 qui an in corpore, vel extra corpus vitā ageret, igno-  
 rabat. Hæc de primo, videlicet de resurrectionis ac-  
 celeratione, quā præcesserat mors sine dolore, simul-  
 que sine dēmonum infestatione, dicta sufficiant. Asti-  
 pulationem horum venerabilis Alberti Magni super Albertus.  
 Missus est, hic libet apponere: Mortem inquit virgo  
 gloriosa præsciuit, mo ritura, inuitata per Christum  
 ad cælum ducta fuit, sine dolore obiit, mox euolauit  
 in anima & corpore statim surrexit. Hæc ille. Fra-  
 tres charissimi, hæc fuit conditio matris dei moriē-  
 tis. Nos vero dolores mortis certissime expectamus,  
 pericula inferni horrescimus, dæmonum infestatio-  
 nes formidamus. Contra hæc armemus nos primo  
 per patientiam, æquo animo tolerando quæq; aduer-  
 sa, infirmitates, & corporis dolores. Secundo, per bo-  
 nam voluntatem, ad deum, ad superiorem, ad proxi-  
 mum. Hinc enim tollitur horror inferni, quia secun-  
 dum Bernardum, ablata propria voluntate (quæ so-  
 la est mala) infernus non erit, sed pax, vt ciues cœle-  
 stes cecinerunt. Tertio per amicitiam cum domino  
 Iesu & pia matre eius. Contra talibus auxilijs muni-  
 tum, nil cateruæ infernales audebunt. Vnde dicit  
 Psalm. Dominus mihi adiutor, & ego despiciam ini-  
 micos meos. Et ad matrem gratiæ atq; misericordiæ  
 filij ecclesiæ fidutialiter dicunt: Tu nos ab hoste pros-  
 tege, & in hora mortis suscipe, Quantum ad secun-  
 Bernard.  
 Lucæ 2  
 Psalm. 117



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

dum, videlicet de acceleratione resurrectionis, ad euitandum corporis virginalis atque materni opprobrium, quantum ad incinerationem, dicit dominus Iesus defunctæ matri suæ: Surge propera, id est, festina, scilicet ad vitam immortalem, & putredinis, & incinerationis probrum resurgendo præueni. Hoc sancti doctores Augustinus, Iohannes Damascenus, Bonauenturā, & Bernardus, & alij, & si non rationibus demonstratiuis, probabilibus tamen, & veritatibus consonis ostenderunt. Quomodo enim non præseruaretur caro virginis à lege maledictionis, qua propter inobedientiam præuaricatori dicit: Terra es, & in terrā reuertes, quæ præseruata ab originali culpa & radice incinerationis semper deo obedientissima & obsequiosissima vixit? Præseruatus est Ionas in ventre cæti, præseruatus est Daniel in medio leonum, præseruati sunt tres pueri, in fornace ne quidē in se, neq; in vestitu læderentur, & non præseruabatur à corruptione mater dei Maria, tantis dotata meritis dignitatum? Vere thronū dei, thalamum dominæ tabernaculū Christi, decet summa incorruptio. Illud ergo sacratissimum corpus, de quo Christus carnem assumpsit, & diuinam naturam humanæ vniuit, non amittens quod erat, sed assumens quod non erat, vt verbum caro, hoc est, deus homo fieret, escam vermium traditum in communi forde putredinis, & futurum de vermibus puluerem: quia sentire non valeo (inquit sanctus August.) dicere pertimesco. Hæc charissimi vna fuit conditio matris dei morientis, q; non resolueret corpusculum maternum in puluere. Nostra vero corpora in horrendas putredines & terram post modicū tēporis resoluent. Cur ergo inordinate ea diligimus & delicate nutrimus? Sequamur consilium superbenedictæ matris Iesu Christi, quæ se cundum chronicas nostri ordinis, quendam Carthusiensem docuit, q; viliori vestitu & simpliciore cibo cō-

Genesi. 3

Ionæ 2.

Dani: 6, 14

Daniel. 3

Iohann. 1

Augustin.

tentaretur. Et beatus Hieronymus ad quendam monachum: Legumina inquit, & interdum pisciculos pro summis ducas delitijs. Qui enim Christum desiderat, & illo cibo pascitur, non magnopere curat quod de preciosis cibus sterco conficiat. Indubie qui corpori suo delicias subtraxerit, & carnis curam (iuxta beati Pauli monita) preter desideria fecerit clarior est post incinerationem in carne resurrectionem inueniet. Sequitur tertium, scilicet coronatio, in eo quod dicitur matri a domino Iesu: Veni coronaberis, corona videlicet felicitatis aeternae in anima pariter & corpore. De qua Iohannes Damascenus, alloquens beatam virginem, sic scribit: Sacrum corpus tuum venerabili in sepulchro ponitur, sed non est relicta anima tua in inferno, nec caro tua vidit corruptionem. Decet enim dei sacrarium, fontem indefossum, agrum inaratam vineam non irrigatam, oliuam fructiferam, terrae gremio non seruari. Decuit matrem ad filium sublimari, ut ad ipsum ipsa ascenderet, sicut ad ipsam descendit ille. At, ut quae in partu seruauit integritatem, post mortem corpus eius non videret corruptionem. Et quae creatorem portarat in sinu, in diuinis tabernaculis commoraretur. Et quam pater desponsauit in sponsam, in caelestibus thalamis conseruaretur: & sic a matre quae sunt filij possideantur. Hec ille. Fratres charissimi, studeamus per implerem mandatorum dei, & cum filiis domini nostri Iesu Christi, eosque quae ad professionem & statum nostrum pertinent (haec est enim voluntas dei beneplacens & perfecta) in numero illorum censerem, de quibus dicit dominus: Quicumque fecerit voluntatem patris mei qui in caelis est, ipse meus frater, soror & mater est. Studeamus inquam, singuli esse mater Christi. Quia sicut dominus nedum ventrem qui eum portauit, beatum dixit, sed etiam eos qui audiunt verbum dei, & custodiunt illud. Ita pariformiter non solum carnalem matrem, sed etiam spirituales quae faciunt voluntatem patris sui, in aeternum coronabit.

Cantic. 4

Psalm. 13

Roma. 12

Math. 12.

Lucæ 11



**Beata Maria sapientissima quomodo sit, & de triplici sapientia. Exhor. VII.**

**Cherubin  
Seraphin  
quid.**



**Ecclesi. 1**

**Prouer. 8**

Bi humilitas, ibi sapientia. Prouerbi orum vndecimo. Nota est hodierna solennitas, in qua recolitur quomodo gloriosissima dei genitrix Maria non solum super Cherubin (quæ interpretatur plenitudo scientiæ) sed etiam super Seraphin (quæ diuino ardente amore: ex quibus coniunctis plenitudinem sapientiæ aduertere possumus) imò super omnes choros angelorum, id est super omnia merita sanctorum ascenderit. Omnes enim sancti ad nouem beatorum spirituum ordines colliguntur, & non ultra. Soli em̄ beatæ Mariæ ultra legem cælos ascendentium, hoc priuilegium condonatum est, vt omnes supergrediatur sanctos, & singulare gloriæ solium obtineat vsque ad thronum diuinæ maiestatis, vt ibi sit mater, vbi est filij pater: & ibidem sit omnium creaturarum sapientissima, vbi est fons sapientiæ contemplandæ in excelsis, & sit ipsa beatissima ibi, vbi est beatitudinis plenitudo. Merito etenim ipsa censetur sapientissima, quæ ipsam creatam sapientiam & cõcepit, & peperit, & hoc secundum humanam naturam. Nam secundum diuinam naturam ipsa sapiētia dicit in Prouerbis, inter multa sempiternitatem eius concernentia: Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram, & cæte. Sed utiq; sapientia concepta mente diuina (quæ verbum est eiusdem mentis) præsens erat in vtero virginali, quando carnem assumpsit in vnione personali, quapropter sapientia ipsa dicitur vere concepta & genita ex Maria virgine: & est veraciter filius eius, sicut est veraciter filius dei patris, quâquam sint diuersæ generationes. Præsens etiam erat tota diuinitas pater, filius & spiritus sanctus, quia filius nū

Quam est sine patre, & pater & filius nunquam sunt  
 sine spiritu sancto, qui est nexus vtriusq;. Et quomo-  
 do vna persona esset sine alia, cum tres personæ sint  
 vnus simplicissimus intellectualis spiritus, & vnum in-  
 separabile indiuiduum, in quo nulli sunt gradus, aut  
 differentia, nec separatio ibidem fieri potest sine toti-  
 us deitatis totali corruptione. Opera etiã trinitatis  
 sunt indiuisa: ergo in incarnatione verbi, vel sapien-  
 tia dei genita præsentialiter operabatur tota trini-  
 tas, licet solum verbum vel sapientia dei genita, vel  
 filius (quæ sunt tria nomina, sed vna res & persona)  
 carnem assumpserit in vnitæ personali, ita quod ita  
 la persona & emanuel, veraciter sit filius dei patris,  
 & virginis Mariæ matris. Pater vero & spiritus san-  
 ctus, licet sint vnum inseparabile, indiuiduum sim-  
 plicissimum cum filio, vel verbo, vel sapientia dei  
 genita, non tamen sunt incarnati. Fuit ergo tota  
 trinitas in vtero virginis, quando concepit filium  
 dei. Nunc aduertite fratres, licet sapientia approprie-  
 tur filio, sicut potentia patri, & amor spiritui sancto,  
 quæ tunc personaliter dicuntur, & idem sunt quod p-  
 sona cui appropriantur: quando tamen essentialiter  
 sumuntur, tunc æqualiter tribus personis conueni-  
 unt. Vnde fit, quod sicut religiose atq; catholice dici-  
 tur, pater est deus, filius est deus, spiritus sanctus est  
 deus, ita eadem veritate dicitur, pater est sapientia,  
 est potentia, est amor, filius est sapientia, est potentia  
 est amor, spiritus sanctus est sapientia, est potentia,  
 est amor, pater & filius, & spiritus sanctus vnus deus  
 est sapientia, est potentia, & amor, eodem modo sicut  
 dicit beatus Iohannes, deus charitas est. Hæc omnia  
 ad longum declaravi, vt aduerteretis quàm excellen-  
 ter sapientia deus, in Maria perpetua virgine extiterit  
 & operata fuerit vltra omnem puram creaturam  
 & ex hoc cognoscetis qualem ei sapientiam plus cõ-  
 teris infuderit, De qua infusa sapientia, vt aliqd clas-



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

rius intelligatis, & eidem locum in vobisipfis præparatis, debetis agnoscere quod tripliciter de ea possumus loqui. Primo modo, prout est virtus intellectualis ultra omnes nobilissima, quia speculatur causas altissimas & diuinas, legesque æternas & immutabiles. Quæ propter conuenienter iudicat & ordinat de omnibus & continet sub se nobilissimas intellectuales virtutes speculatiuas, intellectum videlicet qui est principiorum, quæ scilicet principia (intellectus terminis) statim cognoscit. Et scientiam, quæ est conclusio, quas clare intelligit deductas ex principijs, vtrumque tamen sapientia perfectius præstat, quia iudicij perfectum & vniuersale haberi non potest, nisi per resolutionem ad primas causas. Forte dicetis mihi, quod res tenebrosas & à vobis non bene intelligibiles profero. Respondeo quod res notissimas infero, quas inde sinenter agitis, & sancti omnes fecerunt, & plus illis gloriosissima virgo Maria, dei genitrix, in maximū meritum. Et pono tale exemplum pro instructione vnum, vt ex illo formetis vobis centū milia. Dicitis furtum non esse faciendum. Hæc est conclusio quæ spectat ad scientiam. Sed quomodo scitur? Ex resolutione ad primū principium ex quo conclusio est deducta. Quod est illud principium? Nullum malum est faciendum hoc principium est intellectui notum, intellectus terminis. Furtum vero est iniquum & malum, ergo non est faciendum. Istius exempli cognitio habetur ex habitu vel virtute intellectuali, quæ dicitur intellectus, & respicit principium, & ex habitu & virtute scientiæ, quæ respicit deductionem conclusionis. Totum tamen perfectius & clarius agnoscit, per sapientiam, per deductionem ad leges æternas & diuinas, quæ malitiæ clarius innotescunt, abhorret, & iudicat, sine simulatione. Sufficiant hæc pauca pro vno exemplo. O quam lucida & clara erat mater Iesu in iudicando, & ordinando de singulis per hanc virtutē intellectualem. s. sapi

entiam ultra omnes homines, quia secundum Damascenum, à nullo illustrium vincitur. Secundo modo loqui possumus de sapientia, in quantum est donum spūs sancti, sicut dicit Isaias propheta: Requiesce et super eum spiritus dñi, spiritus sapientiæ, &c. Hæc sapientia differt à prædicta, quia illa est virtus intellectuales acquisita studio humano (non tamen sine deo cooperante, qui operatur omnia in omnibus) & potest stare cum mortali peccato. Hæc vero sapientia, quæ donum spūs sancti est, de sursum est descendens à patre luminum, & non potest stare cū mortali peccato vel inesse sine gratia gratū faciente. Et hæc sapientia excellentius & perfectius iudicat & ordinat de rebus humanis, per regulas diuinas propter connaturalitatem quandam quā habet ad regulas diuinas, q̄ cōnaturalitas habet per gratiam, & charitatem, q̄ nos vnit deo, iuxta illud Apost. Qui adhæret deo, vnus spiritus est. Sic ille qui habet habitum, & virtutem aliquā (puto castitatem) perfectius iudicat & ordinat de castitate, quā ille q̄ habet solam scientiā morale de castitate. Quia qui habet habitū castitatis, habet quandā connaturalitatem ad castitatē: quia cōsuetudo, vel habitus contractus, vel virtus animi, est altera natura. Qui habet gratiā & charitatem, & spūs sancti dona, habet participationem diuinæ naturæ, vt ait S. Petrus, ideo perfectius iudicat. Hanc sapientiā oēs existentes in gratia participant (differenter tñ, secundum maius & minus) in iudicando tam in contemplatione diuinorum, quā in ordinatione rerum humanarū: secundum diuersas regulas, quantum est necessarium ad salutem. Vnde dicit S. Iohannes: Vnctio docet vos de omnibus. Et dicitur vnctio quia vngit mentem, vt faciliter moueatur à spiritu sancto. Quidam vero altiori gradu percipiunt sapientiæ donum, & quantum ad contemplationem DIVINORVM, in quantum scilicet altiora quædam

Isaias .ix

Iaco. 3

1. Cor. 8

1. Petri. 2

1. Iohan. 2



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- 1. Cor. 2** myſteria & cognoscunt, & alijs manifeſtare poſſunt (iuxta illud Apoſtoli : Sapientiam loquimur inter perfectos) & etiam quantum ad directionem humanorum actuum ſecundum regulas diuinas, in quantum poſſunt ſecundum eas non ſolum ſeipſos, ſed etiã ali os ordinare. In quo gradu beata dei genitrix Maria omnes ſanctos exceſſit viatores, Quandoq; tamen talis excellentia ſapientiã pertinet ad gratiam gratis datam, iuxta illud Pauli: Alij datur per ſpiritum ſermo ſapientiã, In qua ſapientiã excellentia beata Maria alijs comparata, inuenitur prima, quia à nullo illuſtrium vincitur. Tertio modo loqui poſſumus de ſapientia, prout eſt conſideratio, vel contemplatio primã veritatis, propter amorem eius. De qua dicit
- 1. Cor. 17** Auguſtinus libro 12. de Trinitate, quod ſuperior ratio hominis intendit rationibus ſupernis, ſcilicet diuinis, ad conſpiciendum & conſulendum. Conſpiciendum quidem ſecundum quod diuina in ſeipſis contẽplãt. Cõſulendũ aut, ſcđm q̃ per diuina iudicat de humanis per diuinas regulas dirigens actus humanos. In cuius ſapientiẽ contemplatione, ſi aliquis dei amicus vnquam claruit, maxime tamen ſancta dei genitrix, cum nullus homo vicinior aut amicitior Chriſto fuerit, quã eius ſuperbendicta mater Maria. Sed quã in hac vita in præfatis ſapientiã gradibus nubiſoſa fuerunt, nunc in matre domini (regnante in cõleſtibus) clariffima & perfectiffima ſunt, & imperpetuum erunt incomparabiliter vltra contemplationem & merita omnium ſanctorum, tam beatorum hominum, quã etiam angelorum. Quã vero fuerit cauſa excellentiẽ tantã ſapientiã ſi quãramus, ipſa ſapientia eã nobis in Prouerbijs exprimit, dicẽs: Si quis eſt paruulus, veniat ad me. Paruul⁹ eſt humilis, qua diceret: Humilis ad me venire poteſt, & nõ ſuperbus. Inde eſt quod apoſtoli Petrus & Iacobus docuerunt Deus (qui eſt ipſa ſapientia) ſuperbis reſiſtit, ſcilicet
- Auguſtin.**
- Prouer. 9**
- 1. Petri. 5**  
**Iacob. 4**

à se repellendo: humilibus autem dat gratiam, scilicet  
 cet in veniendo ad eum. Maria vero fuit humillima  
 & eam virtutem, scilicet humilitatem, post filium su-  
 um Iesum, ultra omnes virtuosos excellentius possi-  
 debat. Vnde secundum Bernardum, in electione qua  
 in matrem dei cunctis feminis præelest a est, plus es-  
 git eius humilitas, quam virginitas. Et nisi se infra  
 omnes humiliasset, nunquam eam deus iustus super  
 omnes choros angelorum sublimasset. Humilitas ergo  
 fuit sapientiæ sublimis causa in Maria. Pariformiter,  
 si voluerimus obtinere veram sapientiam summe  
 necessariam in hac vita, & ea perfrui in futura, oportet  
 vt veram acquiramus humilitatem. Ad humilitatem  
 autem pertinet, vt aliquis reprimat seipsum, ne  
 feratur in ea quæ sunt supra se. Ad quod necessarium  
 est, vt cognoscat id in quo deficit à proportionem  
 suam quod suam virtutem excedit. Cognoscere ergo debet  
 omnis homo quod dona dei, gratia gratum faciens,  
 mereri æternam vitam, ipsa æterna felicitas, atq; simi-  
 lia, longe & in infinitum excedunt vires suas. Et  
 sic humiliare se debet coram deo, & verissima sui co-  
 gnitione sibiipsi vilescere. Credere tamen debet & fir-  
 miter sperare quod auxilio diuino omnia potest pro-  
 mereri & obtinere. Item homo debet se omnibus ho-  
 minibus per humilitatem subicere, minorem se cre-  
 dere cæteris, & ex vero corde viliores se pronunti-  
 are, iuxta illud: In humilitate superiores sibiipsum  
 arbitantes. Et hoc sine falsitate. Debet enim homo  
 propter reuerentiam quam tenet deo, bonis quæ à deo  
 in alijs sunt, reuerentiam exhibere: & propter proprios  
 defectus quos in seipso considerat & recognoscit,  
 sibiipsi vilescere in comparatione defectuum suorum  
 ad bona quæ à deo in alijs relucunt. Posset etiam ali-  
 quis reputare aliquid boni esse in proximo, quod ipse  
 non habet. Vel aliquid mali in se esse, quod in alio  
 non est; & sic potest se alteri subicere tanquam meo

Philip. 3



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

liori propter deum, per humilitatē. Humilitas ergo  
vt supra dictum est, reprimit animum ne feratur in  
ea quæ supra se sunt, tam in deo, q̄ etiam in proximo  
Hæc tñ repressio fit quādoq; male, puto cū homo ho  
norem suum non intelligens, comparat se iumentis  
insipientibus, & similis fit illis. Contra malam hanc  
repressionem debemus cōsiderare bona q̄ recepimus  
à deo. Quādoq; repressio hæc est falsa, & in solis ex  
terioribus signis apparens, vnde dicitur in Ecclesia.  
Ecclesi. 39 Est qui nequiter se humiliat. Qñ vero fit bene, vt su  
pra declaratum est, tunc est vera virtus, quā dñs Ie  
sus exhibuit in se, præcepit & docuit discipulos suos.

Psal. 43

Ecclesi. 39

¶ **Explicatio verborū, Vidi speciosam,  
&c. & quomodo etiam nos præpare  
mus ad moriendum. Exhort. VIII.**



Cantic. 9

Hebr. 4.

Idi speciosam, sicut columbam ascē  
dentem desuper riuos aquarum, cu  
tus inestimabilis odor erat nimis  
in vestimentis eius, & sicut dies ver  
ni circū dabant eā flores rosarū, & li  
lia conualliu, viderunt illam filiæ Si  
on, beatissimā prædicauerunt, & re  
ginæ laudauerunt eā. In hac solennitate visa est bea  
ta Maria, filia sanctoꝝ. Ioachim & Annæ, vxor sancti  
Ioseph fabri lignarij ascendere super omnes choros  
angelorū, ad cœlestia regna. Vidit hoc deus q̄ eam ad  
hoc elegerat, sine cuius intuitu nihil omnino fit, mo  
uetur, intelligit aut cogitat in vniuersa creatura, cū  
fit ipsa prima oim causa. Omnia em̄ nuda & aperta  
sunt oculis eius. Viderunt angeli qui eam deducebāt  
Viderunt Apostoli & cæteri electi qui ei hinc ascen  
denti asiterunt. Vident per fidem qui hoc nobiscum  
credunt. Possunt singuli dicere, vidi: Sed quid vidi  
sti? Vidi Mariam dei genitricem speciosam. Species  
est quæ per differentiam ð genere contracta ab alijs

distinguitur, quæ sub eodem genere cōtinētur. Sicut  
 animal per rationale distinguitur ab alijs animalibus  
 & fit homo. Hominis ergo esse est secundum rationē  
 esse. Quando ergo scdm rationem infallibiliter diri-  
 gitur homo, tunc est speciosus secundum naturam.  
 Expandit autē se quando per discursum ratiōis intel-  
 lectus illustratur veritate, voluntas bonitate, memo-  
 ria bonarum formarū fecunditate, sensus oēs pro-  
 priorum objectorū venustate, seruata in omnibus di-  
 secreta congruitate. Quod si per gratiam homo illumi-  
 natus fuerit prima veritate, & affectatus in volunta-  
 te summo amabili & bonitati, & cætera omnia ordi-  
 nata ad diuinitatē, fit homo speciosus supra naturā.  
 Beata vero Maria (gratia plena) excedit in ijs omnē  
 hoīem, siue in terris sit siue in cælis. Secundum gra-  
 tiam vero excedit oēm angelicam speciositatē. Talē  
 eam esse decebat in speciositate (quæ mater esse debe-  
 bat vnigeniti dei patris) vt speciosior possit deum cogi-  
 tati non posset. Dicat ergo vnusquisq; qui per fidē  
 videt, sicut alij ante nos homines & angeli dicere po-  
 tuerunt, vidi speciosam. Sequitur: Sicut columbam.  
 Bene sicut columbam, quæ est animal felle carens,  
 simplex, innocens, & pennatum: quia gloriosa dei  
 genitrix caret felle amaritudinis omnium peccatorū  
 qd de nullo puro homine verificari potest, simplex, si-  
 ne plica duplicitatis: quia verax sine simulatiōe, vel  
 falsitate, bona sine permixtione malicie & rapacita-  
 tis, innocens, qā nulli nocens, vel innocens innocen-  
 centia originali quoad aiām in debito ordine ratiōis  
 ad deum, & sensuum ad rationis imperiū, sed non qā  
 ad impassibilitatē, siue aiæ, siue corpis, qā in vtroq;  
 erat passibilis: nec qā ad mortalitatē carnis, quia in ijs  
 cū superbū dicto filio suo cōmunicabat, nec qā ad liber-  
 tatē, qā indiguit nobiscū redimi & saluari per vnige-  
 nitum suū Iesum Christū saluatorē nostræ, pennatū,  
 qā p̄ contēplationē (adhuc in terris existēs) volabat

Columba



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

in deum: & hodie in anima & corpore volauit sup  
 omnes choros angelorum in cælum, Quare sequitur  
 Ascendentem de super riuos aquarum, Differētē em̄  
 mortua est beata Maria à morte cæterorum mortali  
 um. Quia ipsa tertia die resurgens assumpta est in  
 cælum. Cæteri expectant generalem resurrectionem  
 Vnde nullius sancti dies natalitius vocat assumptio  
 sed solius beatæ Mariæ. Ascendit ergo ipsa in cælum  
 de super riuos aquarum, hoc est, supra consuetudinē  
 moriendi populorum. Riui enim decurrentes signifi  
 cant mortes, aquarum, id est, populorum. Vnde dis  
 citur in 2. libro Regum. Omnes morimur, & quasi a  
 quæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur. In  
 Apocalypsi quoq; scriptum est: Aquæ multæ, populi  
 multi sunt. Ascendens vero in cælum beata mater Ie  
 su, dispersit odorem suauissimum. Vnde sequitur: Cu  
 ius inæstimabilis odor erat nimis in vestimentis ei⁹.  
 Vestimen  
 ta sctōꝝ.  
 Galat. 3  
 Roma. 13  
 2. Cor. 2

Riui de  
 currentes.  
 2. Reg. 14  
 Apocal. 17

Vestimen  
 ta sctōꝝ.  
 Galat. 3

Roma. 13

2. Cor. 2

Vestimenta sanctorum, est conformitas Christi. Odo  
 ramenta, est exemplaritas vitæ. Vnde ait Apostolus  
 Quicumque enim in Christo baptisati estis, Christū  
 induistis, id est, ei conformes facti estis. Et iterum:  
 Induimini dominum Iesum Christum, imitando san  
 ctitatem conuersationis suæ. Et inde procedit bonus  
 odor in ecclesia, sicut idem Apostolus testatur: Chris  
 sti bonus odor sumus. Certissimum est autem quod  
 nullus sanctus conformior est Christo, & exemplari  
 or in vita, quàm super benedicta & super gloriosissi  
 ma mater eius, virgo Maria. Idcirco bene dicit: Cui  
 us inæstimabilis odor erat nimis in vestimētis eius.  
 Vere odor eius resperfit mundum vniuersum, etiam  
 apud infideles. Hæc est præsignata à patriarchis, præ  
 nuntiata à prophetis, exhibita ab euangelistis. Reple  
 ta spiritu sancto, immunis à vitiis & peccatis, præle  
 sta in matrem dei, ornata omni ornatu spirituali, si  
 cut decuit matrem dei decorari, impregnata à spiri  
 tu sancto, peperit deum verum & hominem, quem

adorauit & coluit, lactauit & aluit, cum quo conuersa  
 ea est cunctis diebus sine querela, imitatione Christi  
 perfectissima, compassione in Christi passione singu-  
 larissima: vt puta talis mater (quæ erat doloris capa-  
 cissima) tali filio, in tali necessitate. Ipsa chari-  
 tate ardentissima accensa, vt deo honor & gloria res-  
 tituerentur, & humano generi redemptio & salus,  
 liberalissimo corde, id est, voluntate & affectu obtu-  
 lit suum præcharissimum filium ad pœnositissimam  
 turpissimamq; mortem. Quo resurgente, & in cœlū  
 abeunte, misso de super spiritu sancto, cum plurimi  
 electi dei per martyrium, aut vitæ sanctimoniam ad cœ-  
 lestia gaudia intrarent, ipsa dignissima mater Iesu  
 æquanimiter tolerauit præsentis vitæ miseriam, per  
 sequutionem ecclesiæ, dilationem gloriæ, donec tem-  
 pore congruo deo cognito (quia erat ecclesiæ genes-  
 rali necessaria ad tempus eius præsentia) est sup oēs  
 cœlos assumpta. Ecce odor bon⁹ ac suauissimus, quē  
 sparsit per orbem ascendens in cœlum. O quam digna  
 est à nobis laudanda, excolenda, veneranda, & lyn-  
 cerissime diligenda mater Iesu Maria: quæ (sicut piissi-  
 ma mater interpellat pro nobis tanquam pro charis-  
 simis suis filijs) aduocata nostra facta. Quapropter  
 angeli oēs (eo quod ex ea acceperunt filium in quem  
 desiderant prospicere) & animæ sanctæ (eo quod ex  
 ea susceperunt saluatorem) in ascensu suo, sicut  
 dies verni circundabant eam. Sic enim sequitur: Et  
 sicut dies verni circundabant eam flores rosarum,  
 & lilium conuallium. Per flores rosarum, martyres  
 suo sanguine rubicundi rutilantes significantur. Prin-  
 cipatur enim rosa rubea inter flores rosarū. Et hoc ha-  
 bet dictio ipsa. Rosa enim dicitur à rubeo rubes, eo  
 quod eius color rubeat. Vnde in libro Hester habe-  
 tur, q̄ ipsa roseo colore perfusa erat. Per lilia conu-  
 allium, notantur confessores humiles, per pœnitentiā  
 vel virtutes animi candidi, lacteiq; effecti. Hi florētēs

Iohan. 19

Flores rosarum.

Rosa.  
Hester. 15  
Lilia conuallium.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

I saia 66

quasi dies verni, quo tempore dies sunt pulchriores,  
 & semper incrementum capientes sicuti sancti pro-  
 pter accidentalia præmia, & propter innouationem  
 infiniti gaudiij, quæ præstatur eis in fruitione diuina  
 dicuntur semper proficere & iuxta Isa. habere men-  
 sem ex mense, & sabbatum ex sabbato, & semper câ-  
 tare canticum nouum. Hi inquam, cum dño Iesu, &  
 omnibus angelicis spiritibus obuiam venientes cha-  
 rissimæ matri suæ, eam obsequiosissime, & cum mas-  
 ximo gaudio (eidem cõgaudentes super omnibus bonis  
 quibus ditauerat eã diuina maiestas) circumdederunt  
 & ad thronum gloriæ eidem præparatum ouantes  
 deduxerunt. O vtinã præstetur nobis ei vero, intimo  
 sapotoso corde congaudere. Nunc regnat in cælo, &  
 viuut clariore visione diuinæ essentiæ, amorosiore  
 quoque vnione cum diuina bonitate, gaudiosiore eti-  
 am fruitione diuinæ dulcedinis, laudatque deum lau-  
 de ei acceptiore, quàm vlla cœlestis creatura. Sic pa-  
 ter matrẽ filij sui, sic filius matrem suam, sic spiritus  
 sanctus sacrarium suum, sic deus vnus gratiosissimã  
 virginem Mariam beatificauit. Hoc credunt filij ec-  
 clesiæ, hoc intuitiue vident oēs felices creaturæ cœ-  
 lestes in cælo regnantes: Vnde sequitur: Viderunt  
 illam filiæ Sion, beatissimam prædicauerunt. Nihil  
 verius. Filiæ Sion, id est, ecclesiæ, quæ per fidem cõ-  
 templantur, quæ aguntur in cœlis prædicant, aperte  
 confitentes matrem Iesu super omnes choros ange-  
 lorum, vltra quos nullus regnat sanctorum, esse bea-  
 tissimam, sicut in die assumptionis prædicauerunt  
 tunc in terra viuentes. Et reginæ laudauerunt eam,  
 id est regnantes, siue mentes angelicæ omnes, siue ani-  
 mæ iustorum omnes in die assumptionis eius lauda-  
 uerunt eam. Credentes prædicant quod didicerunt.  
 Intruentes laudant qd iam certissime cognouerunt.  
 Sit gloria deo in altissimis, qui tantam gloriam con-  
 tulit nostræ virgini, virgini nostræ naturæ, per quã

Accipimus saluatorem Iesum Christum. Nunc fra-  
 tres quia instat è vicino dies terminationis nostræ  
 peregrinationis, & ingressus ad regnum dei, studio-  
 sissime agamus, vt cum gloria recipiamur. Inui-  
 mus ad solennitatem nostram saluatorem nostrum  
 Iesum Christum, et dulcissimam matrem eius Mari-  
 am, singulares quoque patronos, & omnes sanctos,  
 vt assint in die lætitiæ cordis nostri, in qua relinque-  
 mus omnes tentationes & miseras huius vallis la-  
 chrymarum atque pericula, & ad securitatem &  
 gaudia sempiterna intrabimus. Interim omnes for-  
 des abluamus vitiorum, preciosissimis vestimentis  
 & odoriferis induamur, vt non appareat nuditas vi-  
 litatis nostræ, sed compareamus cum gloria & splêdo-  
 re verarum virtutum, & perfectione charitatis. O  
 quanta erit malorum confusio, in conuentu omni-  
 um electorum culpa exigente, erubescere, rapi à con-  
 spectu iudicis, à beatorum societate separari, æterna  
 cõbustione cremari? O quanta tunc erit mundo cor-  
 di lætitiæ, Christum Iesum saluatorem in gloria cons-  
 piciere, beatissimam virginem Mariam videre, ab eis  
 tanquam à parentibus in filium recipi, ab omnibus  
 sanctis in eorum societatem tãquam cohæres admit-  
 ti, à iudice omni cœlesti curia iubilante audire: Euge-  
 serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis,  
 supra multa te constituam. Intra in gaudium domi-  
 ni tui. O ã confusiuum & pœnale erit audire, vade  
 in purgatorij ignem, quia nisi plene purgatus hic per-  
 sistere in gloria non poteris. O quàm horribile, & su-  
 per omnia tristibilia tristissimum erit audire, vade  
 maledicte in ignem æternum, qui paratus est diabo-  
 lo, angelisque eius, & tibi. Vade in supplicium  
 sempiternum, vade in tenebras perpetuas, vbi ver-  
 mis conscientia nunquam morietur. Vos au-  
 tem fratres dilectissimi, gaudete, & nolite timere,  
 qui sub alis defensionis confugistis domini nostri

Apocal. 3

Roma. 8

Matth. 25



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Iesu Christi, cui totam vitam vestram nedum in obseruantia mandatorum dei, sed in via perfectionis, perfectęq; charitatis dedicastis. Gaudete inquam, quia scriptum est: In memoria æterna erit iustus, ab auditione mala non timebit. Donet nobis dñs Iesus amator noster maximus (meritis & precibus dulcissimæ matris suæ nobis opitulantis) gratiam, vt liberati ab omnibus peccatis & peccatorum pœnis, sine purgatorio ad gaudia cœlestia ingredi valeamus. Amen

DESANCTA ANNA.

Titulus quintus.

¶ Quomodo Christi excellentia in matris & auie suæ Annæ redundet gloriam. Exhortatio I.



Go sicut oliua fructifera in domo dei. Psalmo 51. Oliua producit fructum, qui præstat pinguedinem in fomentum luminis, in condimentum ciborum, in mel delam infirmorum, in robur sanorum, in exultationem triumphantium, in iubilum lætantium, in vnctionem prophetarum, sacerdotum & regum. Hæc oliua in sensu spirituali est beatissima Anna auia domini saluatoris nostri Iesu Christi, quæ peperit nobis florem pulcherrimum, integerrimum, incorruptibilem, amœnissimum, odoriferum valde, & omni laude dignissimum: scilicet gloriosissimam dei genitricem Mariam, perpetuam virginem, cui prædicta verissime conueniunt, cui canitur ab vniuersali ecclesia: Tota pulchra es, Et illud: Virgo dei genitrix, &c. Et illud: Assumpta est Maria in cœlum, &c. Et illud: Vox tua dulcis, & facies tua de

Cantic. 4  
Cantic. 2

cora. Et illud: Aue Maria gratia plena. Et illud: Felix  
 nanq; es sacra virgo Maria, & omi laude dignissima. **Lucæ 2**

Ex isto flore processit fructus oleo plenus. Christus  
 dominus deus noster, creator noster, conseruator

noster, saluator noster, gratificator noster, glorifica-  
 tor noster, & tandem omne bonum nostrum. De hoc  
 Christo ait Daniel : Vngatur sanctus sanctorum, id  
 est, Iesus. Et Apostolus Petrus in Actibus : Vnxit eū  
 deus spiritu sancto. Propterea prædixit Isaias : Spiri-  
 tus dñi super me, eo q̄ vnxit me. Ideo dicit Psal-  
 mista, & Apostolus ad Hebræos : Vnxit te deus, deus  
 tuus oleo lætitiæ p̄ consortibus, vel participibus tu-  
 is. Hæc vnctio est operatio spiritus sancti per gratiam  
 suam, & non solum est hæc operatio spiritus sancti,  
 sed etiam patris & filij, quarum trium personarum  
 vna est operatio & indiuisa, quia trinitas est vna dei-  
 tas, & vnus in omnibus operās: Dicit dominus apud  
 Iohannem: Pater meus vsque modo operatur, & ego  
 operor. Hæc gratiæ vnctio coniunxit humanam na-  
 turam diuino supposito in vnitate personali, quæ se-  
 cundum sanctos doctores dicitur gratia vnionis, vt  
 ex deo (filio scilicet) & filio hominis in natura huma-  
 na, subsistat in supposito diuino vna persona. Filius  
 quippe hominis habet vtiq; naturam humanam, sed  
 nō est psona hūanæ naturæ, sed diuinæ in v̄bo, id est  
 filio cum quo est vna persona. Idcirco est veraciter  
 filius dei naturalis, & non adoptiuus. Et idem est fili-  
 us naturalis suæ benedictæ matris Mariæ, & verus  
 nepos sanctæ Annæ benedictæ auæ suæ. Ipse est laus  
 & gloriatio ambarum. Et de ipso Christo domino  
 bene sentire, & eundem laudare, est Annam & Ma-  
 riam glorificare. Talis vnctio nulli naturæ concessa  
 est, neq; angelo, neq; vlli hominum, sed soli filio Ma-  
 riæ, & Annæ sanctissimæ nepoti Iesu Christo. Vnde  
 ad Hebræos scribit Apostolus : Nusq; angelos apprehendit,  
 sed semen Abrahæ apprehendit, qd est Chri-

**Daniel. 9****Actu. 10****Isaiæ 61****Psalm. 44****Hebræ. 1****Iohann. 5.****Hebr. 2**



D. PETRI LEYDIS CARTHVS,

- Iohan. 3**  
**Iohann. 1**  
 stus. Cui non ad mensuram dat deus spiritum: Pater enim diligit filium, .i. Christum, & omnia dedit in manu eius. Est enim Christus plenus gratiae & veritatis, de cuius plenitudine nos omnes accepimus. Haec est gratia habitualis, quam habuit ultra gratiam unionis, non solum ad plenitudinem sufficientiae, sed etiam redundantiae in alios, quae est caput, non solum hominum, sed etiam angelorum, quibus continue influit, dando, conseruando, augmētando, & perficiendo gratiam secundum diuersas plenitudines, sicut alia est plenitudo cyathi, alia phialae, alia quartae, alia amae aut plaustrī (secundum infinitas capacitates vasorum) quae tamen omnia cum fuerint impleta, dicuntur plena, quamuis in maxima differentia. Sic etiam impletur secundum capacitatem suam angeli & homines. Quae gratiae plenitudo venit ex plenitudine & redundantia gratiae Christi, dantis gratiam omnibus & singulis. Super omnes vero sanctos, quumcunque gratia plenus (sicut B. Stephanus dicit in Actibus gratia plenus) plenitudo gratiae beatae Mariae genitricis dei, excedit (quae secundum Damasc. a nullo illustrium vincit) quia plenitudo sua aliquo modo redundabat ad corpus suum, supernaturaliter concipiendo, non tamen extendit se ad alios, ita quod sit gratiae datrix, sed solum in quantum est gratiae impetratrix. Gratia etiam eius quam accepit a domino, eam super choros angelorum exaltauit, quod illicitum est de vllis sanctorum credere, ut inquit Hieron. Omnes homines qui accipiunt vntionem gratiae (ut innuit B. Iohannes, ubi dicit vntionem habetis a sancto. scilicet spiritu, &c.) non accipiunt gratiae redundantiam ad caeteros, sed sufficientiam ad propriam salutem. Possunt tamen disponere caeteros ad gratiae receptionem per monitiones, praedicationes, preces, & bona exempla. Hinc est quod dicitur domino nostro Iesu Christo ( .i. vnto, praecunetis sanctis dei) vnxit te deus, deus tuus oleo exultationis praecofortibus, vel participibus tuis, quae ipse habet gratiae plenitudinem ad omnem suuūplius sufficientiam, & in
- Actu. 6**  
**Damasc. 2**  
**1. Iohan. 2**  
**Psal. 44**

alios, imò in omnes (nemine sanctorum exempto) redundantiam. Hic est fructus oliuæ, id est, sanctæ An-  
 nę, per florem. i. filiam suam Mariam procedens: præ-  
 stans spiritus pinguedinem in fomentum luminis, quæ  
 illuminat omnem hominem venientem in hunc mū-  
 dum, & specialiter fideles in cognitione supernatura-  
 li fidei, & reuelatione diuinorum, dat etiam condimē-  
 tum ciborum, quia quicquid scribis, legis, tractas, si  
 non ibidem sapias Christum, totum vanum, & perdis-  
 tum, & nihil est eo quæ omnia sine Christo spiritum  
 non iuuant, sed grauant & damnant. Vnde dicit Ec-  
 clesiastes: Qui addit scientiam, addit & dolorem, vel  
 laborem. Sed Christus dei sapientia dicit in Ecclesia,  
 Qui edunt me adhuc esurient, & qui bibunt me ad-  
 huc sitient. Edere & bibere faciunt vnam refectionē  
 Edimus ergo & bibimus Christum, quia plena & per-  
 fecta est refectionis Christum sapere. Sed nobis comes-  
 dentibus atque bibentibus, esuries & sitis ex gustu cre-  
 scit. Quia quanto eum amplius cognoscimus & diligi-  
 mus, tanto eum feruentius desideramus, & amorem  
 irritamus, donec in cælo eum apprehendimus. Dic-  
 cit Psalmista: Sitiuit in te anima mea. Vbi ait vene-  
 rabilis Nicolaus de Lyra: Desiderans consolationem  
 tuam, & maxime de Christo, quia Dauid summe de-  
 siderabat Christum de suo semine nasciturum. Post  
 nonnulla dicit sic: Sicut adipe & pinguedine replea-  
 tur anima mea, & cæter. Augustinus. Adeps in inte-  
 stinis, pinguedo in carne, id est, sapientia quæ est in  
 abscondito & fortitudo spiritus. Et Lyra: Sicut cor-  
 pus reficitur pinguibus, sic anima mea tuis illumina-  
 tionibus & consolationibus. Christus enim est so-  
 lus lumen intellectus, cibus affectus, fortitudo spiri-  
 tus, mæstorum consolatio, & infirmorum medela:  
 qui sanat oēs infirmitates nostras, exultatio, vnctio  
 & iubilus oim pie viuētū, vincētū & cū deo eteruali-  
 ter regnātū. Ista sunt quæ supra dixi procedere de oliuæ

Ecclesi. 1.

Ecclesi. 24

Psalm. 62

August.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

**Cassiodo.** quæ omnia est ipse Christus. Vnde Cassiodorus sic dicit: Oliua fructifera, de cuius germine Christus dominus effloruit, qui spiritali oleo perunctus est præ consortibus suis. Non potest beatissimæ Annæ maior honor impendi, neq; dignior laus offerri, neq; amplior gloria præstari, q̄ q̄ sit auita Christi. Sic filiz suæ Mariæ, non exhibetur in scripturis sacris sublimior excellentia, quàm quod sit vere secundum carnem mater dei. Quæ tamen carnalis vicinitas, nec gratam eam, neque beatam efficeret, nisi spiritalis propinquitas adesset. Sed dictum est ei antequam conciperet filium dei, deum: Aue gratia plena. Hęc gratia disposuit & habilitauit eã, vt digna esset fieri mater dei. Decuit enim diuinam maiestatem, quod mater eius omnibus foret spiritalibus charismatibus reforescens, neque esset in cælo, vel in terra ea sanctior, melior & gloriosior, imo neq; æqualis, sed esset ipsa præstantior vniuersis. Commisit autem ecclesiæ filijs dominus Iesus, vt honoraret matrem suam vnusquisq; pro affectu suo. Hinc accidit, q̄ extulerunt eam laudibus & commendationibus infinitis. Simile factum est sanctissimæ Annæ, quæ (vt aiunt) primo in cultu ecclesiasticum assumpta non fuit, sicut nec cæteri sancti veteris testamenti vsque in hodiernum diem, ne iudaisare videremur. Postquam vero recepta fuit omnis plebs, omnes status ecclesiastici, omnes Christi fideles, immensis laudibus eam extollere & excolere studuerunt. Hoc opatur in hominibus fides recta. Tanta enim propinquitas carnis requirit indubitanter excellentiorem spiritualem propinquitatem q̄ cæterorum hominum. Dictum est supra, quod gratia Christi redundat in omnes sanctos. Sicut igitur secundum Hieronymum in sermone de assumptione beatæ Marię, præsumendum est, quod meliora bona contulit matri, sic præsumendum est q̄ præstantiores gratias contulit suæ auitæ Annæ, Inest enim quædam spes

**Lucæ 1.**

**Hierony**

etialis naturalis affectionis dulcedo parētibus ad proles prolium suarum, & viceuersa. Sed præsupponit fuisse etiam inter Christum & suam auiam. Ergo credendum est quod dederit ei aliquod singulare donum spirituale, quod potuit, habuit, & voluit. Qualiter vero secundum carnem Christo propinqua extitit, habetur in hodierno euangelio, vbi dicitur: Liber generationis Iesu Christi, filij Dauid, filij Abraham. Primo ponitur Dauid potius quam Abraham, quia recentior & abundantior est ad eum de Christo facta re promissio. Recentior, quia Abraham præcesserat Dauid ad multa centena annorum. Abundantior, quia Abraham semel legitur facta repromissio in libro Genesis vbi dicitur: In te benedicentur vniuersæ cognationes terræ. Et iterum: Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ. Quod exponens Apostolus, dicit: Abraham dictæ sunt promissiones, & semini eius, &c. Et subdit. Semine tuo, qui est Christus. Similiter Isaac promissio facta est Genesi. 26. vbi dicitur: Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ. Similiter Iacob facta est promissio in libro Genesis, vbi dicitur: Benedicentur in te, & in semine tuo eundem tribus terræ. Istitis tribus principalibus patriarchis factæ sunt promissiones, & semini eorum qui est Christus. Dauid vero factæ sunt plures promissiones, ut patet in Psalmis & prophetis de eo, quæ recensere esset prolixum. Hinc tenacius adhæsit memoriæ sæpe per prophetas repetita promissio, & iam in vsum versum fuit dicere. Messias, id est, Christus, nascetur ex familia Dauid. Quapropter interrogauit dominus Iesus Christus Iudæos dicens: Christus cuius filius estis? Sciens quid ei responderetur, scilicet Dauid. Ideo mulier Chananæa, & cæcus appellauerunt eum filium non Abraham, non Isaac, non Iacob, sed Dauid. Cuius ultra alios patres in genealogia Christi positos, ipsum regalis, prophetalis & patriarchalis dignitas

Genesi. 12  
Genesi. 22  
Galath. 3

Genesi. 26  
Genesi. 28

Matth. 23  
Matth. 15  
Lucæ 13



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

extollebat. Hinc est quod euangelista intendens Iudæos ad fidem Christi vocare, in principio appellat eum filium Dauid. Et deinde filium Abraham, qui fuit origo populi dei ex omnibus terræ gentibus, ad dei cultum præelekti, quem populum decuit propter incarnationem filij dei futuram, maiore præ cæteris gentibus fulgere sanctitate. Cum vero euangelista, peruenisset recto tramite ad Ioseph & Mariam, ex quibus coniugibus Christus nasci naturaliter deberet, sic præcedentes oēs geniti fuerant, modum generationis Christi inseruit, dicens: Christi autem generatio sic erat. Cùm esset desponsata mater Iesu Maria Ioseph, antequam conuenirent inuenta est in utero habens (scilicet prole) de spiritu sancto. Fuerunt ergo veri coniuges Ioseph & Maria, ita ut in veritate per eos Christi genealogia posset computari, sed non eodem modo sicut cæteri genuerunt. Ergo de Ioseph nihil accepit Christus dominus in sua generatione, quoad carnem, sed totum quod carnis est in Christo, acceptum est de virginea matre, de cuius purissimis sanguinibus spiritus sanctus deus, corpus Christi formauit. Quia decuit Christum deum, ut de immaculato semine nasceretur, quod non poterat in humana natura inueniri. Ergo virtus spiritus sancti obumbravit virgineam matrem. id est occulte operabatur in ea conceptum filij dei. Propter hoc tamen spiritus sanctus non potest dici pater filij dei, quia tota trinitas operabatur Christi incarnationem & conceptum, sed solius patris in diuinis, & matris Mariæ solius in terris, filius est Christus. Quia vero apostolus dicit de filio dei. Qui factus est et ex femine Dauid secundum carnem, quã tamen solum accepit à matre necesse est fateri parentes (unde caro Mariæ matris Christi processit) fuisse de semine Dauid secundum carnem (quos parentes nos vocamus Ioachim & Annam) & hoc per Salomonem, sicut describit Matthæus Christi genealogiam, & non per Nathan, qui fuit filius

Roman. 1

lius adoptiuus, quā genealogiam scribit Lucas. Ergo beata Anna fuit genita ex nobilissima stirpe totius generis humani, & patriarchali sanctorum, & propheta, & regia, coniuncta Christo sola sua filia Maria mediante, scilicet eiusdem Christi matre, tanquā oliua procedēs florem & fructum. Ipsa (cui Christus filius eius nihil negat) impetrare nobis omnibus dignetur spiritualem cognationem cum suo Christo, de quo scribit Matthæus: Quicumq; fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater, & soror, & mater est.

Lucæ 9

Matth. 23

**¶ Qui fratres domini Iesu secundum carnem sunt, & qui secundum spiritum, de præmio item essentiali & accidentali beatæ Annæ. Exhortatio II.**



Vicūq; fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater, soror & mater est. Matth. 12. His verbis præmittitur ab euangelista, quod Iesu loquente in domo ad turbas, mater eius & fratres stabant foris quærentes loqui. Dixit autem ei quidam. Ecce mater tua, & fratres tui foris stant, quærentes te. At ipse respondens dicit sibi ait: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei. Quicumq; enim fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater, soror & mater est. Ex quibus verbis manifeste habemus, quod dominus Iesus, sapientia dei, quæ secundum Baruch in terra visa est, & ipse verus deus humanatus, sicut cæteri homines, fratres habuerit & cognatos. Erat quippe de domo & familia David. Ecce quæ paruus, quæ humilis factus est dñs angelorum in medio filiorum Adam. Fratres vero hic dicuntur cognati non germa

1 Cor. 1

Baruch, 3



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Hierony.  
Fratres 4.  
modis dic-  
untur.  
Deuter. 17

Genesi. 13

Iohan. 20

Iohan. 19

Iohann. 7

ni. De hoc latius disputat Hieronymus contra Helu-  
dium, ubi inter cætera dicit: Sciendum est, quatuor  
modis in scripturis diuinis fratres dicitur, natura, gene-  
te, cognatiõe & affectu: Natura, vt Esau & Iacob. Ge-  
te, vt oēs Iudæi fratres inter se vocantur, vt in Deus  
teronomio: Non poteris constituiere super te homi-  
nem alienum qui non est frater tuus. Porro cognati-  
one fratres vocantur, qui sunt de vna familia, sicut  
in Genesi dixit Abraham ad Loth: Non sit iuxta inter  
te & me, quoniam fratres sumus. Affectu etiam fra-  
tres dicuntur, quod in duo diuiditur, in speciale scilicet  
& commune. In speciale, quia omnes Christiani  
fratres dicuntur, vt saluator dicit: Vade dic fratribus  
meis: Porro in commune, quia omnes homines ex vno  
patre nati, pari inter nos germanitate coniunguntur,  
sicut ibi: Dicite ihs qui oderunt vos, fratres noster  
fratres vos estis. Interrogo ergo iuxta quem modum fra-  
tres domini in euangelio appellantur? Et post pauca  
concludit, dicens. Fratres eos intelligas appella-  
tos à cognatione, non affectu, non gentis priuilegio  
non natura. Hæc Hieronymus. Qui autem fuerunt  
illi cognati qui cum matre Iesu foris stabant, incer-  
tum est. Fratres enim Simon & Thadæus consobri-  
ni ex matertera Iesu, secundum Hieronymum, iam  
erant electi, inter Apostolos, & cum fermocinante do-  
mino, cum cæteris Apostolis credendi sunt in domo  
fuisse presentes. Credendum est dominum Iesum plu-  
res habuisse cognatos. Sancta Anna fuit oliua fructi-  
fera. Et si ex se proles non habuit multas, puto ex eu-  
angelio duas scilicet Mariam matrem dei, & Mariam  
matrem Iacobi minoris, & ex historia Mariam ma-  
trem Iacobi maioris, tamen à lateribus habuisse plu-  
res non dubitatur, cum euangelium hoc in præsentem  
loco, & alibi de non credentibus in Iesum manifeste  
fateatur. Nunc oritur quæstio, cur mater Iesu impor-  
tuno tempore querebat loqui cum eo occupatò in ope

dei saluberrimorū. Timendum ei erat & fratribus cū  
 quibus venerat, ne diceretur eis. Quid est quod mihi  
 loqui queritis? Nescitis, quia in his quæ patris mei  
 sunt, oportet me esse? Videtur mihi (quamuis in nul  
 lo hoc doctore repererim) quod pietate hoc pia ma  
 ter Iesu fecerit, aggregatis cognatis, necessariisque  
 amicis. Dicitur enim apud Marcum post electionem  
 apostolorum sic: Et venerunt in domum, & conue  
 nit iterum turba, vt non possent neque panem mandu  
 care. Et cum audissent sui, exierunt tenere eum. Dis  
 cebant enim quoniam in furorem versus est. Hęc ex  
 euangelista Marco. Glossa. Illi qui erāt de cognatiōe  
 Iesu ex parte matris, videntes insolitum feruorem  
 in eo, quia propter feruorem prædicandi, omittebat  
 horam comedendi, videbant etiam in vultu eius in  
 solitam claritatem ex virtute diuinitatis procedentē  
 Item audiebant eum loquentem de diuinis ardua & in  
 solita, & per consequens eis non intelligibilia, ideo  
 credebāt eū loqui sicut arreptitiū, vel furiosum. Ideo  
 voluerunt eum tenere & ligare, ne sibi vel alijs posset  
 nocere. Et istū mouebantur pietate. Item venerabilis  
 Beda ait: Quia altitudinem sapientiæ quam audie  
 bant, capere non poterant, quasi in alieno eum sensu  
 loquutum esse credebant. Item Theophilus: In fu  
 rorem versus est, id est, dæmonium habet & furit, &  
 ideo eum tenere volebāt, vt incarcerarent, tanquam  
 dæmoniacum. Et quidem sui hoc volebant, id est pro  
 pinqui, forte conterranei, vel fratres eius. Videtur  
 itaque mihi, quod pia mater voluit hoc malū filio suo  
 præcharissimo imminens præuenire, & eum (cū su  
 is necessarijs amicis) monere cum adhuc in turba cū  
 discipulis esset, qui possent eum defendere ne capere  
 tur. Per istud obtunditur opinio dicentium quod a  
 diabolo, & ex vana gloria mater Iesu & fratres eius  
 moti fuerunt ad nuntiandum præsentiam eorum. Di  
 ctum etiā illorum qui dicunt quod insidiator fuit il

Lucæ. 2

Marc. 3



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- le qui nuntiauit matrem Iesu & fratres foris stare, & quærere loqui ei. Quid esse potest, q̄ nuntius Mariæ esset insidiator? Quod vero matri nuntiū non remisit, sed dixit, q̄ est mater mea & fratres mei, hoc (secundum Chrysostrum) nō dixit matrem & fratres omnino reprobando, sed ostendens q̄ super omnem cognatiōem temporalem oportet propriam animā præhonore. Item Hieronymus: Non inquit, matrem negauit, sed apostolos cognationi prætulit, vt & nos in cōparatione dilectionis, carni sp̄m præferamus. Nec maternū refutat obsequiū pietatis, cuius præceptum est: Honora patrē tuum, & matrem tuā, sed paternis sc̄ mysterijs, vel affectibus amplius quā maternis debere, demonstrat. Item testatur Dionysius Carthusi. super illud: q̄ est mater mea, & q̄ sunt fratres mei? Hoc inquit, dicit non aspernando, vel negando matrem carnalem atq; cognatos, sed ad ostendendum, q̄ non habeat matrē & fratres carnales, sed etiam spirituales. Itēq; vt doceat nos carnalē affectū abicere, & opere dei nihil præferre. Hæc ille. Sequitur: Et extendens manum in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei. Dionysii. Carthu. quod tribus modis intelligi potest: Primo sic. Mater mea & fratres mei sunt. i. tā dilecti, vt mater & fratres diligunt. Secundo sic. Tanto propinquiores sunt mihi, quanto amplius intenti sunt rebus diuinis. Tertio sic. Mater mea sunt, per contēplationē internā sp̄aliter me concipiunt, & per prædicationem ac vitā exēplarem generant me in cordibus aliorū, sicut Apost. ait: Filii mei, quos itē parturio, donec formet̄ Christus in vobis. Sic ergo ḡnant me. i. esse & habitare me faciunt in aliorū p̄cordijs, iuxta illud Apost. . Habitare Christum per fidem in cordibus vestris. Et fratres mei sunt, non solū q̄ eiusdē naturæ mecū, sed quia opa patris mei faciunt, mihiq; affectu & ope similes sunt. Quibus em̄ fecerit (.s. perseveranter) volūtate
- Chrysostr.**
- Hierony.**
- Exod. 20**  
**Matth. 15**  
**Marc. 7**  
**Ephesi. 6**  
**Dionysius**  
**Carthusi.**
- Dionysius**  
**Carthusi.**
- Ephesi. 3**

patris mei q̄ in cœlis est (diuinis. s. p̄ceptis, seu confis-  
 sionis obediendo) ipse meus frater, & soror, & mater est  
 Imo felicior est conceptio spiritualis q̄ carnalis, secū-  
 dum q̄ lib. de virginitate asserit August. Beatior fuit  
 Maria profitendo fidem Christi, q̄ concipiendo car-  
 nem Christi. Quia nil ei materna profuisset propinq-  
 uitas, nisi Christum gestasset felicius corde q̄ ventre.  
 Hæc Dionysii. Carth. Itē Greg. in Hom. Fideles qd̄  
 discipulos fratres noiare dignatus est dñs, dicēs: Ite  
 nuntiate fratribus meis. Qui ergo frater dñi fieri ad  
 fidē veniendo potuit, querendum quō etiā esse possit  
 mater. Sed sciendū nobis est, q̄a q̄ Christi frater, vel  
 soror est in credendo, mater efficit̄ p̄dicando. Qua-  
 si em̄ parit dñm, quē cordi audientis infūdīt, & mater  
 efficit̄, si p̄ eius vocē amor dñi in pximi mēte ge-  
 nerat. Itē B. Iohannes Chryf. Cū ihs aut̄ q̄ dicta sunt  
 & aliud nos docuit, vcz in nulla cognatione confidē-  
 tes virtutē negligere. Si em̄ matri nihil prodest ma-  
 trem esse, nisi virtus adesset, q̄s vtiq; alius per cogna-  
 tionem saluabit̄? Vna em̄ nobilitas sola est, dei facere  
 voluntatē. Et ideo sequit̄: Quicūq; em̄ fecerit volun-  
 tatē patris mei q̄ in cœlis est, ipse meus frater, soror  
 & mater est. Multæ mulieres beatificauerunt S. vir-  
 ginem illā, et eius vteq; et optauerunt tales fieri ma-  
 tres. Quid est igit̄ qd̄ prohibeat? Ecce latā vobis con-  
 sūtuit viam: & licet non mulieribus solum, sed & vi-  
 ris fieri matrē dei. Debitō ordine locauit dñs fratrem  
 & sororē ante matrē, quasi diceret primo aliquis mi-  
 hi sit frater & soror p̄ fidē & opationē, & tunc sit ma-  
 ter mea p̄ p̄dicatōnē. Magnæ ergo dignitatis est  
 Christo consūgi p̄ cognatōnē carnis, sed maior est  
 cōiunctio spūalis, maxima q̄o est cōiunctio cū Chri-  
 sto in carne & spū simul. Vteq; proximior carnis vicī-  
 nitas (sicut est p̄cipue matris ad filiū, vt in Maria, vel  
 auia ad nepotē, vt in beata Anna) exigebat, p̄ diui-  
 na reuerentia ornatum spiritualem etiam eminentio

Greg. -

Chrysof.



D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

rem cæteris. Quapropter per nuntium suum intima  
uit futuræ suæ matri, gratiæ diuinæ plenitudinem,  
dicens: Aue gratia plena. Auiæ vero suæ gratiam præ  
tulit in vocabulo, vt nominaretur Anna. i. gratia. Cres  
do quod præ cæteris sanctis in beatissima Anna quæ  
dei matrem parere deberet, abundantia diuinæ gratiæ  
refulserit, per quam deiformis efficeretur, hoc est, cõ  
sors diuinæ naturæ per participationem, ex qua fides  
spes & charitas deriuantur, quibus etiam vt in  
proportionatos actus, scilicet ad promerendum vitæ  
æternam (quod proportionem hominis naturalem  
excedit) proficisci valeant, à deo adiunguntur virtu  
tes morales. His omnibus ornata fuit superbenedicta  
domina Anna, mater dei genitricis Mariæ, haud du  
bium vt nemo digne earum virtutum donorumque  
spiritus sancti excellentiam & actus meritorios ex eis  
Roman. s<sup>o</sup> procedentes, cogitare aut estimare posset. Gratia ve  
ro vitæ æternæ (inqt Apostolus) quæ gratia est arra glo  
riæ. Gloria enim est perfecta gratia. Cum igitur fu  
erit in hac vitæ beata Anna maior in gratia, erit &  
maior in gloria. Et hoc quoad essentiale præmium,  
videndo & amando deum, atque fruendo. In acciden  
tali præmio habet inter cætera nobilissimum, quæ vi  
det filiam suam in tanta excellentia super omnes cho  
ros angelorum, & omnes sanctos exaltatam. Super  
excellit autem gaudium quod habet de filio filiæ suæ  
domino Iesu Christo omnium saluatore, quem intue  
tur diuinitati vnitum vnione personali, verum deũ  
& verum hominem de sanguine suo natum. Fratres  
charissimi quamuis secundum carnem cognati do  
mino Iesu esse nequeamus, simus tamen secundum  
spiritum filij, fratres, sorores, per fidem, matres per  
fructum, quia omnium (secundum Ambrosium) factus  
est Christus. Imò per bonorum exemplorum &  
verborum prædicationem matres Iesu, nedum inter  
nos, sed etiam inter extraneos quando nos visitant,

inferendo ipsis vituperationem vitiorum, laudem vero virtutum atque bonorum morum, terrorem insuper eis intentantes æternorum suppliciorum, & gaudia æternorum præmiorum, ut in nobis abeuntes, ita se sacerdotum conditos gaudeant, & alijs referant Tales suos fratres dominus Iesus non aspernabitur sed expansis manibus, nobis in omnium sanctorum & maxime sue supbenedictę matris & fratrum, id est, cognatorum suorum, præcipue avię suę charissimę sanctę Annę præsentia dicet: Isti sunt fratres mei & mater mea. Quicumque enim fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater, soror & mater est. Sic isti fecerunt, fide, opere, exemplari & prædicatione. Idcirco possidebunt regnum patris mei in secula seculorum, Amen.

FINIS TERTII LIBRI.

P S